

การพัฒนาการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
จังหวัดปทุมธานี

DEVELOPMENT THE RAISE SCHOLARSHIP FUND IN EDUCATION SUPPORT
MANAGEMENT OF SANGHA IN PATHUMTHANI PROVINCE

พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ (กฤษณ์ ภูมิตถ์) (กฤษณ์ ภูมิตถ์ สุมะโร)

คชฎินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๙

การพัฒนาการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
จังหวัดปทุมธานี

พระครูสังฆกิจจารักษ์ (กฤษณ์ตถคุณ สุเมโธ)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎฐินิพนธ์
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๙

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Development the Raise Scholarship Fund in Education Support
Management of Sangha Administration in Pathumthani Province

Phrakhrusangcakijjaphirak (Kittapon Sumedho)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E.2016

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “การพัฒนาการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดัชนีพันธ

ประธานกรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, ดร.)

กรรมการ

(ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อนวัต กระจ่าง)

กรรมการ

(พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม)

คณะกรรมการควบคุมดัชนีพันธ

พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร.

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์)

- ชื่อคุณิพนธ์** : การพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่ม
ทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี
- ผู้วิจัย** : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ (กฤษณ์ ฤทธิเดช สุมะโร)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการผู้ควบคุมคุณิพนธ์ :**
- : พระมหาสุวัฒน์ สุนนโท, ดร., พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ),
พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
 - : รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, พธ.บ. (สังคมวิทยา),
M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๓ เมษายน ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ๒. เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี และ ๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีที่มีประสิทธิผล

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี คือการวิจัยเชิงปริมาณนั้นได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ พระสงฆ์ผู้บริหารวัดหรือคณะกรรมการวัด พระภิกษุและบุคลากรภายในวัด และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ โดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากพระภิกษุผู้บริหารวัดหรือคณะกรรมการวัด พระภิกษุและบุคลากรภายในวัด และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จำนวน ๒๔๒ รูปหรือคน จากทั้งหมด ๖๑๙ รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๖๔ สถิติที่ใช้คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบกับการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่การจัดข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากพระภิกษุผู้บริหารวัดหรือคณะกรรมการวัดที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดศูนย์กลางชุมชน จำนวน ๒๑ รูปหรือคน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัยพบว่า :

๑. สภาพปัจจุบันและปัญหาทั่วไปในการจัดการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบันการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นให้ความสำคัญมากโดยเฉพาะเจ้าอาวาสในเขตจังหวัดปทุมธานี เกือบทุกวัดได้จัดตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาเพราะเห็นความจำเป็นในเรื่องการศึกษาของนักเรียน

และนักศึกษาได้มีโอกาสมากยิ่งขึ้นในการเรียนการสอน และจังหวัดปทุมธานีมีนโยบายมากยิ่งขึ้นในการเรียนการสอน

๒. การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีปัญหาส่วนใหญ่ของวัดในการดำเนินงานด้านการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ คือนโยบายการทำงานขาดแผนงาน การจัดการที่ดีเหมาะสมกับงานและการกระจายงาน การอนุเคราะห์ส่งเสริมในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมถึงการจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมในงานการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน

๓. รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีที่มีประสิทธิผล

๓.๑ รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผนนั้นทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกปี และได้เน้นเรื่องการตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนการศึกษาสงเคราะห์ และระดับเจ้าคณะอำเภอก็จะประชุมกันทุกเดือนพร้อมท่านเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ ก็จัดประชุมเจ้าอาวาสระดับอำเภอชี้แจงในเรื่องนี้เป็นประจำ จะเป็นจุดแข็งในการตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๓.๒ รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงานทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีทำงานตามขั้นตอนคือ ระดับวัด เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสจัดตั้งระดับตำบลควบคุมดูแลรวบรวมเอกสารข้อมูลการจัดตั้งทุนการศึกษาแล้วส่ง เจ้าอาวาสอำเภอรวบรวมส่งจังหวัด ส่วนการตั้งทุนนั้นวัดจะตั้งในระดับไหนจะระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละวัด การดำเนินงานของแต่ละวัดโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ขับเคลื่อนที่มีบทบาทและความสำคัญในการตั้งทุนโดยอาศัยศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาทุนสงเคราะห์นักเรียน

๓.๓ รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการติดตามและประเมินผล ทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีเอกสารนำมาชี้แจงให้คณะสงฆ์ได้ทราบว่า วัดไหนบ้างที่ยังไม่ตั้งทุน วัดไหนบ้างที่ตั้งทุนแล้วได้เพิ่มทุน และได้แจกทุนหรือไม่อย่างไร ผู้นำที่มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินงานส่วนนี้จะต้องติดตามการตั้งกองทุน และเพิ่มทุนเป็นประจำทุกปีและให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

Dissertation Title : Development the raise scholarship fund in education support Management of sangha administration in Pathumthani Province

Researcher : Phrakhrusangcakijjaphirak (Kittapon Sumedho)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Management)

Dissertation Supervisory Committee

: Phramaha Sunan Sunando, Dr., B.A. (Buddhist Management), M.A. (Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)

: Assoc.Prof. Dr.Surapon Suyaprom, B.A. (sociology), M.A. (Political), Ph.D. (Political Science)

Date of Graduation : April 3, 2017

Abstract

The objectives of this research were: (1) To study the general of Development the raise scholarship fund in education support Management of sangha administration in Pathumthani Province (2) to study the Development the raise scholarship fund in education support Management of sangha administration in Pathumthani Province (3) to purpose the model of Development the raise scholarship fund in education support Management of sangha administration in Pathumthani Province

The research used the mixed research method to study samples consisting of Sangha administrators or temple committee, monks, temple staffs and the persons who involved in the raise scholarship fund, be total 242 persons from 619 persons. The tools of this research was questionnaires with a confidence level of 0.964. Data analysis used the following statistics: standard deviation, percentage, arrange. The qualitative data collection from content analysis, in-depth interview from key informant 21 persons and analyzed by content analysis.

The research findings were as follows :

1) The general of a Development the raise scholarship fund in education support Management of sangha administration in Pathumthani Province. found that in the present, Sangha administration set this issues as the first priority especially the abbot. Each temple set this fund for give the students and make them have more opportunity

2) The a Development the raise scholarship fund in education support Management of sangha administration in Pathumthani Province found that the major problem was the policies without plan, the fit management, do not distribute the jobs. Moreover, the education support opportunity and activities were not act all area.

3) The effectiveness model of a Development the raise scholarship fund in education support Management of sangha administration in Pathumthani Province

3.1 The model of a Development the raise scholarship fund in education support Management of sangha administration in Pathumthani Province. In planning, the Sangha administration set annual meeting in each district and set the target for this issue

3.2 The model of Development the raise scholarship fund in education support Management of sangha administration in Pathumthani Province. A in implementation; the Sangha administrators set the systems which were step by step follows in all level : temples, abbots, assistant abbots and set the persons who response in sub-district level collected data for this issues. The effectiveness dependent on each temple potential and drive the work with Buddhist's faith by abbots

3.3 The model of a Development the raise scholarship fund in education support Management of sangha administration in Pathumthani Province. In monitoring and evaluating; the Sangha administrators in Pathumthani will declare the detail for this issue. The abbots and temple leaders must be followed up for this job every year.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากคณาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ขออนุโมทนาขอบคุณ พระมหาสมบุรณ์ วุฒติกโร,ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร. คณบดีคณะสังคมศาสตร์ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธและรัฐประศาสนศาสตร์ อนุโมทนาขอบคุณ พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม กรรมการควบคุม ที่ได้ให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ลุล่วงไปด้วยดี

กราบขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย พระอุดม สิทธินายก,ดร. ประธานกรรมการ อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์ กรรมการ พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร. กรรมการ และ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม กรรมการ

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ในภาควิชาที่ได้ให้ความเมตตาชี้แนะแนวทางในการศึกษา ตลอดจนในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอขอบคุณพระนิสิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธและรัฐประศาสนศาสตร์ทุกท่านที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในด้านการเรียน พร้อมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ตลอดถึงให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณท่านผู้ประสานงานข้อมูลการทำวิทยานิพนธ์และผู้ใกล้ชิด ที่ให้กำลังใจ และสนับสนุนในทุก ๆ เรื่องจนทำให้ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี ที่ผู้วิจัยจะลืมมิได้คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาวุฒิ หมั่นมี เลขานุการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ที่เป็นกัลยาณมิตรให้ความช่วยเหลือจึงขออนุโมทนาในน้ำใจเป็นอย่างสูง มา ณ ที่นี้ด้วย

และที่จะลืมมิได้คือขออนุโมทนาขอบคุณคุณโยมทั้งหลายช่วยเหลือค่าเทอม อนุโมทนาขอบคุณอย่างมาก และคณะศรัทธาชาวบ้านทุกคนที่เป็นกำลังใจ

พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์

๓ เมษายน ๒๕๖๐

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภาพ	ญ
อธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๗
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๗
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๙
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๐
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๑๑
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับประสิทธิผล	๑๗
๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ	๒๖
๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศึกษาสงเคราะห์	๕๑
๒.๕ การตั้งทุน เพิ่มทุน แจกทุน	๗๓
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๘
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๐
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๙๑
๓.๒ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๙๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๙๓
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๖
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ สภาพปัจจุบันและปัญหาทั่วไปของการพัฒนาการจัดการในการตั้ง ทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี	๙๙

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๒ การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี	๑๑๖
๔.๓ นำเสนอรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนการศึกษา สงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี	๑๒๓
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๒๕
๔.๕ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๓๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๓๕
๕.๒ อภิปรายผล	๑๔๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๔๒
บรรณานุกรม	๑๔๔
ภาคผนวก	๑๕๒
ก. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๕๓
ข. ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม	๑๕๖
ค. ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	๑๖๐
ง. หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย	๑๖๒
จ. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์	๑๗๗
ช. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๘๕
ซ. ประกาศมหาเถรสมาคม เรื่อง การจัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้น ประถมศึกษา	๑๙๔
ฅ. ภาพประกอบ	๒๐๐
ประวัติผู้วิจัย	๒๐๕

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	ความหมายของการพัฒนา	๑๒
๒.๒	แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา	๑๔
๒.๓	ความหมายของประสิทธิผล	๒๐
๒.๔	ความถี่ของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลในแบบจำลอง ๑๗ แบบ	๒๑
๒.๕	แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลในองค์การ	๒๖
๒.๖	แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๓๐
๒.๗	จำนวนพระภิกษุในจังหวัดปทุมธานี	๗๗
๔.๑	การจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบัน	๑๐๒
๔.๒	ปัญหาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี	๑๐๕
๔.๓	แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน	๑๐๘
๔.๔	แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน	๑๑๒
๔.๕	แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการติดตามและประเมินผล	๑๑๕
๔.๖	แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๗
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม	๑๑๙
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน	๑๑๙
๔.๙	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน	๑๑๙
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและประเมินผล	๑๒๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๐
๔.๑	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ด้านการวางแผน	๑๓๐
๔.๒	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ด้านการดำเนินงาน	๑๓๓
๔.๓	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ด้านการติดตามผล	๑๓๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลัก ในการอ้างอิง ซึ่งจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ขุ.ขุ. (ไทย) ๒๕/๙๑/๕๗. หมายความว่า ระบุถึง พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๙๑ หน้าที่ ๕๗ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.จ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	จูฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	ภิกขุวิภังค์	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ขุ.ชา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
อง.เอกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระยะเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา การไหลบ่าของกระแสโลกาภิวัตน์ได้เข้าครอบงำทุกภูมิภาคของโลก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้านของแต่ละประเทศ โลกาภิวัตน์มิได้มีเพียงมิติทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียวแต่แทรกซึมไปทุกมิติ ทั้งทางด้านการเมืองการปกครองสังคม วัฒนธรรม การขยายตัว การเติบโตของกระแสโลกาภิวัตน์นั้นก็ได้จำกัดวงอยู่เพียงเฉพาะระดับรัฐเท่านั้น หากมีอยู่ในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน ท้องถิ่นภูมิภาคด้วย^๑

ปัญหาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้าและต้องรับมือกันแก้ไข ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศนโยบายเร่งด่วนเพื่อทำสงครามกับยาเสพติด การคอร์รัปชัน และความยากจน โดยก่อนหน้านี้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับนักวิชาการจากสถาบันต่างๆ สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับสารเสพติดทั่วประเทศ พบว่า คนไทย เคยใช้สารเสพติดหนึ่งในเก้าชนิดเริ่มตั้งแต่กัญชา กระท่อม ฟีน เฮโรอีน สารระเหย ยาบ้า ยาอี ยาเค โคเคน ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาเป็นลูกโซ่ อาทิ การขายบริการทางเพศของนักเรียนนักศึกษา อาชญากรรม การไม่รู้หนังสือของเด็ก การที่เด็กเสียชีวิตก่อนวัยอันควร เป็นต้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๙ ในส่วนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม ได้กำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจนที่ต้องการพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพ มีสุขภาพแข็งแรง เป็นคนเก่ง คนดี มีระเบียบวินัย รู้หน้าที่ มีความซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กระเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกทางสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว องค์กรทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สื่อมวลชนและประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพลังปัญญา ศีลธรรมและวัฒนธรรมของคนไทย^๒

องค์กรทางศาสนากับสังคมนั้น ต่างก็มีความสัมพันธ์กันอย่างสนิทและต่างก็เกี่ยวเนื่องต่อกันและกันตั้งแต่อดีตมาจนทุกวันนี้ สังคมจะเรียบร้อยก็เพราะมีหลักทางศาสนาคอยกำกับ ศาสนาจะคงอยู่ได้ก็ต้องดูจากพฤติกรรมทางสังคม ศาสนาจะช่วยในการอบรมให้มีการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งหน้าที่ศาสนาในประเด็นนี้เกี่ยวกับการฝึกหัดให้บุคคลมีการเรียนรู้ระเบียบประเพณีและกฎเกณฑ์สำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน ศาสนาช่วยให้บุคคลรู้จักการปรับตัวและปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมในสังคมในรูปการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน เช่น การจัดสร้างโรงเรียน หรือการให้การบวชเรียนแก่

^๑ อีริช อธิบาย, *ชาตินิยมและหลังชาตินิยม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๓.

^๒ ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, *จากรัฐชาติสู่รัฐตลาด*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์, ๒๕๔๔), หน้า ๖๖.

ผู้ใหญ่ เป็นต้น^๓ และต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๑๙ แจ็ค พอตเตอร์ (Jack Potter)^๔ นักวิชาการชาวอเมริกัน ได้เข้ามาศึกษาโครงสร้างสังคมชานาไทย พอตเตอร์ได้เสนอลักษณะที่เป็นองค์ประกอบหรือกลไกในการรวมกลุ่มไว้ด้วยกัน ๑๑ ข้อ คือ (๑) ลักษณะของครอบครัวขยายที่อาศัยอยู่รวมกันในบ้านเดียวกัน (๒) ระบบเครือญาติที่นับถือญาติทั้งสองฝ่าย (๓) การให้ความสำคัญต่อกลุ่มบ้านที่เป็นเพื่อนบ้าน (๔) กลุ่มร่วมมือแลกเปลี่ยนแรงงาน (๕) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้เยาว์ (๖) การจัดแบ่งชนชั้นและสถานภาพ (๗) ผู้นำและบริวาร (๘) กลุ่มการเมือง (๙) หมู่บ้านในฐานะที่เป็นองค์กรบริหาร และการปกครอง (๑๐) สังคมหมู่บ้าน และ (๑๑) วัดของหมู่บ้าน

จากแนวคิดของพอตเตอร์ อาจสรุปได้ว่า สังคมชนบทไทยประกอบด้วยโครงสร้างและความสัมพันธ์ใน ๓ สถาบัน คือ บ้าน วัด โรงเรียนหรือราชการ ซึ่งได้ถูกกำหนดให้เป็นแกนนำในการพัฒนาชนบท โดยเน้นถึงความสัมพันธ์ในระดับหน้าที่ของสถาบันต่างๆ ในครอบครัวคือ บิดามารดา บุตร ตลอดจนญาติพี่น้อง ในโรงเรียนคือ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ข้าราชการเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐ และในวัดคือ เจ้าอาวาส พระลูกวัด อุบาสก อุบาสิกา และศิษย์วัด ขณะเดียวกัน ก็จัดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทั้งสามด้วย ลักษณะเช่นนี้ทำให้วัดกลับกลายมาเป็นสถาบันสำคัญอันเป็นลักษณะของ “สามประสาน” หรือ “บ-ว-ร” คือ บ้าน วัด โรงเรียนหรือราชการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชนบทตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งมั่นคงให้กับชุมชน อันเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในแง่ขององค์รวม กล่าวโดยสรุป ความสำคัญของวัด คือ การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เมื่อเป็นได้ดังนี้ก็เท่ากับวัดเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคมที่เข้มแข็ง ซึ่งมีความสำคัญที่สุดต่อการบังเกิดขึ้นของศีลธรรมในสังคม

วัดเป็นสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญยิ่งในสังคมไทย พระพุทธศาสนาเป็นเสมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติและเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชาติไทย ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมือง

วัดเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวบ้าน เป็นที่อบรมกล่อมเกลาลูกหลานของคนในหมู่บ้านในอดีตถือเป็นประเพณีของชาวไทยกำหนดว่าชายไทยที่มีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ควรอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ประเพณีนี้ได้แทรกซึมเข้าไปในจิตใจของชาวนับตั้งแต่อดีตและสืบทอดต่อมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณพ่อแม่ ลูกควรช่วยทำนาของครอบครัวตั้งแต่เด็กไปจนถึงเป็นผู้ใหญ่และแต่งงาน ลูกชายมีพันธะพิเศษที่จะต้องบวชเป็นเวลาหนึ่งหรือสองปีเพื่อสร้างกุศลให้กับพ่อแม่ วัดซึ่งเป็นศูนย์กลางทำหน้าที่ให้การศึกษาลดชีวิตแก่สมาชิกทุกคนของชุมชนนั้นๆ อยู่ชุมชน

^๓ จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐๘.

^๔ แจ็ค เอ็ม พอตเตอร์, **โครงสร้างสังคมชานาไทย**, แปลโดย นฤจร อธิธิจิระจรัส, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๑๕-๓๔๖.

ไหนก็ไปเรียนไปปรึกษาไต่ถามฟังธรรมที่วัดของชุมชนนั้น สภาพดังกล่าวได้เปลี่ยนไปเมื่อเกิดการปฏิรูปคณะสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ ๕ นโยบายสร้างรัฐชาติทำให้พระพุทธศาสนากลายเป็นศาสนาของชาติ มีการจัดแบบแผนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคณะสงฆ์โดยถูกกำหนดจากส่วนกลางคือ กรุงเทพมหานคร ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ เพื่อเกิดการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาที่มีหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเข้ามารับผิดชอบ ทำให้บทบาทของวัดและพระสงฆ์ถูกลดทอนลง

การเปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็นกระทรวงศึกษาธิการเป็นสัญลักษณ์อย่างชัดเจนว่าการศึกษาก็ได้กลายเป็นของรัฐแต่ผู้เดียว มิใช่หน้าที่ของวัดอีกต่อไป บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อชาวบ้านจำกัดอยู่ที่การศึกษาระยะให้เข้าใจหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา แล้วเป็นผู้สั่งสอนให้คนทั้งหลายเข้าใจหลักศีลธรรมเหล่านั้นควบคู่ไปกับภารกิจสั่งสอนให้ได้ก่อกำเนิดเขียนได้ เพื่อจะเป็นราษฎรที่ดีหรือเป็นพลเมืองดีต่อไปเท่านั้น ความเป็นครูของพระสงฆ์ในฐานะผู้สอนความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้าน เช่น วิชาชีพช่างต่างๆ วิชารักษาโรค วิชาโหราศาสตร์ ฯลฯ ได้รับการมองข้ามไปเพราะมีการสร้างสถาบันการศึกษาแผนใหม่ขึ้นมาทำหน้าที่ แต่กระนั้นก็ตาม ภายหลังจากต่อมาพระสงฆ์ส่วนหนึ่งที่เล็งเห็นถึงความสำคัญในสถานภาพและบทบาทดั้งเดิมของสถาบันสงฆ์ ได้พยายามปรับเปลี่ยนบทบาททั้งนี้เพื่อที่จะดึงอัตลักษณ์ (Identity) เดิมที่ได้สูญหายไปให้กลับคืนมา โดยมีประจักษ์ประสงค์ คือ เพื่อการดำรงรักษาอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนา ที่ต้องการอนุเคราะห์เกื้อกูล และเพื่อประโยชน์สุขของสาธารณชนจำนวนมาก อาทิ การเข้าไปมีส่วนร่วมบริหารและการจัดกิจการด้านศึกษา เป็นต้น

การบริหารจัดการงานขององค์กรโดยทั่วไป คือการร่วมมือกันทำงานของบุคคลตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป^๕ โดยมีวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกันในการร่วมมือกันทำงานนั้นจะต้องมีบุคคลที่เป็นหัวหน้า ที่เราเรียกว่าผู้บริหาร และการร่วมมือกันนั้นจะจัดในรูปองค์การประเภทต่างๆ แล้วแต่วัตถุประสงค์ที่มีองค์การนั้นๆ ส่วนการบริหารการศึกษาคือ ความร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลโดยมีวัตถุประสงค์ของการทำงานให้บรรลุเป้าหมายการทำงาน ของกลุ่มบุคคล ต้องจัดตั้งเป็นองค์กรประเภทต่างๆ การบริหารเกิดจากการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อาจเป็นโรงเรียนการกุศลในวัด หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจนหรือศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด การศึกษาสงเคราะห์นอกจากจะจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือแล้ว ภารกิจสงฆ์ยังให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและนักศึกษา ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทุกระดับชั้น ช่วยพัฒนาสถานศึกษา ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา และช่วยเหลือเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

^๕ Simon Herbert, A, **public Administration**, (New York: Alfrcod A Kuopf, 1966), p.3.

วัดและพระสงฆ์จึงเป็นสถาบันที่มีส่วนในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของชาติในด้านการศึกษา เป็นสถานอบรมบ่มนิสัยเด็กและเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัยโดยเฉพาะเด็กที่ยากจนขาดคนดูแล และกำพร้าบิดามารดาก็ได้อาศัยสถาบันสงฆ์เป็นผู้อุปการะ เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิดพระศาสนาเป็นโอกาสให้ภิกษุสงฆ์ได้พัฒนาทรัพยากรของชาติตั้งแต่วัยเด็กเพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป การช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าว เป็นการสงเคราะห์การศึกษาอันเป็นผลดีแก่ประเทศชาติโดยส่วนรวม และผลสะท้อนย้อนถึงคณะสงฆ์ การจัดการศึกษาการสงเคราะห์เองก็ได้รับการช่วยเหลือทางด้านการศึกษาด้วยการจัดตั้งกองทุนที่ดี การช่วยเหลือสถานศึกษาก็ดี

การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาก็ดี การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาก็ดี เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นการจัดเป็นการศึกษาสงเคราะห์คณะสงฆ์โดยแท้ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์และส่งเสริมการดำเนินการจัดการศึกษาของพระสังฆาธิการอันเป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการ เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีส่วนควบคุมและส่งเสริมให้พระสังฆาธิการดำเนินการส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ตามสมควร ถ้าเพิกเฉยเสี่ยยอมเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เพราะการศึกษาประเภทนี้เป็นการของคณะสงฆ์หรือการพระศาสนา เป็นกิจการของวัดตามหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ส่วนการส่งเสริมนั้น เจ้าคณะควรให้การช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้ศึกษาได้ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและระเบียบแบบแผนของพระสงฆ์ เช่น ช่วยขวนขวายในการสร้างอาคารเรียน ช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา จัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาตามหลักสารประกาศของมหาเถรสมาคม ช่วยแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ และพิจารณาให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่พระสังฆาธิการตามควรแก่การปฏิบัติหน้าที่^๖

คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีพื้นฐานด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ มีหลักฐานบ่งบอกชัดเจน หากจะย้อนรอยถอยหลังไปในอดีตกาล คราวเมื่อพระพุทธองค์เสวยพระชาติเป็นสุเมธดาบส ยังตั้งความปรารถนา ณ เบื้องพระยุคลบาทของพระที่ปึงกรพระพุทธเจ้า อธิฐานตั้งจิตระแน่วแน่ว่าจะค้นหาพระนิพพาน และบำเพ็ญบารมีเสียสละเพื่อมวลมนุษยชาติ พุทธศาสนิกชนจึงควรเสียสละความสุขส่วนตัวและหวังประโยชน์เกื้อกูลแก่ชาวโลกทั้งมวล ดังที่พระพุทธองค์ทรงดำเนินนำทางเป็นแบบอย่าง ส่งสาวกออกประกาศหลักคำสอนทรงรับสั่งให้เผยแผ่หลักการดำเนินชีวิตอันประเสริฐไปตามนิคม โดยไม่ระบุงะจงบ้านใดตำบลหนึ่ง แต่ให้จาริกแสดงธรรมเทศนาเรื่อยไปจากหมู่บ้านนั้นสู่นิคมโน้น ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่หมู่ชน ตลอดพระชนชีพของพระองค์^๗

^๖ กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า คำนำ.

^๗ ณรงค์ เล็งปริษา, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐๐-๑๐๑.

วัดเป็นองค์กรทางศาสนาที่เป็นพื้นฐานของสังคม ที่ทำหน้าที่ในการวางรากฐานความเจริญให้สังคม ช่วยลดและขจัดปัญหาสังคมช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการควบคุมทางสังคม หรือกล่าวได้ว่า ศาสนาเป็นวัฒนธรรมที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตและเป็นเอกลักษณ์สังคมซึ่งจะพบได้จากการแสดงออกทางศิลปะ วรรณคดี คติธรรม ประเพณี เป็นต้น ซึ่งความสำเร็จของพระสังฆาธิการในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน ย่อมขึ้นกับการบริหารหมู่คณะ หรือการปกครองลูก ตลอดจนทั้งแนะนำสั่งสอนอบรม พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ที่มาอยู่หรือพำนักในวัด ให้ประพฤติตนอยู่ในธรรมวินัย ตามกฎหมาย ของบ้านเมือง ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งและประกาศของมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุด ของคณะสงฆ์ไทยและผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารหมู่คณะเป็นหัวหน้าสงฆ์ในวัดก็คือ “พระสังฆาธิการหรือเจ้าอาวาส” ซึ่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๖ (พ.ศ.๒๕๓๕) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ トラไว้ว่า พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป คือ มีพรรษาสมควรแก่การดำรงตำแหน่ง มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบหรือเป็นโรคเรื้อนหรือ เป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อนและไม่เคยถูกถอดถอนหรือปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน นอกจากนั้น ยังต้องมีคุณสมบัติเฉพาะ คือ มีพรรษาพัน ๕ และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณ เป็นที่เคารพนับถือ ของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

สำหรับคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์โดยทั่วไป ประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วยความรู้ของผู้นำ ความรู้ทางวิชาการทั่วไป ความรู้วิชาเฉพาะ และความรู้ทางวิชาชีพ คุณลักษณะด้านเจตพิสัย ได้แก่ การเป็นผู้มีอุดมการณ์มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามวิชาการความรู้ที่เรียนมา มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามแนวทางของคุณธรรมและจริยธรรม มีความสามารถที่จะบังคับตนเองได้ มีความรับผิดชอบในงาน เป็นผู้นำที่ยึดหลักการบริหารการวางแผน และสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง และคุณลักษณะ ด้านทักษะพิสัย ได้แก่ ความสามารถในการตัดสินใจได้ดี มีความชำนาญในภารกิจ ที่ปฏิบัติ มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นผู้ที่สามารถประสานงานได้ดีซึ่งพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้สรุปคุณลักษณะนักบริหารว่า^๘ ประกอบด้วยคุณลักษณะ ๓ ประการตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ทุติยปาณิสสูตร คือ จักขมา หมายถึงมีปัญญา มองการณ์ไกล ตรงกับคำว่า (Conceptual Skill) วิจฺจโร หมายถึง มีความชำนาญเฉพาะด้านตรงกับคำว่า (Technical Skill) หรือ ความชำนาญด้านเทคนิค นิสสยสัมปนโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะมนุษยสัมพันธ์ดี ตรงกับคำว่า Human Relation Skill หรือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

^๘ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม,๒๕๔๑), หน้า ๗-๘.

ทินพันธ์ นาคตะ กล่าวว่า ปัจจุบันพระภิกษุกับวัด ยังต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมและทางราชการของเราอยู่ตลอดมา สถาบันแห่งนี้จึงอำนวยความสะดวกแก่การปกครองและการบริหารของไทยอยู่มาก นอกจากนั้น วัดยังเป็นรากฐานที่สำคัญของศิลปวัฒนธรรมจรรยาและศีลธรรม เป็นสื่อกลางชักนำให้ประชาชนทั้งหลายเข้าถึงหลักธรรมทางศาสนา โดยมีวัดเป็นสถาบันและสัญลักษณ์ วัดจึงมีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนไทยมาโดยตลอด เรื่องบุญทานการกุศล การตัดบาตรประจำวัน การฟังธรรมในวันธรรมสวนะ การสวดมนต์ก่อนนอน การทำบุญครบวันเกิด การโกนผมไฟ งานโกนจุก งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน และงานศพ นั้นตั้งแต่เกิดจนตายพิธีกรรมต่างๆ นี้ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น^๙

สำหรับในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาคจังหวัดปทุมธานี การปกครองพระสงฆ์เป็นแบบกระจายอำนาจ หน้าที่หรืองานที่ได้ รับมอบหมายมิได้ตกอยู่ที่เจ้าคณะจังหวัดฝ่ายเดียวแต่เจ้าคณะพระสังฆาธิการ ทุกรูปที่ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการปกครองหรือบริหารงานคณะสงฆ์ ก็จะทำหน้าที่ดูแลปกครองในส่วนที่ตัวเองได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ ถ้าหากมีปัญหาเกิดขึ้น ก็จะประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาวิธีแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผู้นำหรือผู้บริหารจะบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตปกครองด้วยความเอาใจใส่รับผิดชอบ แต่ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ก็ยังคงมีอยู่ ปัญหาด้านการศาสนศึกษาในแต่ละวัด มีลักษณะตามใจไม่มีการบังคับ อันเป็นสาเหตุหลัก ที่ทำให้พระภิกษุสามเณรไม่ได้ศึกษาพระธรรมคำสั่งสอน ขาดความเข้าใจหลักพระธรรมวินัยที่ถูกต้องแท้จริงและเกิดการปฏิบัติที่ผิดเพี้ยนไปจากรอบขอบเขตพระธรรมวินัย และขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพทางการศึกษาที่ทำหน้าที่מןการแนะนำสั่งสอน ขาดงบประมาณสนับสนุนตลอดจนขาดแคลนนักเรียนที่จะเล่าเรียนพระธรรมวินัย

ปัญหาด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในกรณีที่วัด มีความพร้อมในเรื่องทุน แต่ไม่เอื้ออำนวยทุนแก่พระภิกษุสามเณรตลอดจนนิสิตนักศึกษาและนักเรียนเยาวชนต่างๆ ส่งผลให้ขาดกำลังใจเกิดความท้อแท้และเบื่อหน่ายไม่สนใจต่อการศึกษา ในที่สุด พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนมีเป็นจำนวนมากแต่ปัญหาการทางสังคมกลับมีมากขึ้นเรื่อยๆ ถึงขั้นวิกฤติ เนื่องจากปัญหาเกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา ที่สังเกตได้ปรากฏการณ์ ของสังคมไทยหลายประการ เช่น วัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัดอันเนื่องมาจากสาเหตุคือ ภิกษุบางส่วน ประพฤติผิดหลักคำสอนของพระศาสนา และปฏิบัติตนไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน วัดบางวัดอาศัยกลวิธีในวงการธุรกิจ ดึงดูดให้คนยินยอมบริจาคทรัพย์เพื่อผลตอบแทนทางวัตถุเป็นสำคัญ วงการศาสนามีปัญหาในตนเอง ส่งผลต่อความสับสนของพุทธศาสนิกชนและอาจก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อการนับถือพระพุทธศาสนา ดังนั้น สังคมต้อง

^๙ ทินพันธ์ นาคตะ, **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๙), หน้า ๙.

พิจารณาด้วยปัญญามากกว่าศรัทธา เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสม อันจะนำไปสู่การธำรงพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นภูมิปัญญาอยู่คู่สังคมไทยตลอดไป

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานและระบบการบริหาร ยังขาดความเป็นเอกภาพทั้งในระบบการจัดการและการบริหารงานของพระสังฆาธิการทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่มทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ผลจากการวิจัยคาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพปัจจุบันและปัญหาทั่วไปในการจัดการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี มีอะไรบ้าง

๑.๒.๒ แนวทางการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี มีการพัฒนาอย่างไร

๑.๒.๓ รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาทั่วไปในการจัดการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี มุ่งศึกษาเพื่อส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่มทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ตามหลักการบริหารจัดการที่สำคัญคือ คิด ตัดสินใจ วางแผน บริหาร และการมีภาวะผู้นำ โดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

ก. เพื่อให้วัดต่างๆ มีโอกาสศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ข. เพื่อให้มีระบบการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่ม
ทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ที่ยึดหยุ่น สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้

ค. เพื่อให้ประหยัดทรัพยากรในการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุน
เพิ่มทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ง. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาสงเคราะห์ ของชุมชน
และหน่วยงานต่างๆ

๒) ศึกษาสภาพการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
จังหวัดปทุมธานี มีขอบเขต ดังนี้

ก. สภาพด้านการวางแผน พระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ประกอบด้วย
การศึกษาพระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา ระเบียบมหาเถรสมาคมต่างๆ กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง
และแนวปฏิบัติของทางราชการที่จำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่ม
ทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ข. สภาพด้านการดำเนินงาน ประกอบด้วย การศึกษาสภาพการเงิน การวิเคราะห์
ต้นทุนค่าใช้จ่ายที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่ม
ทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ค. สภาพด้านการติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย ศึกษาความต้องการ การ
ยอมรับ ความพร้อมในการรับรู้และการให้การสนับสนุนที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาการจัด
การศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่มทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาเอกสาร พระไตรปิฎก พุทธวิธีการ
ศึกษาสงเคราะห์ หนังสือ งานวิจัย และแผนพัฒนาต่างๆ ของภาครัฐ เพื่อกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการ
วิจัยสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบมีโครงสร้าง และประชุมกลุ่มย่อย
(Small Group Discussion) พระภิกษุผู้บริหารวัด คณะกรรมการวัด และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีส่วน
ร่วมในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๒) เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยตัวแปร
ต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิ
การศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ สภาพของรูปแบบการพัฒนาการจัดการใน
การตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ใน ๓ ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้าน
การดำเนินงาน และด้านการติดตามและประเมินผล

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระภิกษุผู้บริหารวัด
หรือคณะกรรมการวัด พระภิกษุและบุคลากรภายในวัด และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการตั้ง
ทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี มี ๒ กลุ่มคือ

๑) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีประกอบด้วย พระภิกษุผู้บริหารวัดและคณะกรรมการวัดที่มีการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา ได้แก่ พระภิกษุผู้บริหารวัดและคณะกรรมการวัดที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน ๒๑ รูป/คน

๒) เชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การศึกษาสภาพของการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับสำรวจสภาพความพร้อมของวัด เพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วยพระภิกษุผู้บริหารวัด พระภิกษุและบุคลากรผู้อาศัยอยู่ภายในวัด และคณะกรรมการวัด จำนวนทั้งสิ้น ๖๑๙ รูปหรือคน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดเขตพื้นที่คือ วัดที่มีการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์จำนวน ๑๖ วัด ได้แก่ ๑.วัดหงษ์ปทุมมาวาส, ๒.วัดน้ำวน, ๓.วัดโพธิ์ฟ้า, ๔.วัดฉาง, ๕.วัดเทียนถวาย, ๗.วัดปากกลางทุ่ง, ๘.วัดรังสิต, ๙.วัดมะขาม, ๑๐.วัดโบสถ์, ๑๑.วัดเวฬุวัน, ๑๒.วัดเปรมประชา, ๑๓.วัดบางคูวัดใน ๑๔.วัดบางพูด, ๑๕.วัดบางกุฎีทอง และ ๑๖.วัดดาวดึงส์

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

๑) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษารวบรวมข้อมูลในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ – กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

๒) เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษารวบรวมข้อมูลในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือน มีนาคม – พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

ดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๙ ถึงเดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๐ รวมระยะเวลาในการทำวิจัย ๑๒ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ หรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบ

การจัดการ หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการดำเนินการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีซึ่งประกอบด้วย ๓ ด้านคือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน และด้านการติดตามและประเมินผล

๑. ด้านการวางแผน หมายถึง การกำหนดสภาพหรือสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๒. ด้านการดำเนินงาน หมายถึง วิธีการจัดหาทุนการศึกษา และสรรหาทุนการศึกษาให้แก่ผู้รับทุน

๓. ด้านการติดตามและประเมินผล หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผนปฏิบัติงานที่วางไว้หรือไม่

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล และการช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่น

การตั้งทุน หมายถึง การตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดปทุมธานี

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ที่พำนักอยู่ในเขตคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่อุปสมบทโดยถูกต้องตามพระธรรมวินัย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้หมายถึงพระสงฆ์ที่พำนักอยู่ในคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ มีความรู้ความเข้าใจในสภาพทั่วไปและปัญหาในการจัดการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑.๖.๒ รู้แนวทางการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑.๖.๓ ได้รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีที่เหมาะสม

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนและค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “ การพัฒนาการจัดการศึกษา สงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่มทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ” ผู้วิจัยจะได้นำเสนอเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่มทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีหลาย ๆ ท่าน เพื่อต้องการแนวคิดอันเป็นแนวทางการศึกษาวิจัย โดยได้ประมวลไว้ตามลำดับดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

ในการศึกษาเรื่องการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่มทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี จำเป็นจะต้องศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผู้วิจัยนำมาแสดงให้เห็นได้ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา

ประสิทธิภาพขององค์การจะเกิดขึ้นได้ ย่อมต้องมีการพัฒนา แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ที่น่าสนใจไว้หลากหลายท่านด้วยกัน กล่าวคือ การพัฒนา แปลว่า ทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงทีละเล็กละน้อย มีลำดับขั้นตอน สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุง จนถึงขั้นที่น่าพอใจ^๑ ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีการเข้ามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในสังคม มีจุดมุ่งหมายที่เกิดความก้าวหน้าทางสังคมและวัตถุ ส่งผลในการอยู่ดีกินดีของประชาชนมีระดับสูงขึ้น^๒ และการพัฒนานี้ยังสามารถชี้ให้เห็นจุดมุ่งหมายเบื้องต้นในการพัฒนาประเทศ คือ การแสวงหาหนทางเพื่อแก้ปัญหาความอดอยากหรือภาวะทุพโภชนาการ แก้ปัญหาความยากจน และแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายของประชาชน^๓ นอกจากนี้การพัฒนาเป็นเป้าหมายและกระบวนการที่ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนต่อชีวิตและการทำงาน และการเปลี่ยนแปลงสถาบันต่างๆ ทางสังคม วัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องความก้าวหน้าทางด้านต่างๆ เช่น การเพิ่มรายได้และผลผลิต การเปลี่ยนแปลงสภาพ และเงื่อนไขการผลิตให้ดีขึ้น การยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น การมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการทำงาน การเพิ่มขีดความสามารถ

^๑ปกรณัม ปรียากร, การบริหารพัฒนาชนบท, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๐), หน้า ๕.

^๒เสถียร เขยประพันธ์, ศักยภาพของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๔๙.

^๓ปกรณัม ปรียากร, การบริหารพัฒนาชนบท, หน้า ๗.

ในการกำหนดนโยบายด้านต่างๆ^๔ แต่ยังมีนักวิชาการบางท่านได้ให้ข้อเสนอหลักเกณฑ์การประเมินเป้าหมายของการพัฒนาว่า ควรประกอบด้วย การเสริมสร้างควมมีเหตุผล การให้ความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนา การเพิ่มพูนประสิทธิภาพทางการผลิต การยกระดับมาตรฐานการครองชีพ การเสริมสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม การปรับปรุงสถาบันและทัศนคติของคนให้ดีขึ้น การเสริมสร้างการแข่งขันของชาติ การสร้างอิสรภาพของประเทศ ให้เกิดขึ้นโดยแท้จริง การสรรค์สร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น และการเสริมสร้างวินัยทางสังคม^๕ ด้วยเหตุผลดังกล่าวสามารถมองว่าการพัฒนาเป็นวิธีการในการเพิ่มพูนสมรรถนะของคนในการควบคุมอนาคตของสังคม มีองค์ประกอบ คือ การเพิ่มความสามารถ (Capacity) การสร้างความเป็นธรรม (Equity) การสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) และการสร้างเสถียรภาพ (Sustainability)^๖

สรุปได้ว่า การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม เกิดขึ้นได้ตั้งแต่บุคคลองค์กร สังคม และประเทศชาติ ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่ต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ดังนั้น อาจพอสรุปแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาซึ่งจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาและผลการศึกษานักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของความหมายของการพัฒนา โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ ความหมายของการพัฒนา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ปกรณ ปรียากร, (๒๕๓๐, หน้า ๕)	<ol style="list-style-type: none"> ๑. ทำให้เจริญ ๒. การเปลี่ยนแปลงที่ละเอียดละน้อย มีลำดับขั้นตอนสามารถขยายตัวขึ้น ๓. การแสวงหาลู่ทางเพื่อแก้ปัญหาความอดอยากหรือภาวะทุพโภชนาการ ๔. แก้ปัญหาความยากจน และแก้ปัญหาคารเจ็บป่วยของประชาชน
เสถียร เขยประตัน, (๒๕๓๐, ๑๔๙)	<ol style="list-style-type: none"> ๑. กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีการเข้ามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในสังคม ๒. มีจุดมุ่งหมายที่ให้เกิดความก้าวหน้าทางสังคมและวัตถุส่งผลในการอยู่ดีกินดีของประชาชนมีระดับสูงขึ้น

^๔เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^๕อ้างแล้ว, หน้า ๘.

^๖อ้างแล้ว.

๒.๑.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

การพัฒนาองค์กร (Organization Development) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรไว้ กล่าวคือ การพัฒนาบุคลากร หมายถึง ความพยายามที่จะส่งเสริมปรับปรุงความสามารถ และความรู้ของลูกจ้างที่ ปฏิบัติงานในหน่วยงาน อาจเป็นชนิดที่เป็นพิธีการ (Formal Learning activities) และไม่เป็นพิธีการ (Informal Learning activities) และต้องเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกันไป อาจจะจัดขึ้นในหน่วยงานหรือนอกหน่วยงานก็ได้^๗ และเป็นกระบวนการที่เพิ่มพูนความรู้ และทักษะความสามารถของบุคคลทั้งหมดในสังคมใดสังคมหนึ่ง^๘ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นการส่งเสริมบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วให้มีความรู้ความชำนาญ ความสามารถ ทักษะทัศนคติ อุปนิสัย และวิธีการทำงาน ให้มากขึ้นจนปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น^๙ และการพัฒนาดังกล่าวนี้อาจหมายรวมถึงการที่นายจ้างจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ลูกจ้างในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น และเกิดความเจริญงอกงามในตัวของพนักงาน โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการเรียนรู้ในสถานที่ทำงาน โดยได้ระบุหน้าที่หลักของหน่วยงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ ๓ ด้าน คือ (๑) สร้างให้ทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพอย่างสูงในการปฏิบัติงาน (๒) สร้างความรู้และทักษะให้แก่ทรัพยากรมนุษย์เพื่อภาระหน้าที่ในปัจจุบันและอนาคต (๓) สร้างการเรียนรู้ให้แก่ทรัพยากรมนุษย์ที่นอกเหนือจากการทำงานประจำ ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในส่วนตัว

มนุษย์เราจำเป็นต้องพัฒนาตน พุทธศาสนาถือว่ามนุษย์เราเป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และเป็นสัตว์ที่ต้องฝึก แล้วก็เป็นสัตว์ที่ประเสริฐด้วยการฝึก คือต้องมีเงื่อนไข ไม่ใช่อยู่เฉยๆ ก็ประเสริฐ เพราะถ้าไม่ฝึกแล้วก็ไม่ประเสริฐเลย มนุษย์ต่างจากสัตว์ทั้งหลายตรงที่ สัตว์หลายชนิดเกิดขึ้นมาแล้วก็อยู่เองด้วยสัญชาตญาณ เกิดขึ้นมาแล้วก็สามารถช่วยเหลือตัวเองได้แล้ว แต่มนุษย์เกิดมาแล้วยังทำอะไรช่วยตัวเองไม่ได้เลย ต้องอาศัยคนช่วยคู่อีกนาน โดยสัญชาตญาณแล้วมนุษย์จึงเป็นสัตว์ที่แย่มากที่สุด อะไรก็ต้องเรียนรู้ต้องฝึกวิธีการต่างๆ ที่มนุษย์ใช้ดำเนินชีวิต จึงได้มาด้วยการฝึกทั้งสิ้นพระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องนี้ไว้มากเพื่อให้มนุษย์เห็นและตระหนักในศักยภาพของตนในการฝึกฝน พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถพัฒนาได้อย่างไม่มีขีดจำกัด

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาองค์กร ยังหมายรวมถึง กระบวนการของการเตรียมและการจัดการการเปลี่ยนแปลง มีความมุ่งหมายที่จะปรับปรุงความมีประสิทธิภาพขององค์กรให้ดีกว่าเดิม และเพื่อความเจริญเติบโตขององค์กร^{๑๐} ซึ่งเป็นกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร ด้วยการประสานความ

^๗Helen M. Tobin and others, *The Process of Staff Development : Component for Chang*, (Saint Louis : The C.V. Mosby Co., 1974), p 3.

^๘อรุณ รักธรรม, *การพัฒนาและการฝึกอบรมบุคคล : ศึกษาเชิงพฤติกรรม*, (กรุงเทพมหานคร : อักษรทิพย์, ๒๕๓๕), หน้า ๑.

^๙จักรินทร์ ผุดผ่อง และคณะ, “ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อการพัฒนาบุคคลโดยวิธีการสอนและกรณีศึกษาหน่วยงานภาครัฐบาลเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๕).

^{๑๐}สมยศ นาวิการ, *การพัฒนาองค์กร*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๑๔.

ต้องการส่วนบุคคลในด้านความก้าวหน้า และการพัฒนากับเป้าหมายขององค์กร เป็นความพยายามที่จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนทั่วทั้งองค์กรในระยะเวลาหนึ่ง และมีความเกี่ยวข้องกับภารกิจขององค์กร^{๑๑} และเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และโครงสร้างขององค์กร ทำให้องค์กรปรับตัวดีขึ้น^{๑๒} แต่ยังมีนักวิชาการส่วนหนึ่งที่มองการพัฒนาองค์กรเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงทศนคติ ค่านิยม พฤติกรรมของบุคคลในองค์กรเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้าง และนโยบายขององค์กร ลักษณะของการพัฒนาองค์กรที่สำคัญ มีดังนี้^{๑๓}

๑. เป็นการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ล่วงหน้า เป็นโครงการที่มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

๒. เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบขององค์กร คือ โครงสร้างองค์กร พฤติกรรมองค์กร และบุคคลให้มีลักษณะผสมผสานสอดคล้องกัน

๓. เป็นการริเริ่มหรือมีการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารขององค์กร

๔. มีเป้าหมายที่จะทำให้องค์กรสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่พึงปรารถนา

๕. ต้องอาศัยเทคนิคการพัฒนาองค์กรแบบต่างๆ ซึ่งพัฒนามาจากความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์ และนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

สรุปได้ว่า จากการพัฒนาในแง่มุมต่างๆ ไม่ว่าจะพัฒนาด้านไหนแต่จุดศูนย์กลางของการพัฒนาที่ต้องก็คือการพัฒนาคน ไม่ว่าจะ เป็น ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม ทักษะและความรู้ เพราะถือว่าคนเป็นทรัพยากรสำคัญที่จะขับเคลื่อนองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ให้ไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและเจริญก้าวหน้าได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น อาจพอสรุปแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาซึ่งจากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Helen M. Tobin and others, (1974, p 3).	ความพยายามที่จะส่งเสริมปรับปรุงความสามารถ และความรู้ของลูกจ้างที่ปฏิบัติงานในหน่วยงาน
อรุณ รักธรรม, (๒๕๓๕, หน้า ๑).	กระบวนการที่เพิ่มพูนความรู้ และทักษะความสามารถของบุคคลทั้งหมดในสังคมใดสังคมหนึ่ง
จักรินทร์ ผุดผ่อง และคณะ, (๒๕๓๕, หน้า ๕).	๑. การส่งเสริมบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วให้มีความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ อุดมนิสัย ๒. วิธีการทำงาน ให้มากขึ้นจนปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

^{๑๑} สมยศ นาวิกการ, การพัฒนาองค์กร, หน้า ๑๕.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๑๓} วัณณ์ เอี่ยมไพบรวัน, การบริหารและการพัฒนาองค์กร พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๒๘๑.

ตารางที่ ๒.๒ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมัยศ นาวีการ, (๒๕๒๑, หน้า ๑๔).	๑. กระบวนการของการเตรียมและการจัดการการเปลี่ยนแปลง ๒. มีความมุ่งหมายที่จะปรับปรุงความมีประสิทธิภาพขององค์การให้ดีกว่าเดิม ๓. เพื่อความเจริญเติบโตขององค์การ

แนวคิดการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการพัฒนาทั้งในส่วนของสังคม และตัวมนุษย์ แต่จะเน้นที่การพัฒนาคน เพราะเมื่อคนพัฒนาแล้ว ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม และเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดผลของการพัฒนาอย่างแท้จริง เป้าหมายของการพัฒนาคือการปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางจิตใจอันเกิดจากความมีอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับการพัฒนาประการหนึ่งหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องพัฒนาทำให้เจริญทำให้เป็นใหม่ขึ้น ฝกอบรม คือ ภาวนา มี ๔ ประการ^{๑๔} คือ

๑) กายภาวนา หมายถึง การเจริญ การพัฒนากาย การฝกอบรมกาย ให้อุจจกติดต่อกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทริยทั้ง ๕ ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ ไม่ให้เกิดโทษ ให้อุศลธรรมงอกงาม ให้อุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

๒) สีสภาวนา หมายถึง การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยดี เกื้อกูลแก่กัน

๓) จิตตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผองใส เป็นต้น

๔) ปัญญาภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝกอบรมปัญญา ให้อุจจกเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รูเท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดตนจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยปัญญา

การพัฒนาทางพระพุทธศาสนานั้นต้องเริ่มที่ตัวบุคคล หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคม ควรที่จะได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ทั้ง ๔ ด้าน คือ ทางด้านกาย ทางด้านหลักธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาทางสังคม คือ อปริหานิยธรรม หรือวัชชือปริหานิยธรรม ได้แก่ ธรรมไม่ทำให้เสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว มี ๗ ประการ^{๑๕} คือ

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๘๑-๘๒.

^{๑๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๓๔/๗๘-๘๐.

- ๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์
 ๒) พรอมเพรียงกันประชุม พรอมเพรียงกันเลิกประชุม พรอมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ
 ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีกรรมตามทีวางไวเดิม

๔) ทานเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือทานเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของทานว่าเปนสิ่งอันควรรับฟัง

๕) บรรดากุลสตรีกุลกุมารี่ทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยไม่ถูกขมเหงหรือฉุดคร่าขึ้นใจ

๖) เคารพสักการบูชาเจดีย์ของวัชชีทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรมไป

๗) จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ปองกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลายตั้งใจวาขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่ได้มา พึงมาสู่แวนแควน ที่มาแล้วพึงอยู่ในแวนแคว้นผาสุก

อภิธานียธรรม ๗ ประการนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะใช่การเกลี้ยกล่อมหรือทำให้เกิดความแตกสามัคคีกันภายในกลุ่มของวัชชีจึงจะมีสิทธิชนะ จะเห็นได้ว่า อภิธานียธรรม ๗ ประการนี้ มีสามัคคีธรรม เป็นคุณธรรมที่คอยเกื้อหนุนให้การปฏิบัติตามนั้นเกิดเป็นผลจริง ฉะนั้น หลักสามัคคีธรรม ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้การพัฒนาสังคมเป็นไปตามแนวทางที่ชุมชนหรือสังคมตั้งเป้าหมายเอาไว้ ได้แก่ ความมีคุณภาพชีวิตที่ดี

นักวิชาการได้กล่าวไว้ว่า สารสำคัญของความคิดเกี่ยวกับการพัฒนานั้น เนื่องมาจากปรัชญาพื้นฐานของพุทธศาสนาที่ปรารถนาชี้ทางหลุดพ้นจากความทุกข์และชี้ทางสู่ความสุขให้แก่มนุษย์ตามหลักคำสอนนี้ พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะพระสงฆ์มีหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสัตว์อื่นๆ ไหพนจากความทุกข์ทั้งทางดานวัตถุและจิตใจ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ดังนั้น การช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้พ้นจากสภาพความด้อยพัฒนา ด้อยการศึกษาความสำคัญของการพัฒนา โดยการช่วยเหลือกัน ทั้งการอบรมในศาสนธรรม และประสบการณ์มีอิทธิพลสำคัญต่อการก่อรูปแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของพระสงฆ์^{๑๖}

นักวิชาการได้เสนอแนวคิดบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาประเทศไว้ว่า ถ้าปราศจากศีลธรรมเสียแล้ว การพัฒนาประเทศไม่ว่าจะพัฒนาไปทำนองใด ย่อมจะบกพร่องและไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะพัฒนาไปในด้านเป้าหมายซึ่งจะผิด ผลสุดท้าย อาจจะไปทำนองที่ จะเห็นความเจริญทางวัตถุซึ่งเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าเรื่องที่สำคัญแท้ๆ คือ ความเจริญในทางปัญญาและในทางศีลธรรม การขาดจากศีลธรรมนั้น จะทำให้โลกเสื่อมโทรม พระพุทธศาสนาจะช่วยเหลือในการพัฒนาชาติได้ ดังนั้น ย่อมอาศัยพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสื่อสำหรับสืบพระศาสนาและการที่พุทธศาสนาจะช่วยให้มีการพัฒนาชาติได้ดีจริง ๆ ก็คือ อาศัยหลักเกณฑ์บางประการ ดังนี้^{๑๗}

^{๑๖} สมบูรณ์ สุขสำราญ, การพัฒนาชนบทตามแนววิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๕๓.

^{๑๗} ปวย อึ้งภากรณ์, ศาสนธรรมกับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๓๐), หน้า ๖๑-๖๕.

๑) ความเชื่อในพุทธศาสนา ต้องเป็นความเชื่อที่บริสุทธิ์ไม่เจือปนความเชื่อถือโศกกลางทางไสยศาสตร์ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “คนโง่นั้นมัวแต่พิเคราะห์ดวงดาว” ฉะนั้น ในการที่จะทำให้นุชนของโลกมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านวัตถุและสติปัญญา ก็ควรที่จะพัฒนาศาสนาใหม่ให้เกิดความบริสุทธิ์

๒) ความเชื่อในพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่มีมูลฐาน ตั้งอยู่ในเหตุผลและวิชา ไม่ใช่ตั้งอยู่ในความเชื่อโดยมงายอย่างเดียว หรืออวิชา พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ทานทั้งหลาย อย่าพึงเชื่อสิ่งใด เพียงเพราะที่ได้ฟังตามๆ กันมา หรือ เพราะเคยเห็นเช่นนั้นๆ ต่อมา ฯลฯ ทานจงเอาข้อที่ได้เห็นได้ฟัง ไตตริกตรองดูด้วยเหตุผลจนเกิดความชัดเจนแล้วจึงค่อยเชื่อ

๓) การที่จะนำเอาคำสอนของพุทธศาสนามาประยุกต์กับสภาพปัจจุบัน ซึ่งลักษณะของสังคมได้ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง วิธีการประยุกต์พระธรรม ซึ่งเป็นอมตะอยู่แล้ว มาใช้กับสภาพปัจจุบัน ซึ่งจะต้องมีการศึกษาและวิจัยอย่างถ่องแท้

๔) การพัฒนานั้น จำเป็นที่จะต้องใช้ทางโลกและทางธรรม เพราะฉะนั้น ทางฝ่ายพระสงฆ์ ก็น่าจะทางฝ่ายบ้านเมืองก็จะต้องร่วมมือกันอย่างมาก มีหลายกรณีที่ฝ่ายบ้านเมืองเพิกเฉยต่อความสำคัญของวัดในชนบทและในเมืองและเพิกเฉยต่อความสำคัญของการเป็นผู้นำของพระสงฆ์ในหมู่บ้าน ถ้าความร่วมมือทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสดำเนินไปด้วยดี ก็จะเป็นประโยชน์ทั้ง ๒ เปลี่ยนแปลงเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตนั้นมีความสำคัญกับทุกคน ถ้าทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง เช่น ภาวนา ๔ อปริหานิยธรรม ๗ เป็นต้น ล้วนเป็นการพัฒนาทั้งในสวนของสังคม และตัวมนุษย์ แต่จะเน้นที่การพัฒนาคน เพราะเมื่อคนพัฒนาแล้ว ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม และเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดผลของการพัฒนาอย่างแท้จริง

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผล

๒.๒.๑ ความหมายของประสิทธิผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่มทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

คำว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) นั้นมีผู้ให้คำนิยาม ไว้หลากหลายและได้ให้ความหมายของคำว่าคล้ายกันว่า หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้น^{๑๖} ขณะเดียวกันได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนงานหรือโครงการที่วางไว้ มักทำ

^{๑๖}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

กันเสมอๆ ในทางสาธารณสุข เช่น การหาอัตราความครอบคลุมของการใช้วัคซีน อัตราการหายของผู้ป่วยวัณโรค ที่ขึ้นทะเบียนไว้ เป็นต้น^{๑๙} ในทางเดียวกันหมายถึง การทำกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรสามารถสร้าง ผลงานได้สอดคล้องกับเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ทั้งในส่วนของผลผลิต และผลลัพธ์ เป็นกระบวนการเปรียบเทียบผลงานจริงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ก่อให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ ที่ตรงตามความคาดหวัง ที่กำหนดล่วงหน้าไว้มากน้อยเพียงใด

การมีจึงมีความเกี่ยวข้องกับผลผลิตและผลลัพธ์การดำเนินงานเป็นกระบวนการ วัดผลงานที่เน้นด้านปัจจัยนำออก^{๒๐} และ องค์การ(Organization Effectiveness) หมายถึง ความสามารถของสถานศึกษาในการบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การ โดยประยุกต์ตามแนวความคิดของ Kaplan และ Norton ซึ่งประกอบด้วยมุมมอง ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านการเงิน ๒. ด้านผู้รับบริการ ๓. ด้านกระบวนการภายใน ๔. ด้านการเรียนรู้และพัฒนาในตนเองเดียวกันความสามารถของสถานศึกษาในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด โปร่งใส สามารถบริการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทั้งในการแสวงหางบประมาณและทรัพยากรในรูปแบบต่างๆ สอดคล้องกับเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาวขององค์การขณะเดียวกันความสามารถของสถานศึกษาในการสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่สนับสนุน เช่น ความพึงพอใจของผู้ปกครองหรือผู้มาติดต่อกับสถานศึกษาในด้านการให้บริการทางวิชาการ หรือบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักเรียน

นักศึกษาต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนและบริการความพึงพอใจของชุมชน เป็นต้นขณะเดียวกันความสามารถของสถานศึกษาในการดำเนินการเกี่ยวข้องกับการบริหารภายใน ตั้งแต่การวิเคราะห์ การกำหนดทรัพยากรที่ต้องการในการบริหาร เช่น การบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การสร้างและปลูกฝังแนวคิดด้านคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การสนับสนุนให้บุคลากรทำงานวิจัยในชั้นเรียน การสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน การติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการต่างๆ เป็นต้นในตนเองเดียวกันความสามารถของสถานศึกษาในระยะยาว ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรภายในองค์การเกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบได้อย่างดี และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสถานศึกษาในอนาคต^{๒๑} ในขณะเดียวกัน (Effectiveness) เป็นเรื่องของการกระทำใดๆ หรือความพยายามใดๆ ที่มีความมุ่งหมายจะได้รับผลอะไรสักอย่างให้เกิดขึ้น การกระทำหรือความพยายามจะมีสูงต่ำเพียงใด

^{๑๙} สมชาย ดุรงค์เดช, การประเมินโครงการ : แนวคิดและวิธีการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

^{๒๐} สุพจน์ ทรายแก้ว, การวัดผลการปฏิบัติงาน. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนกลยุทธ์และการบริหารงานมุ่งผลงาน, (เชียงใหม่: สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖.

^{๒๑} สมจิตร พึ่งพรรษา, “การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงระบบในการบริหารที่ส่งผลต่อของสถานศึกษาเครือข่ายคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี”, วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

ขึ้นกับว่าผลที่ได้รับนั้นตรงครบถ้วน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพและใช้พลังงานน้อยเพียงใดอาจพิจารณาเป็น ๒ ระดับ คือ ๑. ของบุคคล ๒. ขององค์การ

ของบุคคล คือ ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถปฏิบัติงานใดๆ หรือปฏิบัติกิจกรรมใดๆ แล้วประสบผลสำเร็จ ทำให้บังเกิดผลตรงและครบถ้วนตามที่มีวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลที่เกิดขึ้นมีลักษณะคุณภาพ เช่น ความถูกต้อง ความมีคุณค่า ความเหมาะสมต้งาม ตรงกับความคาดหวังและความต้องการของหมู่คณะ สังคม และผู้จะนำผลนั้นไปใช้เป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ คือ เป็นการปฏิบัติด้วยความพอใจ ปฏิบัติเต็มความสามารถ ปฏิบัติด้วยการเลือกสรรกลวิธีและเทคนิควิธีการที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้บรรลุผลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ อย่างสูงสุดแต่ใช้ทุน ทรัพยากร และระยะเวลาน้อยที่สุด ขององค์การ เน้นไปที่ผลรวมขององค์การ ซึ่งกับสันและคณะ อธิบายเกณฑ์ของควมมีขององค์การ ว่าประกอบไปด้วยตัวบ่งชี้ ๕ ตัวคือ^{๒๒} ๑.การผลิต (Production) ๒.องค์การที่มีถ้าองค์การสามารถดำเนินการผลิตให้ได้ผลผลิตทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ตรงกับความต้องการขององค์การ ๓.ประสิทธิภาพ (Performance) ๔.องค์การมีถ้าอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทรัพยากร (Inputs) ที่ใช้กับผลผลิต (Outputs) มีความเหมาะสมในลักษณะที่ใช้ทรัพยากรได้คุ้มค่า ๕.ความพึงพอใจ (Satisfaction) องค์การมีถ้าผลการดำเนินงานขององค์การนำมาซึ่งความสำเร็จสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของสมาชิกในองค์การ การปรับเปลี่ยน (Adaptiveness)

องค์การมีถ้าองค์การมีกลไกที่สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินงานได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในองค์การและภายนอกองค์การ การพัฒนา (Development) องค์การมีถ้าองค์การสามารถเพิ่มพูนศักยภาพ (Potential) และวิสัยสามารถ (Capacity) ขององค์การให้เจริญก้าวหน้าตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมความหมายของทั้งระดับบุคคลและระดับองค์การมีความหมายครอบคลุมทั้งผลการดำเนินงานที่สนองวัตถุประสงค์ ได้ผลดีทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพยังครอบคลุมถึงกระบวนการดำเนินงานที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และใช้วิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมซึ่งก็คือรวมถึงประสิทธิภาพนั่นเองและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขององค์การควรพิจารณา ๓ ส่วนประกอบกันตามลำดับของ กล่าวคือ^{๒๓} ๑) ระดับบุคคล คือความตระหนักในผลการทำงานของพนักงานแต่ละบุคคลในองค์การ ซึ่งอาจพิจารณาได้จากการประเมินการทำงานของพนักงาน การได้รับค่าจ้างเพิ่มขึ้น การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง

การได้รับรางวัลหรือประกาศเกียรติคุณจากองค์การ โดยปัจจัยที่ทำให้พนักงานมีได้แก่ความสามารถของบุคคล ทักษะ ความรู้ ทศนคติแรงจูงใจและความเครียด ๒) ระดับกลุ่ม ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อขององค์การเนื่องจากกลุ่มคือการรวมตัวกันอย่างง่าย ๆ ของพนักงานในองค์การ โดยกลุ่มที่มีนั้นจะมีรูปแบบความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น เข้มแข็ง และได้รับการสนับสนุนจากพนักงานในองค์การมากกว่ากลุ่มทั่ว ๆ ไปในองค์การ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับกลุ่มคือ การ

^{๒๒} สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เพิ่มทรัพยากรพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๕-๖.

^{๒๓} กาญจนา บุญยัง, “การบริหารงานขององค์กรในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กรณีศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗).

ประสานงานภาวะผู้นำ โครงสร้างของกลุ่ม สถานภาพของกลุ่ม บทบาทและปทัสถาน ๓) ระดับองค์การ ประกอบด้วยระดับบุคคล และระดับกลุ่ม กล่าวคือ ของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับระดับบุคคล ในขณะที่ขององค์การจะขึ้นอยู่กับระดับบุคคลและกลุ่ม โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับสภาพขององค์การ เช่น ลักษณะงานขององค์การ เทคโนโลยีที่นำมาใช้ในองค์การ เป็นต้นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขององค์การได้แก่ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี กลยุทธ์ ทางเลือกโครงสร้างองค์การ กระบวนการทำงาน และวัฒนธรรมองค์การ

สรุป ความหมายของประสิทธิผล คือ ความสามารถในการดำเนินงานใดๆ หรือปฏิบัติกิจกรรมใดๆ แล้วประสบผลสำเร็จ ทำให้บังเกิดผลโดยตรงและครบถ้วนตามที่มีวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และต้องมีในการทำงานในระดับสูงหรือต่ำเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าผลที่ได้รับนั้นตรงครบถ้วน ทั้งในด้านเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ดังนั้น อาจพอสรุปแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของประสิทธิผล ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของสมจิตร์ พิงทรรษา, “การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงระบบในการบริหารที่ส่งผลต่อของสถานศึกษาเครือข่ายคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี” และผลการศึกษานักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของความหมายของโดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๓ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายของประสิทธิผล

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมชาย ดุรงค์เดช, (๒๕๔๒, หน้า ๙).	๑. ความสามารถในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนงานหรือโครงการที่วางไว้ มักทำกันเสมอๆ ในทางสาธารณสุข
สมใจ ลักษณะ, (๒๕๕๒, หน้า ๕-๖).	๑.การผลิต (Production) ๒.องค์การที่มีถ้าองค์การสามารถดำเนินการผลิตให้ได้ผลผลิตทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ตรงกับความต้องการขององค์การ ๓.ประสิทธิภาพ (Performance) ๔.องค์การมีถ้าอัตราส่วนระหว่างปัจจัยทรัพยากร (Inputs) ที่ใช้กับผลผลิต (Outputs) มีความเหมาะสมในลักษณะที่ใช้ทรัพยากรได้คุ้มค่า ๕.ความพึงพอใจ

๒.๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับในองค์การ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับในองค์การปรากฏว่า มีผู้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการในองค์การไว้ ดังนี้

เครื่องมือวัดเดี่ยว (Univariate Effectiveness Measures)

เป็นความพยายามเบื้องต้นของนักจิตวิทยาอุตสาหกรรมและนักสังคมวิทยาในการประเมินขององค์การ โดยมุ่งไปที่การเสาะแสวงหาเกณฑ์ที่เหมาะสมที่สุด การใช้ตัวแปรเดี่ยวหรือ

เกณฑ์เดี่ยวแต่ละตัวเป็นเครื่องวัดนั้นก่อให้เกิดปัญหาคือ

(๑) เป็นการยากที่จะยอมรับว่าตัวแปรเหล่านี้โดยตัวของมันเองนั้นกว้างขวางพอเพียงที่จะใช้วัดขององค์การได้ เช่น วัดจากอัตราการลาออกของพนักงานแต่เพียงอย่างเดียว เป็นต้น

(๒) ตัวแปรหลายตัวซึ่งใช้ในการวัด เช่น ความพึงพอใจ มีลักษณะของการใช้ความคิดเห็นส่วนตัวของผู้วิจัยหรือผู้บริหารว่านั่นคือสิ่งที่ควรจะเป็น แทนที่จะใช้ตัวแปรซึ่งเป็น กลางในการวัดความสามารถขององค์การในการบรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ

(๓) ปัญหาสำคัญที่สุดคือปัญหาการผสมผสานตัวแปรเดี่ยวๆ เหล่านี้เข้าด้วยกัน เพื่อเข้าใจถึงอิทธิพลของตัวแปรเหล่านี้ต่อขององค์การ เช่น การให้ความหมายของหมายถึง ความสามารถในการผลิต ก็ไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งที่เรียกว่าได้ดี ขึ้นแต่อย่างใด อาจกล่าวได้ว่าตัวแปรเดี่ยวๆ แต่ละตัวนั้นมีความสัมพันธ์กับความมีของ องค์การ แต่ตัวแปรเหล่านั้นมิใช่ตัวขององค์การ

๒) เครื่องมือวัดหลายอย่าง (Multivariate Effectiveness Measures) เป็นวิธีการหนึ่งในการวิเคราะห์ที่ในองค์การ ประกอบไปด้วยความพยายาม ในการสร้างแบบจำลองซึ่งมีการสร้างฐานคติ (Hypotheses) และนำไปทดลองหรือหาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรหลักซึ่งอาจมีผลต่อความสำเร็จขององค์การ ซึ่งแบบจำลองเหล่านี้มีประโยชน์ มากกว่าเครื่องมือวัดเดี่ยว เพราะแบบจำลองต่าง ๆ พยายามแสดงให้เห็นว่าตัวแปร ต่าง ๆ สัมพันธ์กัน มีผู้ทำการศึกษาและสร้างเกณฑ์การประเมินผลเบื้องต้น โดยกำหนดประเภทของการ วัด เป็นแบบจำลองซึ่งมีลักษณะเป็นการสร้างบรรทัดฐาน และแบบจำลองซึ่งมีลักษณะเป็นการ พัฒนา เกณฑ์ที่สร้างขึ้นใช้วัดขององค์การทุกประเภท องค์การธุรกิจ หรือหน่วย งานวิจัยและพัฒนา โดยเกณฑ์แต่ละเกณฑ์มีที่มาจากพิจารณาจากหลักทั่วไป หรือด้วยวิธีพิสูจน์ จากกรณีเฉพาะ มีการศึกษาแบบสอบถาม การศึกษาวิจัย ไม่มีการศึกษาวิจัย ศึกษาวิจัยหน่วยงาน องค์การหลายประเภท

จากนั้น นำความถี่ของเกณฑ์ ที่ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ ๑๗ แบบ ตั้งแต่ปี ๑๙๕๗ ถึงปี ๑๙๗๔ มาจัดเรียงลำดับความถี่ของเกณฑ์ ดังแสดงในตารางที่ ๒.๔

ตารางที่ ๒.๔ ความถี่ของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินในแบบจำลอง ๑๗ แบบ

เกณฑ์การประเมิน	จำนวนครั้งที่ถูกนำมาใช้ (ยอดรวม = ๑๗)
ความสามารถในการปรับตัว - ความยืดหยุ่น (Adaptability-lexibility)	๑๐
ความสามารถในการผลิต (Productivity)	๖
ความพอใจ (Satisfaction)	๕
ความสามารถในการสร้างผลประโยชน์/ผลกำไร (Profitability)	๓
การได้มาซึ่งทรัพยากร (Resource Acquisition)	๓
การปราศจากความเครียด (Absence of Strain)	๒
การควบคุมเหนือสภาพแวดล้อม (Control over Environment)	๒
การพัฒนา (Development)	๒

ตารางที่ ๒.๔ ความถี่ของเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินในแบบจำลอง ๑๗ แบบ (ต่อ)

เกณฑ์การประเมิน	จำนวนครั้งที่ถูกนำมาใช้ (ยอดรวม = ๑๗)
ประสิทธิภาพ (Efficiency)	๒
การรักษาไว้ซึ่งพนักงาน (Employee Retention)	๒
การเจริญเติบโต (Growth)	๒
การผสมผสาน (Integration)	๒
การติดต่อสื่อสารแบบเปิด (Open Communication)	๒
การอยู่รอด (Survival)	๒
เกณฑ์อื่นๆ (Others)	๑

จากเกณฑ์การประเมินผลหลายๆ อย่างในแบบจำลองการวัดขององค์การ ๑๗ แบบ มีเกณฑ์การประเมินผลเบื้องต้นแรกของ Gibson et. al (๑๙๗๓, ๑๙๗๒) เป็นหนึ่งในเกณฑ์ทั้ง ๑๗ เกณฑ์ ซึ่ง Gibson ได้ศึกษาที่มาของเกณฑ์จากการสำรวจแบบจำลองที่ทำไว้ก่อน กำหนดเกณฑ์การประเมินผลในระยะสั้น ประกอบด้วย ความสามารถในการผลิต (Productivity) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และความพึงพอใจ (Satisfaction) ในระยะกลาง ประกอบด้วยความสามารถในการปรับตัว (Adaptiveness) การพัฒนา (Development) และในระยะยาว คือ การอยู่รอด (Survival) และองค์การที่มีนั้นจะสามารถใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด จากความสามารถของคนในองค์การ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มทำงานที่มีเป็นอย่างมาก เชื่อมโยงกับกลุ่มทำงานที่มีสูง จะประกอบด้วยลักษณะทางพฤติกรรมที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ การสนับสนุนเกื้อกูลกันของสมาชิก ผู้บริหารสามารถใช้ทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเอาใจใส่สมาชิกในองค์การเป็นอย่างดีมีทักษะในการใช้ภาวะผู้นำ มีความเชื่อมั่นศรัทธาไว้วางใจซึ่งกันและกันของสมาชิกและหัวหน้ามีค่านิยมและเป้าหมายร่วมกันของกลุ่ม มีรูปแบบการติดต่อสื่อสารที่ดี มีเป้าหมายการปฏิบัติงานสูงและสร้างความกระตือรือร้นในหมู่พนักงาน^{๒๔} ในขณะที่เดียวกันแนวคิดเรื่อง ๗ อุปนิสัยพัฒนาสู่ผู้ที่มีสูง หรือ The Seven Habits of Highly Effective People ดังนี้^{๒๕}

๑. คิดในทางบวก (Be Proactive) ชีวิตของคนเรา คือ ผลผลิตจากค่านิยมในตัวเราไม่ใช่ผลผลิตจากความรู้สึก เจื่อนใจ หรือแรงกระตุ้นต่างๆ ที่อยู่นอกตัวเรา หากการปรับเปลี่ยนวิธีคิดเราควรคิดให้ได้ อย่าคิดให้เสีย การคิดในแง่บวกจะเป็นการพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้น

๒. เริ่มต้นด้วยการมีจุดมุ่งหมายในใจ (Begin with the End in Mind) การจะทำสิ่งใดจะต้องเกิดจากความคิด และการลงมือทำ เพราะฉะนั้นก่อนจะทำสิ่งใดจะต้องคิดก่อนโดยการตั้งเป้าหมาย และลงมือทำเพื่อให้เป้าหมายนั้นสำเร็จ

^{๒๔} นวพร แสงหนุ่ม, “ในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔).

^{๒๕} สุรชาติ กิ่งมณี, “กระบวนทัศน์การพัฒนาห้องสมุดสู่ความสำเร็จ (Paradigm of Library Development for Success)”, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๗.

๓. ทำสิ่งที่สำคัญก่อน (Put First Things First) การลงมือทำโดยมุ่งเน้นสิ่งสำคัญตามที่เรากำหนด มากกว่าทำตามค่านิยมของสังคม โดยการวางแผนตามเวลาและความสำคัญ คือ อันดับแรกที่ต้องทำเป็นสิ่งที่ด่วนและสำคัญ อันดับที่สองเป็นสิ่งที่ด่วนและไม่สำคัญ อันดับต่อไปเป็นสิ่งที่ไม่ด่วนแต่สำคัญ และอันดับสุดท้ายเป็นสิ่งที่ไม่ด่วนและไม่สำคัญ

๔. คิดแบบชนะ-ชนะ (Think Win-Win) เป็นการแบ่งปันความรู้ ผลกำไร ผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นความคิดและการกระทำที่ขยายผลในทางบวกให้กับทุกคน

๕. เข้าใจผู้อื่นก่อนแล้วเราจะเข้าใจเรา (Seek First to understand, Then to be understood) ต้องรับฟังความคิดเห็น ข้อมูลของผู้อื่นให้ครบถ้วนก่อนที่จะตัดสินใจ

๖. ผนึกพลังประสานความต่าง (Synergize) เติมเต็มในส่วนที่ผู้อื่นขาดโดยการให้คุณค่าแห่งความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น การแนะนำเพื่อเติมในสิ่งที่ผู้อื่นไม่รู้ และฟังในสิ่งที่เราไม่รู้ (อย่าตำหนิในส่วนที่ผู้อื่นขาด จะกลายเป็นความต่าง)

๗. ความสมดุลแห่งชีวิต (Sharpen the saw) คือ การพัฒนาตนเองเพื่อเติมเต็มความรู้ ประสบการณ์ ความสามารถ อย่างต่อเนื่องให้ครบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ (จิตใจแข็งแรง) ด้านวิชาการความรู้ ด้านสังคม (การเปิดบัญชีออมเงินด้วยการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น) ด้านสุขภาพให้แข็งแรง และด้านวิญญาณ (การพอกใจให้มีจิตใจที่แข็งแรง และอ่อนโยน)^{๒๖} และมีพฤติกรรมสำคัญ ๓ ประการด้วยกันที่องค์กรจะต้องได้รับการสนองตอบจากคนในองค์กร เพื่อองค์กรจะสามารถมีสูงสุด คือ^{๒๗}

๑. องค์กรจะต้องมีความสามารถในการสรรหา และธำรงรักษา ไวซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ

๒. องค์กรจะต้องมีความสามารถที่จะทำให้พนักงานขององค์กรปฏิบัติงานตามบทบาทที่กำหนดไว้ (Dependable role performance) สวนประกอบสำคัญของประสิทธิภาพในองค์กร คือ การคาดคะเนทั้งในแง่ของเครื่องมือเครื่องใช้และในแง่ของคน ฝ่ายบริหารต้องแน่ใจให้ได้ว่าพนักงานทุกคนจะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุดเต็มความสามารถ

๓. องค์กรยังต้องการให้พนักงานมีพฤติกรรมในทางสร้างสรรค์และเป็นธรรมชาติในขณะเดียวกันขององค์กรหมายถึง สมรรถนะ(Capacity) ขององค์กรในการที่จะอยู่รอด (Survive) ปรับตัว (Adapt) รักษาสภาพ (Maintain) และสร้างความเติบโต (Growth) ไม่ว่าองค์กรนั้นจะมีหน้าที่ใดจะต้องกระทำให้ลุล่วงไป^{๒๘} และการวัด ขององค์กรว่ามีแนวความคิดและเกณฑ์การวัดที่แตกต่างกัน และได้แนวทางในและการศึกษา เพื่อวัดขององค์กรไว้เป็น ๔ แนวทาง คือ ๑. แนวทางที่มุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมาย (The goal-attainment approach) โดยวัด ขององค์กรจากความสามารถในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ องค์กร แนวทางนี้ยึดหลักว่า องค์กรมีความตั้งใจที่จะบรรลุเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง โดยอาจมีเป้าหมายเดียวหรือหลายเป้าหมายก็ได้

^{๒๖}Stephen R. Covey, *Organizational theory and design: A strategic approach for management*,(New York: McGraw-Hill, 1985),p.13.

^{๒๗}Katz, D and R. Kahn, *The Social Psychology of Organization*, (New York : Jogn Wiley & Sons., 1966), p 123.

^{๒๘}Edgar H. Chien, *Organization Psychology*, 2nd ed, (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1970), p.118.

แนวทางที่มุ่งการบรรลุเป้าหมาย คือ องค์การจะต้องมีความมั่นคง มีเหตุผลและแสวงหาเป้าหมายที่แท้จริง ๒. แนวทางเชิงระบบ (The systems approach) วัตถุประสงค์การตาม แนวคิดเชิงระบบที่มีทรัพยากรนำเข้า กระบวนการแปรสภาพทำให้เกิดผลผลิต การศึกษา ในแนวนั้นนอกจากจะมุ่งเน้นเป้าหมายแล้ว ยังมุ่งเน้นวิธีการที่ทำให้บรรลุเป้าหมายด้วย ๓. แนวทางเชิงกลยุทธ์-เฉพาะส่วน (The strategic-constituencies approach) กล่าวถึงการที่องค์การต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา ได้แก่ ความกดดันและ ข้อเรียกร้องจากกลุ่มผลประโยชน์ แต่จะมีเฉพาะบางส่วนเท่านั้นที่มีความสำคัญต่อความ อยู่รอดขององค์การ คือ กลุ่มผลประโยชน์นั้น ๆ มีอำนาจควบคุมทรัพยากรที่จำเป็นต่อ องค์การ ดังนั้น ความอยู่รอดขององค์การขึ้นอยู่กับความสามารถในการจัดหาและรักษา ทรัพยากรจะแสดงถึงระดับความมีขององค์การ ๔. แนวทางการแข่งขัน-คุณค่า (The competing-values approach) กล่าวถึงเป้าหมาย ที่แตกต่างกันไปในแต่ละองค์การ มาจากบุคคลที่กำหนดเป้าหมายที่มีค่านิยมต่างกัน ดังนั้น การวัดขององค์การจึงขึ้นกับค่านิยม (values) ความพึงพอใจ (preferences) และความสนใจ (Interests) ของผู้ประเมินหรือวัดขององค์การและปัจจัยที่กำหนดขององค์การ ประกอบด้วย ปัจจัยที่กำหนดโครงสร้างองค์การ (Determinants of organization structure) โครงสร้างองค์การ (Organization structure) การจัดรูปแบบขององค์การ (Organization design) และการบริหารจัดการ (applications) เป็นต้น ๒๙ ในทางเดียวกันขององค์การ (Organizational effectiveness) หมายถึง ระดับของการปฏิบัติงานที่องค์การคาดหวัง หรือวางแผนไว้ สามารถบรรลุหรือสำเร็จลุล่วงไปได้ นอกจากนั้น ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบ ขององค์การ ที่มี ได้แก่^{๓๐} ๑. การเจริญเติบโตขององค์การ (growth) เช่น จำนวนของผลิตภัณฑ์หรือการ ให้บริการที่เพิ่มขึ้น ๒. การได้มาซึ่งทรัพยากรทางการจัดการ (resource acquisition) เป็นความสามารถ ขององค์การในการสรรหาปัจจัยนำเข้าตามกรอบการพิจารณาองค์การ ได้แก่ ทุน คน วัตถุดิบ และ แนวความคิดใหม่ ๆ เป็นต้น ๓. ความสามารถในการปรับตัว (adaptability) ขององค์การภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปในส่วนของผู้รับบริการ คู่แข่งขัน พนักงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ๔. นวัตกรรม (innovation) คือ ความสามารถขององค์การในการคิดสิ่งใหม่ ๆ เช่น การให้บริการรูปแบบใหม่ การใช้เทคโนโลยีใหม่ หรือระบบการจัดการที่ทันสมัย เป็นต้น ๕. ผลผลิตการให้บริการ (Productivity) คือ การจัดหาบริการที่มีคุณค่าในระดับสูง โดยใช้ต้นทุนต่ำที่สุด หรือความมีประสิทธิภาพในการจัดการ ๖. ความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Customer/client satisfaction) และความพึงพอใจ ความผูกพันของพนักงาน หรือสมาชิกที่มีต่อองค์การและหากจะมีการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องของควรรค่านึงถึงระดับในการวิเคราะห์ ๓ ระดับคือ ระดับบุคคล ระดับจัดการ และระดับองค์การโดยมีวิธีการวัดขององค์การในระดับองค์การ ๔ แนวทาง คือ^{๓๑}

^{๒๙}Robbins, I. P, **Organization theory: Structure, design and applications** (2nd ed.),(Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1987), p.53.

^{๓๐}Arnold, H. J., & Feldman, D. c. **Organizational Behavior**, (New York: McGraw-Hill, 1968), p.53.

^{๓๑}Eddy, W. B., **Public organization behavior and development**, (Cambridge, MA: Winthrop,1981), p.59.

๑. วัดจากความสามารถในการบรรลุเป้าหมายขององค์การ (Goal-attainment approach) วิธีการวัดตามแนวคิดนี้ยึดถือหลักการที่ว่า การวัดขององค์การสามารถวัดได้จากความสามารถขององค์การในการดำเนิน การให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ขององค์การ ภายใต้สมมติฐานที่ว่า องค์การนั้นต้องมีเป้าหมายที่แท้จริง เป้าหมายนั้นสามารถมองเห็นและเข้าใจได้ จำนวนเป้าหมายขององค์การมีไม่มากเกินไป สมาชิกในองค์การมีความเห็นพ้องต้องกันในเป้าหมายและต้องสามารถวัดได้ว่า องค์การจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ในระดับใด เมื่อไหร่ และอย่างไรก็ตาม วิธีการวัดขององค์การตามแนวทางนี้ประสบกับปัญหาหลายประการด้วยกัน เนื่องจากเป้าหมายขององค์การมักมีเป้าหมายที่แตกต่างไปจากเป้าหมายในทาง ปฏิบัติ รวมถึงการทำความเข้าใจถึงผู้กำหนดเป้าหมายขององค์การก็เป็นเรื่องที่เข้าใจ ได้ยาก องค์การหลาย ๆ องค์การมีเป้าหมายหลายอย่าง ซึ่งในบางครั้งก็ขัดแย้งกันเองและการจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมายเหล่านี้ เป็นเรื่องที่ยากพอสมควร และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความยากในการเลือกว่าจะวัดขององค์การจากเป้าหมายระยะสั้น ระยะกลางหรือระยะยาว นอกจากนี้ แม้ว่าองค์การจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ แต่องค์การอาจไม่มีก็ได้ถ้าหากเป้าหมายนั้นต่ำเกินไปวางเป้าหมาย ผิด หรือเป้าหมายนั้นเป็นอันตรายต่อองค์การ

๒. วัดโดยอาศัยความคิดระบบ (system approach) ด้วยข้อจำกัดของแนวทางแรกที่เน้นการให้ความสำคัญกับปัจจัยผลผลิตขององค์การ ดังนั้น จึงมีการอาศัยแนวความคิดเชิงระบบ ซึ่งครอบคลุมส่วนอื่น ๆ ขององค์การมาประเมินขององค์การ โดยการวัดขององค์การตามแนวคิดนี้ จะคำนึงถึง ความสามารถขององค์การในการหาปัจจัยนำเข้า ความสามารถขององค์การในการแปรสภาพปัจจัยนำเข้าเป็นปัจจัยผลผลิต ความสามารถในการอยู่รอดขององค์การท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและความ สัมพันธ์แบบพึ่งพากันระหว่างส่วนต่าง ๆ ขององค์การจะเห็นได้ว่า แนวทางการประเมินผลแบบนี้มีข้อดี คือ เป็นการให้ความสำคัญต่อเป้าหมายระยะยาวขององค์การ ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ขององค์การ และสามารถหาตัวชี้วัดอื่นมาประเมินขององค์การ หากเป้าหมายขององค์การมีความคลุมเครือ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของแนวคิดนี้ คือ ตัวแปรบางตัว เช่น ความสามารถขององค์การในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง เป็นตัวแปรที่วัดค่อนข้างยาก นอกจากนี้ ยังทำให้นักวิชาการสนใจศึกษาถึงวิธีการทำงาน (means) มากกว่าเป้าหมายที่แท้จริง (ends) ขององค์การ

๓. วัดจากความสามารถขององค์การในการเอาชนะใจผู้มีอิทธิพลต่อองค์การ (strategic constituencies approach) องค์การที่มีตามแนวคิดนี้ คือ องค์การที่สามารถรู้ได้ว่ากลุ่มใด บุคคลใด มีความสำคัญต่อองค์การและสามารถเอาชนะใจกลุ่มคนเหล่านั้นหรือบุคคล นั้น ๆ ได้ ซึ่งจะทำให้บุคคลและกลุ่มบุคคลเหล่านั้นไม่ดำเนินการใด ๆ ที่ขัดขวางการทำงานขององค์การ ดังนั้น องค์การจะอยู่รอดได้จะต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลและกลุ่มผล ประโยชน์เหล่านั้นได้ดี ข้อจำกัดของแนวคิดนี้ คือ ความยากในการระบุว่า ใครหรือกลุ่มใดเป็นผู้ที่มีความสำคัญเหนือองค์การ และการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความต้องการของบุคคลและกลุ่มผลประโยชน์ ต่าง ๆ เป็นเรื่องที่ยากลำบาก

๔. วัดจากค่านิยมที่แตกต่างกันของสมาชิกในองค์การ (competing-values approach) แนวคิดนี้เห็นว่า การวัดขององค์การขึ้นอยู่กับผู้ประเมินว่าเป็นใคร มีค่านิยมอย่างไร เพราะบุคคลที่กำหนดเป้าหมายขององค์การแต่ละคนมีค่านิยมที่แตกต่างกัน เช่นผู้บริหาร ฝ่ายผลิต และฝ่ายสนับสนุน ต่างก็มีความคิดที่แตกต่างกันในเรื่องของเกณฑ์การประเมินของ องค์การ แนวคิดนี้

มีความคล้ายคลึงกันกับแนวคิดระบบแต่แตกต่างกันที่แนวคิดนี้เน้นในเรื่องของคนที่มีอิทธิพลต่อการอยู่รอดขององค์การเป็นหลักการวัดโดยดูจากค่า นิยมที่แตกต่างกันของสมาชิกองค์การ (Competing-value approach) นี้ เป็นการวัดขององค์การโดยพิจารณาค่านิยมที่ขัดแย้งกันของคนใน องค์การใน ๓ ประเด็น คือ การมองโครงสร้างองค์การว่าเน้นความยืดหยุ่นหรือการควบคุม การมองว่าควรจะเน้นคนหรือองค์การ และการมองถึงกระบวนการภายในว่ามีวิธีการและเป้าหมายอย่างไร

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล สรุปได้ว่า เป็นเครื่องมือวัด ความสามารถในการบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนดไว้ ด้วยการสนับสนุนเกื้อกูลกันของสมาชิก การติดต่อสื่อสารที่ดีภายใต้การใช้ทรัพยากรทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยองค์การมีความสามารถในการปรับตัวและพัฒนาภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น อาจพอสรุปแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลในองค์การซึ่งจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับในองค์การและผลการศึกษานักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลในองค์การ โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๕ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลในองค์การ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Henry Mintzberg (1983, p. 20).	องค์ประกอบขององค์กรประกอบด้วย ๑. ทำหน้าที่จัดหาปัจจัยนำเข้า ๒. ทำหน้าที่แปลงปัจจัยนำเข้า ๓. ทำหน้าที่จัดจำหน่ายผลผลิต ๔. ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนโดยตรง

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

จากการประมวลแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารจัดการ จากนักวิชาการหลากหลายท่าน ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ ความหมายของการบริหารจัดการ

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งหมายถึง มนุษย์โดยธรรมชาติย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์อาจมีได้หลายลักษณะและเรียกต่างกัน เป็นต้นว่า ครอบครัว (Family) เผ่าพันธุ์ (Tribe) ชุมชน (Community) สังคม (Society) และประเทศ (Country) เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มย่อมเป็นธรรมชาติอีกทีในแต่ละกลุ่มจะต้องมี “ผู้นำกลุ่ม” รวมทั้งมี “แนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่ม” เพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย สภาพเช่นนี้ได้มีวิวัฒนาการตลอดมา โดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับ ประเทศของภาครัฐ ในปัจจุบันอาจเรียกว่า “ผู้บริหาร” ขณะที่การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มนั้น เรียกว่า การบริหาร (Administration) หรือการบริหารราชการ (Public Administration) ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์

จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการบริหารหรือการบริหารราชการได้ง่าย และทำให้กล่าวได้อย่างมั่นใจว่า "ที่ใดมีประเทศ ที่นั่นย่อมมีการบริหาร"

คำว่า การบริหาร (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน "Administratiae" หมายถึง ช่วยเหลือ หรืออำนวยความสะดวก การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า "Minister" ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่างๆ ส่วนคำว่า การจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร หรือกำไรสูงสุดสำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลายแก่ประชาชน การบริหารภาครัฐทุกวันนี้หรืออาจเรียกว่า การบริหารจัดการ (Management Administration) เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การนำแนวคิดผู้บริหารสูงสุด (CEO) มาปรับใช้ในวงราชการ การบริหารราชการด้วยความรวดเร็ว การลดพิธีการที่ไม่จำเป็น การลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ และการจูงใจด้วยการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น นอกเหนือ จากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจเข้ามารับสัมปทานจากภาครัฐ เช่น ให้สัมปทานโทรศัพท์มือถือ การขนส่ง เหล้า บุหรี่ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐก็ทำได้ทำประโยชน์ให้แก่สาธารณะหรือประชาชนได้เช่นกัน เช่น จัดโครงการคืนกำไรให้สังคมด้วยการลดราคาสินค้า ขายสินค้าราคาถูก หรือการบริจาคเงินช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

นักวิชาการหลากหลายท่านได้กล่าวถึง "ความหมายของการบริหารจัดการ" กล่าวคือ การบริหาร หมายถึง การทำงาน ให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรม สองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์ขึ้นเป็นสมาชิก ใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^{๓๒} หรือหมายถึงการทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ความหมายเชิงพฤติกรรมคือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น^{๓๓} รวมถึงการปกครอง (Government) การดูแลรักษาหมู่คณะ และการดำเนินงานหรือการจัดการ (Management) กิจกรรมต่างๆ ของหมู่คณะ หรือองค์การต่างๆ ได้สำเร็จลุล่วงตามนโยบาย (Policy) และวัตถุประสงค์ (Purpose/Objective) ขององค์การนั้นๆ ด้วยมีประสิทธิภาพ (Efficiency)^{๓๔} การบริหารยังรวมถึงการใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหาร (Administration Resource) มาประกอบตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

^{๓๒} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), *พุทธวิธีบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๒.

^{๓๓} พระมหาไพฑูริย์ ปนฺตนนฺโท, *การบริหารคณะสงฆ์ไทย*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒.

^{๓๔} พระราชาญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล), *การบริหารวัด*, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๓-๕๐.

ไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๕} ซึ่งภาระหน้าที่ของบุคคลใดๆ ที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายใน (ทั้งที่เป็นคน วัสดุ เงินทุน ฯลฯ) ของกลุ่มหรือหน่วยงาน เพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๖} ที่เป็นศาสตร์ที่ต้องใช้ศิลป์และเทคนิค อย่างสูงเพื่อการวินิจฉัยตัดสินใจในกระบวนการวางแผนและการควบคุมการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพต่องานนั้น^{๓๗} ดังกล่าวแล้ว

อย่างไรก็ตามการบริหารเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น ๓ ทาง คือ^{๓๘}

๑) ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของสายบังคับบัญชา

๒) ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓) ทางปฏิบัติ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์ หรือร่วมทำปฏิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

ดังนั้น การบริหารเป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบายต่างๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ ด้วยความเที่ยงธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้^{๓๙} การกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยความสะดวก การสนับสนุน และการตรวจสอบ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ^{๔๐} ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและ^{๔๑} การดำเนินงานตามลำดับขั้นอันประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การอำนวยความสะดวก (Actuating) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น^{๔๒} ซึ่งทั้งหมดเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๔๓} การบริหารเป็นการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล

^{๓๕} สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๒๗.

^{๓๖} ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓-๔๐.

^{๓๗} ภาวดี ธาราศรีสุทธิ, การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๗), หน้า ๗๘.

^{๓๘} วชิร บูรณสิงห์, การบริหารหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๗๗.

^{๓๙} พิทยา บวรวัฒนา, การบริหารเชิงบูรณาการ, (นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕.

^{๔๐} มดลิกา ตันสอน, การจัดการยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๕๕.

^{๔๑} ไพบุลย์ ช่างเรียน, วัฒนธรรมการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒), หน้า ๖๖-๘๐.

^{๔๒} ธนจรัส พูนสิทธิ์, การจัดการองค์การและการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

^{๔๓} ธีรวุฒิ บุญยโสภณ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๕.

องค์การ หรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์การ^{๔๔} เป็นการใช้ศิลปะในการใช้บุคคลอื่นร่วมกับปัจจัยในการจัดการ เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ และสนองตอบความคาดหวัง และจัดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน^{๔๕} แสดงถึงกระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๔๖} ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่นดังกล่าวนี้ เป็นการทำงานต่าง ๆ ปล่อยให้คนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวมานั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม^{๔๗} ซึ่งการบริหารงานบริหารทุกอย่างจำเป็นต้องกระทำโดยมีหลักเกณฑ์ ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุดในอนาคตที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง^{๔๘} การบริหาร คือ กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกัน^{๔๙}

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร มาประกอบเป็นกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยปัจจัยหลัก คือ เงิน บุคคล วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

ดังนั้น อาจพอสรุปแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการซึ่งจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการและผลการศึกษานักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักของความหมายของแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๒.๖ ดังต่อไปนี้

^{๔๔}บุญทัน ดอกไธสง, การจัดการองค์การ พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๙๐.

^{๔๕}สัมพันธ์ ภูไพบูลย์, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : พัทธอักษร, ๒๕๔๒), หน้า ๔๗-๕๐.

^{๔๖}พะยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๓-๔๐.

^{๔๗}สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๔๓.

^{๔๘}สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๕๕.

^{๔๙}Simon, Herbert, A, Public Administration, (New York : Alfricod A Kuopf, 1966), p.40.

ตารางที่ ๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๙, หน้า ๑๐๒).	การทำงาน ให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น เมื่อว่าตามค่านิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรม สองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์ขึ้นเป็นสมาชิก ใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์
พระมหาไพฑูรย์ ปนตนนโท, (๒๕๕๐), หน้า ๒๒.	การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่ปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ความหมายเชิงพฤติกรรมคือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น
พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), (๒๕๔๘, หน้า ๔๓-๕๐).	การปกครอง (Government) การดูแลรักษาหมู่คณะ และการดำเนินงานหรือการจัดการ (Management) กิจกรรมต่างๆ ของหมู่คณะ หรือองค์การต่างๆ ได้สำเร็จลุล่วงตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์การนั้นๆ ด้วยดีมีประสิทธิภาพ
สมพงษ์ เกษมสิน, (๒๕๒๖, หน้า ๒๗).	การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหาร (Administration Resource) มาประกอบตามกระบวนการบริหาร(Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์, (๒๕๔๐, หน้า ๓๓-๔๐).	ภาระหน้าที่ของบุคคลใดๆ ที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายในของกลุ่มหรือหน่วยงาน เพื่อให้กลุ่มดังกล่าวสามารถทำงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ, (๒๕๓๗, หน้า ๗๘).	เป็นศาสตร์ที่ต้องใช้ศิลป์และเทคนิค อย่างสูงเพื่อการวินิจฉัย ตัดสินใจในกระบวนการวางแผนและการควบคุมการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพต่องานนั้น
วัชร บุรณสิงห์, (๒๕๔๓, หน้า ๗๗).	การบริหารเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น ๓ ทาง คือ ๑) ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้นของสายบังคับบัญชา ๒) ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ๓) ทางการปฏิบัติ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์ หรือร่วมทำปฏิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

๒.๓.๒ สารสำคัญของการบริหารจัดการ

นักวิชาการได้กล่าวถึง “สารสำคัญของการบริหารจัดการ” ไว้ดังนี้

เสนาะ ตียาว์ ได้แยกสารสำคัญของการบริหารจัดการ ออกเป็น ๕ ลักษณะ ได้แก่^{๕๐}

๑) การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน

การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่ร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้งานสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของคนอื่น การทำงานกับคนและโดยอาศัยคนนั้นต้องอาศัยคุณสมบัติของผู้บริหารอย่างหนึ่ง คือ ทำงานร่วมกับคนอื่นได้หรือเป็นผู้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จ สารสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่างๆ ดังนี้

๑.๑) มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดี

๑.๒) มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ดี

๑.๓) มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ หากมีความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์

๑.๔) มีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

๒) การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ

เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้น จะต้องมึลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ

๒.๑) เป้าหมายต้องสูงและสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำเกินไปก็ไม่ท้าทาย และไม่มีคุณค่า

๒.๒) การจะได้ถึงเป้าหมาย จะต้องมึระบบงานที่ดี และจะต้องมึแผนงานที่มีประสิทธิภาพ

๓) การบริหารเป็นความสมดุลระหว่างและประสิทธิภาพ

คำว่า หมายความว่า ทำงานให้บรรลุสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวยังไม่พอ แต่ต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่างคือ งานบรรลุตามที่ต้องการและใช้ทรัพยากรต่ำสุด จึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและ

๔) การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เป็นที่รับรู้โดยทั่วไปว่าเราอาศัยอยู่บนโลกที่มีทรัพยากรจำกัด การใช้ทรัพยากรต่างๆ จึงต้องตระหนักอยู่สองข้อใหญ่ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้ว ทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถคืนกลับมาได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดการสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น การบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์ เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์การจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและ

^{๕๐}เสนาะ ตียาว์, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖).

๕) การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนในการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ที่สำคัญมี ๔ อย่าง คือ

๕.๑) โลกที่ไร้พรมแดน กล่าวง่ายๆ ว่า ปัจจุบันโลกดูจะเล็กลงไปและไม่มีพรมแดนประเทศขีดกั้นไว้ในเรื่องการขนส่ง การสื่อสาร ดนตรี เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ข่าวสารข้อมูล การใช้ชีวิต รสนิยม และการบริโภค เป็นต้น บริษัทต่างๆ จึงทำธุรกิจได้ทั่วโลกโดยมีการกีดกันน้อยลง คนสามารถไปมาหาสู่กันโดยไร้พรมแดน มีคนต่างเชื้อชาติทำงานร่วมกัน ผู้บริหารต้องบริหารงานในลักษณะผู้บริหารข้ามวัฒนธรรม มีการทำงานเป็นทีม หรือบริหารงานโดยความร่วมมือกันมากขึ้น

๕.๒) การบริหารคุณภาพ ผู้บริหารจะบริหารโดยเน้นคุณภาพของสินค้าเป็นสำคัญ ผู้บริหารคุณภาพที่เคยตรวจสอบสินค้าในตอนท้ายกระบวนการผลิตหรือเมื่อสินค้าทำเสร็จแล้วก็เปลี่ยนไปเป็นการตรวจสอบคุณภาพสินค้าระหว่างกระบวนการผลิต หรือเมื่อสินค้ายังผลิตไม่เสร็จเพื่อปรับเครื่องจักรไม่ให้เกิดความสูญเสียขึ้น การบริหารที่เคยแก้ไขสาเหตุที่ทำให้สินค้าไม่ได้คุณภาพก็เปลี่ยนเป็นการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องที่บุคลากร กระบวนการผลิตและตัวผลิตภัณฑ์ กระบวนการปรับปรุงคุณภาพนี้เรียกว่า การบริหารคุณภาพโดยรวม

๕.๓) การทำลายสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมนุษย์เผชิญกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นพิษ อันเกิดจากการทำลายน้ำ อากาศ โลกร้อนขึ้น การเสื่อมสลายของโอโซน สิ่งแวดล้อมเป็นพิษปนเปื้อนอยู่ในอาหาร อากาศ และมลภาวะในอากาศน้ำและในดิน เป็นต้น ดังนั้น ไม่ว่าจะป็นนักการเมือง หรือนักบริหารก็ตาม จะต้องนำเอาการทำลายสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ มารวมไว้ในการบริหารงานที่จะป้องกันหรือยุติการทำลายสิ่งแวดล้อม

๕.๔) การตื่นตัวทางด้านศีลธรรมและจรรยา ในปัจจุบันผู้บริหารจะถูกกดดันจากสังคม รัฐบาล และประชาชนโดยทั่วไป ให้บริหารงานที่มีศีลธรรมและจรรยาบรรณมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ เพราะสาเหตุการได้รับอันตรายจากการบริโภคสินค้า การโฆษณาสินค้าที่ขาดความรับผิดชอบ การกำหนดราคาสินค้าที่เอาเปรียบผู้บริโภค การกีดกันสินค้าหรือบริการของคู่แข่ง การใช้ข้อมูลภายในสร้างความได้เปรียบทางการค้าและการบริหารงานที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม เป็นต้น

สรุปได้ว่า สาระสำคัญของการบริหารจัดการ ล้วนเป็นกระบวนการที่มุ่งให้งานบรรลุสำเร็จตามเป้าหมาย โดยอาศัยการทำงานร่วมกันของคน ให้บรรลุสำเร็จตามที่กำหนด และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด อีกทั้ง ต้องคำนึงถึง ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม มลพิษที่เกิดขึ้น เช่น อากาศเสีย น้ำเสีย เป็นต้น รวมถึงต้องเป็นกระบวนการที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมและกฎหมายด้วย

๒.๓.๓ หลักของการบริหารจัดการ

นักวิชาการได้กล่าวถึง “หลักของการบริหารจัดการ” ไว้ดังนี้

เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) กล่าวถึง หลักทั่วไปของการบริหารจัดการ” ว่า หลักบริหารจัดการโดยทั่วไปยึดหยุ่นได้ และต้องใช้ได้กับเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งดังกล่าวนี้มีหลักของการบริหารจัดการไว้ ๑๔ ข้อ ดังนี้^{๕๑}

๑) การแบ่งงานกันทำ เป็นความเชี่ยวชาญพิเศษที่นักเศรษฐศาสตร์เห็นว่าจำเป็นสำหรับความมีประสิทธิภาพในการใช้แรงงาน ต้องประยุกต์ใช้หลักการนี้ในงานทุกชนิด ทั้งงานการจัดการและงานเทคนิค

๒) อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจและความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งความรับผิดชอบเกิดจากอำนาจหน้าที่ อำนาจเป็นส่วนประกอบของปัจจัยที่เป็นทางการต่างๆ ได้มาจากตำแหน่งผู้บริหาร และปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการผสมผสานของการมีไหวพริบ ประสบการณ์ คุณค่าทางศีลธรรม ความรับผิดชอบในอดีต ฯลฯ ซึ่งอำนาจหน้าที่ต้องอยู่คู่กับความรับผิดชอบ

๓) ความมีระเบียบวินัย เป็นการยอมรับ เคารพ ข้อตกลงซึ่งกันและกัน การประยุกต์ใช้พลังและสัญลักษณ์ภายนอกของการยอมรับ วินัยต้องมีความเหนือกว่าในทุกระดับเพื่อให้สามารถบังคับใช้ได้

๔) การมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว หมายถึง พนักงานควรจะได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว

๕) การมีเป้าหมายเดียวกัน ข้อนี้ยึดหลักการว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนการเดียวกัน ข้อแตกต่างจากการมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว คือ หลักการนี้สัมพันธ์กับการจัดองค์การของบริษัทมากกว่าบุคคล หมายความว่า การตัดสินใจทุกกรณีต้องมาจากผู้บริหารสูงสุด

๖) ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์กร หมายถึง ผลประโยชน์ (ความสนใจ) เฉพาะของผู้จัดการและพนักงาน ถือเป็นรองจากผลประโยชน์ (ความสนใจ) ทั้งหมดขององค์กร

๗) ค่าตอบแทนและวิธีจ่ายค่าตอบแทน นั่นคือ การจ่ายค่าตอบแทนควรจะมียุติธรรมและสนองความพึงพอใจสูงสุด ทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๘) การรวมอำนาจ หลักข้อนี้ไม่ได้รวมถึงการรวมอำนาจหน้าที่ แต่หมายถึง ขอบเขตของการรวมอำนาจหน้าที่หรือกระจายอำนาจ ผู้บริหารระดับสูงจะต้องกำหนดระดับการรวมอำนาจและการกระจายอำนาจที่เหมาะสม ทั้งที่ขึ้นกับสถานการณ์และลักษณะขององค์การ

๙) สายการบังคับบัญชา เป็นสายการบังคับบัญชาเพื่อให้การติดต่อสื่อสารขององค์กรคล่องตัว

๑๐) คำสั่ง องค์กรจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของเขา

๑๑) หลักความเสมอภาค การจัดการใช้หลักเท่าเทียมกันตลอดทั้งความเมตตา และความยุติธรรม

^{๕๑} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕).

๑๒) ความมั่นคงในงาน การออกจากงานบ่อยๆ เป็นเหตุผลของการบริหารจัดการที่ไม่ดี และชี้ว่าเป็นอันตรายตลอดจนทำให้เสียค่าใช้จ่าย ธุรกิจที่มั่งคั่งโดยทั่วไปจะแสดงถึงความรู้สึกมั่นคงของพนักงานด้วย

๑๓) ความคิดริเริ่ม ผู้บริหารที่มีจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๔) ความสามัคคี เป็นหลักการที่ว่า สามัคคีคือพลัง ความเข้ากันได้ระหว่างสมาชิกในองค์การจะทำให้เกิดความแข็งแกร่ง

สรุปได้ว่า หลักของการบริหารจัดการ เป็นแนวคิดด้านการจัดการที่มุ่งลักษณะหน้าที่ขององค์การและการบริหารจัดการโดยใช้การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ไม่เพียงแต่นำมาใช้ในวงการธุรกิจเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปใช้กับการเมือง ศาสนา การสังคมสงเคราะห์ การทหาร และกิจกรรมสาขาอื่นๆ เพราะทุกองค์การต้องอาศัยกระบวนการในการบริหารจัดการด้วยกันทั้งนั้น

๒.๓.๔ วิวัฒนาการแนวคิด ทฤษฎี การบริหารจัดการ

ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรมทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ปรากฏรูปร่างออกมาเป็นหลักวิชาการที่เป็นทางการ (Formal Discipline) ในช่วงไม่น้อยกว่า ๑ ศตวรรษที่ผ่านมา

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ ได้รวบรวมและสรุป แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ ซึ่งมีวิวัฒนาการมาหลายยุค ไว้ดังนี้

เมื่อประมาณ ๑,๐๐๐ ปีที่ผ่านมา ผู้บริหารทั้งหลายได้มีการต่อสู้กับปัญหาและประเด็นทางด้านการบริหารจัดการคล้ายคลึงกับที่ผู้บริหารปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่ รวมไปถึงได้มีการปฏิบัติหน้าที่ทางการบริหารจัดการ ๔ หน้าที่ ได้แก่^{๕๒}

- ๑) การวางแผน (Planning)
- ๒) การจัดองค์การและการจัดคนเข้าทำงาน (Organizing and Staffing)
- ๓) การนำ (Leading)
- ๔) การควบคุม (Controlling)

ซึ่งปรากฏเป็นหลักฐาน การสร้างกำแพงเมืองจีนที่สำเร็จลงได้ ก็เพราะใช้หน้าที่ทางการบริหารจัดการ

ชาวกรีกได้รู้จักการบริหารจัดการในฐานะศิลปะและสนับสนุนแนวคิดทางด้านวิทยาการในการทำงาน ชาวโรมันใช้การกระจายอำนาจของการบริหารจัดการกับอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ไพศาลของพวกเขา ก่อนเริ่มปีคริสต์ศักราช ชาวเมืองเวนิสได้กำหนดมาตรฐานการผลิตโดยใช้สายประกอบการผลิต ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ (ยุคกลาง) มีการสร้างคลังสินค้าและการใช้ระบบสินค้าคงเหลือในการควบคุมขนาดที่เหมาะสม

แต่ประวัติความเป็นมาเหล่านี้ ผู้บริหารส่วนใหญ่ได้ดำเนินการปฏิบัติอย่างเข้มงวด บนพื้นฐานของการลองผิดลองถูก กว่าที่วิวัฒนาการเป็นแนวคิดในการบริหารจัดการในปัจจุบัน

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน, ๑๐๓.

ยังมีนักวิชาการได้สรุป แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ จนถึงปัจจุบันว่า มีทั้งสิ้น ๒๕ ประการ ได้แก่^{๕๓}

๑) แขนงการตัดสินใจ (Decision) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๕๙ ถึงปัจจุบัน เป็นเทคนิคช่วยในการตัดสินใจภายใต้สภาพความเสี่ยง โดยคำนึงถึงคุณค่าและผลประโยชน์หรือขาดทุนที่คาดไว้ในแต่ละทางเลือก ทั้งนี้เป็นโมเดลที่ใช้ในภาพ โดยแสดงถึงโครงสร้างของลำดับทางการเลือกการตัดสินใจในการปฏิบัติงานและแสดงผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณี รวมทั้งความน่าจะเป็นที่เกี่ยวข้องกันในแต่ละสถานการณ์ความเป็นไปได้ในอนาคต

๒) ตารางการบริหาร (Managerial Grid) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๖๔-๑๙๗๘ เป็นโมเดลทฤษฎีโดยมุ่งความสำคัญที่การผลิตและคน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหาร เทคนิคนี้ใช้พัฒนาองค์การซึ่งใช้ประเมินรูปแบบการจัดการของผู้บริหารผ่านการใช้ตารางเป็นตัวแทนพิจารณา

๓) สิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงานและสิ่งที่ไม่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในงาน (Satisfiers & Dissatisfies) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๕๙ ถึงปัจจุบัน มี ๒ ปัจจัย คือ

๓.๑) ปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยภายในของบุคคลที่มีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความก้าวหน้า ความสำเร็จ การยกย่อง เป็นต้น

๓.๒) ปัจจัยสุขอนามัย เป็นปัจจัยภายนอกที่ป้องกันไม่ให้นักงนเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน การเสนอสุขอนามัย ไม่ใช่วิธีการจูงใจที่ดีที่สุด แต่เป็นการป้องกันความไม่พึงพอใจประกอบด้วย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมาทำงานหรือการขาดงานของพนักงาน เช่น นโยบายบริษัท การบังคับบัญชา ความมั่นคงในงาน ค่าตอบแทน สภาพการทำงาน เป็นต้น

๔) ทฤษฎี X และทฤษฎี Y (Theory X and Theory Y) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ถึงปัจจุบัน

๔.๑) ทฤษฎี X เป็นทัศนคติที่มีข้อสมมติในการบริหารว่า บุคคลทั่วไปมีลักษณะไม่ชอบทำงาน ขาดความกระตือรือร้น ขาดความรับผิดชอบต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และพอใจที่ถูกนำแทนที่จะเป็นผู้นำ

๔.๒) ทฤษฎี Y เป็นทัศนคติที่มีข้อสมมติในการบริหารว่า บุคคลทั่วไปมีลักษณะเต็มใจที่จะทำงาน มีความรับผิดชอบ สามารถบังคับบัญชา ควบคุม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ด้วยตัวเอง

๕) การระดมสมอง (Brainstorming) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๕๙ ถึงปัจจุบัน เป็นกระบวนการ ที่ให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่กำหนดในช่วงที่มีการอภิปรายกลุ่มโดยเสรี โดยใช้เทคนิคกระตุ้นความคิดริเริ่มและจินตนาการของบุคคลให้ผู้มีส่วนร่วมเสนอแนะนวัตกรรมและความคิดเห็นอย่างเสรี

๖) การฝึกอบรมแบบไวต่อความรู้สึก (Training Group) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๖๙-๑๙๘๓ เป็นเทคนิคที่ใช้ในการพัฒนาองค์การเพื่อเพิ่มทักษะด้านความคิดของผู้เข้าฝึกอบรมทางด้านพฤติกรรมของตนเอง และพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม

๗) การรวมตัวระหว่างธุรกิจ (Conglomeration) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ ถึงปัจจุบัน เป็นการรวมตัวระหว่างหลายธุรกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกัน การรวมตัวระหว่างธุรกิจนี้มีได้ใน ๒ กรณี คือ

^{๕๓}อ้างแล้ว.

๗.๑) การขยายตัวไปยังธุรกิจอื่น เป็นกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อเพิ่มธุรกิจใหม่ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อนำไปขายในตลาดใหม่และใช้ในเทคโนโลยีใหม่ โดยผลิตภัณฑ์ใหม่จะไม่มี ความเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เดิมและตลาดเดิม

๗.๒) การขยายธุรกิจโดยการควบกิจการ เป็นการรวมกิจการตั้งแต่สองกิจการขึ้นไปเป็นกิจการเดียวกัน โดยใช้ชื่อของกิจการที่รับโอน

๘) การบริหารจัดการโดยวัตถุประสงค์ (MBO) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๖๓-๑๙๖๗ เป็นขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์โดยผู้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาาร่วมกันภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ หรือเป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชา เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้สำเร็จตามเป้าหมายนั้น

๙) การกระจายธุรกิจ (Diversification) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๕๙ ถึงปัจจุบัน เป็นกลยุทธ์ระดับบริษัท ซึ่งผู้จัดการพยายามที่จะใช้ทรัพยากรขององค์การให้ดียิ่งขึ้น โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และตลาดใหม่

๑๐) ทฤษฎี Z (Theory Z) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๘๗ ถึงปัจจุบัน เป็นทฤษฎีซึ่งอธิบายโครงสร้างงานในการบริหาร โดยใช้หลักธุรกิจของสหรัฐอเมริกาาร่วมกับญี่ปุ่น (มุ่งการตัดสินใจร่วมกัน การประเมิน และการเลื่อนตำแหน่งอย่างล่าช้า และการเกี่ยวข้องแบบครอบครัว)

๑๑) การงบประมาณฐานศูนย์ (Zero-Base Budgeting) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๗๖ ถึงปัจจุบัน เป็นการจัดสรรทรัพยากรให้กับโครงการหรือกิจกรรม โดยถือหลักกำหนดงบประมาณโดยเริ่มต้นใหม่ เช่น โครงการใหม่ กิจกรรมใหม่ การจ้างงานใหม่ ฯลฯ ทั้งนี้เป็นเทคนิคการควบคุมซึ่งต้องการให้ทุกโปรแกรมการกำหนดงบประมาณของบริษัทต้องมีการสำรวจทุกปี โดยถือเกณฑ์อัตราส่วนระหว่างผลประโยชน์และต้นทุน

๑๒) การกระจายอำนาจ (Decentralization) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๘๕ ถึงปัจจุบัน เป็นขอบเขตซึ่งมีการมอบอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจและความรับผิดชอบไปยังระดับล่างตามสายการบังคับบัญชาขององค์การ

๑๓) วงจรคุณภาพ (Quality Circle) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๘๕ ถึงปัจจุบัน เป็นกลุ่มทำงานหน่วยเล็ก ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ ๔-๑๕ คน ร่วมกันศึกษาการควบคุมคุณภาพ เกี่ยวกับการผลิตและการปฏิบัติการณ์อย่างมีคุณภาพ ตลอดจนระบุปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา โดยมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

๑๔) ความเป็นเลิศ (Excellence) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๗๘ ถึงปัจจุบัน ซึ่งระบุความเป็นเลิศขององค์การ ๘ ประการ คือ การมุ่งการกระทำ การอยู่ใกล้ชิดกับลูกค้า การส่งเสริมความอิสระและความเป็นเจ้าของกิจการ การเพิ่มประสิทธิภาพโดยอาศัยคน มุ่งที่ค่านิยม การดำเนินธุรกิจที่เชี่ยวชาญ การมีโครงสร้างที่เรียบง่ายและมีที่ปรึกษาน้อยลง และการเข้มงวดพร้อมผ่อนปรนในขณะเดียวกัน

๑๕) การปรับโครงสร้างองค์การใหม่ (Restructuring) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๘๔ ถึงปัจจุบัน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวิธีการปฏิบัติงานขององค์การ หรือเป็นวิธีเพิ่มประสิทธิภาพ และขององค์การ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในโครงสร้างองค์การ รวมทั้งลดระดับการบริหาร และส่วนประกอบของการเปลี่ยนแปลงองค์การ การจัดหาบุคคล และการลดขนาดของปริมาณคน

๑๖) การบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจที่ลงทุนหรือการจัดการเกี่ยวกับการกระจายการลงทุนหรือกระจายความเสี่ยง (Portfolio Management) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ ถึงปัจจุบัน เป็นกลยุทธ์ของบริษัทซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบของธุรกิจและผลิตภัณฑ์แล้วกำหนดกลยุทธ์การจัดสรรทรัพยากรทางการเงินสำหรับแต่ละธุรกิจและผลิตภัณฑ์นั้น

๑๗) การบริหารจัดการโดยเดินดูรอบๆ (MBWA) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๘๘ ถึงปัจจุบัน เป็นแนวทางในการจัดการซึ่งเกี่ยวกับการไปเยี่ยมเยียนแผนกต่างๆ ขององค์การโดยไม่มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และจะสนทนากับผู้บริหารและพนักงานแบบไม่เป็นทางการอย่างใกล้ชิด หรือหมายถึงเทคนิคการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้บริหารพบปะโดยตรงกับพนักงานเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

๑๘) โครงสร้างองค์การแบบเมทริกซ์ (Matrix) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ ถึงปัจจุบัน เป็นการจัดการในลักษณะแผนก แต่ขึ้นกับหน้าที่องค์การ โดยจะมีสายการบังคับบัญชา ๒ สายที่เกิดขึ้นพร้อมกัน คือ สายงานบังคับบัญชาที่เป็นงานประจำ และสายการบังคับบัญชาที่เป็นงานโครงการ

๑๙) การบริหารจัดการญี่ปุ่นแบบแคมบัง (Kamban) ใช้ในปี ๑๙๘๓ ถึงปัจจุบัน เป็นระบบย่อยของวิธีการควบคุมให้ทันเวลา ที่เกี่ยวข้องกับระบบเคลื่อนไหวของชิ้นส่วนหนึ่งชิ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับกระดาษแผ่นและภาชนะที่บรรจุ เพื่อดึงและเคลื่อนชิ้นส่วนจากงานหนึ่งไปยังอีกงานหนึ่ง โดยแผ่นกระดาษจะกำหนดมาตรฐานของชิ้นส่วนอยู่และจะติดไปพร้อมกับชิ้นส่วนนั้น หรือเป็นอีกชื่อหนึ่งของการควบคุมสินค้าคงเหลือแบบทันเวลาพอดี

๒๐) การบริหารจัดการแบบผู้ประกอบการ (Intrapreneuring) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ ถึงปัจจุบัน เป็นกิจกรรมของผู้ประกอบการภายในองค์การ กล่าวคือ แต่ละกลุ่มจะทำบทบาทในการเป็นผู้ประกอบการภายในองค์การ

๒๑) วัฒนธรรมบริษัท (Corporate Culture) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ ถึงปัจจุบัน เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมร่วมที่มีการพัฒนาขึ้นมาภายในสังคมและชี้นำพฤติกรรมของสมาชิก หรือเป็นระบบซึ่งมีความหมายร่วมกันภายในสังคมหนึ่ง ซึ่งจะกำหนดวิธีการที่บุคคลนำมาปฏิบัติ เป็นระบบซึ่งกำหนดโดยสมาชิกที่ทำให้สังคมหนึ่งแตกต่างจากสังคมหนึ่ง

๒๒) การลดขนาดองค์การ (Downsizing) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๘๙ ถึงปัจจุบัน เป็นการปรับลดขนาดและขอบเขตของแรงงานลงเป็นอย่างมาก โดยพยายามค้นหาหรือกำหนดขนาดที่เหมาะสมของแรงงานให้แก่องค์การ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขององค์การ กลยุทธ์นี้จะกำหนดระดับการจ้างงานขององค์การด้วยการใช้แผนการให้ออกจากงานเรียกว่า การเกษียณอายุงาน หรือแผนการปลดพนักงานออก ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการเปลี่ยนแปลงองค์การให้อยู่รอดและสามารถแข่งขันกับธุรกิจอื่นได้

๒๓) ทีมที่บริหารด้วยตนเอง (Self-Managed Teams) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๙๐ ถึงปัจจุบัน เป็นกลุ่มงานอัตโนมัติโดยพนักงานที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้ทำงานทั้งหมดในหน่วยงานหนึ่งโดยทีมงานนั้น ทั้งนี้จะไม่มีการควบคุมจากผู้บังคับบัญชาขั้นต้น

๒๔) การบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๙๑ ถึงปัจจุบัน เป็นการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม ๔ ประการ คือ

๒๔.๑) มุ่งเน้นที่ความพึงพอใจของลูกค้า

๒๔.๒) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

๒๕.๓) มีการปรับปรุงคุณภาพทุกอย่างขององค์กร

๒๕.๔) มีความถูกต้องแม่นยำในการวัด

๒๕.๕) มอบอำนาจให้แก่พนักงาน

นักวิชาการบางท่านได้กล่าวถึง แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ ไว้ดังนี้^{๕๔}

แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบันนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ แนวความคิด คือ

แนวคิดที่ ๑ แนวคิดแบบดั้งเดิม (Classic Approach)

แนวคิดทางการบริหารแบบดั้งเดิมนี้เป็นแนวคิดเก่าที่สุดของการบริหารที่ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน แม้จะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้าง แต่หลักการที่สำคัญๆ ยังคงใช้อยู่ เป็นแนวคิดที่ยอมรับกันมาก โดยเน้นว่า การบริหารจะมีกระบวนการที่ใช้ในการบริหารงานทุกประเภท จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เป็นวิธีการบริหารที่เป็นสากล แนวคิดการบริหารแบบดั้งเดิมนี้ ประกอบด้วย ๔ แนวคิด คือ

๑) การบริหารตามหลักวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ผู้ที่ระริเริ่มหลักการนี้ขึ้นมาคือ เฟรดริค เทเลอร์ (Frederick W.Talor) ซึ่งได้ชื่อว่าบิดาของการบริหารตามหลักวิทยาศาสตร์ โดยจากการสังเกตเห็นว่าบริษัทที่เขาทำงานอยู่นั้น มีผลผลิตต่ำ ขาดประสิทธิภาพ งานสูญเสียมีมาก และงานไม่มีระบบ เขาจึงพัฒนาหลักการ ๔ ข้อ ของการบริหารตามหลักวิทยาศาสตร์ ดังนี้

๑.๑) งานทุกงานต้องกำหนดวิธีการทำงานขึ้นมาก่อน โดยการค้นคว้าและทดลองหาวิธีการที่ดีที่สุดขึ้นมาและกำหนดให้ทุกคนต้องทำงานตามวิธีที่กำหนดนั้น คนงานจะเลือกวิธีการทำงานตามใจชอบไม่ได้ วิธีการทำงานนั้นจะรวมถึง การเคลื่อนไหว การใช้เวลา สภาพการทำงานและมาตรฐานของงาน

๑.๒) คนงานที่จะรับเข้ามาทำงานจะต้องมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเพื่อหาว่า แต่ละคนมีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการของงาน

๑.๓) คนงานทุกคนจะต้องรับการอบรมก่อนมอบหมายให้ทำงาน โดยหาว่าแต่ละคนเหมาะที่จะทำงานอะไร จะได้มอบหมายงานให้ถูกและตรงกับความรู้ความสามารถ

๑.๔) ฝ่ายบริหารจะต้องควบคุมดูแลและร่วมมือกับพนักงานผู้ปฏิบัติงาน ฝ่ายบริหารงานวางแผนว่าพนักงานจะทำงานอย่างไร เมื่อมีปัญหาการปฏิบัติงานจะแก้ไขอย่างไร โดยแยกงานบริหารกับงานปฏิบัติออกจากกัน

๒) การบริหารงานเชิงระบบ (Systematic Management) เป็นการกำหนดกระบวนการและขั้นตอนของการทำงานทั้งระบบให้สอดคล้องกันตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ โดยเน้นความสัมพันธ์ภายในของการดำเนินงาน เป้าหมายของการบริหารงานเชิงระบบ คือ

๒.๑) ต้องระบุหน้าที่และความรับผิดชอบของงานไว้อย่างชัดเจน

๒.๒) กำหนดวิธีการที่เป็นมาตรฐานสำหรับใช้ในการทำงาน

๒.๓) กำหนดวิธีการอย่างชัดเจนในการเก็บรวบรวม ดำเนินการ การส่ง และการวิเคราะห์ข้อมูล

^{๕๔} เสนาะ ดีเยาว์, หลักการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๙.

๒.๔) กำหนดระบบบัญชี และการควบคุมเพื่อสะดวกต่อการประสานงานภายใน

๓) หลักการบริหาร (Administrative Principle) บุคคลสำคัญที่กำหนดหลักการ บริหารนี้ขึ้นมาคือ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) หลักที่กำหนดขึ้นมา มี ๒ เรื่อง คือ หน้าที่ทางการบริหาร และ หลักการบริหาร หน้าที่ทางการบริหารกำหนดไว้ ๕ หน้าที่ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม ส่วนหลักการบริหารได้กำหนดไว้ ๑๔ ข้อ คือ

- ๓.๑) การแบ่งงานกันทำ
- ๓.๒) อำนาจสั่งการ
- ๓.๓) ระเบียบวินัย
- ๓.๔) คำสั่งอย่างเดียวกันหรือความเป็นเอกภาพของการบังคับบัญชา
- ๓.๕) ทิศทางการทำงานอย่างเดียวกัน
- ๓.๖) ผลประโยชน์ของพนักงานเป็นเรื่องรองประโยชน์ขององค์การ
- ๓.๗) หลักการจ่ายค่าตอบแทน
- ๓.๘) การรวมอำนาจ
- ๓.๙) สายการบังคับบัญชา
- ๓.๑๐) การมีระเบียบ
- ๓.๑๑) ความเท่าเทียมกัน
- ๓.๑๒) ความมั่นคงในการทำงาน
- ๓.๑๓) หลักความคิดริเริ่ม
- ๓.๑๔) หลักความสามัคคี

๔) หลักราชการ (Bureaucracy) บุคคลที่มีแนวคิดในเรื่องนี้คือ Max Weber ซึ่งเขาเชื่อว่าโครงสร้างองค์การตามหลักราชการจะแตกต่างของผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์การเดียวกัน แต่มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และเป้าหมายในการทำงานไม่เท่ากัน แม้ว่าองค์การจะกำหนดมาตรฐานงานขึ้นมาแล้วก็ตาม แต่อาจทำงานได้ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน แต่ถ้ากำหนดโครงสร้างองค์การและความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ให้เหมาะสม เพราะกฎเกณฑ์ข้อบังคับขององค์การ จะทำให้พฤติกรรมของคนเป็นแบบเดียวกันและอำนาจบังคับบัญชาจะทำให้สั่งการได้ดีกว่าจะใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว ทำให้งานขององค์การดำเนินต่อเนื่องตามโครงสร้างองค์การโดยไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ลักษณะองค์การที่จัดแบบระบบราชการเป็นรูปแบบขององค์การที่จัดอย่างมีเหตุผล มีระเบียบ และการใช้อำนาจอย่างถูกหลักการ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ๕ ประการ คือ

- ๔.๑) มีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน
- ๔.๒) มีสายการบังคับบัญชาลดหลั่นกันลงมา
- ๔.๓) มีระเบียบและกฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการ
- ๔.๔) ไม่มีความเป็นส่วนตัว
- ๔.๕) การก้าวหน้าในอาชีพการงานยึดหลักคุณธรรม

แนวคิดที่ ๒ แนวคิดมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Approach)^{๕๕}

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๔.

ปัจจัยตัวบุคคลในการทำงานเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นนับตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๒๐ เป็นต้นมา ทำให้ผู้บริหารหันมาสนใจเรื่องของคน หรือพฤติกรรมของคน แนวคิดทางการบริหารด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือการบริหารแนวพฤติกรรม หรือพฤติกรรมองค์การ เป็นแนวคิดที่มีสมมติฐานว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีความต้องการให้ความคิดของตนเองเป็นจริง ซึ่งเน้นที่การจูงใจ ความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีมและการบริหารความขัดแย้งในการบริหารงาน การถือว่าปัจจัยตัวบุคคลมีความสำคัญในการทำงานนั้นมีกับบริหารจำนวนมากสนใจมาตั้งแต่ยุค ปี ค.ศ. ๑๙๘๙ เป็นต้นมา การบริหารตามแนวมนุษยสัมพันธ์ ต้องอาศัยทฤษฎีการบริหาร ๔ ทฤษฎี ได้แก่

๑) ทฤษฎีความต้องการของคน หรือทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีนี้อธิบายความต้องการของมนุษย์เรียงลำดับเป็นขั้นๆ ตั้งแต่ต่ำสุดจนสูงสุด ดังนี้

- ๑.๑) ความต้องการของร่างกาย
- ๑.๒) ความต้องการความปลอดภัย
- ๑.๓) ความต้องการทางสังคม
- ๑.๔) ความต้องการให้ตัวเองมีความสำคัญ
- ๑.๕) ความต้องการให้ความคิดของตัวเองเป็นจริง

๒) ทฤษฎีเอกซ์และวาย เป็นสมมติฐานที่เกี่ยวกับคน เป็นแนวคิดของ Duoglas Mc Gregor ซึ่งระบุธรรมชาติของคนไว้เป็นทฤษฎีเอกซ์และทฤษฎีวาย คือ ทฤษฎีเอกซ์มีแนวคิดเป็นลบ และทฤษฎีวายมีแนวคิดเป็นบวก การนำเอาสองทฤษฎีมาใช้ในการจูงใจคนให้ทำงานในแง่ของผู้บริหารจะสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารจะสร้างบรรยากาศในการทำงานอย่างไร ผู้บริหารที่มองคนในแง่ทฤษฎีเอกซ์ ก็จะกำหนดบรรยากาศในการทำงานที่เข้มงวดและควบคุมการทำงานของคน แต่ถ้าผู้บริหารที่มีทัศนคติต่อคนในแง่ของทฤษฎีวาย ก็จะสร้างบรรยากาศในการทำงานในทางให้คนมีส่วนร่วม มีความคิดอิสระและมอบหมายความรับผิดชอบให้กับผู้ปฏิบัติงาน การปฏิบัติต่อคนตามทฤษฎีวายจะกระตุ้นคนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเพิ่มผลผลิตในการทำงาน จะทำให้คนมีการพัฒนา และมีส่วนร่วมในงานมากขึ้นกว่าการปฏิบัติต่อคนตามทฤษฎีเอกซ์

๓) ทฤษฎีบุคลิกภาพกึ่งองค์การ กล่าวคือ การบริหารตามแนวดั้งเดิมอาจไม่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของคนที่มีภาวะความเป็นเด็ก แต่ไม่ทุกคน เพราะภาวะความเป็นเด็กมักจะชอบทำตามความรู้สึกของตัวเอง แต่จะขัดแย้งกับบุคลิกภาพของคนที่มีความเป็นผู้ใหญ่ ที่สามารถควบคุมตัวเองในทางบวก จะทำให้คนไม่ว่าจะมีภาวะความเป็นเด็กหรือความเป็นผู้ใหญ่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลผลิตสูง แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงมากก็คือ การใช้วิธีการทางการบริหารขัดแย้งกับบุคลิกภาพของคน จะสร้างปัญหาทางการบริหารให้เกิดขึ้นส่งผลต่อการขาดงาน การมาสาย การต่อต้านอำนาจ และการวางแผนต่อภูข้อบังคับ

๔) ทฤษฎีความเป็นผู้นำ ทฤษฎีความเป็นผู้นำนี้เน้นพฤติกรรมที่ทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งเสมือนแบบในการทำงานนั่นเอง ทฤษฎีแยกออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ คือ

๔.๑) ทฤษฎีที่มหาวิทยาลัยโอไฮโอวางสรุปไว้ เป็นพฤติกรรมการทำงาน ๓ แบบคือ แบบประชาธิปไตย แบบเผด็จการ และแบบเสรี

๔.๒) ทฤษฎีผู้นำของมหาวิทยาลัยโอไฮโอสเตท ได้แยกผู้นำตามความสัมพันธ์ ของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ ๒ พฤติกรรมคือ ผู้นำที่เห็นใจคน และผู้นำที่มุ่งโครงสร้าง

๔.๓) ทฤษฎีของมหาวิทยาลัยมิชิแกน แยกผู้นำไว้ ๒ พฤติกรรม คือ ผู้นำที่เน้นคน และผู้นำที่เน้นผลผลิต

๔.๔) ทฤษฎี Managerial Grid เป็นทฤษฎีที่เน้นเช่นเดียวกับทฤษฎีของมหาวิทยาลัยมิชิแกน แต่วัดเป็นค่า ๕ พฤติกรรม ผู้นำที่สนใจคน กับผู้นำที่สนใจผลผลิต โดยมีค่าเป็น ๙,๙ ๑,๙ ๙,๑ ๕,๕ และ ๑,๑ ตามลำดับ

แนวคิดที่ ๓ แนวคิดเชิงปริมาณหรือการบริหารศาสตร์ (Quantitative or Management Science Approach)^{๕๖}

แนวคิดเชิงปริมาณหรือการบริหารศาสตร์ เน้นที่ใช้เทคนิคเชิงปริมาณ หรือเทคนิคทางคณิตศาสตร์มาใช้ตัดสินใจและแก้ปัญหาทางการบริหาร การนำแนวคิดเชิงปริมาณมาใช้ก็โดยยึดสมมติฐานว่าการใช้เทคนิคคณิตศาสตร์จะทำให้การตัดสินใจและแก้ปัญหาดีขึ้น ลักษณะสำคัญของแนวคิดการบริหารเชิงปริมาณ มีดังนี้

- ๑) เน้นการตัดสินใจเพื่อใช้ประโยชน์ทางการบริหาร
- ๒) ใช้มาตรการตัดสินใจโดยยึดหลักเศรษฐศาสตร์
- ๓) ใช้สูตรหรือรูปแบบการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์หรือเชิงปริมาณ
- ๔) ต้องอาศัยเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้ประมวลข้อมูลจำนวนมาก

แนวคิดที่ ๔ แนวคิดตามสถานการณ์ (Contingence Approach)

การบริหารตามสถานการณ์ มีสมมติฐานว่าสถานการณ์เป็นปัจจัยในการกำหนดวิธีการทางการบริหารที่จะนำไปใช้ในองค์การที่เป็นแนวคิดที่จะออกไปจากหลักการบริหารแบบดั้งเดิม ซึ่งถือว่าการบริหารเป็นสากลใช้ได้ในทุกสถานการณ์ มาเป็นการบริหารให้สอดคล้องกับสถานการณ์แต่ละอย่างให้เหมาะสม แนวความคิดการบริหารตามสถานการณ์ประกอบด้วยความสัมพันธ์ ๓ แนวคิด คือ

๑) แนวคิดเชิงระบบ เป็นแนวคิดที่ว่าๆ ไปและเลื่อนลอยเกินไป โดยระบุว่าทุกอย่างประกอบด้วยส่วนย่อยต่างๆ และส่วนย่อยเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับภายในและมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมการเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่อยู่ภายนอกองค์การ ดังนั้นองค์การก็เป็นเช่นเดียวกัน

๒) แนวคิดเชิงปฏิบัติ เป็นแนวคิดที่จะนำเอาส่วนประกอบเหล่านั้นมาใช้เป็นเครื่องมือปฏิบัติให้เกิดผลจริงในการบริหารงาน โดยพิจารณาปัจจัยที่เหมือนกันของส่วนประกอบอยู่ในกลุ่มเดียว ส่วนปัจจัยที่ต่างก็จัดไว้อีกจำพวกหนึ่ง จุดหมายปลายทางของแนวคิดเชิงปฏิบัติคือจะทำอย่างไรให้เอาส่วนประกอบเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดผลจริงในงานบริหาร

๓) การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่าง ซึ่งเป็นเทคนิคที่กำหนดว่าจะรวมเอาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ มาใช้ให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ได้อย่างไร

แนวคิดที่ ๔ แนวคิดสมัยใหม่ (Modern Approach)^{๕๗}

แนวความคิดการบริหารสมัยใหม่ยังคงยึดหลักการบริหารแบบดั้งเดิม แนวคิดมนุษยสัมพันธ์ แนวคิดเชิงปริมาณ และแนวคิดตามสถานการณ์อยู่ แต่จะเลือกใช้ให้เหมาะสม เพราะไม่มีทฤษฎีการบริหารจัดการใดที่เป็นสากลและใช้ได้โดยสมบูรณ์แต่จะต้องปรับเปลี่ยน และเพิ่มแนวคิดใหม่ที่ไม่ใช่

^{๕๖} อ่างแล้ว.

^{๕๗} อ่างแล้ว.

ทั้ง ๔ แนวคิดข้างต้นทั้งหมด เพราะภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะต้องเอามาผสมผสานให้เข้ากันอย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม แนวคิดสมัยใหม่มีสมมติฐานว่า มนุษย์เป็นสิ่งยุ่งยากซับซ้อน มีความต้องการที่หลากหลาย และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่มีความรู้ความสามารถที่สามารถพัฒนาได้อย่างตลอดเวลาอย่างไม่มีสิ้นสุด แนวคิดทางการบริหารจะต้องตอบรับกับความหลากหลายของมนุษย์ โดยการปรับกลยุทธ์ทางการบริหารและแสวงหาโอกาสให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวคิดการบริหารสมัยใหม่นอกจากผสมผสานแนวคิดทั้ง ๔ แนวคิดเดิมแล้ว ยังต้องปรับเปลี่ยนแนวความคิดแบบดั้งเดิมบางอย่าง และเสริมด้วยแนวคิดอีก ๖ แนวคิด ได้แก่

๑) การบริหารคุณภาพโดยรวม มีหลักสำคัญคือ การใช้การวิเคราะห์ทางสถิติความแตกต่างของคุณภาพสินค้าที่เกิดจากกระบวนการผลิต องค์กรที่มีการจัดระบบควบคุมการผลิตทางสถิติตามความคิดของ Deming จะลดความแตกต่างในเรื่องคุณภาพสินค้าที่เกิดจากกระบวนการผลิตให้เหลือน้อยลง โดยในระยะแรกได้พัฒนาการควบคุมไว้ ๑๔ จุด ในกระบวนการผลิต ในที่สุดจากการเริ่มต้นนี้เองทำให้นำไปสู่การบริหารคุณภาพซึ่งมีปรัชญาว่า จะต้องมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองตรงตามความต้องการของลูกค้า

๒) การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ เป็นการรวบรวมมาตรการทั้งที่ชัดเจนและไม่ชัดเจนของบริษัท ๖๒ แห่ง ที่บริหารงานดีที่สุดในสหรัฐอเมริกา ในจำนวนนี้มีจำนวนบริษัท ๓๖ แห่ง ความเป็นเลิศและบริหารงานมายาวนานมากกว่า ๒๐ ปี ตลอดเวลาอันยาวนานนั้นบริหารงานมีกำไรและมีนวัตกรรมมาตลอด ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารบริษัทเหล่านี้ แล้วทำการวิเคราะห์ลักษณะต่างๆ ที่นำไปสู่ความเป็นเลิศก็ได้ข้อสรุปออกมา ๘ ข้อ ซึ่งลักษณะทั้ง ๘ ข้อนี้ ไม่ได้หมายความว่า ทุกบริษัทจะให้ความสำคัญเท่ากัน แต่แตกต่างกันตามสถานการณ์และลักษณะธุรกิจนั้น ลักษณะความเป็นเลิศทั้ง ๘ ข้อ มีดังนี้

- ๒.๑) มุ่งการกระทำ
- ๒.๒) ความใกล้ชิดกับลูกค้า
- ๒.๓) มีความเป็นอิสระและเป็นผู้ประกอบการ
- ๒.๔) การเพิ่มผลผลิตโดยอาศัยคน
- ๒.๕) วิธีการบริหารอย่างง่าย ๆ
- ๒.๖) จงทำในสิ่งที่องค์กรถนัด
- ๒.๗) จัดโครงสร้างองค์กรอย่างง่ายและมีพนักงานน้อย
- ๒.๘) มีทั้งเข้มงวดและผ่อนปรนขณะเดียวกัน

๓) การลดสายการบังคับบัญชา การลดสายการบังคับบัญชาให้สั้นลง ทำเพื่อลดค่าใช้จ่าย ปรับปรุงประสิทธิภาพและการแข่งขัน เพิ่มการให้พนักงานมีส่วนร่วมมากขึ้น ปรับตัวให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นและมุ่งไปสู่กิจกรรมการดำเนินงานที่องค์กรมีความถนัดหรือทำได้ดีที่สุด การลดสายการบังคับบัญชาให้สั้นลงนั้นองค์กรทำโดยอาศัยการลดขนาด การใช้พนักงานชั่วคราว และการให้อำนาจพนักงาน

๔) การเรียนรู้และปรับปรุงรูปแบบขององค์กร การเรียนรู้และการปรับรูปแบบองค์กรก็เพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น ผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่

ทางการบริหาร และจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตัวเองใหม่ จากการทำงานโดยเป็นหัวหน้างานมาเป็นหัวหน้าทีมงาน จากวิธีการบอกว่าจะทำอะไรและทำอย่างไร มาเป็นการรับฟัง จูงใจ และสอนงาน

๕) การแสวงจากภายนอก เป็นกระบวนการทำสัญญากับองค์กรอื่นให้ดำเนินงานหรือให้บริการแทนองค์การของเรา เพราะว่าการทำสัญญานั้นสามารถดำเนินการได้ดีกว่า และราคาถูกกว่า การหาแหล่งจากภายนอกอาจเกิดขึ้นเนื่องจากวิธีการหาจุดเด่นขององค์กรอื่นแล้วองค์การของเราไม่สามารถทำได้ดีเท่ากับองค์กรอื่น จึงว่าจ้างองค์กรอื่นผลิตแทนหรือรับซื้อวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนมาทำการผลิตด้วยเหตุผลว่า ชิ้นส่วนนั้นคุณภาพดีกว่าและต้นทุนถูกกว่าผลิตเอง การหาแหล่งจากภายนอก นอกจากเรื่องสินค้าและบริการแล้วอาจรวมถึงการให้เป็นตัวแทนจำหน่าย การเก็บรักษาสินค้า การบริหารงานหรือการใช้สถานที่ทำงานขององค์กรอื่นแทนที่จะจัดตั้งขึ้นเอง การจ้างบริษัทรักษาความสะอาด รักษาความปลอดภัย และรวมทั้งการจ้างพนักงานข้างนอกทำงานแทน เป็นต้น

สรุปได้ว่า วิวัฒนาการแนวคิด ทฤษฎี การบริหารจัดการ เกิดขึ้นตั้งแต่การก่อสร้างพีระมิด การก่อสร้างกำแพงเมืองจีน และในยุคกลางที่เกิดขึ้นในนครเวนิส ประเทศอิตาลี ปัจจุบันแบ่งเป็น ๕ แนวคิด คือ แนวคิดแบบดั้งเดิม แนวคิดมนุษยสัมพันธ์ แนวคิดเชิงปริมาณหรือบริหารศาสตร์ แนวคิดตามสถานการณ์ และแนวคิดสมัยใหม่ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารจัดการดังกล่าวนี้สำคัญยิ่งสำหรับการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหาร เพราะจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ได้ ดังนั้น แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการนี้ ผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ จนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในองค์การของตน

๒.๓.๕ พุทธวิธีการบริหาร

วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี เป็นข้อมูลให้เราได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหาร นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีการบริหาร

การศึกษาพุทธวิธีการบริหารในครั้งนี้ขอใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function) ของนักบริหาร ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์การ

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ ของสมาชิก และสายการบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการ ตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาในองค์กร

เราจะพิจารณาพุทธวิธีบริหารในประเด็นที่เกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแล ดังนี้^{๕๘}

(๑) พุทธวิธีในการวางแผน

เมื่อว่าตามค่านิยมและหน้าที่ของนักบริหารดังกล่าวมานี้ เราต้องยอมรับว่า หลังจากการตรัสรู้ในวันเพ็ญกลางเดือน ๖ ซึ่งเป็นวันวิสาขบูชา พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ตามลำพังพระองค์เดียวในชั้นนั้นยังไม่มีการบริหารในพระพุทธศาสนา การบริหารเกิดขึ้น เมื่อมีสมาชิกใหม่เข้ามาในพระพุทธศาสนา เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ ๒ เดือน นั่นคือ เมื่อพระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาแก่พระปัญจวัคคีย์ในวันอาสาฬหบูชา ท่านอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วขอบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงประทานการอุปสมบทแก่ท่านอัญญาโกณฑัญญะ ด้วยพระพุทธดำรัสว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”^{๕๙}

พระพุทธดำรัสดังกล่าวนี้ มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอุปสมบทไว้ชัดเจนว่า “เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” นั้นหมายถึงว่า มีการกำหนดวัตถุประสงค์ส่วนตัวเพื่อให้สมาชิกใหม่ได้ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงประสงค์ให้ผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนายึดมั่นเป้าหมายเดียวกัน คือ มุ่งปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสในโอกาสอื่นว่า พรหมจรรย์ (การบวช) นี้ไม่ได้มีไว้สำหรับแสวงหาลาภสักการะและคำสรรเสริญ ไม่ได้มีไว้เพียงเพื่อศีล สมาธิ และปัญญาเท่านั้น แต่มีไว้เพื่อเจโตวิมุตติหรือความหลุดพ้นแห่งจิต^{๖๐}

ในพุทธวิธีเกี่ยวกับการวางแผนนี้ สิ่งที่สำคัญมากคือผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้บริหารต้องมีจักขุมา แปลว่า มีสายตาวัดยาวไกล คือมองการณ์ไกล^{๖๑} วิสัยทัศน์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกภายในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้น องค์กรทั้งหมดก็จะถูกขับเคลื่อนไปด้วยวิสัยทัศน์นี้ พระพุทธเจ้าทรงกำหนดจุดหมายปลายทางในพระพุทธศาสนาไว้ว่า การประพฤติปฏิบัติธรรมทุกอย่างมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่จุดเดียวคือวิมุตติ (ความหลุด พ้นทุกข์) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เปรียบเทียบอนมหาสมุทรมีรสเดียวคือรสเค็ม ฉันทิ ธรรมวินัยนี้ก็มีรสเดียวคือวิมุตติ ฉันทินัน”^{๖๒}

การถือเอาความหลุดพ้นทุกข์เป็นวัตถุประสงค์ส่วนตัวสำหรับสมาชิกทุกคนในพระพุทธศาสนานี้ใช้ได้กับผู้ยังไม่บรรลुเป็นพระอรหันต์ แต่เมื่อสมาชิคนั้นเป็นพระอรหันต์ได้เจโตวิมุตติ หลุดพ้นทุกข์แล้ว วัตถุประสงค์ของเขาก็เปลี่ยนไป นั่นคือ แทนที่จะดำเนินชีวิตเพื่อความหลุดพ้นส่วนตัว พระอรหันต์จะดำเนินชีวิตเพื่อคนอื่นให้หลุดพ้นทุกข์ ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อพ้นพรชชาแรก มีภิกษุผู้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ๖๐ รูป พระพุทธเจ้าทรงวางแผนเพื่อประกาศศาสนาแล้วส่งพระสาวกเหล่านั้นให้แยกย้ายกันไปในทิศทางต่างๆ ด้วยพระดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง

^{๕๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมมะอินทเรน, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕.

^{๕๙} วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๑๘/๒๓.

^{๖๐} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๕๒/๓๗๓.

^{๖๑} อง.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๔๕๙/๑๕๖.

^{๖๒} วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๖๒/๒๙๑.

ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทเวดาและมนุษย์ทั้งหลาย แต่อย่าไปทางเดียวกันสองรูป... แม้เราเองก็จะไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคมเพื่อแสดงธรรม”^{๖๓}

เนื่องจากพระสงฆ์มีจำนวนจำกัด พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญชาให้แต่ละรูปไปตามลำพังผู้เดียว ส่วนพระองค์เองทรงเลือกไปประกาศธรรมแก่เจ้าลัทธินิแคว้นมคธ คือ ชฎิลสามพี่น้องที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม พระพุทธเจ้าทรงใช้เวลา ๒ เดือนในการชี้แจงให้เข้าใจหลักปรัชญาในพระพุทธศาสนา แก่ชฎิลสามพี่น้องและบริวาร จนทำให้พวกเขาหันมาบวชเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จากนั้นได้เสด็จไปเทศน์โปรดพระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นพระราชอาแห่งแคว้นมคธ พระเจ้าพิมพิสารและประชาชนชาวมคธเห็นว่าชฎิลสามพี่น้องที่พวกตนนับถือได้ยอมเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ก็คลายทิฐิมานะหันมาตั้งใจฟังธรรม ในที่สุดก็ได้ดวงตามเห็นธรรมและหันมานับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงใช้เวลาไม่นานนับจากวันตรัสรู้ก็สามารถวางรากฐานพระพุทธศาสนา ในแคว้นมคธ ซึ่งเป็นหนึ่งในแคว้นมหาอำนาจสมัยนั้น นี่เป็นผลมาจากการวางแผนประกาศพระศาสนาในเบื้องต้นของพระพุทธเจ้า

ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ประสบความสำเร็จในการประกาศศาสนาโดยที่หาผู้บรรลุดรรมตามอย่างพระพุทธองค์ไม่ได้สักคนเดียว พระพุทธเจ้าก็เป็นเพียงพระปัจเจกพุทธะ คือ ผู้ตรัสรู้เฉพาะตนที่ไม่สามารถสอนคนอื่นให้บรรลุดรรมตามได้ จึงไม่ใช่ นักบริหาร แต่เพราะเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงสามารถทรงสามารถสอนให้คนอื่นตรัสรู้ตามได้พระองค์จึงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะผู้สามารถจัดตั้งองค์กรพระพุทธศาสนา และเป็นนักบริหารกิจการพระศาสนา

ในการแผนเพื่อประกาศพระศาสนาดังกล่าวมานั้น พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับให้สมาชิกในองค์กรทุกคนถือปฏิบัติเป็นแบบเดียวกัน นั่นคือให้สมาชิกยึดความหลุดพ้นทุกข์ส่วนตัวหรือความหลุดพ้นทุกข์ของคนอื่นเป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิต การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ส่วนตัว เรียกว่า อตตहितสมบัติ การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ของคนอื่น เรียกว่า ประहितปฏิบัติ

พระพุทธเจ้าทรงมีทั้งอตตहितสมบัติที่เกิดจากพระปัญญาคุณและประहितปฏิบัติที่เกิดจากพระกรุณาคุณ จึงทรงวางรากฐานในการประกาศพระศาสนาด้วยการแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ แก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป ในวันมาฆบูชา หลังจากตรัสรู้ได้ ๔ เดือน

ในโอวาทปาฏิโมกข์ หมายถึง คำสอนที่เป็นหลักสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระอรหันต์เพื่อให้ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป ในโอวาทปาฏิโมกข์นี้ มีการกำหนดให้นิพพานหรือความหลุดพ้นทุกข์เป็นเป้าหมายสูงสุดในการปฏิบัติธรรม แนวทางปฏิบัติธรรมให้ยึดหลัก ๓ ประการ คือ ไม่ทำชั่วทั้งปวง ทำดีให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้ผ่องใส นอกจากนี้ยังกำหนดวิธีการประกาศพระศาสนาว่า ให้เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยขันติหรือความอดทน ไม่ให้ใช้การว่าร้ายหรือการเข่นฆ่าประหัตประหาร เพื่อบีบบังคับให้คนหันมานับถือพระพุทธศาสนา^{๖๔} ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ

^{๖๓}วิ.มหา.(ไทย) ๑/๓๒/๓๙.

^{๖๔}ช.ธ.(ไทย) ๒๕/๒๔/๓๙.

จะเห็นได้ว่าการวางแผนเพื่อบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้านั้น มีการใช้วิสัยทัศน์ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจขององค์กรคณะสงฆ์ไว้อย่างชัดเจน องค์กรพระพุทธศาสนาจึงเจริญเติบโตขึ้นมาได้เพราะผลจากวิสัยทัศน์ของพระพุทธเจ้า

(๒) พุทธวิธีในการจัดองค์กร

ในการรับสมาชิกใหม่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจะมีการกำหนดให้สมาชิกทุกคนเริ่มต้นจากศูนย นั่นคือ ไม่มีการอนุญาตให้นำชาติชั้นวรรณะหรือตำแหน่งหน้าที่ในเพศฆราวาสเข้ามาในองค์กรคณะสงฆ์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เปรียบเทียบเหมือนแม่น้ำใหญ่บางสายคือ แม่น้ำคงคา ยมนา อจิรวตี สรภู มหิ ไหลถึงมหาสมุทรแล้วย่อมละนามและโคตรอันเดิมเสีย ถึงซึ่งอันนับว่า มหาสมุทรเหมือนกันวรรณะ ๔ เหล่านี้ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ก็เช่นเดียวกันคือ ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ย่อมละชื่อและตระกูลเดิมเสีย ถึงซึ่งอันนับว่าสมณะเชื้อสายศากยบุตรเหมือนกัน”^{๖๕}

พุทธพจน์นี้แสดงให้เห็นว่า ทุกคนที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเป็นพระภิกษุเสมอเหมือนกันหมด การอยู่ร่วมกันของคนที่แตกต่างกันนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับบัญชาภายในองค์กร เพราะเหตุที่ว่าเมื่อสมาชิกถือตัวว่า เท่าเทียมกับคนอื่นก็จะไม่มีใครเชื่อฟังใครหรือยอมลงให้ใคร ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “การอยู่ร่วมกันของคนที่ไม่เสมอกันนำทุกข์มาให้ ถ้าเป็นเช่นนั้นการบังคับบัญชาภายในองค์กรก็ไม่ได้”^{๖๖} พระพุทธเจ้าจึงทรงกำหนดให้พระภิกษุต้องเคารพกันตามลำดับพรรษา ผู้บวชทีหลังต้องแสดงความเคารพต่อผู้บวชก่อน

เมื่อสาวกมีจำนวนมากขึ้น พระพุทธเจ้าทรงจัดองค์การในพระพุทธศาสนาออกเป็นพุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในส่วนของภิกษุบริษัทและภิกษุณีบริษัท พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากการที่ทรงกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์ดำเนินการอุปสมบท เมื่อมีกิจจาริกรรมหรือกิจการที่จะต้องทำร่วมกัน คณะสงฆ์สามารถบริหารจัดการเอง หรือเมื่อมีการณีความขัดแย้งเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าก็ทรงมอบอำนาจให้คณะสงฆ์เป็นผู้จัดการแก้ปัญหา

พระพุทธเจ้าทรงดำรงตำแหน่งเป็นธรรมราชา คือผู้บริหารสูงสุดในองค์กรพระพุทธศาสนา ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็นพระราชานั้นคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม”^{๖๗} พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งพระสารีบุตรให้เป็นพระธรรมเสนาบดี มีฐานะเป็นรองประธานบริหาร อยู่ในลำดับถัดมาจากพระพุทธเจ้า และเป็นอัครสาวกฝ่ายขวารับผิดชอบ งานด้านวิชาการ พระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้ายรับผิดชอบ งานด้านบริหาร พระอานนท์เป็นเลขานุการส่วนพระองค์ และทรงแต่งตั้งสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นเอตทัคคะ คือ ผู้ชำนาญการที่รับภาระงานด้านต่าง ๆ เช่น พระมหากัสสปะเป็นผู้ชำนาญด้านธุดงค์ พระปุลณณะมันตานีบุตรเป็นผู้ชำนาญด้านการแสดงธรรม ภิกษุณีปฎาจาราเป็นผู้ชำนาญด้านวินัย จิตตคหบดีเป็นผู้ชำนาญด้านการแสดงธรรม^{๖๘} การแต่งตั้งเอตทัคคะนี้เป็นตัวอย่างของการกระจายอำนาจ และการใช้คนให้เหมาะกับงานในพระพุทธศาสนา

^{๖๕} วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๖๐/๒๙๐.

^{๖๖} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๑/๕๔.

^{๖๗} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๐๙/๕๕๔.

^{๖๘} อง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๔๖/๓๐.

ประเพณีปฏิบัติในสมัยปัจจุบันที่พระมหากษัตริย์ทรงพระราชทานสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ผู้มีความชำนาญในด้านต่างๆ ก็สอดคล้องกับการแต่งตั้งเอตทัคคะในครั้งพุทธกาลนั่นเอง ส่วนการที่มหาวิทยาลัยทั้งหลายถวายปริญญาเกิตติมศักดิ์แก่พระสงฆ์ในสมัยปัจจุบันก็พออนุโลมให้เป็นการยกย่องพระเถระเป็นเอตทัคคะในด้านต่างๆ ได้เหมือนกัน

(๓) พุทธวิธีในการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวช ที่ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรตามแบบวิถีตติงตถกรรม พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีอุปสมบทเรียกว่าพระอุปัชฌาย์ การรับคนเข้ามาอุปสมบทต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ที่ประชุมพร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท

เมื่อบวชเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้ว พระบวชใหม่จะต้องได้รับการฝึกหัดอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากพระอุปัชฌาย์โดยอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของท่านจนกว่าจะมีพรรษาครบ ๕ จึงเรียกว่านิสัยมุตตกะ คือผู้พ้นจากการพึ่งพาพระอุปัชฌาย์ ดังนั้นกระบวนการฝึกอบรมพระบวชใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง กระบวนการนี้ก่อให้เกิดระบบโรงเรียนในวัด ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาที่สำคัญในอินเดีย เช่น มหาวิทยาลัยนาลันทา

ระบบการศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร トラบใดที่บุคลากรนั้นยังไม่บรรลुเป็นพระอรหันต์เขานั้นต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป เรียกว่าเป็นเสขะ คือ ผู้ยังต้องศึกษา ต่อเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพระอรหันต์แล้วจึงเรียกว่าเป็นอเสขะ คือผู้ไม่ต้องศึกษา

กระบวนการจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขาคือศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าวในเชิงบริหารเราต้องยอมรับว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการศึกษา

การศึกษาอบรมในพระพุทธศาสนายึดผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดหมายสาระกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้เต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน^{๖๙} ดังจะเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน โดยที่พระพุทธเจ้าทรงเทียบความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนของบุคคลเข้ากับบัวสี่เหล่า และทรงจำแนกประเภทของบุคคลที่จะเข้ารับการศึกษอบรมไปตามจริต ๖ และที่สำคัญมากก็คือ พระพุทธเจ้าทรงมุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองดังพุทธพจน์ที่ว่า “ตุมเหติ กิจจํ อาตปปี อุกขาตาโร ตถาคตา เธอทั้งหลายต้องทำความเพียรเอาภิเลสเอง พระตถาคตเจ้าเป็นแต่ผู้บอกทาง”^{๗๐}

^{๖๙} คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕.

^{๗๐} ชู.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๕๑.

บุคลากรที่ได้รับการพัฒนาแล้วก็จะได้รับการจัดสรรภาระหน้าที่ให้ปฏิบัติงานภายในองค์กรตามความรู้ความสามารถ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งเป็นเอตทัคคะในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว

การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนามีระบบการให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเทียบได้กับการใช้พระเดชพระคุณในสมัยปัจจุบันนั่นคือ ใครทำดีก็ควรได้รับการยกย่อง ใครทำผิดก็ควรได้รับการลงโทษดังพระบาลีที่ว่า “นิคคณฺเห นิคคหารหํ ปคคณฺเห ปคคหารหํ ชมฺคณฺที่ควฺรชฺม ยกฺยอญฺคณฺที่ควฺรยกฺยอญฺ”^{๗๑} เราจะเข้าใจระบบการให้รางวัลและการลงโทษได้ดีจากเรื่องต่อไปนี้ในเกสียสูตร^{๗๒}

วันหนึ่ง สารถิผู้ฝึกม้าชื่อนายเกสียเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วทูลถามว่า พระพุทธเจ้า ทรงมีวิธีฝึกคนอย่างไร พระพุทธเจ้าทรงย้อนถามว่า นายเกสียมีวิธีฝึกม้าอย่างไร นายเกสียกราบทูลว่า เขาใช้ ๓ วิธี คือ วิธีนุ่มนวล วิธีรุนแรง วิธีผสมผสาน คือ มีทั้งความนุ่มนวลและรุนแรง

พระพุทธเจ้าตรัสถามว่า ถ้าใช้ ๓ วิธีแล้วไม่ได้ผลจะทำอย่างไร

นายเกสียกราบทูลว่า ถ้าฝึกไม่ได้ผลก็ฆ่ามันทิ้งเสีย เพราะปล่อยให้เสียชื่อเสียงสถาบันเกสียวิทยา พระพุทธเจ้าตรัสว่า พระองค์ทรงใช้ทั้ง ๓ วิธีฝึกคนเหมือนกันคือ ใช้วิธีนุ่มนวลกับคนที่ควรให้กำลังใจ ใช้วิธีรุนแรงกับคนที่ควรตำหนิห้ามปราม และใช้วิธีผสมผสานกับคนที่ควรยกย่องเมื่อถึงคราวต้องยกย่องและตำหนิเมื่อถึงคราวต้องตำหนิ

นายเกสียทูลถามว่า ถ้าใช้ ๓ วิธีแล้วไม่ได้ผลจะทำอย่างไร

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ก็มีการฆ่าทิ้งเหมือนกัน

นายเกสียทูลถามว่า การฆ่าไม่สมควรสำหรับสมณะมิใช่หรือ

พระพุทธเจ้าทรงอธิบายว่า ในวินัยของพระอริยเจ้า การฆ่าหมายถึงการเลิกว่ากล่าวสั่งสอน คนที่พระพุทธเจ้าเลิกว่ากล่าวสั่งสอนย่อมหมดโอกาสเจริญเติบโตในทางธรรม

(๔) พุทธวิธีในการอำนวยการ

การอำนวยการให้เกิดการดำเนินงานในพระพุทธศาสนาต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะไม่มีระบบการใช้กำลังบังคับให้ปฏิบัติตามผู้นำในพระพุทธศาสนา การที่สมาชิกจะทำตามคำสั่งของผู้บริหารหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำในผู้บริหารเป็นสำคัญ

อะไรคือความแตกต่างระหว่างผู้บริหารกับผู้นำ

ผู้บริหาร คือ ผู้ที่ทำให้คนอื่นทำงานตามที่ผู้บริหารต้องการ

ผู้นำ คือ ผู้ที่ทำให้คนอื่นต้องการทำงานตามที่ผู้นำต้องการ

ดังนั้น ผู้บริหารเชิงพุทธต้องมีภาวะผู้นำ คือ มีความสามารถในการจูงใจให้คนเกิดความต้องการอยากปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหาร

บุคคลที่จะเป็นผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติสำคัญ ๒ ประการดังกล่าวมาแล้ว คือ อัจฉริยะสมบัติ หมายถึงความเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ และปรหิตปฏิบัติ หมายถึงความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมและองค์กรของตน

พระพุทธเจ้าทรงเพียบพร้อมด้วยอัจฉริยะสมบัติและปรหิตสมบัตินี้จึงสามารถใช้ภาวะผู้นำบริหารกิจการพระพุทธศาสนาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อัจฉริยะสมบัติที่สำคัญในการบริหารของ

^{๗๑}ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๔๔๒/๕๓๑.

^{๗๒}อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๑๑/๑๕๐.

พระพุทธเจ้าก็คือความสามารถในการสื่อสารกับคนทั่วไป ในการสื่อสารเพื่อการบริหารแต่ละครั้ง พระพุทธเจ้าทรงใช้หลัก ๔ ส.^{๗๓} ซึ่งคำอธิบายเชิงประยุกต์เข้ากับการบริหารดังต่อไปนี้

๑) สันทัตสนา (แจ่มแจ้ง) หมายถึง อธิบายขั้นตอนของการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งช่วยให้สมาชิกปฏิบัติตามได้ง่าย

๒) สมาทปทา (จงใจ) หมายถึง อธิบายให้เข้าใจและเห็นชอบกับวิสัยทัศน์จนเกิดศรัทธาและความรู้สึกว่าจะต้องฝ่าฟันให้ไกลและไปให้ถึง

๓) สมุตเตชนา (แก้กลัวกลัว) หมายถึง ปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความกระตือรือร้นในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย

๔) สัมปหังสนา (ร่าเริง) หมายถึง สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตร ซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการทำงาน

ความสามารถในการจงใจคนของพระพุทธเจ้า ตรงกับพระสมัญญาว่า ตถาคต หมายถึง คนที่พูดอย่างไรแล้วทำอย่างนั้น^{๗๔} พระพุทธเจ้าทรงมีภาวะผู้นำสูงมากเพราะทรงสอนให้รู้ (ยถาวาที) ทำให้ดู (ตถาการี) และอยู่ให้เห็น (ยถาวาที ตถาการี)

ยิ่งไปกว่านั้น การสั่งการแต่ละครั้งของพระพุทธเจ้าเป็นที่ยอมรับได้ง่ายเพราะไม่ทรงใช้วิธีเผด็จการ แต่ทรงใช้วิธีการแบบธรรมาธิปไตย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงจำแนกแรงจูงใจในการทำ ความดี ซึ่งเรียกว่า อธิปไตย ๓ ประการ^{๗๕} คือ

๑) อดัตตาธิปไตย การทำความดีเพราะยึดผลประโยชน์หรือความพอใจของตนเป็นที่ตั้ง

๒) โลกาธิปไตย การทำความดีเพราะต้องการให้ชาวโลกยกย่อง นั่นคือ ยึดทัศนคติหรือคะแนนนิยมจากคนอื่นเป็นที่ตั้ง

๓) ธรรมาธิปไตย การทำความดีเพื่อความดี ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ นั่นคือยึดธรรมคือหน้าที่เป็นสำคัญ

แม้พระพุทธเจ้าจะประกาศว่า พระองค์เป็นธรรมราชา แต่ก็ไม่ทรงใช้อำนาจเบ็ดเสร็จโดยลำพังพระองค์เองตามแบบราชาธิปไตย ในสมัยนั้นพระพุทธเจ้าทรงกระจายอำนาจในการบริหารให้กับคณะสงฆ์ตั้งกล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจในการบริหารของพระพุทธเจ้าผู้หมดกิเลสแล้ว ย่อมไม่ใช่เพื่อความยิ่งใหญ่ส่วนพระองค์ การบริหารของพระพุทธเจ้าจึงไม่ใช่อดัตตาธิปไตย นอกจากนี้พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ทรงบริหารกิจการพระศาสนาไปตามค่านินทา และสรรเสริญของชาวโลก การบริหารของพระองค์จึงไม่ใช่โลกาธิปไตย พุทธวิธีบริหารเป็นธรรมาธิปไตย เพราะพระพุทธเจ้าทรงยึดธรรมคือหลักการสร้างประโยชน์สุขเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงหลักการบริหารของพระองค์ไว้ว่า

“พระตถาคตอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชา ทรงอาศัยธรรมสักการธรรม เคารพธรรม ยำเกรงธรรม มีธรรมเป็นธง มีธรรมเป็นตรา เป็นธรรมาธิปไตย ทรงจัดการรักษาป้องกันและคุ้มครองที่เป็นธรรม”^{๗๖}

^{๗๓}ที.สี. (ไทย) ๙/๑๙๘/๑๖๑.

^{๗๔}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๑/๒๕๕.

^{๗๕}อง.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๔๗๙/๑๘๖.

^{๗๖}อง.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๔๕๓/๑๓๙.

เพราะเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงยึดหลักธรรมาธิปไตยนี้เอง จึงไม่มีการตั้งใครเป็นศาสดาสืบต่อจากพระองค์ ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระอานนท์ทูลถามว่า จะทรงตั้งใครเป็นศาสดาสืบต่อจากพระองค์หรือไม่ พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า จะไม่ทรงตั้งใครเป็นศาสดาสืบต่อจากพระองค์ ทั้งนี้เพราะทรงประสงค์จะให้คณะสงฆ์ปกครองกันเองโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วจะเป็นศาสดาของพวกเขาเมื่อเราล่วงลับไป”^{๗๗}

ภายหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วไม่นาน พระมหากัสสปะได้ปฏิบัติตามพุทธพจน์นี้โดยเรียกประชุมพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป เพื่อสังคายนาพระธรรมวินัยให้เป็นหมวดหมู่สำหรับใช้เป็นหลักอ้างอิงในการบริหารกิจการพระศาสนา นับแต่นั้นมาการบริหารกิจการพระศาสนาก็ยึดพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกเป็นหลัก โดยมีคณะสงฆ์เป็นองค์กรบริหารสูงสุดสืบต่อมาจนทุกวันนี้

(๕) พุทธวิธีในการกำกับดูแล

การกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ใช้เป็นมาตรฐานควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ ๑๐ ประการ เช่น เพื่อความผาสุกแห่งคณะสงฆ์ เพื่อช่มบุคคลผู้ร้ายางาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา^{๗๘}

การบัญญัติพระวินัยเป็นเครื่องช่วยให้พระสงฆ์มีวินัยในตนเองและมีเกณฑ์ในการประเมินตนเอง เมื่อเห็นว่าตนทำผิดพลาดไปจาก มาตรฐานความประพฤติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ และความผิดพลาดนั้นไม่ร้ายแรงถึงขนาดต้องถูกขับออกจากหมู่คณะ หรือขาดจากความเป็นภิกษุพระสงฆ์ แต่ละรูปจะสารภาพความผิดพลาดต่อเพื่อนพระสงฆ์ด้วยกัน พิธีสารภาพเรียกว่า การแสดงอาบัติซึ่งลงท้ายด้วยคำมั่นสัญญาว่า จะไม่ทำผิดอย่างนั้นอีกต่อไป

เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามพระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พระภิกษุนำศีลสิกขาบทที่ทรงบัญญัติไว้เหล่านั้นมาสวดให้กันและกันฟังทุกกึ่งเดือนในวันพระ ๑๕ คำ ประเพณีปฏิบัตินี้เรียกว่าการสวดปาฏิโมกข์ ในตอนจบของศีลสิกขาบทแต่ละข้อผู้สวดก็จะถามที่ประชุมสงฆ์ว่า “กจจิตถ ปริสุทธา ท่านทั้งหลายบริสุทธฺิในศีลสิกขาบทนี้แล้วหรือ”^{๗๙}

ยิ่งไปกว่านั้น พระพุทธเจ้ายังได้ทรงบัญญัติให้พระภิกษุทำการปวารณาต่อคณะสงฆ์ในวันออกพรรษา การปวารณาหมายถึง การอนุญาตให้ว่ากล่าวตักเตือนซึ่งกันและกันด้วยคำว่า “ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอปวารณาต่อสงฆ์ เพราะเห็นก็ดี เพราะได้ยินก็ดี เพราะสงสัยก็ดี ขอท่านทั้งหลายจงอาศัยความกรุณาว่ากล่าวข้าพเจ้า เมื่อข้าพเจ้าเห็นว่าผิดพลาด ก็จักแก้ไขปรับปรุงตัวเอง”^{๘๐}

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้แสดงว่า พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวิธีการในการกำกับดูแลเพื่อให้พระสงฆ์มีวินัยในตนเอง มีการประเมินตนเองและมีการกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์กำกับดูแลกันเอง

^{๗๗} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๗๗/๑๔๐.

^{๗๘} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๐/๓๗.

^{๗๙} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๐๐/๒๒๐.

^{๘๐} วิ.มหา. (ไทย) ๔/๒๒๖/๓๑๔.

ในกรณีที่เกิดข้อพิพาทขัดแย้ง ซึ่งเรียกว่าอธิกรณ์ขึ้นในองค์กรสงฆ์ อันเนื่องมาจาก พระสงฆ์บางรูปไม่ยอมรับการกำกับดูแลนั้น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวิธีระงับอธิกรณ์ซึ่งเรียกว่า อธิกรณ์สมณะ ๗ ประการ^{๕๑} ตัวอย่างเช่น

สัมมุขาวินัย คือ วิธีระงับข้อพิพาทด้วยการที่คณะสงฆ์ประชุมพร้อมกันพิจารณาข้อกล่าวหาของฝ่ายโจทก์และคำแก้ต่างของฝ่ายจำเลยแล้วตัดสินโดยยึดหลักพระธรรมวินัย

เยภยยสิกา คือ วิธีระงับข้อพิพาทโดยให้ที่ประชุมสงฆ์ออกเสียงชี้ขาด ฝ่ายที่ได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากเป็นฝ่ายชนะ

ติณวัตถาคารกะ คือ วิธีระงับข้อพิพาทด้วยการประนีประนอมยอมความ โดยที่คู่กรณีตกลงเลิกหากันไปไม่ต้องมีการชำระสะสางให้มากเรื่องเหมือนเอาหญ้ามากลบทับปัญหาไว้

กระบวนการกำกับดูแลความประพฤติของพระสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้นั้น เป็นหลักประกันความมั่นคงและความบริสุทธิ์ผุดผ่องของคณะสงฆ์ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “เปรียบเหมือนมหาสมุทร ไม่ร่วมกับซากศพที่ตายแล้ว ซากศพที่ตายแล้วใดมีอยู่ในมหาสมุทร มหาสมุทรย่อมนำซากศพที่ตายแล้วนั้นไปสู่ฝั่ง ชัดขึ้นบกโดยพลัน บุคคลใดเป็นผู้ทุศีล มีธรรมลามก มีความประพฤติไม่สะอาด นำรังเกียจ สงฆ์ย่อมไม่ร่วมกับบุคคลนั้น ย่อมประชุมกันยกเธอออกไปเสียโดยพลัน ถึงแม้เธอนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ก็จริง ถึงอย่างนั้นเธอก็ชื่อว่าไกลจากสงฆ์และสงฆ์ก็ไกลจากเธอ”^{๕๒}

สรุปได้ว่า พุทธวิธีบริหาร เป็นการบริหารตามหลักแก้วสามดวง คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งสามารถนำหลักการมาใช้ในการบริหารธุรกิจปัจจุบันได้ พระพุทธ คือผู้ให้กำเนิด ผู้รู้ ผู้สอนหลักธรรม เทียบเคียงกับบริษัทหรือองค์กร พระธรรม คือ สิ่งที่เป็นตัวแทนจากผู้ให้กำเนิด (พระพุทธ) เป็นคำสอน เป็นหลักประพฤติปฏิบัติ เทียบเคียงได้กับคู่มือปฏิบัติงาน ระเบียบ อำนาจ ดำเนินการ มาตรฐาน แผนงาน วัฒนธรรมองค์กร วิสัยทัศน์ และพระสงฆ์คือ ผู้นำเอาหลักธรรม ไปปฏิบัติ และเผยแผ่ เทียบเคียงกับพนักงานทุกระดับ ผู้รับเหมา และผู้ขายวัตถุดิบ ที่มีธุรกรรมเกี่ยวข้องกัน เป็นต้น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า พุทธวิธีบริหารของพระพุทธเจ้านี้สามารถปรับประยุกต์ ใช้ในยุคปัจจุบันได้ ไม่ล้าสมัยแต่อย่างใด

๒.๔ แนวคิดและเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์

จากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ ตีร กำหนดให้ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้^{๕๓}

- ๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม
- ๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- ๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- ๔) รักษาหลักธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

^{๕๑}วิ.ม.หา. (ไทย) ๒/๔๗๙/๕๗๑.

^{๕๒}วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๕๙/๒๘๘

^{๕๓}กนก แสนประเสริฐ, **ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕.

๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น
 ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ จึงเป็นภารกิจหนึ่งในการพระศาสนาที่
 ผู้ปกครองคณะสงฆ์ต้องดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นไปด้วยดี

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล หรืออุดหนุนจนเจือ
 ช่วยเหลือด้านการศึกษานอกจากการศาสนศึกษา หรือสถาบันอื่น หรือบุคคลอื่นที่กำลังศึกษาเล่าเรียน
 ซึ่งจากนัยแห่งความหมายของคำว่า “การศึกษาสงเคราะห์” ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์ได้
 กำหนดภารกิจของการศึกษาสงเคราะห์โดยแยกออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ (๑) การศึกษานอกเหนือจาก
 การศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร และ (๒)
 การสงเคราะห์เกื้อกูลการศึกษาแก่สถาบันการศึกษาหรือบุคคลที่กำลังศึกษาสอดคล้องกับที่ พระเทพ
 ปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ) ได้กล่าวถึง ภาวะของงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์ได้
 ดำเนินการในปัจจุบัน ว่า มีอยู่ ๔ ลักษณะ ได้แก่^{๔๔}

๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระ
 ราชประสงค์

๒) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๓) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

๔) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

**๒.๔.๑ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน
 ตามพระราชประสงค์**

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระ
 ราชประสงค์นี้ ผู้วิจัยขอแยกออกเป็น ๒ รายการ ดังต่อไปนี้

ก. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เดิมใช้ชื่อว่า โรงเรียนราษฎร์ของวัด เกิดขึ้น
 ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ของวัด พุทธศักราช ๒๔๘๘ โรงเรียนการ
 กุศลของวัดในพระพุทธศาสนาได้ประสบปัญหาในการดำเนินงานมาโดยตลอด เนื่องจากในช่วงแรกๆ
 ได้รับอุดหนุนเหมือนโรงเรียนเอกชนทั่วไป และไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนจากผู้ปกครอง
 นักเรียนได้ สาเหตุจากผู้ปกครองนักเรียนร้อยละ ๙๕ มีฐานะยากจน จึงทำให้โรงเรียนบางแห่งต้อง
 เลิกกิจการและบางแห่งก็ได้โอนกิจการให้รัฐบาล

ปีการศึกษา ๒๕๒๐ รัฐได้ออกนโยบายและแผนงานเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ
 การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๒๐ โดยได้เพิ่มเติมนโยบายการพัฒนาการศึกษาในด้านปริมาณว่า “จะ
 ส่งเสริมการจัดโรงเรียนราษฎร์การกุศลมากขึ้นเป็นพิเศษ”

ปีการศึกษา ๒๕๒๑-๒๕๒๓ จึงได้มีการนำข้อเสนอดังกล่าวมาดำเนินงานโครงการทดลอง
 พัฒนาโรงเรียนราษฎร์ของวัดเพื่อการกุศลขึ้น โดยได้คัดเลือกโรงเรียนในภูมิภาคต่างๆ จำนวน ๑๑
 โรงเรียน เข้าร่วมโครงการ ได้แก่

๑) โรงเรียนพุทธมงคลนิมิต

^{๔๔}ดูรายละเอียดใน พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การคณะ
 สงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕.

- ๒) โรงเรียนสมานคุณวิทยาทาน
- ๓) โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎ์วิทยาลัย
- ๔) โรงเรียนวัดบ้านโป่ง “สามัคคีคุณูปถัมภ์”
- ๕) โรงเรียนมัธยมวัดใหม่กรงทอง
- ๖) โรงเรียนวัดมหาพุทธาราม
- ๗) โรงเรียนวินิตศึกษา
- ๘) โรงเรียนพยุหะวิทยา
- ๙) โรงเรียนพุทธชินราชพิทยา
- ๑๐) โรงเรียนธรรมราชศึกษา
- ๑๑) โรงเรียนพินิตประสาธน์

โดยได้มีการจัดตั้ง “สภาโรงเรียนราษฎร์ของวัดเพื่อการกุศล” ขึ้นเป็นครั้งแรก มีพระธรรมญาณมุนี ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนวินิตศึกษา ได้รับการคัดเลือกเป็นประธานสภาอุปราช วัดฤๅษประสงคีในการจัดตั้งสภาโรงเรียนราษฎร์ของวัดเพื่อการกุศล มีดังนี้

๑) เพื่อรวมโรงเรียนราษฎร์ที่มีเจตจำนงจะจัดการศึกษาเพื่อการกุศลทั่วราชอาณาจักรให้เป็นเอกภาพ

๒) เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ของโรงเรียนด้านการอบรมจริยธรรม พลานามัย การเลือกเรียนวิชาการงานและอาชีพ รวมทั้งภาษาและหนังสือ

๓) เพื่อช่วยเหลือนักเรียนยากจนให้มีโอกาสได้รับการศึกษา ซึ่งเป็นการเพิ่มความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่ประชาชนโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา

๔) เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง

๕) เพื่อส่งเสริมความมั่นคงให้แก่ผู้รักอาชีพครู

ปีการศึกษา ๒๕๓๒ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบว่าด้วยโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๓๒ และกำหนดให้มีกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาขึ้น โดยวัตถุประสงค์คือ

๑) เพื่อเป็นศูนย์รวมโรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อการกุศล และส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

๒) เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓) เพื่อร่วมกันดำเนินการ กำหนดนโยบาย และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๔) ร่วมมือกันดำเนินงานตามโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้นร่วมกัน

๕) พิจารณาเสนอแนวทาง ความคิดเห็น และปัญหาที่เกิดขึ้น

ปีการศึกษา ๒๕๔๔ กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ได้จัดตั้งเป็นสมาคมโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาขึ้น เมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๔๔ โดยมีนายชูชาติ ลาววัลย์ ครูใหญ่โรงเรียนวินิตศึกษา เป็นนายกสมาคมเป็นคนแรก โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาได้ร่วมมือกันในการพัฒนาโรงเรียนในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านวิชาการ ทำให้โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ เป็นที่ยอมรับ

ของชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และหน่วยงานต่างๆ เป็นอันมาก ใน ปีการศึกษา ๒๕๕๒ มีโรงเรียนที่เป็นสมาชิก จำนวน ๙๒ โรงเรียน จำนวนนักเรียน ๙๓,๐๘๖ คน และคณะครู ๔,๑๒๖ คน

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีดังนี้

๑) เพื่อช่วยเหลือชุมชนด้านการศึกษาและเผยแพร่วัฒนธรรมสู่เยาวชนไทย

๒) จัดการศึกษาเพื่อการกุศลโดยไม่หวังผลกำไร มุ่งสงเคราะห์เด็กยากจน และเด็กด้อย

โอกาสทางการศึกษา

๓) มุ่งปลูกฝังให้เยาวชนไทย เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและมีความเป็นเลิศทางด้าน

วิชาการ

ลักษณะของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีดังนี้

๑) เป็นโรงเรียนเอกชนที่วัดเป็นเจ้าของ และมีเจ้าอาวาสเป็นผู้รับใบอนุญาตโดยตำแหน่ง

๒) การบริหารโรงเรียนอยู่ในรูปของคณะกรรมการอำนวยการ (กรรมการบริหารโรงเรียน)

๓) การจัดการศึกษาแบบเรียนฟรี โดยไม่เก็บค่าธรรมเนียมการเรียน รัฐให้การอุดหนุน

ค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียน ๑๐๐%

จากความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ที่มุ่งเน้นให้บริการแก่พระภิกษุสามเณรและเด็กชายเด็กหญิงซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมดังกล่าว และจากร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ.๒๕๕๒ หมวด ๒ มาตรา ๑๒ ซึ่งนอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังให้บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน โดยที่ให้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาเพื่อการกุศล เพราะจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย และนักเรียนยังได้รับการอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยฝึกทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตให้แก่ผู้เรียน ให้สัมพันธ์กับชีวิตจริง เช่น ฝึกสอนการทำเกษตรโดยลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ผลิตสินค้าในครัวเรือนเพื่อใช้เองหรือเพื่อจำหน่าย ผลิตสินค้าเกษตรปลอดสารพิษ ซึ่งนับเป็นการเพิ่มศักยภาพของคนเพื่อเพิ่มคุณภาพของผลผลิต คณะกรรมการบริหารวัด กรรมการหมู่บ้านต่างๆ จึงได้จัดตั้งโรงเรียนเพื่อการกุศลขึ้น เพื่อจัดการศึกษาฟรีแก่ชุมชน เช่น เสื้อผ้า อาหาร ค่ารถ หนังสือเรียน เพื่อสนองความต้องการของชุมชน หลายฝ่ายร่วมมือ พัฒนาศักยภาพเยาวชนในท้องถิ่น ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพควบคู่คุณธรรม โดยไม่จำกัดผู้เข้าเรียนว่าจะต้องถือเพศบรรพชิตเท่านั้น ดังที่ สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโน) ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ได้กล่าวว่า “โรงเรียนการกุศลของวัด เป็นโรงเรียนของพระพุทธเจ้า นักเรียนทุกคนจึงเป็นลูกของพระพุทธเจ้า มีพระเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าที่นำคำสอนสู่ผู้เรียน ยิ่งนักเรียนมีความเข้าใจเรื่อง

หลักธรรม นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาใช้มากเท่าไร จะนำมาซึ่งความมั่นคงของสถาบันหลักทั้ง ๓ สถาบัน โดยเฉพาะแต่สถาบันพระพุทธศาสนาเท่านั้น

ปัจจุบัน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดในกองโรงเรียนสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งมีระเบียบเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยความเห็นชอบของ มหาเถรสมาคม”

กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต ๑ ได้กล่าวถึง ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดมาตรการช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนเอกชนเป็นเงินอุดหนุนรายบุคคล พ.ศ.๒๕๕๒ ว่า ในระเบียบดังกล่าวได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “โรงเรียนการกุศล” ไว้ดังนี้^{๕๕}

โรงเรียนการกุศล หมายความว่า โรงเรียนเอกชนที่จัดตั้งโดยมีวัตถุประสงค์จัดการศึกษาเพื่อผู้ยากไร้โดยไม่เก็บค่าธรรมเนียมการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนเอกชนที่สำนักพระราชวังเป็นผู้รับใบอนุญาต โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์หรือพระราชูปถัมภ์ที่จัดการศึกษาเพื่อการกุศล โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและโรงเรียนการศึกษาพิเศษหรือการศึกษาสงเคราะห์ หรือโรงเรียนประเภทอื่นที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรให้ความอนุเคราะห์เป็นกรณีพิเศษ และให้รวมถึงโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคู่กับวิชาสามัญที่มีมูลนิธิหรือมัสยิดเป็นผู้รับใบอนุญาตที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาเท่านั้น

การให้การอุดหนุนโรงเรียนเอกชนการกุศลในปัจจุบัน ดังนี้

- ๑) ให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัว ๑๐๐% ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ๑ ถึงชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ ๖
- ๒) ให้การอุดหนุนด้านอาคารเรียน และอาคารประกอบ โดยตั้งงบประมาณเป็นรายปี
- ๓) ให้ข้าราชการไปปฏิบัติงานในโรงเรียนการกุศลได้ โดยถือเสมือนปฏิบัติราชการ

ตามปกติ

๔) ให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการพัฒนาคุณภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น อุปกรณ์ การศึกษา

๕) ให้การอุดหนุนแก่โรงเรียนการกุศลของทุกโรงเรียน ทุกระดับที่ได้รับอนุญาตให้เปิดทำการสอน หรือจัดตั้งขึ้นใหม่

ข. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์

โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ เป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาของเอกชน และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ตามพระราชประสงค์ เพื่อให้

พระภิกษุสามเณรได้ดำเนินการกิจการคณะสงฆ์เพื่อพัฒนาส่งเสริมและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนเพื่อให้เขาเหล่านั้นมีโอกาสใกล้วัดวาอารามยิ่งขึ้น

โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ เกิดขึ้นตามพระราชประสงค์ ซึ่งเป็นโครงการศึกษาและทดลองปฏิบัติการณ์ส่วนพระองค์ ทรงให้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ทั้งสิ้นในการดำเนินการทดลองจนกว่าจะเกิดผลดี จากนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้รัฐบาลได้เข้ามารับช่วงงานต่อไป

^{๕๕} กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต ๑, คู่มือปฏิบัติงานการขอรับเงินอุดหนุนรายบุคคล, (พิจิตร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต ๑, ๒๕๕๔), หน้า ๑๕.

พระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการสร้างคนนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ได้รวบรวมพระอัจฉริยภาพทางการศึกษาไทยและนำเสนอเผยแพร่เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลย์สิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี เพื่อสะท้อนถึงพระอัจฉริยภาพทางการศึกษาของพระองค์ท่าน ซึ่งมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ดังนี้^{๕๖}

พระราชปณิธานที่จะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินให้แก่กระทรวงศึกษาธิการสร้างโรงเรียนราชวินิตชั้น ทรงอุปถัมภ์โรงเรียนวังไกลกังวล ทรงส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน พระราชทานพระราชดำริและพระบรมราชานุเคราะห์ให้จัดตั้งโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนชาวเขา

พระราชปณิธานที่จะให้เด็กได้เล่าเรียนต่อเนื่องกันไป ตั้งแต่ก่อนระดับประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยในการดำเนินโครงการพัฒนาที่ดินตามพระราชประสงค์ทุกแห่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนในลักษณะเดียวกัน พร้อมด้วยห้องสมุดที่ทันสมัย เพื่อบุตรหลานของประชาชนในศูนย์พัฒนาที่ดินฯ นั้นๆ ได้เข้าศึกษา และเพื่อให้การศึกษารวมของเด็กในชั้นประถมศึกษาเป็นไปด้วยดี ผู้ปกครองได้มีเวลาประกอบอาชีพเต็มที่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนขึ้นในโรงเรียนวังไกลกังวลและในศูนย์พัฒนาที่ดินอื่นๆ ตลอดจนตำบลต่างๆ ใกล้เคียง พระราชทาน สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ได้ทรงพระราชทานที่ดินสร้างโรงเรียน เสด็จฯ เยี่ยมโรงเรียน และพระราชทานพระราชดำริในการดำเนินกิจการของโรงเรียน เป็นต้น

พระราชปณิธานที่จะให้วัดและพระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยเหลือการศึกษาของชาติ โดยมีพระราชประสงค์ที่จะตั้งโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนและกำพร้าอนาถาขึ้นในวัด และอาราธนาพระสงฆ์มาเป็นครูอบรมศีลธรรมและช่วยสอนวิชาสามัญที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เพื่อให้วัดและพระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยเหลือการศึกษาของประเทศชาติ โรงเรียนวัดที่ตั้งขึ้นในช่วงแรก ๔ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ประดิษฐ์ โรงเรียนวัดสันติการาม โรงเรียนวัดป่าไถ่ และโรงเรียนนันทบุรีวิทยา เป็นต้น

สรุปได้ว่า โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ เป็นการจัดการศึกษา โดยไม่หวังผลกำไร มุ่งสงเคราะห์เด็กยากจน และเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ตามพระราชปณิธานที่จะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยความร่วมมือกันของภาครัฐ สถาบันพระพุทธศาสนา และประชาชน มีความมุ่งหมายให้วัดและภิกษุในพระพุทธศาสนาได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนให้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

๒.๔.๒ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ หมายถึง หน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษ อบรม ปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน มีชื่อย่อว่า “ศพอ.”

^{๕๖}บรรณานุกรม, “พระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการสร้างคน”, มติชนรายสัปดาห์, ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๑๓๔๗, (๙ มิถุนายน ๒๕๔๙) : ๓.

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่ พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นมา เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์นอกระบบโรงเรียน ให้การศึกษาอบรม ประชาชน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยแห่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างในวันหยุดเรียน เข้ามาศึกษาหาความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทาง พระพุทธศาสนาแล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน^{๘๗}

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดจัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน สอนเฉพาะวันอาทิตย์ จัดตั้งตามระเบียบ กรรมการศาสนา ได้เกิดขึ้นในประเทศไทย เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๑ โดยก่อตั้งครั้งแรกที่มหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วัดมหาธาตุวรวิหาร ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร โดยนำ แบบอย่างการศึกษาพระพุทธศาสนาที่ประเทศศรีลังกาที่จัดการเรียนการสอนแก่เด็กและเยาวชนในวัน อาทิตย์มาเป็นแนวทาง

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่เกิดขึ้นในประเทศศรีลังกาและประเทศไทยนั้น มีปรารถนา เหตุที่แตกต่างกันของที่มา แต่มีความมุ่งหมายในแนวทางเดียวกัน คือ ต้องการให้เด็กและเยาวชนได้มี ความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา เรียนรู้หลักธรรมคำสอนแล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ เมื่อเติบโตขึ้นเป็น ผู้ใหญ่ก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีจริยธรรมและคุณธรรมเป็นแบบอย่างในสังคม

ตามที่กล่าวว่า มีปรารถนาเหตุที่แตกต่างกันของที่มานั้น กล่าวคือ ประเทศศรีลังกาได้ถูก ปกครองโดยประเทศนักล่าอาณานิคมมานานหลายสิบปี พุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาถูก เบียดเบียนจากนักปกครองชาวต่างชาติต่างศาสนา ที่ต้องการให้ผู้คนของศรีลังกาหันไปนับถือศาสนา ของพวกเขา อารามหรือพุทธสถานบางแห่งจะถูกต่างชาติที่เข้ามาปกครองยึดไปเป็น ศาสนสถานของ ตน ทำให้ชาวศรีลังกาที่หนักแน่นศรัทธาในพระพุทธศาสนาขมขื่นใจมิใช่น้อย

ครั้นเมื่อประเทศศรีลังกาได้รับอิสรภาพแล้ว ก็มีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาเป็นการใหญ่ จึง จัดให้มีโรงเรียนศึกษาพระพุทธศาสนาขึ้นในวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันหยุดเรียนของทางราชการ ให้เด็ก และเยาวชนได้ศึกษากันอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ทำให้สถานะพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา กลับมามีบทบาทในสังคมศรีลังกาอย่างสำคัญอีกครั้ง

สำหรับประเทศไทยที่ได้มีการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น ด้วยปรารถนาถึง เด็กและเยาวชนของชาติที่นับวันจะเห็นห่างพระพุทธศาสนามากขึ้นทุกที การศึกษาแผนใหม่แม้ไม่ ขัดแย้งกับคำสอนในพระพุทธศาสนา แต่ก็จะไม่เกื้อกูลต่อพระศาสนา ถ้าครูผู้สอนไม่รู้จักนำธรรมะใน พระพุทธศาสนาไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับวิชาการสมัยใหม่ อีกทั้งสังคมเมืองใหญ่ก็ล้วน มีสิ่งล่อลึง เร้าที่ทำให้เด็กและเยาวชนหันไปในทางผิดได้เสมอ และก็มีตัวอย่างที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชน ให้เป็นข่าวปรากฏตามสื่อมวลชนอยู่ไม่น้อย ดังนั้น จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้น

กรมการศาสนาประกาศให้มีระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ พ.ศ.๒๕๓๔ เป็นครั้งแรก โดยกำหนดแนวทางที่ชัดเจนด้านการจัดตั้งและการดำเนินงาน การ จัดชั้นเรียนและหลักสูตรการสอน การประเมินผลการศึกษา พร้อมทั้งแนวทางการส่งเสริมอุดหนุน

^{๘๗} ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมการศาสนา, ความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php [๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑].

ด้านงบประมาณ และประกาศตั้งสำนักงานบริหาร การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย เปิดดำเนินการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างแพร่หลาย จึงทำให้ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพิ่มจำนวนมากขึ้น เมื่อมีจำนวนเพิ่มขึ้นเช่นนี้ กรมการศาสนาจึงกำหนดหน้าที่ การส่งเสริมสนับสนุนเป็น ๓ ด้าน คือ

๑) ด้านบริหาร โดยการดูแลแนะนำ อำนวยความสะดวกการขอจัดตั้งศูนย์ การจดทะเบียน การจัดทำสถิติข้อมูล และการบริหารงานทั่วไป

๒) ด้านวิชาการ โดยการพัฒนาคุณภาพบุคลากรด้วยการจัดประชุมสัมมนาผู้บริหาร อบรมครูผู้สอน ติดตามประเมินผลการศึกษา มอบประกาศนียบัตร พัฒนาปรับปรุงหลักสูตร ตำรา สื่อ ละครกิจกรรม

๓) ด้านงบประมาณ โดยการสนับสนุนการดำเนินงานด้วยการพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุน เป็นค่าสมนาคุณครูผู้สอน ค่าทุนการศึกษานักเรียน และค่าวัสดุอุปกรณ์ หรือกล่าวโดยสรุปคือ ดูแลแนะนำพัฒนาคุณภาพและให้ความอุปถัมภ์

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไม่ได้สอนเฉพาะเรื่องพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาการต่างๆ เข้ามาเสริมด้วย เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ดนตรี นาฏศิลป์ และวัฒนธรรมไทย เป็นต้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่มีใจรักในวิชาการเหล่านี้ได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ และเกื้อกูลกับวิชาที่เด็กได้เรียนในโรงเรียนประจำ

ปัจจุบัน การดำเนินงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในรูปลักษณะใหม่ ซึ่งจะมีการบริหารจัดการในเชิงรุก มีการปรับบทบาทใหม่แตกต่างจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ในอดีต เพื่อให้เหมาะสมกับสังคมสมัยใหม่ กล่าวคือ จะมีบทบาทอันหลากหลาย กว้างขวางสามารถรองรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มเป้าหมายของสังคม กล่าวคือ นอกจากจะพัฒนาเด็กและเยาวชนแล้ว ยังมีบทบาทที่จะพัฒนากลุ่มข้าราชการและกลุ่มประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างระบบภูมิคุ้มกันที่ดี ให้กับประชาชน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในวิชาการต่างๆ เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับคนในชุมชน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นี้จึงเป็นศูนย์รวมกิจกรรมในมิติศาสนาและวัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาเด็กเยาวชนและประชาชนในชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดีงาม

ระเบียบใหม่ของกรมการศาสนาได้เปิดกว้างให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง และบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ที่ต้องยึดตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ.๒๕๕๐ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

๑) สถานที่จัดตั้งศูนย์เช่น วัด มูลนิธิ สมาคม สถานศึกษา หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานภาคเอกชน เป็นต้น

๒) การบริหารจัดการศูนย์โดยมีคณะกรรมการบริหารศูนย์

๓) การขอจัดตั้งศูนย์ในกรุงเทพมหานครยื่นขอจดทะเบียนต่อกรมการศาสนา โดยความเห็นชอบของเจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเขตและเจ้าคณะจังหวัด ในส่วนภูมิภาคยื่นขอจดทะเบียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัดโดยความเห็นชอบของเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด โดยให้วัฒนธรรมจังหวัดเป็นนายทะเบียนและเมื่อจดทะเบียนแล้วให้รายงานไปยังกรมการศาสนา

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในรูปแบบลักษณะใหม่จึงเป็นพลังสำคัญที่จะพัฒนา ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับคนในชุมชนแบบครบวงจร ภายใต้การสนับสนุนของประชาชนใน ชุมชนเองอย่างเข้มแข็ง เพื่อพัฒนาคุณภาพทุกช่วงวัยของชีวิตของประชาชนให้เป็นคนดี มีปัญญาและ มีความสุขยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นแหล่งหรือสถาบันพัฒนาคุณภาพ ชีวิต ปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของไทย แก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบศูนย์ศึกษา ซึ่งนับเป็นอุบายวิธีเชิงปฏิบัติการที่ดีอย่างหนึ่งในสังคมปัจจุบัน เพราะสามารถชักนำเด็กและ เยาวชนเข้าสู่ร่มเงาพระพุทธศาสนา เพื่อการอบรมบ่มนิสัย และสร้างจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของ พระพุทธศาสนาแต่แรกเริ่ม เป็นวิธีการในรูปแบบประเพณีไทย อย่างหนึ่งที่ได้รักษาพระพุทธศาสนา ให้ดำรงมั่นคงอยู่ได้ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน

๒.๔.๓ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ คือ ศูนย์อบรมเด็กและเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก ได้ใกล้ชิดกับวัด กับพระสงฆ์ และได้ฝึกหัดอุปนิสัยในการรักการเรียน มีระเบียบวินัย รู้จักการให้อภัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ซึ่งจะทำให้เยาวชนเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม มีคุณภาพใน อนาคต ทั้งนี้ เป็นไปตามที่คาดหวังที่ว่า สถาบันทางศาสนาจะเป็นสถาบันที่มีบทบาทและความสำคัญ เป็นอย่างยิ่งในการอบรมสั่งสอนแนะแนวทางให้บุคคล

กรณีที่มีการพัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์เป็นการพัฒนาเด็กในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านจิตใจ ให้รู้จักคิด และประพฤติตนให้เหมาะสมกับวัย พระสงฆ์จึงเป็นปูชนียบุคคลที่มีคุณค่า ซึ่งสามารถนำพุทธธรรมมา อบรมให้ความรู้แก่เด็ก ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพและคุณธรรมยิ่งขึ้น

ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดกำหนดแนวทางหลักการดำเนินการไว้ ดังนี้

- ๑) การเป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อการกุศล ไม่เก็บค่าธรรมเนียมน
- ๒) สอนเด็กก่อนเกณฑ์ทั้งชายและหญิง อายุตั้งแต่ ๓-๕ ปี
- ๓) ครูสอน คือ พระภิกษุ สามเณร ฆราวาส ครูช่วยสอนและครูพี่เลี้ยง

หลักเกณฑ์ในการจัดตั้งศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีดังต่อไปนี้

- ๑) มีคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด
- ๒) เจ้าอาวาสเป็นผู้เสนอรายงานขออนุญาตจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด
- ๓) มีครูผู้สอนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์
- ๔) มีครูพี่เลี้ยงอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์และวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ ๓

- ๕) วัดจะต้องพร้อมในด้านบุคลากร อาคาร สถานที่ และงบประมาณในการบริหาร

ศูนย์

- ๖) เจ้าอาวาสจะต้องเป็นประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์
- ๗) มีอาคารสถานที่เหมาะสมปลอดภัย และเพียงพอกับจำนวนเด็ก
- ๘) มีเด็กที่พร้อมจะเข้ามารับการดูแลอบรม จำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐ คน
- ๙) เป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย

๑๐) บริเวณที่จัดตั้ง ไม่มีหน่วยงานอื่นดำเนินการจัดตั้งศูนย์ในลักษณะเดียวกัน และไม่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น

ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดจึงเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อชุมชน เนื่องจากได้ช่วยแบ่งเบาภาระผู้ปกครองและพัฒนาเด็กเล็กให้ดีขึ้นทั้งทางด้านความรู้และสุขอนามัย โดยพระสงฆ์เป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการชักชวนให้เข้าร่วมโครงการ

ปัจจุบันมีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ที่ดูแลโดยวัดกระจายอยู่ทั่วประเทศจำนวนมาก ทั้งนี้กรมการศาสนา คาดหวังไว้ว่าในปี ๒๕๔๔ จะจัดให้มีสถานอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จำนวน ๔,๐๐๐ แห่ง มีเด็กปฐมวัย จำนวน ๒๕๐,๐๐๐ คน^{๔๔}

สรุปได้ว่า ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จัดได้ว่าเป็นการศึกษาสงเคราะห์เด็ก และการสาธารณสุขสงเคราะห์ประการหนึ่ง ซึ่งวัดหรือพระสงฆ์มีส่วนในการดำเนินการ ส่งผลให้เด็ก หรือประชาชนได้ใกล้ชิดหรือเข้าวัดมากขึ้น มีศีลธรรม และเป็นคนโดยสมบูรณ์ มากกว่าเด็กหรือประชาชนที่ไม่มีโอกาส

๒.๔.๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้น เพื่อให้การศึกษาแก่ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานี้ เจ้าอาวาสวัดที่ขอจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจะเป็นผู้รับใบอนุญาต

สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีระเบียบว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ พ.ศ.๒๕๔๖ ระบุไว้ว่า วัดที่จะขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ต้องจัดทำแผนงานในการบริหารจัดการ ให้รายงานขอรับความเห็นชอบจากเจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับชั้น จนถึงเจ้าคณะจังหวัด และให้เสนอรายงานขอจัดตั้งไปยังสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาเห็นสมควรแล้วให้เสนอขอความเห็นชอบจากประธานสภาการศึกษาของคณะสงฆ์ เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ออกใบอนุญาต

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต้องจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยมีนักเรียนไม่น้อยกว่า ๔๐ รูป/คน นักเรียนที่จะเข้าเรียนต้องสำเร็จการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าระดับที่เรียน คือ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ส่วนการเปิดและปิดภาคเรียนนั้น ต้องเป็นไปตามกำหนดวันเปิดภาคเรียนของกระทรวง ศึกษาธิการ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่กระจายอยู่ทั่วประเทศไทย เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียนสำหรับพระสงฆ์ สามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการโดยวัดจะเป็นผู้ดูแลและจัดการ สำหรับการจัดการเรียนการสอนมุ่งพัฒนาความรู้ของพระสงฆ์ สามเณร ให้มีความรู้ทางธรรมควบคู่ไปกับทางโลก และโรงเรียนพระปริยัติธรรมจะต้องจัดการเรียนการสอนวิชาหลักธรรม ภาษาบาลี พระวินัย และศาสนปฏิบัติไปพร้อมๆ กันกับวิชาสามัญ

^{๔๔} กองศาสนศึกษา, คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑).

ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เรียน ในปัจจุบันมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการให้การสนับสนุน ทั้งสิ้น ๓๒๖ โรง^{๘๙}

สรุปได้ว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนแก่พระสงฆ์ สามเณร เพื่อมุ่งพัฒนาให้มีความรู้ควบคู่กันไปทั้งทางโลกและทางธรรม เป็นโรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้รับใบอนุญาตจากสำนักงานพระพุทธศาสนา

๒.๔.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย

ตั้งแต่อดีตมาจนกระทั่งปัจจุบันพระภิกษุสงฆ์ได้ทำหน้าที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้การศึกษา ทั้งส่วนที่จัดการศึกษาเองโดยตรงแบบเป็นระบบ คือจัดตั้งโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอน มีหลักสูตรที่แน่นอน และอีกส่วนที่จัดอย่างไม่เป็นระบบ โดยอาจเป็นลักษณะการให้ทุนสนับสนุนการศึกษา ให้ทุนในการสร้างอาคารเรียน ให้ทุนซื้อสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ทางการศึกษา ให้ทุนการศึกษาแก่ครูเพื่อพัฒนาครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลน ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นต้น

ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) ที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ ข้อที่ ๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒๓ ได้กำหนดภารกิจของคณะสงฆ์ไว้ ๖ ด้าน ได้แก่ การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม (การปกครอง) การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์^{๙๐} ซึ่งแต่ละด้านต่างสนับสนุนภารกิจซึ่งกันและกัน แต่ภารกิจหลักของวัด คือ การให้การศึกษาแก่คณะสงฆ์เพื่อให้ความรู้พร้อมที่จะให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป และการให้ความรู้แก่ประชาชนมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาสงเคราะห์ที่มีทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการให้การศึกษาตามความต้องการของผู้เรียน

คำว่าการศึกษาสงเคราะห์มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายท่านส่วนมากจะมองไปในแนวทางเดียวกัน เช่น ศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์ อธิบายไว้ว่า เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้แก่บุคคลที่รัฐจำเป็นต้องสงเคราะห์เป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ที่เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่างๆ โดยอาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดรวมในโรงเรียนธรรมดาก็ได้ตามความเหมาะสม^{๙๑} ซึ่งจะเห็นว่ามีมุมมองเน้นไปที่ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาดังที่ สุวพิชชา ประสิทธิ์ธัญกิจ แสดงทัศนะว่า การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาซึ่งอยู่ในภาวะยากลำบากอันเนื่องมาจากปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่ไม่สามารถหรือไม่เหมาะสมจะเข้าศึกษาในสถานศึกษาทั่วไปได้ ให้ได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือและให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งสนองตามหลักการที่

^{๘๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^{๙๐} พระวิสุทธิกัทรธาดา (ประสิทธิ์ พุทธิมรสี), พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๗๙.

^{๙๑} สุมน อมรวิวัฒน์, ศ., “มหาราชในประวัติศาสตร์ไทย”, สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ๒ (๒๕๓๓) : ๑๘๖.

กำหนดไว้ใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ^{๑๒} ส่วนนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความหมายที่มากกว่าการให้การศึกษาโดยทั่วไป คือ เห็นว่าเป็นการจัด การศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา เป็นต้น^{๑๓} ส่วนพระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ) ให้ ทัศนะว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนเจ้า การศึกษาอื่นนอกจากศาสนาศึกษาหรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน^{๑๔} นั่นคือไม่ได้ มุ่งเน้นเฉพาะผู้บวชเรียนเท่านั้น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเติมเต็มให้กับ การศึกษาอีกลักษณะที่มีความครอบคลุม และสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยมุ่งพัฒนาเด็กซึ่งขาดโอกาสทางการศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการดำรงชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ ถูกต้องดีงาม มีเจตคติที่ดีต่อครอบครัวสังคมและประเทศชาติ มีความรักความเข้าใจ และยอมรับความ ต้องการสิทธิและบทบาทของตนเองและผู้อื่น มีความซาบซึ้ง รู้จักรัก เข้าใจ ร่วมทั้งรู้จักอนุรักษ์มรดก และเอกลักษณ์ของชาติด้วยการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และร่วมพัฒนากิจกรรมทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย ตลอดถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็น พลเมืองที่มีความรับผิดชอบและสามารถปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข สามารถเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลกับชุมชน และกลับไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าได้ตามอัตภาพ^{๑๕}

สำหรับการจัดการศึกษาสงเคราะห์โดยทั่วไป จากที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทาง จุดประสงค์ของการดำเนินการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ได้ดังนี้

๑. เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยเน้นที่การปลูกฝังให้ นักเรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย และรู้จักวิถีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และ ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

๒. เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หรือบุคคลที่อยู่ในสภาวะที่ยากลำบากให้ได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง

^{๑๒} สุวพิชชา ประสิทธิธัญกิจ, การศึกษาสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย รามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๑๓} กรมการศาสนา, คู่มือการจัดการศึกษาสงเคราะห์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๕- ๖.

^{๑๔} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ), อ่างใน กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่อง การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐๑.

^{๑๕} สุวพิชชา ประสิทธิธัญกิจ, การศึกษาสงเคราะห์, หน้า ๓-๔.

๓. เพื่อพัฒนาคุณภาพบุคคลซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาส ให้มีพื้นฐานความรู้ ความสามารถที่จำเป็น สามารถพึ่งตนเองได้ มีความรู้คู่คุณธรรม มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมายบ้านเมือง รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๔. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพ สามารถเป็นผู้นำชุมชน และเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับชุมชนได้

สำหรับคณะสงฆ์ไทยมีมุมมองเกี่ยวกับการให้การศึกษาว่าเป็นกระบวนการพัฒนาประชากรของประเทศให้เป็นการกำลังคนที่มีคุณภาพประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงและสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างยิ่ง ซึ่งบทบาทคณะสงฆ์ไทยที่ได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาและให้การศึกษาแก่คนไทยตั้งแต่อดีตมาแล้ว เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นสภาพการณ์ต่างๆ เปลี่ยนไปทำให้บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ลดลง คงเหลือแต่การศึกษาสงเคราะห์ ดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์คือการให้การศึกษาแก่รัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน อนึ่งมหาเถรสมาคมยังได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์โดยประกาศ เรื่องการตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนนักศึกษา โดยกำหนดข้อบัญญัติสำหรับเรื่องการจัดตั้งทุนขึ้นว่า การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา ให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ มิให้มีการบังคับด้วยประการใดๆ ห้ามมิให้นำเงินการกุศลหรือเงินผลประโยชน์ หรือเงินอื่นใดของวัดมาจัดตั้งทุนเพื่อการนี้ ห้ามมิให้วัดกั๊ยมเงินมาจัดตั้งเป็นทุนไม่ว่าจะเป็นการตั้งทุนชั่วคราวหรือการตั้งถาวร เป็นต้น การสงเคราะห์ให้คนหรือประชาชนได้รับการศึกษา ยังไม่มีครูฝ่ายฆราวาสเพียงพอ ก็ได้อาศัยศาลาหรือเสนาสนะใดๆ ของวัดเป็นโรงเรียน พระสงฆ์เห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียน ก็ช่วยกันชักชวนนำประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัด เพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียน รัฐบาลก็เผด็จสงฆ์ให้ช่วยรับภาระจัดโรงเรียนและเป็นครูสอน นับเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ ตั้งแต่แรกที่รัฐเริ่มจัดการศึกษาในสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์^{๑๖} ส่วนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของคณะสงฆ์ในด้านการศึกษา ได้แก่ มาตรา ๖, ๑๒, ๒๓ และ ๒๔^{๑๗}

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ตามภารกิจ ๖ ด้านนั้น สุจิตรา อ่อนค้อม กล่าวถึงรูปแบบการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยของคณะสงฆ์ไทยว่า เป็นการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักการพัฒนามนุษย์โดยตรง ทำให้เกิดการพัฒนาทั้งทางร่างกายและปัญญาไปพร้อมๆ กัน โดยเริ่มต้นพัฒนาบุคคลก่อนเมื่อบุคคลมีความรู้ความสามารถในตนเองแล้วก็จะนำไปสู่การพัฒนาบุคคลอื่นต่อไป หรือมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาแล้วจะเป็นกลไกและกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า^{๑๘} ส่วนใน

^{๑๖} มาณพ พลไพรินทร์, คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : หจก. ชูติมาการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๓๖.

^{๑๗} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, หน้า ๑-๓๓๗.

^{๑๘} สุจิตรา อ่อนค้อม, รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดสามชุก, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๖, (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาที่เรียกว่า การศาสนศึกษา ว่ามีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้ของคณะสงฆ์ว่ามีเป้าหมาย ๓ ระดับ คือ จัดเพื่อตัวบุคคล จัดเพื่อพระศาสนา และจัดเพื่อสังคม

การจัดการเรียนรู้เพื่อตัวบุคคล คือ พระภิกษุสามเณรทุกรูปที่เข้ามาบวชเรียนต้องศึกษาพระวินัย ระเบียบปฏิบัติทางศาสนา รวมถึงธรรมเนียมต่างๆ เพื่อปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เรียนรู้เพื่อให้เอาตัวให้รอด ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ เช่น การศึกษาและปฏิบัติกรรมฐาน การจัดการเรียนรู้ชนิดนี้ เป็นการจัดแบบได้ประโยชน์เฉพาะตัว ใครทำใครได้ เรียนตามอัธยาศัย โดยเรียนรู้จากตำราหรือจากครูอาจารย์ก็ได้

การจัดการเรียนรู้เพื่อพระศาสนา คือ การจัดหลักสูตรเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับแก่นของพระศาสนา ได้แก่ การเรียนนิกกรรมและบาลี ศึกษาพระไตรปิฎกและหลักธรรมต่างๆ เป็นการเรียนรู้เพื่อรักษาพระพุทธศาสนา

การจัดการเรียนรู้เพื่อสังคม เป็นการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือสังคม ช่วยให้ผู้ไม่รู้แต่ขาดทุนทรัพย์ได้มีโอกาสเรียนรู้ อาศัยการบวชจึงได้เรียน การเรียนแบบนี้เรียกว่า พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ คือ การเรียนรู้วิชาทางโลกควบคู่ไปกับการเรียนทางธรรม^{๙๙}

จากที่กล่าวมาข้างต้นก็อาจนับได้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของการให้การศึกษาสงเคราะห์ เนื่องจากการให้ศึกษากับผู้บวชเรียนนั้นเป็นการให้ศึกษากับผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาอันเนื่องมาจากปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือการคมนาคมกีดกัน จะเห็นได้ว่าคณะสงฆ์ไทยได้มีส่วนในการให้การศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนคนไทยมาตั้งแต่อดีตนั่นเอง

การศึกษาสงเคราะห์เป็นการศึกษาที่นอกเหนือจากการศึกษาภาคปริยัติธรรม พระเทพโสภณ ให้ความหมายและแนะนำจัดการในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์ว่า การศึกษาสงเคราะห์เป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรมนอกเหนือจากการสงเคราะห์ในวัดหรือสถานที่ศึกษาต่างๆ การตั้งศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ การตั้งเด็กและเยาวชนมาศึกษาธรรม การเปิดสอนธรรมศึกษาให้แก่เด็กและนักเรียนนั้น จัดพระสงฆ์ให้เข้าอบรมในสถานที่ศึกษา การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เปิดให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาในช่วงภาคฤดูร้อน และการมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์ การตั้งทุนนิธิเพื่อการศึกษาเหล่านั้น จัดเป็นการศึกษาสงเคราะห์^{๑๐๐}

คณะสงฆ์ไทยกำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นภารกิจด้านหนึ่งของคณะสงฆ์ โดยแบ่งแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาออกเป็น ๒ แนวทาง คือ

ก) พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณีโต) ได้กล่าวถึง การศึกษาที่พระภิกษุสงฆ์ได้ดำเนินการในปัจจุบัน ๔ ลักษณะ คือ^{๑๐๑}

^{๙๙}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๓.

^{๑๐๐}พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), คำกล่าวปาฐกถาบรรยาย, ในการประชุมพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ในเขตปกครองสงฆ์ภาค ๒ ณ วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี, ๒๕๔๖, (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

^{๑๐๑}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณีโต), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๘-๔๙.

๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยที่วัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย หญิง เรียนร่วมกับพระสงฆ์สามเณร เดิมเป็นโรงเรียนราษฎร์ของวัดปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

๒) โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ เป็นโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ เป็นโรงเรียนอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปัจจุบันมีจำนวน ๓ แห่ง คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก จังหวัดนครพนม และโรงเรียนนันทบุรีวิเทศวิทยา จังหวัดน่าน

๓) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน สอนเพียงเฉพาะวันอาทิตย์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งเพื่อให้เด็กนักเรียนนักศึกษาได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่สถานศึกษาของทางฝ่ายราชอาณาจักรหยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็กศูนย์แห่งนี้ยังได้ทบทวนวิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการชักจูงให้นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

๔) ศูนย์อบรมเด็กก่อนวัยเรียน เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กเล็กก่อนวัยเรียน ตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน เพื่อรับเด็กมาช่วยเลี้ยงฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัดและพระ สอนให้รู้จักสวดมนต์ ไหว้พระ เป็นต้น^{๑๐๒}

ข) พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาสงเคราะห์โดยวิธีอื่นที่เจ้าคณะ เจ้าอาวาส และพระภิกษุทั่วไป จัดการสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษาเป็นการส่วนตัว หรือเป็นรูปคณะสงฆ์ได้อีกหลายรูปแบบ^{๑๐๓} คือ

๑) จัดตั้งกองทุนสงเคราะห์การศึกษา ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา

๒) การช่วยพัฒนาสถานศึกษา

๓) การช่วยเหลือจัดหาอุปกรณ์การศึกษา

๔) ช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

การช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าว เป็นการสงเคราะห์การศึกษาอันเป็นผลดีต่อประเทศชาติ โดยส่วนรวมและผลสะท้อนย้อนถึงพระภิกษุสงฆ์โดยตรง การจัดการศึกษาเองก็ดี การช่วยเหลือทางด้านการศึกษาด้วยการจัดตั้งกองทุนก็ดี การช่วยพัฒนาการศึกษาก็ดี การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์

^{๑๐๒} สุรพล สุยะพรหม, ผศ.ดร. และ สุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ, ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๗.

^{๑๐๓} พระมหาสมทรง สิรินธโร และคณะ, บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเกิลด์ไทย จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๔๘-๔๙.

การศึกษาก็ดี การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาอยู่ก็ดี เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการจัดการศึกษา สงเคราะห์ของคณะสงฆ์โดยแท้^{๑๐๔}

จากการศึกษาแนวคิดที่ผ่านมาข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์ไทยสามารถดำเนินการจากการศาสนศึกษาหรือการสงเคราะห์สถาบันการศึกษาหรือการ สงเคราะห์บุคคลผู้กำลังศึกษาโดยจะดำเนินการทั้งเป็นการส่วนตัว หรือเป็นการคณะก็ได้ ฉะนั้นศูนย์ เทคโนโลยีสารสนเทศวัดบัวงามซึ่งคณะสงฆ์วัดบัวงามจัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการให้การศึกษาแก่เยาวชน และประชาชนทั่วไปที่ขาดโอกาสทางการศึกษา โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ คอมพิวเตอร์ และการสื่อสารข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มาเป็นสื่อกลางในกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อการ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นผลดีต่อพระพุทธศาสนาและแก่ประเทศชาติ

๒.๔.๕ เอกสารเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์^{๑๐๕} หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจน เจือการศึกษาอื่นนอกจากศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาประชากรของประเทศให้เป็นกำลังคนที่มีคุณภาพประสิทธิภาพใน การรักษาความมั่นคงของชาติ และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติอย่างยิ่ง ซึ่งบทบาทพระสงฆ์ ไทย ได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาและให้การศึกษาแก่คนไทยตั้งแต่อดีตมาแล้ว เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น สภาพการณ์ต่างๆ เปลี่ยนไปทำให้บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ลดลง ก็คงเหลือแต่การศึกษา สงเคราะห์เท่านั้นดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์คือการให้การสงเคราะห์แก่รัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ ประชาชน อนึ่งมหาเถรสมาคมยังได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์โดยประกาศ เรื่องการตั้ง ทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนนักศึกษา โดยกำหนดข้อบัญญัติในเรื่องการตั้งทุนว่า การตั้งทุนสงเคราะห์ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ มิให้มีกรบงกชด้วยประการใดๆ ห้ามมิให้นำเงินการกุศลหรือเงินผลประโยชน์ หรือเงินอื่นใดของวัดมา จัดตั้งทุนเพื่อการนี้ ห้ามมิให้วัดกั๊ยมเงินมาจัดตั้งเป็นทุนไม่ว่าจะเป็นการตั้งทุนชั่วคราวหรือการตั้งทุน ถาวรเป็นต้น

การสงเคราะห์ให้คนหรือประชาชนได้รับการศึกษา ยังไม่มีครุฝ่ายฆราวาสเพียงพอ ก็ได้ อาศัยศาลาหรือเสนาสะใดๆ ของวัดเป็นโรงเรียน พระสงฆ์เห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชน ในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียน ก็ช่วยกันชักชวนนำประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัด เพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียน รัฐบาลก็เผด็จสงฆ์ให้ช่วยรับภาระจัดการศึกษาในสมัย รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

การศึกษาสงเคราะห์เป็นการศึกษาที่นอกเหนือจากการศึกษาภาคปริยัติธรรม พระเทพ โสภณให้ความหมายและแนะนำจัดการในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์ว่า การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรมนอกเหนือจากการ

^{๑๐๔} สุรพล สุยะพรหม, ผศ.ดร. และ สุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ, ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), หน้า ๒๘.

^{๑๐๕} การศึกษาสงเคราะห์, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.google.co.th/url? Sampaouom.org/Doc/บทที่%20%20๗.doc>. [๑๗ กันยายน ๒๕๕๖].

สงเคราะห์ในวัดหรือสถานที่ศึกษาต่างๆ การตั้งศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ การตั้งเด็กและเยาวชนมาศึกษาธรรม การเปิดสอนธรรมศึกษาให้แก่เด็กและนักเรียนนั้นจัดพระสงฆ์ให้เข้าอบรมในสถานที่ศึกษา การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เปิดให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาในช่วงภาคฤดูร้อน และการมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์ การตั้งทุนนิธิเพื่อการศึกษาเหล่านั้น จัดเป็นการศึกษาสงเคราะห์

สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี (พ.ศ. ๑๗๘๑ – ๑๙๒๑) เป็นการศึกษาแบบโบราณ มีความเจริญสืบต่อมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมัยกรุงสุโขทัย รัฐบาลและวัดรวมกันเป็นศูนย์กลางแห่งประชาคม กิจกรรมต่างๆ ของรัฐและวัดย่อมเป็นการสอนประชาชนไปในตัว วิชาที่เรียน คือ ภาษาบาลี ภาษาไทย และวิชาสามัญขั้นต้น สำนักเรียนมี ๒ แห่ง คือ วัดเป็นสำนักเรียนของบรรดาบุตรหลานขุนนางและราษฎรทั่วไป มีพระที่เชี่ยวชาญภาษาบาลีเป็นครูสอน เพราะสมัยนั้นเรียนภาษาบาลีกันเป็นพื้น ใครรู้พระธรรมวินัยแตกฉานก็นับว่าเป็นปราชญ์ และสำนักราชบัณฑิตซึ่งสอนเฉพาะเจ้าหน้าที่บุตรหลานข้าราชการเท่านั้น^{๑๐๖}

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. ๑๘๙๓ – ๒๓๑๐) การศึกษาทั่วไปตกอยู่แก่วัด ราษฎรนิยมพาลูกหลานไปฝากพระเพื่อเล่าเรียนหนังสือ พระก็ยินดีรับไว้ เพราะท่านต้องมีศิษย์ไว้สำหรับปรนนิบัติศิษย์ได้รับการอบรมในทางศาสนา ได้เล่าเรียนอ่านหนังสือไทยและบาลีตามสมควร เพื่อเป็นการเตรียมสำหรับเวลาข้างหน้าเมื่อเติบโตขึ้น จะได้สะดวกในการอุปสมบท การให้ผู้ชายที่มีอายุครบ ๒๐ ปี บริบูรณ์อุปสมบทเป็นพระภิกษุ นั้น เป็นประเพณีที่มีมานานแล้ว

คณะสงฆ์กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจของคณะสงฆ์ แบ่งออกเป็น ๒ ประการ คือ

๑. การศึกษาอื่นนอกจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร และในปัจจุบันนี้การศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จัดได้ถึง ๔ ประเภท คือ

(๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เดิมจริงๆ เป็นโรงเรียนราษฎร์ของวัด โดยที่วัดจัดตั้งเป็นมูลนิธิของวัดเพื่อช่วยเหลือประชาชนเป็นหลัก

(๒) โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ เป็นโรงเรียนอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาของเอกชน อยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ และเป็นโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ดำเนินการกิจการคณะสงฆ์เพื่อพัฒนาส่งเสริมและสงเคราะห์เด็กและเยาวชนเพื่อให้เขาเหล่านั้นมีโอกาสใกล้วัดวาอารามยิ่งขึ้น

(๓) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดจัดตั้งขึ้นเพื่อให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน สอนเฉพาะวันอาทิตย์ จัดตั้งตามระเบียบกรมการศาสนา

(๔) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จัดตั้งขึ้นเพื่ออบรมเด็กเล็กวัยก่อนเรียน จัดตั้งขึ้นตามระเบียบของกรมการศาสนา

๒. การสงเคราะห์ที่เกี่ยวเนื่องกับการศึกษา สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาส่วนการจัดการศึกษาสงเคราะห์โดยวิธีอื่น จากการศาสนศึกษาหรือการสงเคราะห์สถาบันการศึกษาหรือการสงเคราะห์บุคคลผู้กำลังศึกษา พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะดำเนินการทั้งเป็นการส่วน หรือเป็นการ

^{๑๐๖} การศึกษาสงเคราะห์, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.google.co.th/url? Sampaouom.org/Doc/บทที่%20๗.doc>. [๑๗ กันยายน ๒๕๕๖].

คณะได้ ซึ่งถือว่าการศึกษาเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ และผลสะท้อนถึงพระภิกษุสงฆ์โดยตรง การส่งเสริมการศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

- (๑) ตั้งทุนส่งเสริมการศึกษาชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา
- (๒) ช่วยพัฒนาสถานการศึกษา
- (๓) ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา
- (๔) ช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา

ปัจจุบันการดำเนินกิจการจัดการศึกษา ที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตน และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ ได้แก่ จักตั้งทุนส่งเสริม มอบทุนแก่นักเรียนในทุกระดับการศึกษา หรือสร้าง ซ่อมแซมอาคารสถานศึกษา กล่าวคือ การดำเนินการใดๆของภิกษุที่มีความสามารถ โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยที่เป็นไปเพื่อการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียน จัดว่าเป็นภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ทั้งสิ้น

๒.๔.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เด็ก

ในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่เด็กมากในทางการศึกษาซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากพระพุทธานุญาต เช่น พรหมมาตาบิดา มารดาบิดา มารดาเป็นพรหมของบุตร^{๑๐๗} ซึ่งมีนัยสำคัญว่า การที่พ่อแม่จะเป็นพรหมของบุตรได้นั้น ต้องทำหน้าที่ที่ดีตามหลักทศก^{๑๐๘} โดยข้อแรกคือ ให้การศึกษาบุตร ดังนั้น ท่านจึงเรียกพ่อแม่ว่าเป็นบูรพาจารย์ คือครูอาจารย์คนแรกของบุตร แม้ในคัมภีร์ธรรมนิตีกก็กล่าวไว้ว่า “เมื่อยามลูกยังเด็ก ไม่ให้ลูกศึกษาเล่าเรียน มารดาก็ชื่อว่า เป็นไฟรี บิดาก็ชื่อว่า เป็นศัตรู (เพราะ) ลูกไม่มีสง่าผ่าเผย เมื่ออยู่ในที่ประชุม (สภา) ดุจดั่งนกยางที่อยู่ในท่ามกลางฝูงหงส์ฉะนั้น”^{๑๐๙} ตัวอย่างแห่งพุทธจริยาวัตรที่ทรงแสดงให้เห็นประจักษ์ก็คือ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปเยี่ยมพระพุทธบิดาที่กรุงกบิลพัสดุ์ ครั้งแรก พระนางพิมพา (ยโสธรา) ตรัสสั่งให้พระราหุลกุมารไปทูลขอราชสมบัติกับพระพุทธเจ้าในฐานะรัชทายาท พระพุทธองค์ทรงพิจารณาเห็นว่าราชสมบัติเป็นเพียงโลภียทรัพย์ อริยทรัพย์อันประเสริฐกว่าโดย ชื่อว่า “ปัญญา เว สดตมัม ธนํ – ปัญญาคือความรู้เป็นอริยทรัพย์ที่”^{๑๑๐} จึงโปรดให้พระสารีบุตรเถระ ให้การบรรพชาแก่พระราหุลกุมารเป็นสามเณรตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ สรุปลือคือทรงให้การศึกษาแก่พระราหุลกุมารนั่นเอง และก็ปรากฏภายหลังว่าพระราหุลได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะในฐานะผู้ใคร่ต่อการศึกษาคือการเรียนรู้อะไรและใฝ่รู้

ในหนังสือ “รอยให้ถึงอนุบาลก็สายเสียแล้ว” ของมาซารุ อิบุกะ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เด็กเล็กกว่า

เป็นเรื่องยากเกินไปไหมที่เราจะสร้างจินตนาการว่าโลกของเราจะเป็นอย่างไร หากว่าเด็กเล็กๆสนใจที่จะเรียนรู้วิชาและทักษะต่างๆไปพร้อมๆกันกับการเล่นต่างๆของเขา แล้วสังคม

^{๑๐๗} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๓๑/๑๘๓.

^{๑๐๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๔๔/๒๐๐.

^{๑๐๙} ราชনীติ - ธรรมนิตี, ราชบัณฑิตยสถานจัดทำเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายเนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๕, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๗), หน้า ๓๓๑.

^{๑๑๐} บ.ธ.อ. ๑/๙/๑๕๗-๑๕๗.

ของเราจะไม่เป็นสังคมที่น่ารักน่าอยู่อาศัยหรือ...ในความเป็นจริงแล้วเด็กเล็กมีความหิวกระหายที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาเรียนรู้มันอะไรดีอะไรไม่ดี^{๑๑๑}

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี กล่าวย้าว่า กุญแจสำคัญของการพัฒนาของเราอยู่ที่การพัฒนาคนถ้าเราพัฒนาคนให้ฉลาดสามารถเรียนรู้คิดเป็น ทำเป็น และตั้งอยู่ในความดีได้นั้นแหละจึงจะแก้ไขปัญหาสังคมได้ ขณะนี้เรามีเด็กเกิดใหม่ปีละหนึ่งล้านคน เด็กหนึ่งล้านคนไม่ว่าเป็นลูกคน จนหรือรวยเติบโตขึ้นตามบุญตามกรรมจนอายุมากขึ้นก็ไปเข้าโรงเรียน ซึ่งเอาเป็นที่พึ่งได้น้อย ในการพัฒนาสติปัญญาสุดท้ายผู้เขียนสรุปว่า เด็กที่ได้รับการกระตุ้นทางตา หู จมูก ลิ้น และกายให้ได้เห็นให้ได้กลิ่น ได้สัมผัส ได้สัมผัส ตั้งแต่เกิดมาใหม่ๆ ด้วยความรักจากพ่อแม่จะช่วยทำให้ประสาทของเซลล์สมองงอกงาม เกิดความฉลาด เรียนรู้ได้ง่าย รู้เหตุรู้ผล สามารถพัฒนาประเทศ ให้เจริญรุ่งเรือง^{๑๑๒}

ตามรายงานสภาวะเด็กโลกประจำปี ๒๕๔๙ ระบุว่าเด็กหลายล้านคนดำเนินชีวิตอย่างยากไร้ ถูกทอดทิ้งไร้การศึกษา ขาดแคลนสารอาหาร ถูกเลือกปฏิบัติ ละเลยอ่อนแอสำหรับพวกเขาชีวิตคือการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดไปวันต่อวันไม่ว่าเด็กเหล่านี้จะอยู่ในใจกลางเมืองหรือถิ่นทุรกันดารก็ตามพวกเขาเสี่ยงต่อการพลาดโอกาสแห่งชีวิตในวัยเยาว์ ถูกตัดโอกาสที่จะได้รับบริการที่จำเป็นต่อชีวิต เช่นโรงพยาบาล และโรงเรียนขาดการปกป้องคุ้มครองจากครอบครัวและชุมชน และมักเสี่ยงถูกเอาเปรียบและถูกกระทำโดยมิชอบ สำหรับเด็กเหล่านี้ วัยเด็กซึ่งสมควรจะเป็นช่วงเวลาแห่งการเจริญเติบโต การได้เรียนรู้ การเล่นสนุก และ มีความรู้ว่ปลอดภัย กลับไม่มีความหมายอย่างใดในความเป็นจริง^{๑๑๓}

๒.๔.๖ การให้ทุนการศึกษา

จากการประมวลแนวคิด และงานวิจัยเกี่ยวกับทุนการศึกษา จากนักวิชาการและผู้ทำการวิจัยหลากหลายท่าน ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับทุนการศึกษา ดังต่อไปนี้

นักวิชาการได้กล่าวถึงการจัดการสวัสดิการเงินทุนเพื่อการศึกษาอาจแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ^{๑๑๔}

๑. ทุนการศึกษา โดยจำแนกเป็น ทุนให้เปล่าเป็นทุนให้นักเรียนโดยไม่มีข้อผูกพัน เช่น ทุนเรียนดี ทุนยากจน ทุนสงเคราะห์ ทุนนักกีฬาหรือกิจกรรมเด่น ฯลฯ

๒. ทุนที่มีข้อผูกพัน หมายถึง ทุนที่ให้แล้ว นักเรียนจะต้องปฏิบัติตามข้อผูกพันของผู้ให้ทุน เช่น ต้องทำให้แก่ผู้ให้ทุนตามระยะเวลาที่กำหนด เป็นต้น

๓. ทุนทำงานที่เป็นเงินทุนที่สถานศึกษาจัดไว้ให้แก่นักเรียน โดยนักเรียนต้องไปทำงานในสถานศึกษาหรือส่วนศึกษาจัดหา

^{๑๑๑} มาซารุ อิบุกะ, **รอให้ถึงอนุบาลก็สายเสียแล้ว**, ชีระสุมิตร และพรอนงค์ นิยมคำ แปลจากภาษาญี่ปุ่น เรื่อง Ochien Dewa Ososugiru, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน), หน้า ๑๑.

^{๑๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖-๗.

^{๑๑๓} องค์การยูนิเซฟ, **รายงานสภาวะเด็กโลก พ.ศ. ๒๕๔๙**, (กรุงเทพมหานคร : องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย, พ.ศ. ๒๕๔๙), หน้า ๑.

^{๑๑๔} พิชัย เสริมจิต, **การบริหารงานเฉพาะด้านในสถาบันอุดมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๒), หน้า ๘๑.

นักวิชาการได้แบ่งประเภทของสวัสดิการเงินทุนเพื่อการศึกษาว่าสามารถแบ่งได้ ๔ ลักษณะ ได้แก่^{๑๑๕}

๑. การให้ทุนในแบบให้รางวัลสำหรับการเรียนยอดเยี่ยม สำหรับนักเรียนที่ได้รับคัดเลือกกว่ามีผลการเรียนดี การกำหนดเงื่อนไขต่าง นั้น แล้วแต่เจ้าของทุนหรือผู้ที่ประสงค์จะให้ทุน จากนั้นยังอาจเป็นการให้รางวัลสำหรับกรณีอื่นๆ ก็ได้ เช่น ความประพฤติดี หรือทำประโยชน์ให้แก่สถานศึกษาหรือสังคมดีเด่น เช่น ทุนกีฬา ทุนวิจัย เป็นต้น

๒. ทุนให้กู้ยืม ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่ง มักมีบริหารในลักษณะนี้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าสำหรับผู้เดือนร้อนอย่างฉุกเฉิน โดยเฉพาะกรณีนักเรียนมาจากต่างถิ่นขาดผู้อุปการะ ย่อมมีโอกาสขาดแคลนเงินอย่างกะทันหันอยู่มาก การให้บริการก็มักเป็นการให้กู้ยืมโดยเก็บดอกเบี้ยในอัตราต่ำมาก เช่น ร้อยละ ๑ บาท

๓. การให้ความช่วยเหลือควบคู่กับการทำงาน นับว่าเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนอย่างยิ่ง เป็นการสร้างค่านิยมกับนักเรียนในแง่ที่ว่า การได้มาของเงินนั้นมีใช้การแบบมือขอหรือรอความเมตตาเพียงอย่างเดียวแต่นักเรียนจะต้องทำงาน ผลประโยชน์ที่ได้นั้น นอกจากจะได้รับเงินช่วยเหลือแล้วยังเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ในการทำงานให้กับนักเรียนอีกด้วย ลักษณะของงานที่จัดให้นักเรียนทำงาน เช่น งานห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ หรือให้ช่วยเหลือฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียน เช่น งานธุรการ นอกจากนั้น ยังอาจเป็นการหางานให้นักเรียนทำในช่วงปิดภาคเรียนก็ได้ โดยประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานเอกชน เช่น ห้างร้าน บริษัท หรือแม้แต่ตามบ้าน

๔. การให้ทุนในลักษณะการให้เปล่า โดยพิจารณาจากนักเรียนที่ยากจนหรือขาดแคลนให้ด้านทุนการศึกษา แล้วจัดสรรทุนให้โดยไม่มีเงื่อนไขตอบแทนอื่นใดทั้งสิ้น ระบบการให้เปล่าเป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่เดือดร้อนก็จริงแต่อาจสร้างนิสัยในทางที่ผิดให้กับนักเรียนได้ เนื่องจากเกิดความรู้สึกว่าได้มาอย่างง่ายตายและไม่รู้จักคุณค่าของการทำงาน

นักวิชาการกล่าวว่า ทุนการศึกษา (Financial aids) ในสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไปมีหลายประเภท ซึ่งแต่ละสถานศึกษาอาจเรียกชื่อประเภทของทุนการศึกษาแตกต่างกันอยู่บ้าง ทุนการศึกษาซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี มีดังต่อไปนี้^{๑๑๖}

๑. ทุนเรียนดี เป็นทุนการศึกษาที่มีเป็นเวลานาน จึงมีอยู่เกือบทุกสถานศึกษา โดยวัตถุประสงค์หลักของทุกประเภทนี้เพื่อจัดทุนการศึกษาเป็นรางวัลให้แก่ นักศึกษาที่มีผลการเรียนดีเด่นในแต่ละคณะ สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งมีนโยบายให้นักศึกษามีการแข่งขันกันทางวิชาการจึงได้จัดสรรทุนการศึกษาให้แก่ นักศึกษาที่มีคะแนนยอดเยี่ยมจำนวนหนึ่ง เช่น ร้อยละ ๓ ของแต่ละคณะ เป็นต้น การให้ทุนการศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของการยกเว้นค่าเล่าเรียนของภาคการศึกษาถัดไป

๒. ทุนเฉพาะสาขา ส่วนใหญ่เป็นทุนที่มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเพื่อสนับสนุนการศึกษา สาขาใดสาขาหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น มีผู้บริจาคเงินเพื่อให้เป็นทุนการศึกษาให้แก่ นักศึกษาที่สอบวิชาเคมี ได้คะแนนสูงสุดจำนวน ๒ คน เป็นต้น

^{๑๑๕} ชูชีพ พุทธประเสริฐ, เอกสารประกอบการสอน ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา, (คณะศึกษาศาสตร์ : วิทยาลัยครูเชียงใหม่, มปป.), หน้า ๑๒๓-๑๒๔.

^{๑๑๖} สำเนาวิ ขจรศิลป์, มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา ๑ : พื้นฐานและบริการนักศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔๒-๑๔๖.

๓. ทุนนักกีฬา สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งต้องการสร้างชื่อเสียงให้กับสถาบันทางด้านการกีฬา จึงได้จัดสรรทุนการศึกษาให้แก่ผู้ที่มีความสามารถทางด้านกีฬาให้เข้าศึกษา และเล่นกีฬาให้กับสถาบันอุดมศึกษาโดยได้รับทุนการศึกษา ทุนนักกีฬาอาจเป็นทุนการศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาจัดสรรทุนให้ผู้ที่เล่นกีฬาที่ชนะเลิศการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย หรือการแข่งขันกีฬาในระดับสถาบันอุดมศึกษา ลักษณะการให้ทุนการศึกษาโดยมากเป็นการยกเว้นค่าเล่าเรียนให้นักศึกษาที่เป็นนักกีฬาของสถาบัน

๔. ทุนฉุกเฉิน เป็นทุนการศึกษาที่มีความจำเป็นอีกประเภทหนึ่งที่สถาบันอุดมศึกษาควรจัดหาไว้ช่วยเหลือนักศึกษา ที่ครอบครัวประสบเคราะห์กรรม เช่น อัคคีภัย ว่างภัย หรืออุทกภัย เป็นต้น จนทำให้นักเรียนได้รับความเดือดร้อน ไม่มีเงินเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ทุนการศึกษาประเภทนี้มีจำนวนแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความเสียหายของครอบครัวของนักศึกษา ความต้องการความช่วยเหลือของนักศึกษา และความช่วยเหลือของสถาบันอุดมศึกษา เช่น นักศึกษาที่บ้านถูกไฟไหม้จะได้รับความช่วยเหลือน้อยกว่านักศึกษาที่บ้านและที่ประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ของครอบครัวได้รับความเสียหาย เป็นต้น

๕. ทุนขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือ ทุนยากจน ทุนการศึกษา (Financial aids) ในสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไปมีหลายประเภท ซึ่งแต่ละสถาบันอาจเรียกชื่อประเภทของทุนการศึกษาแตกต่างกันอยู่บ้าง ทุนการศึกษาซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ทุนประเภทนี้ เดิมจัดให้แก่นักศึกษาที่ยากจน ที่มีผลการเรียนดีแต่หลักการทั้งสองประการ คือ ความยากจน และให้มีผลการเรียนดีนั้นเป็นหลักที่มีความขัดแย้งกัน ปัจจุบันมีนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีเงินสามารถซื้ออุปกรณ์ และตำราเรียนได้อย่างครบถ้วนและมีความขยันหมั่นเพียรดี นักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่ยากจนซึ่งไม่สามารถซื้ออุปกรณ์ และตำราเรียนได้อย่างครบถ้วนอีกทั้งยังมีความวิตกกังวลอันเนื่องมาจากการขาดแคลนเงินอีกด้วยจึงเป็นการยากที่จะเรียนให้มีผลการเรียนที่ดี สถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป จึงยกเลิกหลักการดังกล่าว วัตถุประสงค์หลักของทุนประเภทนี้จึงมุ่งจัดสรรทุนการศึกษา ให้แก่นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนประเภทนี้ ที่มีผลการเรียนพอที่จะสำเร็จการศึกษาได้เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาจนสำเร็จการศึกษา

๖. ทุนทำงาน นักศึกษาหลาย มีความเห็นว่าทุนฉุกเฉินและทุนขาดแคลน ซึ่งเป็นทุนการศึกษาที่ให้เปล่านั้นอาจนั้นทำให้นักศึกษาไม่เห็นคุณค่าของเงินทุนการศึกษาจึงกำหนดให้นักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษา ต้องทำงานตอบแทนให้สถาบันการอุดมศึกษาด้วย เช่น ให้ช่วยทำงานในหอสมุด หรือ ช่วยงานของฝ่ายกิจกรรมการศึกษาใดงานหนึ่ง โยกำหนดให้มีค่าตอบแทนเป็นรายชั่วโมง หรืออาจจ่ายเป็นรายเดือนในอัตราค่าจ้างที่สูงกว่าค่าแรงเสมือนพนักงาน การกำหนดให้นักศึกษาทำงานดังกล่าวนอกจากจะช่วยให้สถาบันอุดมศึกษาประหยัดเงินค่าจ้างบุคลากรแล้วยังช่วยให้นักศึกษาได้เห็นคุณค่าและมีประสบการณ์ในการทำงานอีกด้วย

๗. ทุนอาหารกลางวัน โครงการอาหารกลางวัน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นั้นเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่ยากจนมากเพราะอาหารกลางวันที่โรงเรียนจัดขึ้นนั้น สามารถช่วยให้เด็กนักเรียนลดปัญหาความหิวโหยลงได้ นักเรียนจึงมีความพร้อมที่จะศึกษาเล่าเรียนมากขึ้นจากประโยชน์ของโครงการอาหารกลางวันดังกล่าว จึงทำให้สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งจัดโครงการอาหารกลางวันให้นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์รับประทาน สำหรับเงินที่ใช้ในโครงการอาหารกลางวันนั้น อาจเป็นเงินรายได้ของสถาบันอุดมศึกษาเอง หรือ อาจ

เป็นเงินบริจาคจากหน่วยงานหรือบุคคลที่ต้องการช่วยเหลือโครงการนี้ ส่วนวิธีการนี้ดำเนินงานของโครงการนั้นอาจแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและทรัพยากรของแต่ละสถาบัน สถาบันที่เปิดสอนวิชาเกษตรศาสตร์อาจให้ภาควิชาประกอบอาหารกลางวันจำหน่ายให้แก่นักศึกษาในราคาที่ถูกลงกว่าร้านจำหน่ายอาหารอื่น ๆ หรืออาจขายเป็นตู้อาหารประจำเดือนให้นักศึกษาโดยทั่วไปด้วยนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์อาจสมัครเข้ารับทุนอาหารกลางวันได้ที่ฝ่ายกิจการนักศึกษา เมื่อคณะกรรมการจัดสรรทุนพิจารณาให้ทุนแก่นักศึกษาแล้วนักศึกษาที่ได้ทุนจะได้รับทุนจะได้ตู้อาหารประจำเดือนเช่นเดียวกับ นักศึกษาที่ซื้อตู้อาหารประจำเดือน วิธีดังกล่าวทำให้นักศึกษาโดยทั่วไปทราบว่านักศึกษาคนใดได้รับทุนอาหารกลางวันส่วนวิธีการสถาบันบางแห่งให้นักศึกษาที่ได้รับทุนอาหารขายนั้นอาจทำให้นักศึกษาจำนวนหนึ่งที่มีความขาดแคลนทุนทรัพย์ แต่ด้วยความอับอายจึงไม่ยอมขอรับทุนอาหารกลางวัน

๘. ทุนยืม สถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ได้จัดหาเงินจำนวนหนึ่งไว้ให้นักศึกษายืม เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่ขัดสนหรือมีความจำเป็นชั่วคราว เช่น อาจเกิดเหตุขัดข้องทำให้ทางครอบครัวของนักศึกษายังไม่สามารถส่งเงินให้นักศึกษาได้ ทำให้นักศึกษาไม่มีเงินใช้จ่าย จึงมีความจำเป็นต้องยืมเงินไปแก้ความขัดสนชั่วคราว โดยทั่วไปสถาบันอุดมศึกษากำหนดเงินให้ยืมใช้ในเวลาที่จำกัดและวงเงินค่อนข้างต่ำ เช่น ๑,๐๐๐ บาท โดยได้ใช้คืนภายในสามเดือน เป็นต้นการจัดการเกี่ยวกับทุนยืมควรต้องมีความรอบครอบ เพราะนักศึกษาอาจไม่คืนเงิน ในที่สุดทุนยืมก็จะหมดไปสถาบันการศึกษาบางแห่งพยายามหาหลักประกัน โดยกำหนดให้อาจารย์ที่ปรึกษาต้องขอใช้เงินยืมเมื่อนักศึกษาไม่นำเงินมาคืนภายในเวลาที่กำหนด วิธีดังกล่าวทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่อาจารย์ที่ปรึกษามากเพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนอาจารย์ที่ปรึกษาดังกล่าว สถาบันอุดมศึกษาจึงควรกำหนดวงเงินประกันของเสียหายซึ่งนักศึกษาต้องจ่ายเงินประกันไว้กับสถาบันอุดมศึกษาให้สูงขึ้น เช่น ๑,๐๐๐ บาท หรือ ๑,๒๐๐๐ บาท และให้นักศึกษาขอยืมเงินประเภททุนยืมได้ ในวงเงินประกันของเสียหาย ในกรณีที่นักศึกษาไม่นำเงินยืมมาคืน สถาบันอุดมศึกษาที่อาจหักเงินยืมจากเงินประกันของเสียหายของนักศึกษาได้นอกจากนั้น วิธีการกำหนดให้นักศึกษาต้องปลดหนี้เสียก่อน จึงจะอนุญาตให้นักศึกษาลงทะเบียนได้ ก็จะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ทุนการศึกษาประเภททุนการศึกษาประเภททุนยืมยังคงอยู่เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่ขัดสนหรือมีความจำเป็นชั่วคราว ตามวัตถุประสงค์ของทุนการศึกษาประเภทนี้ต่อไปได้

๙. ทุนการวิจัย ทุนการศึกษาประเภทนี้ ส่วนมากเป็นทุนสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งสถาบันอุดมศึกษาจัดหาเงินทุนประเภทนี้ ไว้ช่วยเหลือนักศึกษาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการทำวิทยานิพนธ์

๑๐. ทุนเงินกู้จากธนาคาร ธนาคารบางแห่งให้สินเชื่อเพื่อการศึกษา จึงเปิดโอกาสให้นักศึกษากู้เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาได้ นักศึกษาที่ต้องการกู้ยืมอาจขอข้อมูลได้จากหน่วยทุนการศึกษา และขอกู้จากธนาคารโดยตรง

๒.๕ การตั้งทุน เพิ่มทุน แจกทุน

๒.๕.๑ การจัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา^{๑๓๗}

นับตั้งแต่สมัยโบราณมา วัดวาอารามเป็นแหล่งเล่าเรียนศึกษาวิชา หนังสือศิลปะศาสตร์ อย่างอื่นของกุลบุตรในแถวถิ่นนั้นๆ และถิ่นอื่น ดังนั้นวัดวาอารามโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือพระภิกษุสงฆ์ จึงควรแก่การยกย่องเชิดชูว่าเป็นผู้ส่งเสริมสร้างพุทธิศึกษา จริยศึกษา ทัตถศึกษา ตลอดจนไปถึงพลศึกษาบางประการแก่กุลบุตร ตามควรแก่กำลังความสามารถของแต่ละท่านตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ครั้นถึงยุคพัฒนาการศึกษาเล่าเรียนให้เหมาะสมแก่กาลสมัย การเล่าเรียนการศึกษาของกุลบุตรจึงค่อยๆ เคลื่อนย้ายจากวัดออกไปสู่วงการภายนอก กล่าวคือ เคลื่อนจากการอยู่ในความรับผิดชอบของพระภิกษุสงฆ์ ไปอยู่ในความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ ซึ่งเป็นบุคคลของรัฐแผ้วงกว้างออกไปตามกาลเวลา ทั้งนี้นับว่าเป็นการสมควรและสมควรยิ่งนัก เพราะรัฐจะต้องเข้ามามีส่วนรับผิดชอบโดยตรง ในการให้การศึกษแก่กุลบุตร กุลธิดา ตลอดจนประชาชน เพื่อผลคือความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของประเทศชาติราชอาณาจักรเป็นส่วนรวม

แม้กระนั้นก็ดี วัดวาอารามโดยพระภิกษุสงฆ์ซึ่งมีเจ้าอาวาสแห่งวัดนั้นๆ เป็นประธานหาได้ปล่อยปะละเลยหรือตัดญาติขาดมิตรไม่ ยังมีเมตตากรุณาเมตตาธรรมติดตามสงเคราะห์การเล่าเรียนศึกษาของกุลบุตรธิดาในรูปแบบต่างๆ ด้วยกุศลจิต กล่าวคือ อนุญาตให้ใช้อาคารสถานที่ในวัดเป็นโรงเรียนบ้าง ช่วยสร้างหรือมีการช่วยสร้างโรงเรียนบ้าง ช่วยหาอุปกรณ์การศึกษาต่างๆ สำหรับโรงเรียนบ้าง ช่วยสงเคราะห์นักเรียนเป็นส่วนเฉพาะบุคคลก็มี เป็นส่วนคณะบุคคลก็มี ได้ทราบมาว่า ท่านเจ้าอาวาสได้ชวนขวยจัดตั้งทุนเพื่อสงเคราะห์กุลบุตรกุลธิดาที่กำลังเล่าเรียนศึกษาก็มี กรณีกิจต่างๆ อันสืบเนื่องมาจากเมตตากรุณาดังกล่าวโดยย่อนี้ เป็นสักขีพยานให้เห็นว่าวัดวาอารามมิได้ทอดทิ้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเล่าเรียนศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาในท้องถิ่นนั้นๆ จึงควรแก่การอนุเมตนาสาธุการเป็นอย่างยิ่ง

จากข้อมูลต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงพิจารณาเห็นว่า หากวัดทั้งหลายในราชอาณาจักรจะขยายวงกุศลฉันทะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้กว้างขวางและมั่นคงยิ่งขึ้นไปอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ การสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษาในรูปแบบการจัดตั้งทุนไว้เพื่อนำผลประโยชน์มาสงเคราะห์นักเรียน ก็จะเป็นมหากุศลอันยั่งยืนถาวรและเป็นการเหมาะสมยิ่งนัก ทั้งเป็นการแสดงออกให้เห็นว่า วัดวาอารามโดยพระภิกษุสงฆ์ซึ่งมีเจ้าอาวาสเป็นประธาน มิได้เมินเฉยเลอะหรือทอดทิ้งเรื่องเกี่ยวกับการเล่าเรียนศึกษาของกุลบุตร กุลธิดา เป็นอันได้ชื่อว่าช่วยกันรักษาซึ่งจารีตดั้งเดิมขอวัดวาอารามไว้ แม้จะมีใช้รักษาไว้โดยตรง ก็ยังได้ชื่อว่าช่วยกันรักษาไว้ทางอ้อม นับเป็นความดีอย่างยิ่งสำหรับในส่วนการตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนนั้น ตามโครงการเต็มรูปแบบไว้เป็น ๓ ภาค คือ

๑.ภาคสามัญ สำหรับสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา

๒.ภาควิสามัญ สำหรับสงเคราะห์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

^{๑๓๗} พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), *วิทยาพระคัมภีร์ เล่ม ๑*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๖๔๑

๓.ภาควิสามัญพิเศษ สำหรับสงเคราะห์นักเรียนชั้นอุดมศึกษา^{๑๑๘}

และในแต่ละภาคแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ตามจำนวนทุนที่กำหนดไว้แต่ละประเภทแต่ตามประกาศมหาเถรฉบับนี้ มุ่งเฉพาะการตั้งทุนภาคสามัญก่อน การตั้งทุนภาคสามัญนี้การดำเนินงานอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการการบริหารทุนคณะหนึ่ง ซึ่งมีเจ้าอาวาสนั้นๆเป็นประธานโดยตำแหน่งมีหน้าที่ในการแสวงหาการรักษา และการใช้จ่ายในเองเกี่ยวกับทุน ส่วนวิธีดำเนินงานต่างๆให้เป็นไปตามข้อสัญญาที่มหาเถรสมาคมกำหนดขึ้นไว้ท้ายประกาศมหาเถรสมาคมฉบับนี้

อนึ่งเพื่อให้วัดทั้งหลายอุ้มใจในการดำเนินงานเกี่ยวกับการตั้งทุนมหาเถรสมาคมจะได้แต่ตั้งกรรมการกลางขึ้นคณะหนึ่ง ให้มีหน้าที่คอยให้คำชี้แจงแนะนำและแก้ไขข้อขัดข้องซึ่งอาจพึงมีเกี่ยวกับการตั้งทุน และวิธีการดำเนินงาน

เพราะฉะนั้น จึงขออาราธนาเชิญชวนวัดทั้งหลายปลูกกุศลฉันทะหรือเพิ่มพูนกุศลฉันทะในการจัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษาตามกำลังศรัทธาปสาทะและความสามารถโดยทั่วกันเป็นการยืนยันให้ประจักษ์อีกครั้งหนึ่งว่า ทางวัดวาอารามมิได้เพิกเฉยเลยละ หรือทอดทิ้งในเรื่องเกี่ยวกับการอุปถัมภ์ค่าชู้การเล่าเรียนศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและพระศาสนาาร่วมกัน^{๑๑๙}

๒.๕.๒ การตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา^{๑๒๐}

อาศัยข้อความตามประกาศมหาเถรสมาคม เรื่องการตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่ได้ประกาศไว้ ณ วันที่ ๑ เดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๒๗ ตอนที่แจ้งไว้ว่าการดำเนินงานเรื่องการตั้งทุนนั้น ให้เป็นไปตามข้อบัญญัติท้ายประกาศ จึงให้ข้อบัญญัติในเรื่องการตั้งทุนไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา ให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ มิให้มีการบังคับด้วยประการใดๆ

ข้อ ๒. ห้ามมิให้นำเงินการกุศล หรือเงินผลประโยชน์ หรือเงินอื่นใดของวัดมาจัดตั้งทุนเพื่อการนี้

ข้อ ๓. ห้ามมิให้วัดกั๊ยืมเงินมาจัดตั้งทุน ไม่ว่าจะเป็นการตั้งทุนชั่วคราวหรือการตั้งถาวร

ข้อ ๔. การจัดตั้งทุนภาคสามัญสำหรับสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท แต่ละประเภทมีจำนวนเงินตั้งทุนสูงต่ำกว่ากันตามลำดับ คือ

ประเภท ก เงินทุนไม่ต่ำกว่า จำนวน ๑๕,๐๐๐ บาท

ประเภท ข เงินทุนไม่ต่ำกว่า จำนวน ๑๒,๐๐๐ บาท

ประเภท ค เงินทุนไม่ต่ำกว่า จำนวน ๙,๐๐๐ บาท

ประเภท ง เงินทุนไม่ต่ำกว่า จำนวน ๖,๐๐๐ บาท

ประเภท จ เงินทุนไม่ต่ำกว่า จำนวน ๓,๐๐๐ บาท

^{๑๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔๒

^{๑๑๙} อ้างแล้ว, หน้า ๖๔๓

^{๑๒๐} อ้างแล้ว, หน้า ๖๔๔

จำนวนเงินทุนแต่ละประเภท ให้เลื่อนจากประเภทต่ำสุดขึ้นเป็นทุนประเภทสูงได้ตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้แต่ละประเภท

ข้อ ๕ วัดใดมีกุศลกิจจะตั้งทุนประเภทใดประเภทหนึ่ง ในจำนวน ๕ ประเภท ห้ามมิให้ทำการเรียไรรจากบุคคลภายนอก เว้นแต่การบอกบุญแก่ทายก ทายิกาแก่วัดนั้นหรือแก่บุคคลที่ตนรู้จักมักคุ้นและมีศรัทธา

ข้อ ๖ การรับเงินบริจาคเพื่อตั้งทุนทุกประเภท ต้องมีหลักฐานการรับหากมีการบริจาคเฉพาะราย หรือเฉพาะบุคคล ต้องมีมิโบอนุโมทนามอบให้แก่ผู้บริจาคด้วย

ข้อ ๗ เงินทุนที่ผู้บริจาค ทางวัดจะเก็บรักษาไว้ได้ไม่เกิน ๕๐๐ บาท หากเกิน ๕๐๐ บาท มิให้ทางวัดเก็บรักษาไว้

ข้อ ๘ เงินทุนทุกประเภทเมื่อเกินจำนวนในข้อ ๗ แล้วให้ทางวัดนำฝากธนาคารออมสิน หรือธนาคารพาณิชย์ ในนามของทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษาวัด.....และให้ฝากเป็นประเภทรายปี ในเมื่อมีเงินทุนครบจำนวนแต่ละประเภทแล้วเพื่อนำผลประโยชน์มาสงเคราะห์นักเรียนตามวัตถุประสงค์ต่อไป

ข้อ ๙ ในการนำเงินทุนฝากธนาคาร หากต้องการนำฝากเป็นคราวๆ จะฝากในรูปแบบใดก็ตามซึ่งมิใช่ประเภทรายปี เมื่อมีจำนวนเงินครบตามประเภททุนที่กำหนดไว้แล้ว ให้ถอนเงินที่ฝากไว้แต่ละคราวมารวมตั้งต้นฝากใหม่ เป็นวันเดียวกัน ประเภทรายปี เพื่อนำผลประโยชน์มาใช้เป็นกลุ่มก้อนได้พร้อมกัน

ข้อ ๑๐ ห้ามมิให้ใช้จ่ายทุนทุกประเภท ไม่ว่าด้วยกรณีใดๆ ให้ใช้จ่ายได้เฉพาะผลประโยชน์ที่เกิดจากทุนตามวัตถุประสงค์เท่านั้น เว้นแต่วัดใดที่เริ่มจัดตั้งทุนภายในกำหนดแล้ว แต่ไม่สามารถหาทุนเพิ่มเติมให้ครบจำนวนได้ตามประเภทที่เริ่มตั้งไว้ภายในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ให้จ่ายทุนนั้นสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษาทั้งหมด จะเป็นจำนวนคนละเท่าใดสุดแต่คณะกรรมการบริหารทุนฯ ของวัดนั้นจะพิจารณาตามที่เห็นสมควรโดยแจ้งให้ทายก ทายิกาแห่งวัดนั้นทราบก่อน

ข้อ ๑๑ การนำจ่ายเงินผลประโยชน์แต่ละประเภทเพื่อสงเคราะห์นักเรียนให้มอบแก่นักเรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัดนั้น เว้นแต่ในวัดนั้นไม่มีโรงเรียนตั้งอยู่ ให้มอบแก่นักเรียนในโรงเรียนอื่น ตามที่วัดอื่นหรือตามที่โรงเรียนอื่นขอทุนสงเคราะห์มา ทั้งนี้ สุดแต่คณะกรรมการบริหารทุนฯ จะพิจารณาเห็นสมควรว่าจะจ่ายให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนใด^{๑๒}

ข้อ ๑๒ การมอบเงินผลประโยชน์แก่นักเรียน กำหนดปีละครั้งให้มอบแก่นักเรียนคนละไม่ต่ำกว่า ๓๐๐ บาท และไม่เกิน ๕๐๐ บาท และนักเรียนที่จะได้รับทุนจะต้องเป็นนักเรียนที่มีคุณสมบัติคือ เรียนดีมีความประพฤติดีเป็นอย่างน้อย และขาดทุนทรัพย์ โดยขอให้ทางโรงเรียนพิจารณาคัดเลือกนักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ที่จะได้รับสงเคราะห์ เสนอมายังคณะกรรมการบริหารทุนฯ เพื่อพิจารณา

นักเรียนที่ได้รับทุนปีหนึ่งแล้ว มีสิทธิที่จะได้รับทุนปีต่อไปได้อีก หากยังไม่ขาดคุณสมบัติดังกล่าวในวรรคต้น

^{๑๒}อ้างแล้ว, หน้า ๖๔๕.

ข้อ ๑๓ ให้มีกรรมการคณะหนึ่ง เรียกชื่อว่า คณะกรรมการทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา วัด.....เรียกชื่อย่อว่า คณะกรรมการบริหารทุนฯ วัด.....มีหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามข้อบัญญัตินี้

ข้อ ๑๔ คณะกรรมการดังกล่าวในข้อ ๑๓ มีจำนวนไม่ต่ำกว่า ๕ ท่านและไม่เกิน ๗ ท่าน มีเจ้าอาวาสแห่งวัดนั้นเป็นประธานโดยตำแหน่ง ส่วนกรรมการนอกนั้นให้เจ้าอาวาสพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุในวันนั้น และทายกทายิกาแห่งวัดนั้นเข้าร่วมเป็นกรรมการ กรรมการที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกเข้าร่วม มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี เมื่อพ้นวาระแล้วอาจได้รับพิจารณาคัดเลือกเข้าร่วมเป็นกรรมการอีกได้

อนึ่ง ให้มีกรรมการผู้หนึ่งในจำนวนกรรมการทั้งหมดเป็นเลขานุการ ของคณะกรรมการตามข้อเสนอของประธานกรรมการและเลขานุการเป็นผู้มีหน้าที่นัดประชุมกรรมการ ทำรายงานการประชุม และติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอกตามคำสั่งของประธานหรือของคณะกรรมการ

ข้อ ๑๕ การประชุมคณะกรรมการทุกคราว ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการ จึงเป็นองค์ประชุมได้

ข้อ ๑๖ มติของที่ประชุมคณะกรรมการ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีเสียงจำนวนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมเป็นผู้ชี้ขาด หรือจะให้ระงับเรื่องนั้นไว้ก่อนก็ได้^{๑๒๒}

๗) การตั้งทุนของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

จังหวัดปทุมธานีมีความเป็นถิ่นฐานบ้านเมืองมาแล้วไม่น้อยกว่า ๓ ปี นับตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา คือ เมื่อ พ. ศ. ๒๒๒ มังนันทมิตรได้กวาดต้อนครอบครัวมอญ เมืองเมาะตะมะ อพยพหนีภัยจากศึกพม่า เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยา ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์ มหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้

ครอบครัวมอญเหล่านั้นไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคก ต่อมาในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี ชาวมอญได้อพยพหนีพม่าเข้ามาพึ่ง พระบรมโพธิสมภารอีกเป็นครั้งที่ ๒ พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนที่บ้านสามโคกอีก และในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ก็ได้มีการอพยพชาวมอญครั้งใหญ่จากเมืองเมาะตะมะเข้าสู่ประเทศไทย เรียกว่า “มอญใหญ่” พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญบางส่วนตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคกอีกเช่นเดียวกัน จากชุมชนขนาดเล็ก บ้านสามโคกจึงกลายเป็น เมืองสามโคก ในเวลาต่อมา ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๕๘ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองสามโคก เป็น เมืองประทุมธานี และเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้ใช้คำว่า “จังหวัด” แทน “เมือง” และให้เปลี่ยนการสะกดชื่อใหม่จาก “ประทุมธานี” เป็น “ปทุมธานี” กลายเป็น จังหวัดปทุมธานี ต่อมาเมื่อ .ศ. ๒๔๗๕ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยุบจังหวัดธัญบุรี มาขึ้นกับจังหวัดปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีจึงได้แล่งการปกครองเป็น ๗ อำเภอดังเช่นปัจจุบัน

การปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ปะพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ โดยการ

^{๑๒๒}อ้างแล้ว, หน้า ๖๔๖.

บริหารและการปกครองของคณะในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี นั้น เป็นไปในรูปแบบการจัดระเบียบ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคเป็นไปตามความในมาตรา ๒๒ ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่กำหนด ตำแหน่งพระสังฆาธิการ หรือผู้ปกครอง คณะสงฆ์ตามลำดับชั้น คือ ๑) เจ้าคณะ อำเภอ ๒) เจ้าคณะตำบล และ ๓) เจ้าอาวาส ซึ่งมีทั้งหมด ๗ ตำบล ๓๙ วัด มีพระภิกษุจำนวน ๖๑๙ รูป^{๑๒๓} โดยมีรายละเอียด ตามตารางที่ ๒.๗ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๗ จำนวนพระภิกษุในจังหวัดปทุมธานี

ลำดับที่	วัด	ตำบล	จำนวนภิกษุ	จำนวนทุน/ปี
๑	โสดการาม	บางปรอก	๖	๒๐
๒	บางโพธิ์ใน	บางปรอก	๑๐	๑๒
๓	โพธิ์เลื่อน	บางปรอก	๑๑	๑๕
๔	หงษ์ปทุมवास	บางปรอก	๒๕	๒๓
๕	ฉาง	บางปรอก	๑๙	๒๔
๖	หนองปรง	บางหลวง	๑๒	๒๕
๗	บางหลวง	บางหลวง	๑๘	๑๓
๘	ราษฎร์ศรีธาดา	บางหลวง	๙	๒๔
๙	น้ำวน	บางหลวง	๒๗	๑๕
๑๐	ไพรีฟ้า	บางหลวง	๒๙	๑๖
๑๑	บางเดื่อ	บางหลวง	๑๑	๒๑
๑๒	ชินวรารามวรวิหาร	บางชะแยง	๑๔	๑๔
๑๓	บางนางบุญ	บางชะแยง	๑๑	๑๕
๑๔	ป่ากลางทุ่ง	บางชะแยง	๑๘	๑๓
๑๕	ตลาดเหนือ	บางชะแยง	๑๐	๑๖
๑๖	ตลาดใต้	บางชะแยง	๙	๑๔
๑๗	บางตะไนย์	บางคูวัด	๔	๒๐
๑๘	บางคูวัดใน	บางคูวัด	๑๒	๑๒
๑๙	เกาะเกรียง	บางคูวัด	๖	๑๒
๒๐	บางคูวัดกลาง	บางคูวัด	๕	๑๔
๒๑	บางคูวัดนอก	บางคูวัด	๓	๑๕
๒๒	บางพูน	บางกะดีเขต ๑	๑๒	๒๑
๒๓	สังลาน	บางกะดีเขต ๑	๑๐	๒๒
๒๔	บางกุฎีทอง	บางกะดีเขต ๑	๑๑	๒๑
๒๕	บางกะดี	บางกะดีเขต ๑	๑๐	๑๒
๒๖	เกริน	บางกะดีเขต ๑	๑๐	๑๓

^{๑๒๓} สถิติจากสำนักงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี, พ.ศ.๒๕๕๕

ตารางที่ ๒.๗ จำนวนพระภิกษุในจังหวัดปทุมธานี (ต่อ)

ลำดับที่	วัด	ตำบล	จำนวนภิกษุ	จำนวนทุน/ปี
๒๗	บุญชื่นชู	บางกะดีเขต ๑	๙	๒๑
๒๘	เทียนถวาย	บางกะดีเขต ๒	๒๘	๒๕
๒๙	เปรมประชา	บางกะดีเขต ๒	๖๙	๒๔
๓๐	นาวง	บางกะดีเขต ๒	๓	๒๐
๓๑	รังสิต	บางกะดีเขต ๒	๓๗	๒๑
๓๒	ดาวดั่งส์	บางกะดีเขต ๒	๑๓	๒๐
๓๓	มะขาม	บ้านกลาง	๒๒	๒๑
๓๔	ศาลเจ้า	บ้านกลาง	๑๑	๒๓
๓๕	โบสถ์	บ้านกลาง	๒๒	๑๒
๓๖	เวฬุวัน	บ้านกลาง	๓๒	๑๒
๓๗	ดาวเรือง	บ้านกลาง	๑๐	๒๐
๓๘	บุญบางสิงห์	บ้านกลาง	๙	๒๐
๓๙	เสด็จ	บ้านกลาง	๕	๒๑
รวม			๖๑๙	

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาเรื่อง “ การพัฒนาการจัดการศึกษา สงเคราะห์ด้านการตั้งทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ” จากงานวิจัยที่เคยมีผู้วิจัยไว้ ดังนั้น จึงผู้วิจัยขอเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

นักวิจัยหลายท่านได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาในหลายด้าน จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจึงได้นำมาเสนอไว้ดังนี้

พระราชปรียัติ (สฤษดี ประธาตุ) ได้วิจัยเรื่อง “ การพัฒนารูปแบบการบริหารงาน วิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ แต่มีจุดเด่น คือวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือมุ่งให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมการให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนา และ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีผลต่อการบริหารงานด้านอื่นๆ คือ ด้านการบริหารบุคลากรทาง วิชาการ ที่ต้องกระจายกำลังคนไปตามวิทยาเขตทั่วประเทศ ทำให้แต่ละวิทยาเขตต้องเร่งสร้าง บุคลากรทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ อีกทั้งต้องเสริมสร้างระบบการประสานงานและการ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของมหาวิทยาลัยให้รวดเร็วและทั่วถึง สำหรับด้านหลักสูตรและการวัดผล ประเมินผลของมหาวิทยาลัยที่ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้พบว่ามีจำกัดให้จัด หลักสูตรเฉพาะทาง จึงไม่สามารถดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยต่างๆ

ไป จึงมีจุดอ่อนอยู่ตรงที่การจัดการเรียนการสอนยังอยู่ในระดับปริญญาตรีแทนการพัฒนาหลักสูตรในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ในด้านพระพุทธศาสนาและการวัดประเมินผลที่กระจายไปตามวิทยาเขต ไม่มีการจัดการให้เป็นระบบมาตรฐานของมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารบุคลากรทำให้มีจุดอ่อนที่จะต้องพัฒนาอย่างรีบด่วนคือ การเพิ่มพูนองค์ความรู้ในระดับปริญญาที่สูงขึ้น และตำแหน่งทางวิชาการ เนื่องจากมาตราในหมวด ๒ ของพระราชบัญญัติได้ลือเนื้อความของมหาวิทยาลัยอื่นๆ เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานการอุดมศึกษา

ในส่วนของผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามสำหรับบุคลากรของมหาวิทยาลัย ซึ่งได้แก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นิสิต และแจกแบบสอบถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ๑) การบริหารงานวิชาการด้านโครงสร้างการบริหารงานวิชาการ มีข้อคิดเห็นให้มหาวิทยาลัยบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของหน่วยปฏิบัติทั้งในส่วนกลางและส่วนที่เป็นเครือข่าย วิทยาเขต และจากบุคลากรทุกระดับ ๒) การบริหารงานวิชาการด้านการบริหารบุคลากรทางวิชาการ มีข้อคิดเห็นให้มหาวิทยาลัยเน้นการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการสรรหา การพัฒนาและการส่งเสริมทางวิชาการให้กับอาจารย์ ผู้สอนในด้านการวิจัย การเพิ่มวุฒิการศึกษาและการปรับตำแหน่งทางวิชาการ และเน้นการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนให้นิสิตได้พัฒนาคุณภาพทั้งด้านวิชาการและด้านจริยธรรม ๓) การบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรและการวัดผลประเมินผล มีข้อคิดเห็นให้มหาวิทยาลัยกำหนดเกณฑ์ที่ปฏิบัติเกี่ยวกับปรับปรุง การเสนอหลักสูตรให้ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์และสอดคล้องกับทิศทางนโยบายของมหาวิทยาลัย แล้วแจ้งข่าวให้บุคลากรได้รับทราบอย่างทั่วถึง ๔) การบริหารงานวิชาการด้านการบริหารงานวิชาการ มีข้อคิดเห็นให้มหาวิทยาลัยจัดแผนปฏิบัติงานด้านวิชาการที่ชัดเจนในรูปของแผนระยะสั้นและระยะยาว

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำมาพัฒนารูปแบบของการบริหารงานวิชาการทั้ง ๔ ด้านเพื่อนำเสนอให้กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและองค์กรที่เกี่ยวข้องในลำดับต่อไป^{๑๒๔}

พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธโณ) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ภาค ๑ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมคณะสงฆ์ภาค ๑ ประกอบด้วยการจัดการด้านหลักสูตร, ด้านครูผู้สอน, ด้านกระบวนการเรียนการสอน, ด้านสื่ออุปกรณ์การสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล นั่นเอง^{๑๒๕}

อรอนงค์ โรจน์วัฒนบูลย์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาตัวแบบผู้นำเชิงนวัตกรรม” ผลการศึกษา พบว่า บริบทภายนอกองค์กรที่มีความเปลี่ยนแปลงมากขึ้นส่งผลกระทบต่อการบริหารปรับทิศทางและกลยุทธ์ในการนำองค์กร กัดดันให้ผู้นำมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมมากขึ้นเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน บริบทภายในองค์กรด้านวัฒนธรรม

^{๑๒๔} พระราชปริยัติ (สฤกษ์ ประธาตุ), “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๑๒๕} พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธโณ), “การพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ภาค ๑”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

องค์การและบรรยากาศภายในองค์การมีผลกระทบต่อบทบาทของภาวะผู้นำ รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้และระบบการจัดการความรู้ที่มีกระบวนการชัดเจน และใช้เทคโนโลยีในการสร้างคลังความรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนานวัตกรรม โครงสร้างการที่เหมาะสม คือ โครงสร้างองค์การแบบทีมงานข้ามสายงาน ระบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีการบริหารคนเก่ง และมีระบบที่เลี้ยง มีการสอนงาน การมอบหมายงานโครงการ การมอบอำนาจ เป็นระบบที่ส่งผลเชิงบวกต่อแนวทางการพัฒนาผู้นำเชิงนวัตกรรม

ผลจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีศึกษาทั้งหมด ผู้วิจัยนำเสนอ ตัวแบบองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรม และแนวทางการพัฒนาผู้นำเชิงนวัตกรรม อันประกอบด้วยบริบทภายนอกและภายในองค์การที่มีผลต่อผู้นำเชิงนวัตกรรม และ องค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรม มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านบุคลิกภาพ ๒) ด้านสมรรถนะ ๓) ด้านบทบาทหน้าที่ ๔) ด้านลักษณะทางสังคม เป็นองค์ประกอบคุณลักษณะหลักของผู้นำเชิงนวัตกรรม

ข้อเสนอของการศึกษาคครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาผู้นำในองค์การให้มีองค์ประกอบคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อพัฒนานวัตกรรมในองค์การ และการศึกษาต่อไปในอนาคต เสนอให้มีการศึกษาปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อองค์การนวัตกรรม และกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เพื่อความชัดเจนในการกำหนดนโยบายแนวทางในการพัฒนาผู้นำในองค์การทุกระดับ ให้เกิดภาวะ ผู้นำเชิงนวัตกรรม^{๑๒๖}

ฉันทกรณ์ นิลอรุณ ได้วิจัยเรื่อง “ การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และมีวัตถุประสงค์ย่อย ๓ ประการได้แก่

- ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- ๒) เพื่อสังเคราะห์และออกแบบระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- ๓) เพื่อทดลอง ประเมินผล และนำเสนอระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา ๕ ขั้นตอน คือ ๑) การศึกษาเอกสาร กำหนดกรอบแนวคิด ๒) การศึกษาสภาพการปฏิบัติงานตามระบบการจัดการความรู้ โดยการสอบถามผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของเขตพื้นที่การศึกษา ๑๗๘ แห่ง และสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารระดับกลางและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จัดการความรู้ของเขตพื้นที่ศึกษานำร่องการจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๘ แห่ง ประกอบกับการวิเคราะห์สังเคราะห์รูปแบบและระบบการจัดการความรู้ตามบทบาทภารกิจของเขตพื้นที่การศึกษา ๒) ออกแบบและตรวจสอบคุณภาพของระบบการจัดการความรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ๔) นำไปใช้โดยการทดลองกับเขตพื้นที่การศึกษาที่สมัครใจ ๑ แห่ง เป็นระยะเวลา ๖ เดือน ๕) ประเมินผลการดำเนินงานตามระบบการจัดการความรู้ของเขตพื้นที่การศึกษา และนำเสนอระบบการจัดการความรู้ของเขตพื้นที่การศึกษาที่สมบูรณ์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

^{๑๒๖} อรอนงค์ วัฒนบุลย์ “ การพัฒนาตัวแบบผู้นำเชิงนวัตกรรม ”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๓).

ระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย ระบบที่สำคัญ ๒ ระบบหลักคือ ๑) ระบุทั่วไปของการจัดการความรู้ ๒) ระบบเฉพาะของการจัดการความรู้โดยระบบที่ออกแบบระบุความ

เป็นมาและความสำคัญ ความหมาย วัตถุประสงค์ หลักการ วิธีการดำเนินการคำอธิบาย ประกอบ แนวทางและเงื่อนไขของการนำระบบไปใช้ได้รับการตรวจรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมที่สุด จากการทดลองมีผลการดำเนินการจัดการความรู้ในภาพรวมระดับมาก ค่าเฉลี่ยของผลการดำเนินการจัดการความรู้ระดับบุคคลอยู่ระหว่าง ๓.๓๓ - ๔.๐๐ และมีค่าเฉลี่ยการผลการจัดการความรู้ระดับกลุ่มและองค์กรอยู่ระหว่าง ๓.๓๓ - ๓.๗๐ จากการเปรียบเทียบ พบว่า ค่าเฉลี่ยการดำเนินงานตามระบบการจัดการความรู้ หลักการทดลองที่มีค่าสูงกว่าก่อนการทดลอง มีความแตกต่างกันอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดังกล่าวมีสาระสำคัญโดยสังเขป ดังนี้

๑. ระบบทั่วไปของการจัดการความรู้มีองค์ประกอบย่อย ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านสภาพแวดล้อม ๒) ด้านสิ่งที่นำเข้า ๓) ด้านกระบวนการ ๔) ด้านสิ่งที่ส่งออก ๕) ด้านสิ่งที่ย้อนกลับ

๒. ระบบเฉพาะของการจัดการความรู้มีองค์ประกอบย่อย ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านโครงสร้างการจัดการความรู้ ๒) ด้านบุคลากรการจัดการความรู้ ๓) ด้านภารกิจการจัดการความรู้ และ ๔) ด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้^{๒๑๗}

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์ ที่มีนักวิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยไว้หลายท่าน ผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาของงานวิจัยได้ดังนี้

พระครูธรรมศาสน์อุโฆษ (ธงไชยวัฒน์ อิสสรธมโม)^{๒๑๘} ได้วิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัญหาของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ ๑) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ยังขาดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และบุคลากรที่จะมาดำเนินการในด้านนี้ ๒) ด้านการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในโรงเรียน การมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานยังน้อยอยู่ ๓) ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาลดละเลิกสิ่งเสพติดและอบายมุข ความพร้อมของวัดในการทำเป็นศูนย์กลาง ลดละเลิกสิ่งเสพติดและอบายมุข และกลัวอิทธิพล รวมทั้งยังขาดบุคลากรและงบประมาณในการดำเนินการ ๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ต่อผู้ด้อยโอกาส และยังขาดทุนในการสนับสนุนในด้านการศึกษายังขาดการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส

^{๒๑๗} ฉันทศกรณ์ นิลอรุณ, “การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, **ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๒๑๘} พระครูธรรมศาสน์อุโฆษ (ธงไชยวัฒน์ อิสสรธมโม), “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, **รายงานการวิจัย**, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑-๒.

นางสาวเสาวนีย์ ไชยกุล และ นางจงจิตร แสงทอง^{๑๒๙} ได้วิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพะเยา พบว่า บทบาทในการจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษา ได้แก่

๑) บทบาทพระสังฆาธิการในจังหวัดพะเยา ในด้านการบริหารจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษา เป็นบทบาทในฐานะเป็นผู้บริหาร เช่น เป็นเจ้าสำนักเรียน เป็นผู้จัดการ เป็นผู้อำนวยการ เป็นต้น ซึ่งบทบาทในด้านนี้จะมุ่งเน้นด้านการบริหารจัดการศึกษา เช่น การบริหารงานบุคคล บริหารงบประมาณ และบริหารด้านวิชาการ เป็นต้น

๒) บทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษา มีการส่งเสริมและสนับสนุนในลักษณะเด่นในด้าน การจัดตั้งกองทุนการศึกษา การมอบทุนหรือรางวัลสำหรับพระภิกษุสามเณรในกรณีที่สอบได้ การส่งเสริมให้มีการสำเร็จการศึกษาในทุกระดับชั้น การจัดทำงบประมาณบุคลากร สื่อการเรียนการสอน และมีการจัดอบรมสัมมนา

๓) บทบาทในฐานะเจ้าอาวาสต่อการจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษา มีบทบาทในสองสถานะคือ เป็นทั้งบทบาทผู้บริหาร และบทบาทของผู้ปกครองคณะสงฆ์ภายในวัดที่ตั้งสำนักเรียนหรือสถานี่เรียนในระดับต่างๆ ดังนั้นจึงมีบทบาททั้งในด้านการบริหารจัดการศึกษา

๔) บทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุนต่อการพัฒนาศาสนศึกษา มีบทบาทที่สอดคล้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาด้านศาสนศึกษา

ส่วนบทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่

๑) บทบาทด้านการบริหารการศึกษาสงเคราะห์ เช่น การจัดโครงการบวชภาคฤดูร้อน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การศึกษาผู้ใหญ่ การสงเคราะห์ทุนการศึกษา การใช้ที่ดินหรือสถานที่ทางวัด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด และการเป็นพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา

๒) บทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นบทบาทที่พระสังฆาธิการได้ดำเนินการที่ไม่แตกต่างจากการบริหารการศึกษาสงเคราะห์

พระทีฆทัตถ์สิมูวรงค์ (วิรัช วสสิริ)^{๑๓๐} ได้วิจัยเรื่อง ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ ในการบริหารคน มีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นการบริหารงาน มีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ และ ศักยภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ภาค ๔ การบริหารคนมีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงานการบริหารภาระงานมีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงานและการบริหารองค์กรมีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องโดยมีปัจจัยด้านสาธารณะสงเคราะห์ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการคณะสงฆ์ร้อยละ ๗๐.๓

^{๑๒๙} เสาวนีย์ ไชยกุล และ จงจิตร แสงทอง, “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพะเยา”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

^{๑๓๐} พระทีฆทัตถ์สิมูวรงค์ (วิรัช วสสิริ), “ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๘).

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์ สรุปได้ว่า คือ ความสำเร็จของงานที่เป็นไปตามความมุ่งหวัง (Purpose) ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ (Objective) หรือเป้าหมาย (Goal) และเป้าหมายเฉพาะ (Target) ได้แก่ เป้าหมายเชิงปริมาณ จะกำหนดชนิดประเภทและจำนวนของผลผลิต สุดท้ายต้องการที่ได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นลง เป้าหมายเชิงคุณภาพ จะแสดงถึงคุณค่าของผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้นๆ มุ่งเน้นที่จุดสิ้นสุดของกิจกรรมหรือการดำเนินงานว่าได้ผลตามที่ตั้งไว้หรือไม่ มีตัวชี้วัด (Indicator) ที่ชัดเจน

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

นักวิจัยหลายท่านได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการในหลายด้าน จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา จึงได้นำมาเสนอไว้ดังนี้

กรภัค จำยประยูร ได้วิจัยเรื่อง “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจภาคประชาชนด้านความเป็นประชาธิปไตย” ผลการวิจัยพบว่า

๑.พลังอำนาจภาคประชาชนก่อตัวขึ้นมาจากภายในชุมชนไม่ใช่จากภายนอกนำเข้าไป ไม่ว่าผู้จุดประกายการเรียนรู้จะเป็นคนภายนอกหรือภายในชุมชนก็ตาม เงื่อนไขที่จำเป็นคือในชุมชนนั้นชาวบ้านต้องมีความพอเพียงพึ่งตนเองได้ และมีผู้นำที่เสียสละ แต่ยังไม่เพียงพอ พลังอำนาจภาคประชาชนจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อชาวบ้านในชุมชนมีฐานความรู้ มีมโนสำนึก และมีการกระทำร่วม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดได้จากการเรียนรู้ ผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมพลังอำนาจภาคประชาชนด้านความเป็นประชาธิปไตย คือ ผู้นำชาวบ้าน นักพัฒนา องค์กรเอกชน และนักวิชาการทั้งในและนอกชุมชน

๒. กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจภาคประชาชนด้านความเป็นประชาธิปไตยประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ ๑)การรับรู้และสร้างมโนสำนึก ๒)การรวมกลุ่ม เรียนรู้แสวงหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ๓)การร่วมกันดำเนินงาน ๔)การประเมินผลการดำเนินงาน เลือกรูปแบบปรับปรุงการดำเนินงาน ๕)การสร้างความรู้ใหม่ โดยบูรณาการความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน และบูรณาการเข้าสู่ชีวิต

๓.แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมพลังอำนาจภาคประชาชนด้านความเป็นประชาธิปไตยควรยึดหลักเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม และกำหนดชีวิตของตนเองและชุมชน ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนควรร่วมมือกันจัดการศึกษาที่มีการเชื่อมโยงกันทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ภาคประชาชนควรได้รับการสนับสนุนให้จัดโครงการการศึกษาที่มีเนื้อหาและกิจกรรมหลากหลายเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน การศึกษาในระบบโรงเรียนควรส่งเสริมการสร้างพลังภาคประชาชนตั้งแต่เยาว์วัย โดยเน้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจัดการกระบวนการเรียนรู้ควรเน้นวิธีการตั้งคำถาม การเสวนา การเรียนรู้ร่วมกันโดยการปฏิบัติและการพิจารณาใคร่ครวญ^{๑๓๑}

^{๑๓๑} กรภัค จำยประยูร, “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมพลังอำนาจภาคประชาชนด้านความเป็นประชาธิปไตย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

เกยูร วงศ์ก้อม ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ” ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีการนำนโยบาย ไปปฏิบัติประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติมี ๔ ด้านคือ ด้านโครงสร้างและนโยบาย ด้านปริมาณคนพิการ ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาและด้านการบริหารจัดการ ซึ่งกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการสู่การปฏิบัติมี ๔ กลยุทธ์คือ กลยุทธ์ที่ ๑ การขยายโอกาสและบริการการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างทั่วถึง กลยุทธ์ที่ ๒ การสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการแก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างมีคุณภาพ กลยุทธ์ที่ ๓ การส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านคนพิการ และกลยุทธ์ที่ ๔ การส่งเสริมให้คนพิการ ครอบครัว ชุมชนและองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาคนพิการ^{๖๔} จากการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการสรุปได้ว่า การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อได้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการบริหารจัดการของแต่ละองค์กรหรือหน่วยงานมีความแตกต่างกันไปตามเป้าหมายการดำเนินงาน เช่น องค์กรธุรกิจมีการบริหารจัดการเพื่อให้ได้ผลกำไรสูงที่สุด องค์กรทางการศึกษามีการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาแก่นักศึกษามากที่สุด เป็นต้น แต่ในทุกๆ กระบวนการบริหารจัดการก็มีสิ่งที่เหมือนกันคือ ต้องอาศัยปัจจัยนำเข้าเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ^{๖๕}

ณัฏศกรณ นิลอรุณ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา” ผลการวิจัยสรุปว่า^{๖๖} ระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ระบบที่สำคัญ ๒ ระบบหลัก คือ ๑) ระบบทั่วไปของการจัดการความรู้ ๒) ระบบเฉพาะของการจัดการความรู้โดยระบบที่ออกแบบระบุความเป็นมาและความสำคัญ ความหมาย วัตถุประสงค์ หลักการ วิธีการดำเนินการคำอธิบายประกอบ แนวทางและเงื่อนไขของการนำระบบไปใช้ ได้รับการตรวจรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมที่สุด จากการทดลองมีผลการดำเนินการจัดการความรู้ในภาพรวมระดับมาก ค่าเฉลี่ยของผลการดำเนินการจัดการความรู้ระดับบุคคลอยู่ระหว่าง ๓.๓๓ – ๔.๐๐ และมีค่าเฉลี่ยผลการจัดการความรู้ระดับกลุ่มและองค์กรอยู่ระหว่าง ๓.๓๓ – ๓.๗๐ จากการเปรียบเทียบ พบว่า ค่าเฉลี่ยการดำเนินงานตามระบบการจัดการความรู้หลักการทดลองที่มีค่าสูงกว่าก่อนการทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญโดยสังเขปดังนี้

๑. ระบบทั่วไปของกรจัดการความรู้มีองค์ประกอบย่อย ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านสภาพแวดล้อม ๒) ด้านสิ่งที่นำเข้า ๓) ด้านกระบวนการ ๔) ด้านสิ่งที่ส่งออก ๕) ด้านสิ่งที่ย้อนกลับ

^{๖๔} เกยูร วงศ์ก้อม, “กลยุทธ์การนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ”, *วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙).

^{๖๕} ณัฏศกรณ นิลอรุณ, “การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”, *ปริญญาการศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

๒. ระบบเฉพาะของการจัดการความรู้มีองค์ประกอบย่อย ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านโครงสร้างการจัดการความรู้ ๒) ด้านบุคลากรการจัดการความรู้ ๓) ด้านภารกิจการจัดการความรู้ และ ๔) ด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้

สุรางรัตน์ พันแสง ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อสนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์” ผลการศึกษาพบว่า ผลการจัดการความรู้ของสถาบันวิจัยและพัฒนา ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ โดยมีเป้าประสงค์ คือ มีงานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนของไทยและประเทศชาติ เป้าหมายของตัวชี้วัด คือ ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนโครงการวิจัยใหม่เพื่อสร้างองค์ความรู้สู่การพัฒนาท้องถิ่น ๑๑ โครงการ องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติราชการตามประเด็นยุทธศาสตร์ (๑) การพัฒนาวิทยุวิจัย (๒) การพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัย (๓) การวิเคราะห์ข้อมูล และ (๔) การเขียนรายงานการวิจัย

ผลการจัดการความรู้ของคณะเทคโนโลยีการเกษตร ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเสริม สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมีเป้าประสงค์ คือ งานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ช่วยให้ชุมชนในท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ เป้าหมายของตัวชี้วัด คือ (๑) องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาในการผลิตกลอยของชุมชน (๒) การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์กลอยที่ทันสมัย (๓) เกิดการรวมกลุ่มของผู้ผลิตกลอยอย่างน้อย ๑ กลุ่ม (๔) เกิดเครือข่ายที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติราชการตามประเด็นยุทธศาสตร์ ๑. บริบทชุมชนและภูมิปัญญาในการผลิตกลอย ๒. กรรมวิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์กลอยที่ทันสมัย ๓. ความรู้ในการจัดตั้งกลุ่ม ๔. การสร้างเครือข่าย

ผลการจัดการความรู้ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนาคุณภาพ โดยมีเป้าประสงค์ คือ พัฒนาคนและองค์กรให้มีคุณภาพ เป้าหมายของตัวชี้วัด คือ ผู้บริหาร ๑๓ คน องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติราชการตามประเด็นยุทธศาสตร์ ๑. การเขียนผลงานทางวิชาการ ๒. การเขียนโครงการวิจัย ๓. เทคนิคการให้บริการ

ผลการจัดการความรู้ของคณะวิทยาการจัดการ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ผลิตและพัฒนาคุณภาพบัณฑิต โดยมีเป้าประสงค์ คือ บัณฑิตมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถและคุณธรรมในการทำงาน เป้าหมายของตัวชี้วัด คือ ผู้สำเร็จการศึกษาคณะวิทยาการจัดการร้อยละ ๘๐ ได้งานทำหรือศึกษาต่อภายในระยะเวลา ๑๒ เดือน องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติราชการตามประเด็นยุทธศาสตร์ ๑. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๒. กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม

ผลการจัดการความรู้ของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประเด็นยุทธศาสตร์คือ ผลิตและพัฒนาคุณภาพบัณฑิต โดยมีเป้าประสงค์ คือ (๑) บัณฑิตมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถและคุณธรรมในการทำงาน (๒) ประชาชนในท้องถิ่น สังคมไทย และประเทศเพื่อบ้านได้รับโอกาสทางการศึกษาให้เป็นคนดีมีคุณภาพ เป้าหมายของตัวชี้วัด คือ ระดับ ๔ องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติราชการตามประเด็นยุทธศาสตร์ ๑. ความรู้เกี่ยวกับสถิติที่ใช้ในงานวิจัย ๒. ทักษะการประกอบอาชีพ

โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๓.หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ๔.การจัดทำข้อมูลบุคลากรที่ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิต^{๑๓๔}

รศ.ดร.อภิรักษ์ จันตะนี และดร.ปรีชา วรารัตน์ไชย ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและของเอกชน” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในด้านการเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาเอกเฉลี่ยอยู่ระดับมากถึงมากที่สุด ด้านอาคารสถานที่/อุปกรณ์เครื่องมือ/สื่อการสอน เฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ด้านรูปแบบการเรียนการสอนระดับดุษฎีบัณฑิตฯ เฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ด้านการวัดและประเมินการเรียนนักศึกษาดุษฎีบัณฑิตเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมในห้องเรียน/ห้องปฏิบัติการฯเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ด้านการศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ฯเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยรวมทั้ง ๗ ด้าน เฉลี่ยแต่ละด้านอยู่ในระดับมากและเฉลี่ยทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารหลักสูตรต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมากเมื่อเปรียบเทียบกับระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรปริญญาเอกในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนระหว่างผู้บริหารหลักสูตรกับนักศึกษาระดับปริญญาเอกโดยส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทั้งความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารหลักสูตรกับกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาเอกที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกอยู่ในระดับมากเช่นกัน

สำหรับปัญหาและแนวทางการพัฒนาวิธีการบริหารจัดการหลักสูตรฯ ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับการเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์และการสอบเค้าโครงหรือสอบปกป้องดุษฎีนิพนธ์จึงเห็นควรเสนอแนะให้ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรฯ ได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หรือการสอบเค้าโครง/สอบปกป้องดุษฎีนิพนธ์อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^{๑๓๕}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ สรุปว่า การจัดการมีผลทำให้กระบวนการของการบริหารเป็นแบบองค์รวม ที่มุ่งเน้นการสร้างกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กรในระยะยาว ช่วยเตรียมความพร้อมและพัฒนาบุคลากรต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม และทันท่วงที ทำให้มีกรนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และได้ผล ทำให้การบริหารงานเป็นการบริหารที่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งจากภายนอกและภายในองค์กรได้อย่างทันท่วงที

^{๑๓๔} สุรางค์รัตน์ พันแสง, “การจัดการความรู้เพื่อสนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์”, รายงานการวิจัย, (คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓.

^{๑๓๕} รศ.ดร.อภิรักษ์ จันตะนี และดร.ปรีชา วรารัตน์ไชย, “การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและของเอกชน”, รายงานการวิจัย, (คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๑), หน้า ก -ข.

๒.๖.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

นักวิจัยหลายท่านได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทุนการศึกษาไว้หลายท่าน จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา จึงได้นำเสนอไว้ดังนี้

นันทรัตน์ ปริวัตรธรรม ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของเด็กและเยาวชนที่รับทุนการศึกษาสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์” ผลการวิจัยพบว่า^{๓๓๖} ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด ส่วนใหญ่ได้เกรดเฉลี่ยสะสมระหว่าง ๒.๕๑-๓.๐๐ สถานภาพของบิดามารดาอาศัยอยู่ด้วยกันมากที่สุด และมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับสำนักงานทรัพย์สินฯ หรือเข้าร่วมกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อสังคม โดยส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นครั้งคราวในด้านปัจจัยภายใน คือ การสนับสนุนทางสังคมจากคนในครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และเพื่อน ได้รับการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับมาก การศึกษาพฤติกรรมจิตอาสา แร่กอบด้วย แร่ช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม การมุ่งมั่นพัฒนาสังคม และจิตสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประสพการณ์เข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมจิตอาสาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และปัจจัยภายนอกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับพฤติกรรมจิตอาสาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ปัจจัยภายในและภายนอกสามารถร่วมกันอธิบายพฤติกรรมจิตอาสาได้ ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยปัจจัยภายนอกการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน สามารถอธิบายพฤติกรรมจิตอาสาได้ดีที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา สำนักงานทรัพย์สินฯ ควรกำหนดนโยบายเพื่อปลูกฝังและส่งเสริมจิตสำนึกสาธารณะ และสนับสนุนการแสดงพฤติกรรมจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้เป็นวัฒนธรรมองค์กร และผลักดันสู่ระดับประเทศ สร้างแรงจูงใจยกย่องส่งเสริมผู้ที่กระทำความดีประชาสัมพันธ์ กิจกรรมอย่างทั่วถึง ในระดับชุมชนสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาจิตอาสา เพื่อสร้างสังคมร่มเย็นเป็นสุขต่อไป

พีรพล เพ็ญหาพันธ์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรและจัดตั้งกองทุนการศึกษา โรงเรียนภูกระดึงอำเภอภูกระดึงจังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า^{๓๓๗} การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรและจัดตั้งกองทุนการศึกษา โดยใช้กลยุทธ์การระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) จนทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา มีความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาโดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนปรับปรุงห้องปฏิบัติการและปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์ ให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

^{๓๓๖} นันทรัตน์ ปริวัตรธรรม, “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของเด็กและเยาวชนที่รับทุนการศึกษาสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต*, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

^{๓๓๗} พีรพล เพ็ญหาพันธ์, “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรและจัดตั้งกองทุนการศึกษา โรงเรียนภูกระดึงอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (สาขาการบริการศึกษา : มหาวิทยาลัยสารคาม, ๒๕๕๓).

และงบประมาณอื่นๆ ที่ทางโรงเรียนได้รับการจัดสรรจากผู้ปกครองนักเรียนและพ่อค้าแม่ค้า แต่มีคณะกรรมการสถานศึกษาส่วนน้อยที่ยังไม่เข้าใจอยู่ จึงมีการดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์การศึกษาดูงาน วางผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสนใจ ตั้งใจรับฟังการบรรยาย ศึกษาดูงานอย่างตั้งใจ และเอาใจใส่รับทราบ บทบาทหน้าที่ มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพิ่มขึ้นอย่างมาก และสามารถนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม

โดยสรุป การดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โรงเรียนภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย โดยใช้กลยุทธ์การระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) และการศึกษาดูงาน ส่วนผลให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสามารถระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนการดำเนินการเพื่อการศึกษาได้ จึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้นำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้พัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป

ภาวนา ศศิฤกษ์ ได้วิจัยเรื่อง “การจัดทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์” ผลการวิจัย พบว่า^{๓๓๘}

๑. สภาพาการจัดการทุนการศึกษาด้านการวางแผน ผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์สถาบันอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดทุนการศึกษาเห็นด้วยกับการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการรับสมัครเพื่อขอทุนการศึกษาหลายรูปแบบและทั่วถึง มีอาคารสถานที่สำหรับการจัดการทุนและการสำรวจความต้องการของนักเรียนเพื่อเป็นข้อมูลศึกษาต่อไป ด้านการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์สถาบันอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเห็นด้วยกับการจัดเจ้าหน้าที่อาจารย์ที่รับผิดชอบมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องระเบียบขั้นตอนในการจัดการทุนการศึกษาทำให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์มีโอกาสเรียนต่อเพิ่มมากขึ้น ด้านการติดตามและประเมินผลผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์สถาบันอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทุนการศึกษา เห็นด้วยกับการติดตามผลการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนอาชีวศึกษาและพบว่า ทำให้นักเรียนมีโอกาสเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

๒. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการทุนการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์ในสถาบันอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดทุนการศึกษา ด้านการวางแผนพบว่า บุคลากรไม่เพียงพอและเหมาะสมเนื่องจากอาจมีภาระหน้าที่ในด้านการสอนและการสำรวจความต้องการของนักเรียนที่สมัครขอรับทุนยังขาดความชัดเจน ด้านการดำเนินงานพบว่า การจัดการทุนการศึกษายังไม่มีความหลากหลาย การจัดสรรยังไม่เหมาะสมตามความจำเป็นของแต่ละประเภท ด้านการติดตามและประเมินผลพบว่า มีปัญหาน้อยในการที่นักเรียนนำเงินทุนการศึกษาไปใช้จ่ายไม่เหมาะสม

๓. ข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์สถาบันอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์พบว่า ทุนการศึกษามีส่วนทำให้นักเรียนมีโอกาสเรียนต่อสูงขึ้น ทำให้นักเรียนมีกำลังใจ ตั้งใจเรียนและมีผลการเรียนดีขึ้น ควรมีการจัดสรรทุนการศึกษาต่อไปและควรและควรเพิ่มจำนวนเงินทุนให้มากขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง

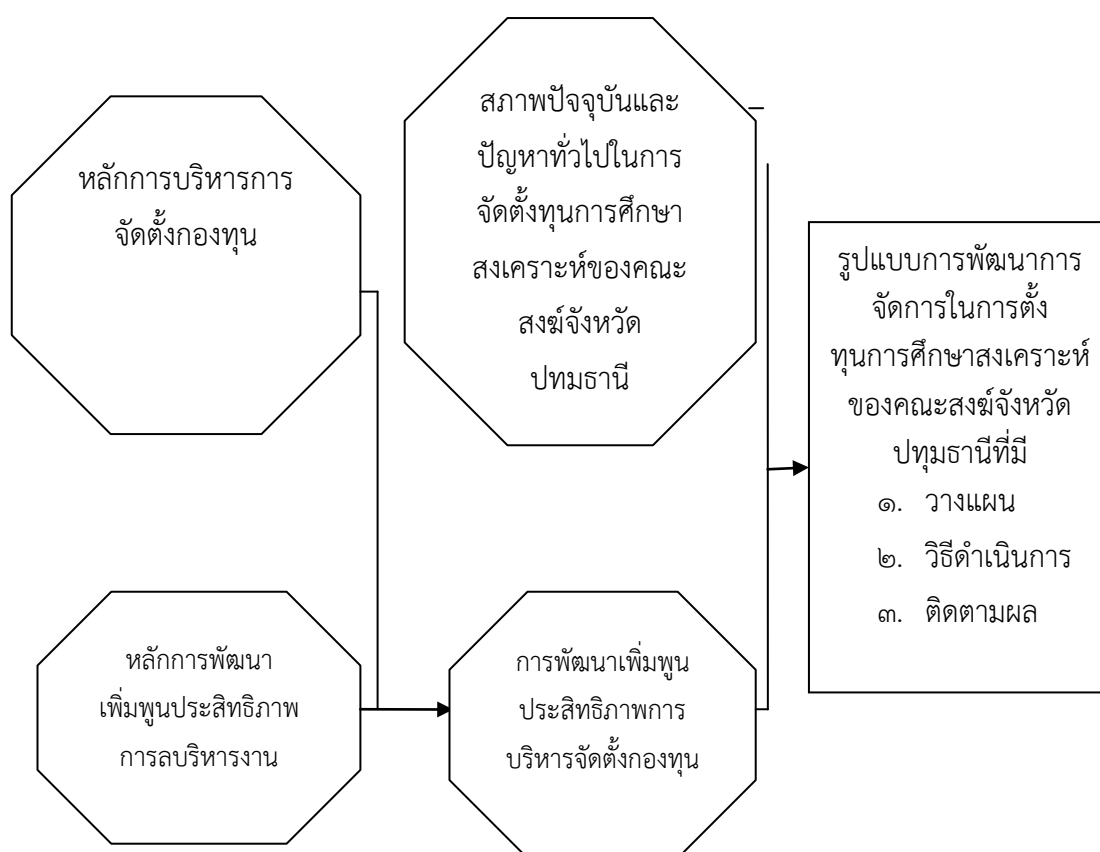
^{๓๓๘} ภาวนา ศศิฤกษ์, “การจัดการทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (สาขาการบริหารการศึกษา : สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๔๗).

๔. ปัญหาและข้อเสนอแนะของนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษาพบว่า แม้จะได้รับทุนแต่ก็ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายไม่ว่าจะเห็นด้านการเรียน ด้านการใช้จ่ายส่วนตัว รวมทั้งอุปกรณ์ตำราเรียน เป็นต้น ส่วนปัญหาของนักเรียนที่ไม่ได้รับทุนการศึกษาพบว่า นักเรียนพยายามหางานพิเศษทำหลังเลิกเรียน วันหยุดหรือช่วงปิดภาคเรียน บางครั้งทำให้เกิดความท้อแท้เบื่อหน่ายในการดำเนินชีวิตควรตัดหรือยกเลิกการให้การเงินทุนกับนักเรียนที่ได้รับทุนแล้วไม่ปฏิบัติตามกฎ ควรคัดสรรการให้ทุนแต่ละประเภท โดยพิจารณานักเรียนจากการขาดแคลนทุนทรัพย์หรือยากจนจริงๆ และมีผลการเรียนปานกลาง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนการศึกษา สรุปได้ว่า ทุนการศึกษาเป็นทุนสำหรับค่าใช้จ่ายในการศึกษาที่บุคคลหรือองค์กรต่างๆบริจาคให้เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ที่มีได้อยู่ในหน้าที่เลี้ยงดูปกครองโดยตรงของตนได้ศึกษาระบบโรงเรียนและสถาบันการศึกษาในสมัยปัจจุบัน มีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นหลายประการ เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ เครื่องมือและอุปกรณ์ ค่าบำรุงกีฬาและกิจกรรม และ อื่นๆ ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาเรียกเก็บ ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าเดินทางและกินอยู่พักผ่อนหย่อนใจและกิจการสังคม ฯลฯ ที่ผู้เรียนจับจ่ายใช้สอยเอง ถ้าผู้เรียน ไม่สามารถพำนักที่บ้านกับครอบครัวของตนเองได้ ก็มีค่าเช่าที่พักที่จะต้องจ่ายเพิ่มอีก ดังผู้ไปศึกษาต่างจังหวัดหรือต่างประเทศประจักษ์ได้ดี

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) เพื่อการศึกษาพัฒนาจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีและนำเสนอรูปแบบพัฒนาจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี การศึกษาวิจัยตามกระบวนการ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบ การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนแบบเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ระหว่างการ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อศึกษาการ พัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี และวิธีวิจัยเชิง ปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาสภาพ รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี มี ขั้นตอนดังนี้

๑) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ตอนที่ ๑ การพัฒนารอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษา สงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย

ขั้นที่ ๑ การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary research) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูล ด้านหลักการ ด้านพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง และจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับการพัฒนาการ จัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจากเอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ ๒ กำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี จากข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ ๒ การกำหนดรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย

ขั้นที่ ๑ การศึกษาสภาพการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างแนวทางการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พระภิกษุผู้บริหารวัดหรือคณะกรรมการวัด ในวัดที่มีการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา ๑๖ วัด ประกอบกับการสังเกต (observation) ของผู้วิจัย

ขั้นที่ ๒ วิเคราะห์สภาพการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ โดยการวิเคราะห์ SWOT Analysis ทุกปัจจัยที่จะมีผลต่อการกำหนดรูปแบบ

ขั้นที่ ๓ กำหนดวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี และดำเนินการแปลงให้เป็นวัตถุประสงค์ และกำหนดโครงสร้างรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ขั้นที่ ๔ กำหนดรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี และตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ รูป/คน

๒) เชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ตอนที่ ๓ การศึกษาสภาพการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับสำรวจสภาพความพร้อมของวัด เพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยการศึกษาสภาพใน ๓ ด้านได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน และด้านการติดตามและประเมินผล

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ พระภิกษุผู้บริหารวัดหรือคณะกรรมการวัด พระภิกษุและบุคลากรภายในวัด และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา จำนวน ๑๕ วัด ได้แก่ ๑.วัดหงษ์ปทุมवास, ๒.วัดน้ำวน, ๓.วัดโพธิ์ฟ้า, ๔.วัดฉาง, ๕.วัดเทียนถวาย, ๖.วัดปากกลางทุ่ง, ๗.วัดรังสิต, ๘.วัดมะขาม, ๙.วัดโบสถ์, ๑๐.วัดเวฬุวัน, ๑๑.วัดเปรมประชา, ๑๒.วัดบางคูวัดใน, ๑๓.วัดบางพูด, ๑๔.วัดบางกุฎีทอง และ ๑๕.วัดดาวดึงส์

กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มคือ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาถึงการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วยพระภิกษุผู้บริหารวัดหรือคณะกรรมการวัดที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดศูนย์กลางชุมชน ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา ๒๐ รายชื่อดังนี้

๑.พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ ป.ธ.๕)	เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี
๒.พระศรีปทุมเมธี (ชะลอ ป.ธ.๕)	รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี
๓.พระครูโสภณพิทักษ์ (วิโรจน์)	เจ้าคณะอำเภอเมือง
๔.พระครูปทุมรัตนพิทักษ์ (สุวรรณ)	รองเจ้าคณะอำเภอเมือง

๕.พระครูโกศลธรรมสุนทร (บุญผูก)	เจ้าคณะอำเภอสามโคก
๖.พระครูวรธรรมวาที (นิพนธ์ ป.ธ.๕)	เจ้าคณะอำเภอลาดหลุมแก้ว
๗.พระครูมงคลกิจจรัญ (สันติชัย)	เจ้าคณะอำเภอคลองหลวง
๘.พระครูวิบูลวรรณคุณ (ฉวี)	เจ้าคณะอำเภอลำลูกกา
๙.พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์)	รองเจ้าคณะอำเภอลำลูกกา
๑๐.พระครูโสภณคุณานุกุล (วิชิต ป.ธ. ๓)	เจ้าคณะอำเภอธัญบุรี
๑๑.พระครูปฐมธรรมวาที (สุชิน)	เจ้าคณะอำเภอหนองเสือ
๑๒.พระครูสุจิตร์ตนากร (สังวาลย์)	เจ้าคณะตำบลบึงบา
๑๓.พระครูโสภณกิจจารักษ์(บานเย็น)	เจ้าคณะตำบลบึงบอน
๑๔.พระครูพิศาลสิริธรรม(ประสาน)	เจ้าคณะตำบลศาลาครุ
๑๕.พระครูธัญรัตนการ(สุชาติ)	เจ้าคณะตำบลลำผักกูด
๑๖.พระครูอาหารธัญญานุกรักษ์(มนตรี)	เจ้าคณะตำบลลำไทร
๑๗.พระครูอุดมธัญคุณ(ซัด)	เจ้าคณะตำบลบึงทองหลาง
๑๘.พระครูปฐมศีลาภรณ์(สมทรง)	เจ้าคณะตำบลลำลูกกา
๑๙.พระครูไพศาลวัฒน์คุณ(สมพร)	เจ้าคณะตำบลคูคต
๒๐.พระครูปฐมรัตนาร(สมพร)	เจ้าคณะตำบลลาดหลุมแก้ว

๓.๒.๒ การศึกษาสภาพของการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยใช้แบบสอบถามกับพระภิกษุและประชาชนผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดศุภนัยกลางชุมชนทั้ง ๓๙ วัด จากจำนวนประชากรทั้งหมด ๖๑๙ รูป ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๔๒ รูป จากการเปิดตารางของเครซี่เมอร์แกน เพื่อศึกษาสภาพด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ และด้านการติดตามและประเมินผล ให้ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับสำรวจสภาพความพร้อม เพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑) เชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ลักษณะการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามที่ใช้เป็นแนวทางเพื่อให้ได้ความจริง แนวคิด ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบ

๒) เชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาสภาพในด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ และด้านการติดตามและประเมินผล ให้ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับสำรวจสภาพความพร้อมสำหรับประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ก. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาความรู้พื้นฐานทั่วไป หลักการ ความเป็นไปได้ด้านพระธรรมวินัยและกฎหมาย บ้านเมือง แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

๓. ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษา กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยทั้งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ โดยให้มีเนื้อหาครอบคลุมการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ทั้ง ๓ ด้าน และสร้างแบบสัมภาษณ์

๕. เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item-Objective Congruence) และปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัย เพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือแบบสอบถาม

๗. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

๘. จัดพิมพ์เครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ข. ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาความรู้พื้นฐานทั่วไป หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นข้อคำถามที่ใช้เป็นแนวทางสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกต (Observation) โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามที่ใช้เป็นแนวทางเพื่อให้ได้ความจริง แนวคิด ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จนสามารถตอบคำถามการวิจัยโดยอาศัยกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการและด้านติดตามและประเมินผล ขณะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้วิจัยขออนุญาตในการใช้เครื่องบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ และลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

ก. แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตามกรอบของการวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการในการลงทุนและเมทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะ สงฆ์จังหวัดปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่กำหนด โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มี ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิ การศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

ตอนที่ ๒ ข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาการจัดการในการลงทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะ สงฆ์จังหวัดปทุมธานี ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักของคะแนนดังนี้^๑

๕ หมายถึง มีอยู่ในระดับ **มากที่สุด**

๔ หมายถึง มีอยู่ในระดับ **มาก**

๓ หมายถึง มีอยู่ในระดับ **ปานกลาง**

๒ หมายถึง มีอยู่ในระดับ **น้อย**

๑ หมายถึง มีอยู่ในระดับ **น้อยที่สุด**

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการ จัดการในการลงทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่ เป็นปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

ข. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างไว้ไปดำเนินการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑. ดำเนินการตรวจสอบปรับปรุง วรรคตอนการสะกด การจัดวางข้อความและรูปแบบ พิสูจน์อักษรของเครื่องมือให้สมบูรณ์ นำเครื่องมือที่สร้างไว้เสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อ ตรวจสอบและขอคำแนะนำ

๒. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Validity) นำแบบสอบถามและแบบ สัมภาษณ์ที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการ พัฒนาการจัดการในการลงทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในการวิจัยและการ ใช้สถิติ จำนวน ๕ ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความเที่ยงตรงทางด้านโครงสร้าง (Construct Validity) ซึ่งตรวจสอบโดยอาศัย ดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญ (Face Validity) ความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง (Criterion Related Validity) และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ รายข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อ คำถาม 1.00 ทุกข้อ

^๑ ชูติระ ระบอบ และคณะ, **ระเบียบวิธีวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิต, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘.

๓. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับพระสังฆาธิการ จำนวน ๓๐ รูป นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม^๒ เท่ากับ 0.964

๔. ดำเนินการปรับปรุงเครื่องมือครั้งที่ ๒ โดยปรับปรุงแก้ไขจากผลที่วิเคราะห์ได้จากการทดลองใช้ (Try Out)^๓

๕. สร้างเครื่องมือฉบับสมบูรณ์และนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ในการเก็บข้อมูลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป^๔

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยไว้

๒) ผู้วิจัยให้สร้างแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ภาค ๑๕ จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการแจกแบบการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster sampling) กับกลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๔๒ รูป

๔) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๒๐ รูป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยดำเนินการการสงเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี รวมทั้งการเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยตัวเองตามระเบียบวิธีวิจัยและตามประเด็นโจทย์วิจัยวิธีดำเนินงานวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content

^๒ พวงรัตน์ ทวีรัตน์ , รศ.ดร., วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๖ (กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑๕-๑๒๐.

^๓ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร , รศ.ดร., การวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารการศึกษา , (สกลนคร : สมศักดิ์การพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕๘-๑๕๙.

^๔ พวงรัตน์ ทวีรัตน์, รศ.ดร., วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์, หน้า ๑๒๕.

Analysis) การสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) ข้อมูลที่สอดคล้องกัน เพื่อแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในบางประการ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะและแนวทางในการกำหนดรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสังเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี และนำเสนอเป็นความเรียง ตารางหรือแผนภูมิ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑) จัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นแฟ้มข้อมูล

๒) อ่าน ทำความเข้าใจ บันทึก เขียนข้อสังเกตและตั้งประเด็น

๓) พรรณนา แยกแยะลดส่วนข้อมูล (Data Reduction) และให้รหัส (Coding) และตีความข้อมูล จัดหมวดหมู่ หาความเหมือน ความต่างและความเชื่อมโยงกับบริบท

๔) สรุปผลการวิจัย นำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง และรายงานผลการวิจัย

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) การจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสังเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ใน ๓ ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ และด้านการติดตามผลและการประเมินผล โดยใช้สถิติดังนี้

๑. สถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการหา ค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)

๒. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อสภาพในการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสังเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์โดยการหา ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปผล และนำเสนอเขียนเป็นความเรียง ตารางหรือแผนภูมิ

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) วิจัยทั้งเชิงปริมาณและวิจัยทั้งเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) และสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึก (In-depth interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๒๑ รูปหรือคน ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอธิบายและพรรณนาความ ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัย ได้แจกแบบสอบถาม จำนวน ๒๔๒ ชุด ได้รับตอบกลับคืนทั้งสิ้น ๒๔๒ ฉบับ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๔.๑ สภาพปัจจุบันและปัญหาทั่วไปในการจัดการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๔.๒ การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๔.๓ นำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพปัจจุบันและปัญหาทั่วไปในการจัดการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑) การจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบัน

การตั้งทุนและการเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ฯ ถือเป็นงานหนึ่งของคณะสงฆ์ ซึ่งคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้มีการดำเนินการตั้งทุน (แจกทุน) การศึกษาสงเคราะห์ แก่นักเรียน นักศึกษา ระดับต่างๆ ตามประกาศของมหาเถรสมาคม ในปัจจุบันคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานียังได้มีการตั้งทุนเพื่อมอบให้แก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบผ่านบาลีชั้นประโยค ป.ธ.๓, ป.ธ.๖ และ ป.ธ.๙ ในนามคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในแต่ละปีด้วย มีการจัดการเป็นไปอย่างเรียบร้อย^๑

ซึ่งการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล และการช่วยเหลือเพื่อเกื้อกูลการศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนาศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาการจัดการศึกษาสงเคราะห์โดยการตั้งโรงเรียนวัด โดยหลักทั่วไปนับแต่อดีตจนปัจจุบันวัดเป็นสถานที่สงเคราะห์ชุมชนด้านต่างๆ รวมทั้งการศึกษาของกุลบุตรกุลธิดา พระสงฆ์ตระหนักในหน้าที่ในการให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนด้วยการให้การศึกษาคือเรื่องสำคัญ การดำเนินกิจการตั้งทุน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในชุมชนและสังคม โดยการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณะกุศลเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่คนในชุมชน และการพัฒนาสังคม และชุมชน บทบาทของพระสงฆ์ในจังหวัดปทุมธานีในด้านการศึกษาสงเคราะห์ เรายังเห็นได้ชัดเจนว่าพระสงฆ์ที่มีบารมี มีเอกลาภมากมาย ท่านไม่ได้เก็บไว้เพียงตัวท่านเอง หากแต่ได้ช่วยเหลือเป็นทุนการศึกษาแก่ พระภิกษุ สามเณร และนักเรียน นักศึกษา^๒

คณะสงฆ์มีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานในการแจกทุนในการศึกษาของพระสังฆาธิการในเขตปกครองการศึกษาสงเคราะห์โดยการจัดตั้งทุนโรงเรียนและวัดโดยทั่วไปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดเป็นที่สงเคราะห์ด้านต่างๆนอกจากนี้ยังได้นำดอกผลมามอบเป็นการศึกษาแก่นักเรียนทุกระดับ กองทุนการศึกษาของเจ้าอาวาสอีกประการหนึ่งเป็นการเพิ่มทุนของคณะสงฆ์ของจังหวัดปทุมธานี ไม่ใช่เป็นผู้รับอย่างเดียวยังเป็นผู้ให้ในการควรที่จะทำให้อาแม่หรือผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นว่า พระสงฆ์ท่านไม่ทอดทิ้งประชาชน^๓

ซึ่งเป็นไปในทิศทางที่ดีได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งที่เป็นบรรพชิตก็ดี ฆราวาสก็ดี อีกทั้งยังมีการจัดเก็บที่เป็นระบบและมีช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์แต่ปัญหาด้านการตรวจติดตามหรือวัดผลกองทุนที่ให้ไปแล้วคือไม่มีผลสะท้อนกลับ^๔

ฉะนั้นการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์และเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบันนี้ เจ้าคณะพระสังฆาธิการในระดับจังหวัดได้มอบนโยบายลงมาสู่ระดับ

^๑ สัมภาษณ์ พระเทพรัตนสุธี, เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^๒ สัมภาษณ์ นายจิรวินัย นิยมธรรม, ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิจจารักษ์, เจ้าคณะตำบลบึงบอน อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูปทุมรัตนธาร, เจ้าคณะตำบลลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

อำเภอระดับตำบลและในระดับวัดโดยให้พระสังฆาธิการทุกระดับได้จัดตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์และได้กำชับให้พระสังฆาธิการทุกระดับดำเนินการเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ในทุกๆ วาระ ทุกๆ ปี ฉะนั้น ในภาพรวมของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีและพระสังฆาธิการทุกระดับได้สนองนโยบายการจัดตั้งทุน และเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ตามกำลังตามความสามารถตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลาย และสามารถจะจัดทำได้ดีและมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีที่เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับเห็นความสำคัญเห็นประโยชน์ของการศึกษาสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือทางการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีมีความประพฤติดีมีความประพฤติเรียบร้อยและยังขาดทุนทรัพย์ขาดปัจจัยในการศึกษาซึ่งเป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมและในส่วนบุคคลทำให้เห็นเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับว่ามีความเมตตามีความเอื้อเฟื้อมีกุศลเจตนาอันดีงามโดยที่ไม่เพียงจะเป็นฝ่ายรับแต่อย่างเดียว แต่ยังสามารถจะเป็นผู้ให้ด้วย โดยมีได้เพิกเฉยละเลยหรือทอดทิ้งในเรื่องการอุปถัมภ์ค้ำชู การศึกษาเล่าเรียนของกุลบุตร-กุลธิดา เพื่อเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาสืบไป^๕

การตั้งทุนนี้คณะสงฆ์มีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานการแจกทุนการศึกษาของพระสังฆาธิการในเขตปกครองการจัดการศึกษาสงเคราะห์ โดยการจัดตั้งทุนโรงเรียนและวัดโดยทั่วไปนับแต่อดีตจน ปัจจุบันวัดเป็นสถานที่สงเคราะห์ชุมชน ด้านต่างๆ นอกจากนี้ยังได้นำดอกผลมอบเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนทุกระดับ และกองทุนการศึกษาในนามเจ้าอาวาสอีกประการหนึ่งก็เป็นการเพิ่มพูนเกียรติคุณของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีไม่ใช่เป็นผู้รับอย่างเดียวยังเป็นผู้ให้ในการที่ควรจะให้พร้อมกับเป็นการเพิ่มพูนเกียรติคุณของวัดนั้นๆ อีกด้วย ทำให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กเหล่านั้นมีความอบอุ่นใจว่าพระสงฆ์ท่านมิได้ทอดทิ้งประชาชน^๖

อาจกล่าวได้ว่าการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี พระสังฆาธิการระดับชั้นให้ความสำคัญมากโดยเฉพาะเจ้าอาวาสในเขตจังหวัดปทุมธานีเกือบทุกวัดได้จัดตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาเพราะเห็นความจำเป็นในเรื่องการศึกษาของนักเรียนและนักศึกษาได้มีโอกาสสมำียงขึ้นในการเรียนการสอน และจังหวัดปทุมธานีมีนโยบายมากยิ่งขึ้นในการเรียนการสอน และจังหวัดปทุมธานีมีนโยบายให้คณะสงฆ์ทุกวัดตั้งทุนและแจกทุนการศึกษามีการให้รายงานเอกสารการตั้งทุนและแจกทุนตามลำดับชั้นปกครอง^๗

ซึ่งในการตั้งทุนสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ปทุมธานีในปัจจุบันก็มีหลายอย่างเช่น การศึกษาบาลีศึกษา และศึกษาด้านต่างๆ หลายอย่าง นั้นปัจจุบันมีการส่งเสริมให้มากขึ้นควรจัดสนับสนุนมากอีกหน่อย^๘ เป็นการกระทำที่ดีเพื่อลบข้อครหาในท้าวว่าคณะสงฆ์เป็นกาฝากของสังคมมหาเถรสมาคมและมติของเจ้าคณะใหญ่แต่ละหนก็มีข้อเสนอแนะให้พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นแต่งตั้งเจ้าคณะภาคลงมาจนถึงเจ้าอาวาสทุกวัดให้ดำเนินการตั้งทุนแจกทุนและเพิ่มทุนและให้พระสังฆาธิการระดับรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสมีส่วนร่วมแจกทุนและเพิ่มทุน ๓ ระดับ ๑. จัดตั้งทุน

^๕ สัมภาษณ์ พระครูโสภณคุณานุกุล, เจ้าคณะอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูสุจิตร์ธนากร, เจ้าคณะตำบลบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณวรการ, รองเจ้าคณะอำเภอลำลูกกา อำเภอลำลูกกา, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสิริธรรม, เจ้าคณะตำบลศาลาครุ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

ประถมศึกษา แจกทุน และเพิ่มทุน ๒. จัดตั้งทุนมัธยมศึกษา แจกทุนและเพิ่มทุน ๓. จัดตั้งทุนอุดมศึกษา แจกทุนและเพิ่มทุนแก่นักเรียน นัศศึกษา ที่เรียนดี ประพฤติดี และยากจน นอกจากนี้ยังตั้งทุนแจกทุนและเพิ่มทุนแก่พระภิกษุ-สามเณรที่เรียนดี ประพฤติดี และสอบได้เป็นประจำทุกปี ส่วนหนึ่งก็ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนชาวบ้านที่เล็งเห็นประโยชน์ของการศึกษาทั้งทางธรรมและทางโลก^๙ ในแต่ละวัดมีการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาทั้งระดับประถม มัธยม และระดับอุดมศึกษา ตามแต่กำลังของแต่ละวัด บางวัดอาจจะได้รับการสนับสนุนจากพ่อประชาชนและผู้มีจิตศรัทธา และนำมาตั้งทุนในตั้งละปี^{๑๐}

กล่าวคือการจัดการในการตั้งทุนของพระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับผู้เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสขึ้นไปนั้นในปัจจุบันพระสังฆาธิการก็มีความเข้าใจเป็นอย่างดีในการตั้งทุนการศึกษาให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีในการสงเคราะห์การศึกษาและก็มีภาระงานต่อจังหวัดอีกด้วย^{๑๑}

จากทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า ๑. ทุกวันปัจจุบันก็พอเป็นไปได้ด้วยดี ๒. มีอุปสรรคบ้างบางครั้ง มีปัญหาเกี่ยวกับเงิน ๓. ต้องหาเองถ้าไม่มีทุนจากผู้อุปถัมภ์ช่วย ๔. เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับจัดการบริหารทุนต้องเพิ่มทุกปีเพราะขาดไม่ได้^{๑๒}

สรุปได้ว่าการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นให้ความสำคัญมากโดยเฉพาะเจ้าอาวาสในเขตจังหวัดปทุมธานี เกือบทุกวัดได้จัดตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาเพราะเห็นความจำเป็นในเรื่องการศึกษาของนักเรียนและนักศึกษาได้มีโอกาสมายิ่งขึ้นในการเรียนการสอน และจังหวัดปทุมธานีมีนโยบายมากยิ่งขึ้นในการเรียนการสอน และจังหวัดปทุมธานีมีนโยบายให้คณะสงฆ์ทุกวัดตั้งทุนและแจกทุนการศึกษามีการให้รายงานเอกสารการตั้งทุนและแจกทุนตามลำดับชั้นปกครอง ฉะนั้นการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์และเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบันนี้ เจ้าคณะพระสังฆาธิการในระดับจังหวัดได้มอบนโยบายลงมาสู่ระดับอำเภอระดับตำบลและในระดับวัดโดยให้พระสังฆาธิการทุกระดับได้จัดตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์และได้กำชับให้พระสังฆาธิการทุกระดับดำเนินการเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ในทุก ๆ วาระ ทุก ๆ ปี ดังนั้น ในภาพรวมของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีและพระสังฆาธิการทุกระดับได้สนองนโยบายการจัดตั้งทุน และเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ตามกำลังตามความสามารถตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายและสามารถจะจัดทำได้ด้วยดีและมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีที่เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับเห็นความสำคัญเห็นประโยชน์ของการศึกษาสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือทางการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีมีความประพฤติดีมีความประพฤติเรียบร้อยและยังขาดทุนทรัพย์ขาดปัจจัยในการศึกษาซึ่งเป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมและในส่วนบุคคลทำให้เห็นเจ้าคณะพระสังฆาธิ

^๙ สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมวาทิ, เจ้าคณะอำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระราชกิตติเมธี, รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูอาทรธัญญานุกฤษ, เจ้าคณะตำบลบึงคอไห อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี, ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูไพศาลวัฒน์คุณ, เจ้าคณะตำบลคูคต อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี, ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๘.

การทุกระดับว่ามีความเมตตา มีความเอื้อเฟื้อ มีกุศลเจตนาอันดีงามโดยที่ไม่เพียงจะเป็นฝ่ายรับแต่อย่างเดียว แต่ยังสามารถจะเป็นผู้ให้ด้วย

ตารางที่ ๔.๑ การจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบัน

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ความถี่
๑	คณะสงฆ์มีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานในการแจกทุนในการศึกษาของพระสังฆาธิการในเขตปกครองการศึกษาสงเคราะห์โดยการจัดตั้งทุนโรงเรียนและวัดโดยทั่วไปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันวัดเป็นที่สงเคราะห์ด้านต่างๆ	๗
๒	การตั้งทุนสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ปทุมธานีในปัจจุบันก็มีหลายอย่างเช่น การศึกษาบาลีศึกษา และศึกษาด้านต่างๆ หลายอย่าง นั้นปัจจุบันมีการส่งเสริมให้มากขึ้น	๗
๓	การตั้งทุนนี้คณะสงฆ์มีเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานการแจกทุนการศึกษาของพระสังฆาธิการในเขตปกครองการจัดการศึกษาสงเคราะห์	๕
๔	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีและพระสังฆาธิการทุกระดับได้สนองนโยบายการจัดตั้งทุน และเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ตามกำลังตามความสามารถตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลาย	๗
๕	การตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์และเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบันนี้ เจ้าคณะพระสังฆาธิการในระดับจังหวัดได้มอบนโยบายลงมาสู่ระดับอำเภอระดับตำบลและในระดับวัดโดยให้พระสังฆาธิการทุกระดับได้จัดตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์	๖

๒) ปัญหาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ปัญหาการจัดการในการตั้งทุน ก็คือ การขาดกองทุนสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณร นักเรียน นักศึกษาซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้รับทุนในแต่ละปี จึงต้องเป็นภาระของพระสังฆาธิการในแต่ละวัดที่จะต้องทำความเข้าใจ และให้ความสำคัญในเรื่องนี้ แล้วดำเนินการให้ถูกต้องเป็นไปตามระเบียบและข้อบัญญัติ^{๑๓}

ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ของวัดในการดำเนินงานด้านการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ คือปัญหา นโยบายการทำงานขาดแผนงาน การจัดการที่ไม่เหมาะสมกับงานและการกระจายงาน การอนุเคราะห์ส่งเสริมในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ ขาดการจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมในงานการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน และการดำเนินงานหรือกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม และขาดกำลังทุนสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประกอบกับการทำงานต่างวัดต่างทำ ขาดความร่วมมือกันทำงานทำให้การทำงานไปคนละทิศไปคนละทางไม่สอดคล้องกันทำให้งานด้านการศึกษาสงเคราะห์ไม่ก้าวหน้า

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระเทพรัตนสุธี, เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

ตลอดจนขาดบุคลากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานและรองรับการปฏิบัติงานในอนาคตเป็นจำนวนมาก ดังนั้นวัดและคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีผู้มีหน้าที่รับผิดชอบงานในด้านการศึกษาสงเคราะห์ทุกระดับ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่ กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกวัดของจังหวัดปทุมธานีอย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกันและมีเครือข่ายร่วมมือกันโดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลจริยวัตรตามหลักธรรมวินัย มีความอดทนเสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพิ่มความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป^{๑๔} เป็นกิจการของคณะสงฆ์จัดตั้งกองทุนมอบทุนการศึกษานักเรียนนักศึกษาทั่วไป

การจัดตั้งทุนการศึกษาตามนโยบายของมหาเถรสมาคมพระสงฆ์รวมถึงแนวทางการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการจัดการบริหารงบประมาณอย่างเป็นระบบในรูปแบบการคณะกรรมการมีการจัดตั้งมูลนิธิและกองทุนได้บริจาคทุนสมทบฟื้นฟูการศึกษาพระปริยธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีให้เหมาะสมกับจังหวัดควรทำให้เปิดเผยให้ประชาชนภายนอกให้ทราบด้วยว่าคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีทำจริงการศึกษาของสงฆ์จึงมีความรู้ประชาชนทั่วไปอนุโมทนาเราทำเปิดเผยแต่ละปีเราได้มอบทุนมีประชาชนมาร่วมเป็นจำนวนมาก^{๑๕} ต่อประเด็นปัญหาในการจัดการในการตั้งกองทุนคือ ตัวบุคลากรผู้จะเข้ามาดำเนินการในช่วงแรกๆของการก่อตั้งคือเมื่อตั้งไว้แล้วจะรักษาอย่างไรในการเพิ่มการให้ได้มาซึ่งตัวปัจจัยที่ใช้เป็นทุนการศึกษาที่ไม่แน่นอนประมาณการไม่ได้จึงทำให้ขาดการวางแผนล่วงหน้าโดยปัญหาคือตัวบุคลากรปัจจัยและการแจกจ่ายทุนที่จะทำให้เกิดสูงสุด^{๑๖}

ในปัญหาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ควรให้มีการแก้ไขประกาศเถรสมาคมในข้อที่ ๑๐ ที่ระบุไว้ว่า “ห้ามมิให้มีการใช้จ่ายทุนทุกประเภท ไม่ว่ากรณีใดๆ ให้ใช้จ่ายได้เฉพาะผลประโยชน์ที่เกิดจากทุนเท่านั้น” ในกรณีนี้เห็นว่าวัดต่างๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์จะต้องตั้งทุนการศึกษาและจะต้องเพิ่มทุนการศึกษาในทุกๆ ปี และมีเงินเจ้าธนาคารปีละหลายๆล้านบาทโดยไม่สามารถที่จะเบิกออกมาได้และใช้ได้แต่ดอกเพียงแค่ ๑-๒ เปอร์เซ็นต์ เท่านั้นซึ่งและก็ต้อง ใช้เงินส่วนตัวในการแจกทุนทุกๆ ครั้งไป ซึ่งมองว่าใครได้ประโยชน์และใครเสียประโยชน์ และถ้าสามารถมีการถอนเงินออกมาแจกได้จะทำการสงเคราะห์การศึกษาได้ทั่วถึงและก็สามารถครอบคลุมเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาและเกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๗}

ประเภทส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์จัดตั้งกองทุนมอบทุนการศึกษานักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปการจัดตั้งกองทุนการศึกษา ตามนโยบาย มหาเถร พระสงฆ์ รวมถึงแนวทางการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการวัด บริหารงบประมาณอย่างเป็นระบบในรูปแบบคณะกรรมการและมีการจัดตั้ง

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายจิรวิชัย นิยมธรรม, ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิจจารักษ์, เจ้าคณะตำบลบึงบอน อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูปทุมรัตนธาร, เจ้าคณะตำบลลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภณคุณานุกูล, เจ้าคณะอำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

มูลนิธิและกองทุน ได้รับบริจาคเงินสมทบทุนกับพื้นฟูการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี และชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการร่วมไม่ควรทำเป็นการภายใน ควรทำเป็นการเปิดเผยให้ประชาชนภายนอกได้ทราบด้วย^{๑๘} ในด้านปัญหาเป็นเฉพาะพื้นที่ที่จะไม่ดูแลพื้นที่ที่ไม่เหมือนกัน เพราะฉะนั้นบอกองค์รวมยาก แต่ที่เป็นอยู่ก็ดีมากอยู่แล้ว^{๑๙}

ต่อปัญหาในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์อาจจะมีบ้างเป็นบางวัดในเรื่องเงิน ตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนบางวัดอาจขัดข้องหาเงินยาก แต่ก็คงมีไม่มากนักที่มีปัญหาเรื่องเงิน ปัญหาในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนและแจกทุนบางวัดก็จะมีปัญหาด้านเอกสาร บัญชีสมุดเงิน และเรื่องชื่อบัญชี สมุดเงินฝาก บางวัดก็มีเรื่องใส่ชื่อบัญชีไม่ถูก ปัญหาการสืบเนื่องเมื่อเจ้าอาวาสมรณภาพลง รูปที่มาเป็นเจ้าอาวาสใหม่บางที่ก็ปฏิบัติไม่ถูกต้อง^{๒๐}

ปัญหาขึ้นอยู่กับผู้นำระดับวัดที่ไม่ดำเนินการตั้งทุน แจกทุน และเพิ่มทุน และขาดการสนับสนุนจากบุคลากรภายในวัดและหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งประชาชนชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายจึงทำให้ปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพตนเองเป็นเบื้องต้นสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลดน้อยถอยลง และในที่สุดปัญหาดังกล่าวสามารถคลี่คลายไปในทางที่ดีได้^{๒๑} ในการตั้งทุนการศึกษา อาจมีบางส่วนที่ยังไม่พร้อมในเรื่องของทุนในการดำเนินการเพราะขาดผู้สนับสนุนอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่สามารถจัดการได้เป็นอย่างดี๒.คือปัญหาในการจัดการในการตั้งทุนนี้ คือไม่ครบหรือครอบคลุมทั้งสามระดับ คือ ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา พระบางรูปตั้งเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้นเป็นส่วนใหญ่และก็มีแจกทุนก็ไม่ทุนและการเพิ่มทุนก็เพิ่มทุนน้อย หรือบางปีก็ไม่เพิ่มทุนและบางรูปเบิกถอนเอาไปใช้อีกด้วย^{๒๒} สิ่งที่เป็นปัญหาสังครรอบตัวคือญาติโยมเป็นปัจจัยสำคัญ ในการตั้งทุนเพราะญาติโยมยังไม่มีทุนจะมอบ เพราะเหตุการณ์ของบ้านเมืองยังไม่ดีขึ้น ดีเฉพาะส่วนคนชั้นกลางเท่านั้น ชาวนา-ชาวไร่ ยังเหมือนคนไม่ดีขึ้นเลย นี่คือนโยบายสำคัญของการตั้งทุน

สรุปได้ว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของวัดในการดำเนินงานด้านการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ คือ

- ๑) ปัญหานโยบายการทำงานขาดแผนงาน
- ๒) การจัดการที่ดีเหมาะสมกับงานและ
- ๓) การกระจายงาน
- ๔) การอนุเคราะห์ส่งเสริมในด้านการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่
- ๕) ขาดการจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมในงานการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน และการดำเนินงานหรือกิจกรรม

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตร์ธนากร, เจ้าคณะตำบลบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณวรการ, รองเจ้าคณะอำเภอลำลูกกา อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสิริธรรม, เจ้าคณะตำบลศาลาครุ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมวาที, เจ้าคณะอำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระราชกิตติเมธี, รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

- ๖) ขาดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และ
- ๗) ขาดกำลังทุนสนับสนุนจากคณะสงฆ์
- ๘) การทำงานต่างวัดต่างทำขาดความร่วมมือกันทำงานทำให้การทำงานไปคนละทิศไม่สอดคล้องกันทำให้งานด้านการศึกษาสงเคราะห์ไม่ก้าวหน้า
- ๙) ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานและรองรับการปฏิบัติงานในอนาคตเป็นจำนวนมาก ดังนั้นวัดและคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีผู้มีหน้าที่รับผิดชอบงานในด้านการศึกษาสงเคราะห์ทุกระดับ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่ กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกวัดของจังหวัดปทุมธานีอย่างเหมาะสม
- ๑๐) มีระบบเป็นแนวทางเดียวกันและมีเครือข่ายร่วมมือกันโดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลจริยวัตรตามหลักธรรมวินัย มีความอดทนเสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพิ่มความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

ตารางที่ ๔.๒ ปัญหาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ความถี่
๑	การขาดกองทุนสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณร นักเรียน นักศึกษาซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้รับทุนในแต่ละปี	๗
๒	ปัญหาส่วนใหญ่ของวัดในการดำเนินงานด้านการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ คือ ปัญหานโยบายการทำงานขาดแผนงาน การจัดการที่ไม่เหมาะสมกับงานและการกระจายงาน	๕
๓	ขาดการจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมในงานการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน และการดำเนินงานหรือกิจกรรมขาดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม	๘
๔	ปัญหาในด้านการจัดการในการตั้งกองทุนคือ ตัวบุคลากรผู้จะเข้ามาดำเนินการในช่วงแรกๆของการก่อตั้งคือเมื่อตั้งไว้แล้วจะรักษาอย่างไรในการเพิ่มการให้ได้มาซึ่งตัวปัจจัยที่ใช้เป็นทุนการศึกษาที่ไม่แน่นอนประมาณการไม่ได้จึงทำให้ขาดการวางแผนล่วงหน้าโดยปัญหาคือตัวบุคลากรปัจจัยและการแจกจ่ายทุนที่จะทำให้เกิดสูงสุด	๖
๕	ปัญหาในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์อาจจะมีบ้างเป็นบางวัดในเรื่องเงิน ตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนบางวัดอาจขัดข้องหาเงินยาก	๕
๖	ปัญหาขึ้นอยู่กับผู้นำระดับวัดที่ไม่ดำเนินการตั้งทุน แจกทุน และเพิ่มทุน และขาดการสนับสนุนจากบุคลากรภายในวัดและหน่วยงานต่างๆรวมทั้งประชาชน ชาวบ้านและผู้มีจิตศรัทธาทั้งหลายจึงทำให้ปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพตนเองเป็นเบื้องต้นสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลดน้อยถอยลง และในที่สุดปัญหาดังกล่าวสามารถคลี่คลายไปในทางที่ดีได้	๗

๓) แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน

การจัดตั้งทุนและเพิ่มทุน การศึกษาสงเคราะห์ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา จัดเป็นการสงเคราะห์การศึกษา ซึ่งเป็นผลดีแก่ประเทศชาติโดยส่วนรวม และเป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์โดยแท้ ทั้งยังเป็นการวางรากฐานการศึกษาด้วย ดังนั้นในการดำเนินการเรื่องนี้ เจ้าอาวาส เจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีส่วนร่วมควบคุมและส่งเสริมการศึกษาสงเคราะห์ตามสมควร ถ้าเพิกเฉยเสีย ย่อมเป็นการละเว้นในการปฏิบัติหน้าที่^{๒๓} ๑. พัฒนาการบริหารจัดการศึกษาสงเคราะห์ตามแนววิถีพุทธ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของเยาวชน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ๒. พัฒนาบุคลากร เช่น พระภิกษุ สามเณร ครู ให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของวัดในการอบรมสั่งสอนประชาชน และเป็นแหล่งเผยแผ่ความดี ตลอดจนปฏิบัติเป็นตัวอย่างในทางที่ชอบ ๓. พัฒนาศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และกิจกรรมสงเคราะห์ประชาชนให้ดำเนินการตามแนววิถีพุทธ ข้อเสนอแนะ ควรมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้มากกว่านี้ รู้จักที่จะเป็นผู้ให้ ควรมีแผนงบประมาณประจำปีด้านการศึกษาสงเคราะห์สร้างคนสร้างวัดรักษาศาสนา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง^{๒๔}

ในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการด้านการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแลให้มีผู้ดูแลรับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมเอาใจใส่จริงๆ มีความสามารถแก้ไขปัญหาได้สถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาในการตั้งทุนของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี^{๒๕} ด้านการวางแผนคือในตัวกองทุนนั้นเมื่อมีการมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์ขึ้นมาแล้วควรมีการต่อยอดกองทุนในระดับที่สูงขึ้นไปเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดของการศึกษาในภาควิชานั้นๆ ข้อเสนอแนะ ควรมีกองทุนต่อยอด เช่น จากมัธยมต้นไปมัธยมปลายจากปริญญาตรีไปปริญญาโทเป็นต้น คือเมื่อให้โอกาสทางการศึกษาแล้วควรให้อย่างถึงที่สุดเท่าที่จำทำได้ (บรรลุเป้าหมายในการตั้งกองทุน)^{๒๖}

การวางแผนการจัดตั้งกองทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีแนวทางการพัฒนาที่สามารถรวมกลุ่มในระดับตำบลหรือในระดับอำเภอแม้กระทั่งในระดับจังหวัด เพราะเมื่อวัดได้รวมตัวกันย่อมดีกว่าวัดเดียวแน่นอนซึ่งสามารถดำเนินการจัดตั้งทุนการศึกษาในระดับตำบลหรืออำเภอ หรือในระดับจังหวัดโดยให้วัดทุกวัดเป็นกรรมการทุนการศึกษาและสามารถขยายทุนการศึกษาใหม่ขึ้น หรืออาจสามารถตั้งเป็นกองทุนโดยคณะสงฆ์ระดับตำบลก็ดี ระดับอำเภอก็ดี

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระเทพรัตนสุธี, เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายจิรวิชัย นิยมธรรม, ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิจจารักษ์, เจ้าคณะตำบลบึงบอน อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูปฐมรัตนนารถ, เจ้าคณะตำบลลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

ระดับจังหวัดก็ดี รวมตัวกันมีการวางแผนร่วมกันในการบริหารกองทุนการศึกษาสงเคราะห์ และเมื่อมีกองทุนที่ดีแล้ว สามารถให้ความอนุเคราะห์สงเคราะห์แก่เยาวชนที่ยังขาดทุนทรัพย์ได้ดีกว่าเดิม^{๒๗}

ในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ มีการวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการด้านตั้งคณะกรรมการการควบคุมดูแลให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงจัง มีความสามารถแก้ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชา มีความสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกๆ ระดับ ของจังหวัดปทุมธานี^{๒๘}

ด้านการวางแผนงานที่จะพัฒนานั้น โดยปกติปัจจุบัน ปัญหาที่ไม่ได้ยุ่งยากอะไร ที่เป็นอยู่เขาก็แก้อยู่ปรับปรุงอยู่ตลอดจึงไม่มีข้อเสนอแนะ^{๒๙} ด้านการวางแผนนั้นทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี จะมีการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกปี และได้เน้นเรื่องการจัดตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนการศึกษาสงเคราะห์และระดับเจ้าคณะอำเภอก็จะประชุมกันทุกเดือนพร้อมท่านเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ ก็จัดประชุมเจ้าอาวาสระดับอำเภอชี้แจงในเรื่องนี้เป็นประจำ จะเป็นจุดแข็งในการตั้งทุนเพิ่มทุน และแจกทุนของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี^{๓๐}

ผู้นำวัด คือ เจ้าอาวาสจะต้องมีการวางแผนแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาทั้งด้านวัตถุปัจจัยบุคลากร ก็จะทำให้การขับเคลื่อนและดำเนินการตั้งทุนสงเคราะห์ดังกล่าว เกิดปัญหาต่างๆ ก็จะต้องคลี่คลายไปในทางที่ดีโดยอาศัยองค์กรต่างๆ ให้การส่งเสริมสนับสนุน คือ ๑. เจ้าอาวาสต้องมีวิสัยทัศน์ ๒. ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ๓. พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๔. ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ๕. ประชาชนเล็งเห็นผลประโยชน์ของการศึกษาและการขยายความอุปถัมภ์เรื่องทุนดังกล่าว ส่วนของปัญหานั้นเกิดจากผู้นำไม่มีศักยภาพที่จะดำเนินงานดังกล่าวนี้ได้ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายได้ ส่วนข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้ควรจะต้องมีการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ แบบครบวงจร โดยการทำงานเป็นทีมและยอมรับข้อเสนอแนะที่มีเหตุผล^{๓๑}

ในการตั้งทุนการศึกษามีนโยบายให้ทุกวัดจัดตั้งทุนการศึกษาและจัดหาทุนการศึกษาเพิ่มเพื่ออนุเคราะห์แก่นักเรียนที่เรียนดีแต่มีฐานะยากจน และนักเรียนที่ขยันเรียนมีความประพฤติเรียบร้อย เพื่อพัฒนา ศักยภาพในการศึกษาเพื่อให้นักเรียนเหล่านั้นได้ต่อยอดในการศึกษา^{๓๒} คือควรมีการวางแผนให้ชัดเจนรัดกุมว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มิกติกาให้ชัดเจนในการตั้งและเพิ่มทุนควรตั้งทุนให้มากน้อยไม่ใช่ตั้งเพื่อขอไปเท่านั้น ควรวางมาตรการให้ชัดเจนเป็นระดับๆ ไป ว่ามีผลอย่างไร ส่วนดี

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภณคุณานุกุล, เจ้าคณะอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตร์ธนากร, เจ้าคณะตำบลบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณวรการ, รองเจ้าคณะอำเภอลำลูกกา อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสิริธรรม, เจ้าคณะตำบลศาลาครุ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมวาทิ, เจ้าคณะอำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระราชกิตติเมธี, รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

อย่างไรบ้าง^{๓๓} ๑. มีการวางแผนไว้ดีกว่าเดิม ๒. เพิ่มทุนขึ้นทุกๆ ปี ทำเจ้าอาวาสเพิ่มขยันมากขึ้น คือ ตื่นตัวมากๆ ๓. การที่เจ้าภาพเพิ่มทุนอาศัยญาติโยมตลอดเพราะบางวัดท่านก็ลำบากพอสมควร ทำนุบำรุงน้ำไฟวัดยังยาก ทุรกันดารมีอยู่เป็นอุปสรรคในการเพิ่มทุน ตั้งของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี^{๓๔}

สรุปได้ว่าด้านการวางแผนนั้นทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกปี และได้เน้นเรื่องการจัดตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนการศึกษาสังเคราะห์และระดับเจ้าคณะอำเภอก็จะประชุมกันทุกเดือนพร้อมท่านเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ ก็จัดประชุมเจ้าอาวาสระดับอำเภอชี้แจงในเรื่องนี้เป็นประจำ จะเป็นจุดแข็งในการจัดตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ผู้นำวัด คือ เจ้าอาวาสจะต้องมีการวางแผนแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาทั้งด้านวัตถุปัจจัย บุคลากร ก็จะทำให้การขับเคลื่อนและดำเนินการตั้งทุนสังเคราะห์ดังกล่าว เกิดปัญหาต่างๆ ก็จะค่อยคลี่คลายไปในทางที่ดีโดยอาศัยองค์กรต่างๆ ให้การส่งเสริมสนับสนุน คือ ๑. เจ้าอาวาสต้องมีวิสัยทัศน์ ๒. ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ๓. พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๔. ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ๕. ประชาชนเล็งเห็นผลประโยชน์ของการศึกษาและการขยายความอุปถัมภ์เรื่องทุนดังกล่าว ดังนั้น ควรมีการวางแผนให้ชัดเจนรัดกุมว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มีกติกากำหนดชัดเจนในการตั้งและเพิ่มทุนควรตั้งทุนและควรมีการวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ ๔.๓ แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสังเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ความถี่
๑	ด้านการวางแผนคือในตัวกองทุนนั้นเมื่อมีการมอบทุนการศึกษาสังเคราะห์ขึ้นมาแล้วควรมีการต่อยอดกองทุนในระดับที่สูงขึ้นไปเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดของการศึกษา	๘
๒	การวางแผนการจัดตั้งกองทุนการศึกษาสังเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีแนวทางการพัฒนาที่สามารถรวมกลุ่มในระดับตำบลหรือในระดับอำเภอแม้กระทั่งในระดับจังหวัด	๗
๓	การจัดตั้งทุนการศึกษาสังเคราะห์ มีการวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการด้านตั้งคณะกรรมการการควบคุมดูแลให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงๆ	๖
๔	การวางแผนงานที่จะพัฒนานั้น โดยปกติปัจจุบัน ปัญหาที่ไม่ได้ยุ่งยากอะไร ที่เป็นอยู่เขาก็แก้ปรับปรุงอยู่ตลอดจึงไม่มีข้อเสนอแนะ	๗

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูอาทรธัญญานุกฤษ, เจ้าคณะตำบลบึงคอไห อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูไพศาลวัฒน์คุณ, เจ้าคณะตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๘.

ตารางที่ ๔.๓ แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัด
ปทุมธานี ด้านการวางแผน (ต่อ)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ความถี่
๕	มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ๓. พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๔. ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ๕. ประชาชนเล็งเห็นผลประโยชน์ของการศึกษาและการขยายความอุปถัมภ์เรื่องทุนดังกล่าว	๘
๖	การวางแผนให้ชัดเจนรัดกุมว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มีกติกาให้ชัดเจนในการตั้งและเพิ่มทุนควรตั้งทุนให้มากน้อยไม่ใช่ตั้งเพื่อขอไปที่เท่านั้น ควรวางมาตรการให้ชัดเจนเป็นระดับๆไป ว่ามีผลอย่างไร ส่วนดีอย่างไรบ้าง	๗

๔) แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์
จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน

ควรให้มีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้ได้เรียนในระดับที่สูงขึ้น และมีการให้ทุนการศึกษาช่วยเหลือเด็กเรียนดีแต่ยากจน โดยการติดต่อประสานความร่วมมือกันระหว่างวัดกับสถานศึกษา , ควรจะส่งเสริมให้มีการตั้งทุนศึกษาสงเคราะห์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อความต่อเนื่องในการมอบทุนโดยกำหนดให้พระสังฆาธิการทุกรูปต้องตั้งทุนศึกษาสงเคราะห์^{๓๕} ๑. ที่ผ่านมาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นไปแบบตามมีตามเกิด งบประมาณไม่เพียงพอต้องช่วยเหลือตัวเองมาก ผลจึงออกมาไม่ได้มาก พระต้องเสียสละหาทุนสนับสนุน ๒. ที่ผ่านมารองเรียนสอนศาสนาสอนเฉพาะทฤษฎี ไม่ได้เน้นสอนการปฏิบัติให้มากเพราะบางครั้งเด็กก็ไม่เข้าใจคำสอนบางคำ และสอนวิปัสสนาในภาคปฏิบัติน้อย แต่พระสงฆ์เองก็มีข้อจำกัดในการไปสอนในโรงเรียน

โดยเฉพาะการสอนกรรมฐาน คือพระสงฆ์มีไม่พอที่จะเข้าไปสอนในโรงเรียนทุกแห่งได้ ดังนั้น ถ้าพระภิกษุ มีจริยาวัตรที่น่าศรัทธา จะสามารถเรียกศรัทธาจากญาติโยมได้ สิ่งที่ควรดำเนินการ ๒ อย่างคือ ให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถาบันการศึกษาระดับสูง เพื่อผลิตบัณฑิตทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น มหาวิทยาลัยสงฆ์และสำนักเรียนต่างๆ ที่ผลิตพระในระดับนี้ยังไม่สามารถผลิตได้มากตามที่ต้องการ จำต้องอาศัยสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่รัฐจัด ขอให้รับครูที่เรียนจบวิชาพระพุทธศาสนาไปสอนในโรงเรียนทุกระดับ คือผู้ที่สอนวิชาศีลธรรมหรือวิชาพระพุทธศาสนานั้นขอให้เป็นครูที่เรียนจบ ตามข้อ ๑. เท่านั้น คล้ายกับให้เป็นอนุศาสนาจารย์ประจำโรงเรียนเหมือนอนุศาสนาจารย์ของทหาร^{๓๖} ในการตั้งทุนสงเคราะห์ของนักเรียนเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสทุกวัดที่ต้องชวนชวนจัดตั้งทุนสงเคราะห์ทุนการศึกษาแก่นักเด็กรักเรียนอีกประการหนึ่งเป็นการเพิ่มพูนเกียรติคุณของคณะสงฆ์ไทยว่า คณะสงฆ์ไม่ใช่เป็นผู้รับอย่างเดียวยังเป็นผู้ให้ในโอกาสที่ควรให้ พระสงฆ์ไม่ทอดทิ้งประชาชน ในการมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์ แก่เด็กนักเรียนแก่นักเรียนชั้นประถม มัธยมศึกษาที่ดี อุดมศึกษาที่ดี ทำการเปิดเผยให้คนภายนอก ภายในทราบทั่วกัน โดยจัด

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระเทพรัตนสุธี, เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายจิริวิชัย นิยมธรรม, ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

รวมกับอำเภอละหนึ่งแห่ง ณ วัดใดวัดหนึ่งก็ได้และให้เจ้าอาวาสนำนักเรียนที่อยู่ในวัดของตนไปรับทุน พร้อมกับเชิญชวนราชการ พ่อค้า ประชาชน ให้มาร่วมรับทราบด้วย^{๓๗}

การพัฒนาแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนการศึกษาสงเคราะห์ควร กำหนดทิศทางเกี่ยวกับตัวปัจจัยด้านต่างๆ ที่องค์กรจะได้เข้ามาในองค์กรไม่ว่าจะเป็นด้านบุคคลที่จะเข้ามาทำงานหรือรับผิดชอบหน้าที่ในองค์กรและตัวปัจจัยที่องค์กรจะได้ควรมีช่องทางที่หลากหลาย หากต้องการให้กองทุนที่ความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะ ด้านการดำเนินงานควรมีการ วางโครงสร้างควรกำหนดเป้าหมายของผู้รับการศึกษาว่าจะเป็นเพศไหนบรรพชิตหรือฆราวาสและเมื่อ กลุ่มการตรวจติดตามวัดผลกองทุนด้วยและเพิ่ม^{๓๘}

การดำเนินงานการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัด ปทุมธานี นั้นอาจมีแนวทางพัฒนาที่สามารถขยายการมอบทุนการศึกษาโดยอาจสามารถพัฒนา เป็นระดับตำบล ระดับอำเภอ หรือระดับจังหวัด หรือแม้การดำเนินการแจกทุนการศึกษา ซึ่งอาจ พัฒนาการสงเคราะห์ทุนการศึกษาตลอดชีพ และสามารถขยายวงให้กว้างขึ้นได้ในอนาคต^{๓๙} การ จัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียน เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสทุกวัดที่จะต้องชวนช่วยจัดตั้งทุนสงเคราะห์โดย มุ่งเป็นทุนการเรียนแก่นักเรียน อีกประเภทหนึ่งก็เป็นการเพิ่มทุนเกียรติคุณของคณะสงฆ์ไทยว่า

คณะสงฆ์ไม่ใช่เป็นผู้รับอย่างเดียว ยังเป็นผู้ให้ในโอกาสที่ควรจะได้ พร้อมกับเป็นการ เพิ่มทุนเกียรติคุณของวัดนั้นๆ อีกด้วย ทำให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นมีความอุ่นใจว่า “พระสงฆ์มิได้ทอดทิ้งประชาชน” ในการมอบทุนการศึกษา (ทุนสงเคราะห์) แก่นักเรียนชั้น ประถมศึกษากี่ดี ชั้นมัธยมศึกษาที่ดี ชั้นอุดมศึกษาก็ดี ไม่ควรทำเป็นการควรในควรทำเป็นการเปิดเผย ให้ประชาชนคนภายนอกได้ทราบด้วยโดยจัดรวมกับอำเภอละ ๑ แห่ง ณ วัดใดวัดหนึ่งก็ได้และให้เจ้า อาวาสนำนักเรียนที่อยู่ในวัดของตนที่ได้รับทุน ไปรับทุนในพิธีนี้พร้อมกับเชิญชวนข้าราชการ พ่อค้า และประชาชนให้มาร่วมรับทราบด้วย^{๔๐} การดำเนินงานการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มทุนแนวทางพัฒนา นั้นก็พัฒนาทั้งจังหวัดก็ทำด้านการพัฒนาอยู่แล้วและก็ได้อยู่แล้ว^{๔๑}

ด้านการดำเนินการทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีทำงานตามขั้นตอน คือ ระดับวัด เจ้า อาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสจัดตั้งระดับตำบลควบคุมดูแลรวบรวมเอกสารข้อมูลการจัดตั้งทุนการศึกษา แล้วส่ง เจ้าอาวาสอำเภอรวบรวมส่งจังหวัด ส่วนการตั้งทุนนั้นวัดจะตั้งในระดับไหน จะระดับ ประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละวัด^{๔๒}

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิจจารักษ์, เจ้าคณะตำบลบึงบอน อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระครูปทุมรัตนาธาร, เจ้าคณะตำบลลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภณคุณานุกุล, เจ้าคณะอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตร์ธนากร, เจ้าคณะตำบลบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณวรการ, รองเจ้าคณะอำเภอลำลูกกา อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสิริธรรม, เจ้าคณะตำบลศาลาครุ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

การดำเนินงานของแต่ละวัดโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ขับเคลื่อนที่มีบทบาทและความสำคัญในการตั้งทุนโดยอาศัยศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาทุนสงเคราะห์นักเรียน นักศึกษา พระภิกษุ-สามเณร ส่วนปัญหาที่คือขาดการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐเอกชนและประชาชนที่ไม่เห็นความสำคัญในเบื้องต้นนี้จากผู้นำวัดคือ เจ้าอาวาสต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเล็งเห็นประโยชน์ของการศึกษาเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม มีความรอบรู้ในงานที่จะทำมีความอดทนและมีความยุติธรรมประสิทธิภาพและก็จะบังเกิดขึ้น^{๔๓}

ในการตั้งทุนการศึกษา มีระเบียบแบบแผน โดยให้ทุกวัดจัดตั้งทุนการศึกษา เพิ่มทุนการศึกษา โดยเปิดบัญชีทุนการศึกษาสงเคราะห์โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแล และมีการเพิ่มทุนในแต่ละปีบางส่วนอาจขัดข้องในเรื่องทุนทรัพย์อยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ดำเนินไปด้วยดี^{๔๔} คือคิดว่าการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ด้านการดำเนินงาน ควรให้เป็นระบบเดียวกันในการดำเนินงานว่ามีการวางแผนให้ชัดเจนรัดกุมในการดำเนินงานควรตั้งทุนและเพิ่มทุนให้มากพอสมควรและก็ไม่น้อยไปให้ข้อมูลต่างๆ ให้ควรเข้าใจในการสงเคราะห์ด้านการศึกษาว่ามีประโยชน์อย่างไรบ้าง ก็จะไม่เกิดปัญหาเกิดขึ้น ช่วยกันพัฒนาปรับปรุงพัฒนารูปแบบต่างๆ เข้าใจยิ่งขึ้นให้ทันสมัย^{๔๕} เพื่อมองเห็นความสำคัญของพุทธศาสนา ของคือมีโทษ เมื่อเขาได้ดีจะมองเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ที่มีการสนับสนุนด้านการศึกษา^{๔๖} ๑. จัดการของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี มีแนวร่วมไปในทางที่ดีขึ้น ๒. เป็นการชี้แนะให้เห็นความสำคัญ การศึกษาสงเคราะห์ของเยาวชนผู้ขาดทุนทรัพย์ว่ามีการดี ๓. เป็นส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสได้เรียนหนังสือ^{๔๗}

สรุปได้ว่า การจัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียน เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสทุกวัดที่จะต้องชวนชวนจัดตั้งทุนสงเคราะห์โดยมุ่งเป็นทุนการเรียนแก่นักเรียน อีกประเภทหนึ่งก็เป็นการเพิ่มพูนเกียรติคุณของคณะสงฆ์ไทยว่า คณะสงฆ์ไม่ใช่เป็นผู้รับอย่างเดียว ยังเป็นผู้ให้โอกาสที่ควรจะได้พร้อมทั้งเป็นการเพิ่มพูนเกียรติคุณของวัดนั้นๆ อีกด้วย ทำให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นมีความอุ่นใจว่า “พระสงฆ์มีได้ทอดทิ้งประชาชน” การดำเนินงานการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มทุนแนวทางพัฒนานั้นก็พัฒนาทั้งจังหวัดที่ทำด้านการพัฒนาอยู่แล้วและก็ดีอยู่แล้ว ด้านการดำเนินการทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีทำงานตามขั้นตอน คือ ระดับวัด เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสจัดตั้งระดับตำบล ควบคุมดูแลรวบรวมเอกสารข้อมูลการจัดตั้งทุนการศึกษาแล้วส่ง เจ้าอาวาสอำเภอรวบรวมส่งจังหวัด ส่วนการตั้งทุนนั้นวัดจะตั้งในระดับไหน จะระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมวาที, เจ้าคณะอำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระราชกิตติเมธี, รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูอาทรธัญญานุกฤษ, เจ้าคณะตำบลบึงคอไห อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระครูไพศาลวิมลคุณ, เจ้าคณะตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณวรการ, รองเจ้าคณะอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

ก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละวัด การดำเนินงานของแต่ละวัดโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ขับเคลื่อนที่มีบทบาทและความสำคัญในการตั้งทุนโดยอาศัยศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาทุนสงเคราะห์นักเรียน นักศึกษา พระภิกษุ-สามเณร

ตารางที่ ๔.๔ แนวทางการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ความถี่
๑	ควรส่งเสริมให้มีการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อความต่อเนื่องในการมอบทุนโดยกำหนดให้พระสังฆาธิการทุกรูปต้องตั้งทุนศึกษาสงเคราะห์	๖
๒	การพัฒนาแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนการศึกษาสงเคราะห์ควรกำหนดทิศทางเกี่ยวกับตัวปัจจัยด้านต่างๆ ที่องค์กรจะได้เข้ามาในองค์กรไม่ว่าจะเป็นด้านบุคคลที่จะเข้ามาทำงานหรือรับผิดชอบหน้าที่ในองค์กรและตัวปัจจัยที่องค์กรจะได้ควรมีช่องทางที่หลากหลาย	๘
๓	การดำเนินงานการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี นั้นอาจมีแนวทางการพัฒนาที่จะสามารถขยายการมอบทุนการศึกษาโดยอาจสามารถพัฒนาเป็นระดับตำบล ระดับอำเภอ หรือระดับจังหวัด	๗
๔	ด้านการดำเนินการทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีทำงานตามขั้นตอน คือระดับวัด เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสจัดตั้งระดับตำบลควบคุมดูแลรวบรวมเอกสารข้อมูลการจัดตั้งทุนการศึกษาแล้วส่ง เจ้าอาวาสอำเภอรวบรวมส่งจังหวัด	๕
๕	การดำเนินงานของแต่ละวัดโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ขับเคลื่อนที่มีบทบาทและความสำคัญในการตั้งทุนโดยอาศัยศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาทุนสงเคราะห์นักเรียน นักศึกษา พระภิกษุ-สามเณร	๙
๖	ในการตั้งทุนการศึกษา มีระเบียบแบบแผน โดยให้ทุกวัดจัดตั้งทุนการศึกษาเพิ่มทุนการศึกษา โดยเปิดบัญชีทุนการศึกษาสงเคราะห์โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแล และมีการเพิ่มทุนในแต่ละปีบางส่วนอาจขัดข้องในเรื่องทุนทรัพย์อยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ดำเนินไปด้วยดี	๖

๕) แนวทางการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการติดตามผล

ในแต่ละปีพระสังฆาธิการทุกวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี จะต้องส่งบัญชีธนาคารจัดตั้ง/เพิ่มทุน และรายชื่อผู้รับทุนภายในวันที่ ๓๐ สิงหาคม (ตำบล-อำเภอ-จังหวัด) และในการประชุมใหญ่ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี (เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วย) จะมีการอธิบายให้

พระสังฆาธิการ ได้ทราบถึงความสำคัญในเรื่องนี้ เพื่อเป็นหลักยึดถือปฏิบัติเป็นไปในทางเดียวกัน เป็นประจำทุกปี^{๔๘} ๑. การติดตามประเมินผลโดยดูจากจำนวนผู้ที่ได้รับการส่งเสริมให้ได้รับทุนการศึกษา สงเคราะห์ของจังหวัดปทุมธานีแต่ละปีการศึกษา ที่สนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร นักเรียนนักศึกษา ๒. กำหนดตัวชี้วัดในการเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ในแต่ละปีร้อยละเท่าไร ปัญหาคือขาดการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องของผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดสรรทุนการศึกษาสงเคราะห์ ข้อเสนอแนะ-จัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการให้ทุนการศึกษาสงเคราะห์-ให้ผู้ได้รับทุน จัดทำรายงานผลการศึกษาต่อเจ้าของทุนอย่างต่อเนื่อง^{๔๙}

ด้านการศึกษาติดตามประเมินผลมีแนวทางพัฒนาการระบบการศึกษาและข้อเสนอแนะ ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชา การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาของเด็กตามที่ คณะสงฆ์มีนโยบายให้วัดต่างๆ ดำเนินการตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาทุกระดับซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ในการตั้งทุนแจกทุนได้เวียนมาถึงเจ้าคณะตำบลรวบรวมส่งเจ้าคณะอำเภอให้เจ้าคณะอำเภอ ดำเนินการสรุปการตั้งทุนแจกทุนเพิ่มทุนแต่ละอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัดทราบ ท่านเจ้าคณะ จังหวัดรวบรวมส่งเจ้าคณะภาคทราบต่อไปเป็นประจำทุกปีจึงไม่มีปัญหาประการใดของจังหวัด ปทุมธานี^{๕๐} ตัวนี้ค่อนข้างสำคัญเพราะสามารถวัดคุณภาพทั้งของการจัดตั้งกองทุนได้ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพราะการให้ทุนการศึกษาองค์ประกอบของการให้ทุนต้องดูตัวผู้รับทุนเพราะการให้ ทุนจำนวนกองทุนที่มากไม่ได้หมายถึงผลลัพธ์ของการศึกษาว่ามีตามจำนวนกองทุนคืออาจได้ผลลัพธ์ดี หรือไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ดังนั้นการติดตามประเมินผลจึงมีส่วนเป็นส่วนสำคัญมากในการพัฒนา กองทุนให้บรรลุถึงเป้าประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนข้อเสนอแนะ เมื่อรู้ทิศทางในการแจกจ่ายกองทุน ควรมีการจัดตั้งกองทุนต่อยอดในระดับที่สูงขึ้นอีก เพราะการตั้งทุนการศึกษาคือการให้โอกาสด้านการ เรียนรู้ของผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ดังนี้^{๕๑}

การติดตามและการประเมินผล การจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานีนั้นโดยปกติระเบียบปฏิบัติก็ไม่ค่อยได้เห็นทางด้านนี้เท่าไรและควรให้มีการจัดอบรม ถวายความรู้พระสังฆาธิการอย่างไร ในเรื่องการติดตามและการประเมินผล ตลอดถึงมีแนวทางการพัฒนา ใดๆ ของการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อให้พระสังฆาธิการมีความรู้ความเข้าใจ และมีแนวทาง เดียวกันและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อความสอดคล้องทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินการและ ติดตามประเมินผล ของคณะสงฆ์ที่ยั่งยืน^{๕๒} ด้านการติดตาม และประเมินผลมีแนวทางการพัฒนา ระบบการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชาด้วย ความการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกวัด ตามที่คณะสงฆ์มีนโยบายให้วัดต่างๆ

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระเทพรัตนสุธี, เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นายจิริวิชัย นิยมธรรม, ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิจจารักษ์, เจ้าคณะตำบลบึงบอน อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระครูปฐมรัตนธาร, เจ้าคณะตำบลลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระครูโสภณคุณานุกูล, เจ้าคณะอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

ดำเนินการตั้งทุน/แจกทุนการศึกษา แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา/มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ การตั้งทุนแจกทุนการศึกษาสงเคราะห์ได้เวียนมาบรรจบอีกวาระหนึ่งจังหวัดขอให้เจ้าคณะตำบลรวบรวมจัดทำบัญชีส่งให้อำเภอ และให้เจ้าคณะอำเภอ ดำเนินการให้พระเลขานุการฯ

สรุปการตั้งทุน เพิ่มทุน และการแจกทุน ตามแบบฟอร์มที่จังหวัดส่งมาให้พระเลขานุการเป็นตัวอย่าง เมื่อสรุปในอำเภอของตนเรียบร้อยแล้วให้นำส่งจังหวัด พร้อมทั้งไฟล์ การตั้งทุน แจกทุน ด้วยเพื่อจังหวัดจักได้รวบรวมนำส่งเจ้าคณะภาคต่อไป^{๕๓} การติดตามประเมินผลงาน ก็ดีดูเรื่องการศึกษา นักศึกษา มากน้อยประการใด ทั้งบาลี ธรรมะ และธรรมศึกษานักเรียนมีผลงานดีตลอดทุกปี เป็นตัวประเมินได้ดี ด้านการติดตามและประเมินผลทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีเอกสารนำมาชี้แจงให้คณะสงฆ์ได้ทราบว่า วัดไหนบ้างที่ยังไม่ตั้งทุน วัดไหนบ้างที่ตั้งทุนแล้วได้เพิ่มทุนและได้แจกทุนหรือไม่อย่างไร ในกรณีนี้เจ้าคณะจังหวัดท่านได้สอบถามทุกวัดในเขตปกครองอย่างทั่วถึง และได้แจ้งบัญชียอดเงินของแต่ละวัดที่ตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ ได้แจกเอกสารในการเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ ได้แจกเอกสารในการแจกทุนการศึกษาสงเคราะห์^{๕๔} ผู้นำที่มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินงานส่วนนี้จะต้องติดตามการตั้งกองทุน และเพิ่มทุนเป็นประจำทุกปีและให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น บุคลากรภายในวัด พระภิกษุ ไวยาวัจกรกรรมการวัดได้ร่วมกันทำงานติดตามการประเมินผลแต่ละที่ว่าได้ตั้งทุนเพิ่มทุนมีงบประมาณเท่าไรและเงินที่จะได้มาเพิ่มนั้นมาจากไหน ในส่วนปัญหานี้นี้อาจจะมาจากปัจจัยภายในองค์กร เช่น ผู้นำไม่มีศักยภาพในการดำเนินงานและไม่มีกรมอบหมายงานดังกล่าว ส่วนข้อเสนอแนะ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์รอบรู้งานในหน้าที่ เป็นผู้นำที่ดี เลือกงานให้เหมาะกับคนมีความอดทนสร้างแรงจูงใจมีความยุติธรรมก็สามารถที่จะดำเนินงานขับเคลื่อนการตั้งทุนแจกทุนและเพิ่มทุนให้เกิดแก่ส่วนรวม^{๕๕} มีการติดตามและประเมินผลการตั้งทุน เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่ดีและเกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนแก่นักเรียนนักศึกษา^{๕๖} คิดว่า

การจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ด้านการติดตามและประเมินผลมีปัญหาคือแต่ละระดับชั้นไม่ค่อยติดตามผลเท่าควรปล่อยปะละเลยชักช้า เพราะบางวัดก็ไม่มีที่ตั้งทุนเลยไม่ให้ความร่วมมือคณะสงฆ์เลย จะต้องมีการบังคับให้ยอมรับได้ ให้ความสำคัญในด้านการศึกษาสงเคราะห์ จะต้องเรียกมาอบรมบ่อยๆ หรือเรียกมาตักเตือนเสียบ้าง และติดตามผลประเมินผลต่างแต่ละรูปด้วย ขับเคลื่อนไปถึงไหนแล้ว^{๕๗} ๑. ช่วยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษาของเด็กมากขึ้น ๒. เพื่อเพิ่มความสำคัญการตั้งทุนขึ้น ๓. เพื่อป้องกันทางโลก มองพระสงฆ์อีกมุมหนึ่ง ๔. ต้องช่วยกันส่งเสริมในการตั้งทุนมากขึ้นไป มักจะมีอุปสรรคอยู่บ้างก็ต้องช่วยกันต่อไป

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูสุจิตร์ธนากร, เจ้าคณะตำบลบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณวรการ, รองเจ้าคณะอำเภอลำลูกกา อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสิริธรรม, เจ้าคณะตำบลศาลาครุ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมวาที, เจ้าคณะอำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระราชกิตติเมธี, รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สรุปได้ว่า ด้านการศึกษาติดตามประเมินผลมีแนวทางพัฒนาระบบการศึกษาและข้อเสนอแนะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชา การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาของเด็กที่คณะกรรมการมีนโยบายให้วัดต่างๆ ดำเนินการตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาทุกระดับซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ในการตั้งทุนแจกทุนได้เวียนมาถึงเจ้าคณะตำบลรวบรวมส่งเจ้าคณะอำเภอให้เจ้าคณะอำเภอ ดำเนินการสรุปการตั้งทุนแจกทุนเพิ่มทุนแต่ละอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัดทราบ ท่านเจ้าคณะจังหวัดรวบรวมส่งเจ้าคณะภาคทราบต่อไปเป็นประจำทุกปีจึงไม่มีปัญหาประการใดของจังหวัดปทุมธานี การติดตามประเมินผลงาน ก็ดีดูเรื่องการศึกษา นักศึกษา มากน้อยประการใด ทั้งบาลี ธรรมะ และธรรมศึกษานักเรียนมีผลงานดีตลอดทุกปี เป็นตัวประเมินได้ดี ด้านการติดตามและประเมินผลทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีเอกสารนำมาชี้แจงให้คณะสงฆ์ได้ทราบ

วัดไหนบ้างที่ยังไม่ตั้งทุน วัดไหนบ้างที่ตั้งทุนแล้วได้เพิ่มทุนและได้แจกทุนหรือไม่อย่างไร ผู้นำที่มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินงานส่วนนี้จะต้องติดตามการตั้งกองทุน และเพิ่มทุนเป็นประจำทุกปีและให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น บุคลากรภายในวัด พระภิกษุ ไวยาวัจกรกรรมการวัดได้ร่วมกันทำงานติดตามการประเมินผลแต่ละที่ว่าได้ตั้งทุนเพิ่มทุนมีงบประมาณเท่าไรและเงินที่จะได้มาเพิ่มนั้นมาจากไหน

ตารางที่ ๔.๕ แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี **ด้านการติดตามผล**

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ความถี่
๑	การติดตามประเมินผลโดยดูจากจำนวนผู้ที่ได้รับการส่งเสริมให้ได้รับทุนการศึกษาสงเคราะห์ของจังหวัดปทุมธานีแต่ละปีการศึกษา ที่สนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณร นักเรียนนักศึกษา	๕
๒	กำหนดตัวชี้วัดในการเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ในแต่ละปีร้อยละเท่าไร ปัญหาคือขาดการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องของผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดสรรทุนการศึกษาสงเคราะห์ข้อเสนอแนะ-จัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการให้ทุนการศึกษาสงเคราะห์-ให้ผู้ได้รับทุนจัดทำรายงานผลการศึกษาต่อเจ้าของทุนอย่างต่อเนื่อง	๗
๓	การวัดผลประเมินผลค่อนข้างที่จะสำคัญเพราะสามารถวัดคุณภาพทั้งของการจัดตั้งกองทุนได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพราะการให้ทุนการศึกษองค์ประกอบของการให้ทุนต้องดูตัวผู้รับทุนเพราะการให้ทุนจำนวนกองทุนที่มากไม่ได้หมายถึงผลลัพธ์ของการศึกษาว่ามีตามจำนวนกองทุนคืออาจได้ผลลัพธ์ดีหรือไม่เป็นไปตามเป้าหมาย	๕

ตารางที่ ๔.๕ แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัด
ปทุมธานี ด้านการติดตามผล (ต่อ)

ข้อที่	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ความถี่
๔	การติดตามและการประเมินผล การจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีนั้นโดยปกติระเบียบปฏิบัติก็ไม่ค่อยได้เห็นทางด้านนี้เท่าไรและควรให้มีการจัดอบรม ถวายความรู้พระสังฆาธิการอย่างไร	๔
๕	ด้านการติดตาม และประเมินผลมีแนวทางพัฒนาการพัฒนาระบบการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการประเมินผลการศึกษาปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกวัด ตามที่คณะสงฆ์มีนโยบายให้วัดต่างๆ ดำเนินการตั้งทุน/แจกทุนการศึกษา แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา/มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา	๘
๖	การจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ด้านการติดตามและประเมินผลมีปัญหาคือแต่ละระดับชั้นไม่ค่อยติดตามผลเท่าควรปล่อยปะละเลยชักช้า เพราะบางวัดก็ไม่มีการตั้งทุนเลยไม่ให้ความร่วมมือคณะสงฆ์เลย จะต้องมีมาตรการบังคับให้ยอมรับได้	๖

จากผลการวิจัยโดยวิธีสัมภาษณ์นั้นในห้าประเด็นกล่าวคือ ๑) การจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบัน ๒) ปัญหาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ๓) แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน ๔) แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน และ๕)

แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการติดตามและประเมินผลนั้นจะเห็นว่าในเรื่องของสภาพปัญหาในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์นั้นมีปัญหาพอสมควรแต่อย่างไรก็ตามพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่รับผิดชอบและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงก็ได้ให้แนวทางและวิธีการเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ดังกล่าวไว้ เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์มาจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อที่จะสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งทุนว่ามีแนวความคิดเป็นเช่นไรเหมือนกันหรือต่างกับผู้ที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์มาซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๔.๒ การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๔.๒.๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของพระภิกษุผู้บริหารวัดหรือคณะกรรมการวัด พระภิกษุและบุคลากรภายในวัด และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จำแนกตามสถานภาพปัจจุบัน อายุ และการศึกษาเปรียญธรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๖ แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=๒๔๒)

ที่	สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑	อายุ		
	๒๐-๒๕ ปี	๓๖	๑๔.๙๐
	๒๖-๓๐ ปี	๙๑	๓๗.๖๐
	๓๑-๓๕ ปี	๖๔	๒๖.๔๐
	๓๖-๔๐ ปี	๓๑	๑๒.๘๐
	มากกว่า ๔๐ ปี	๒๐	๘.๓๐
	ผลรวม	๒๔๒	๑๐๐.๐๐
๒	พรรษา		
	๕-๑๐ พรรษา	๓๘	๑๕.๗๐
	๑๑-๑๕ พรรษา	๒๗	๑๑.๒๐
	๑๖-๒๐ พรรษา	๗๑	๒๙.๓๐
	มากกว่า ๒๐ พรรษา	๑๐๖	๔๓.๘๐
	ผลรวม	๒๔๒	๑๐๐.๐๐
๓	วุฒิการศึกษาสามัญ		
	ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๓๙	๕๗.๔๐
	ปริญญาตรี	๖๔	๒๖.๔๐
	สูงกว่าปริญญาตรี	๓๙	๑๖.๑๐
	ผลรวม	๒๔๒	๑๐๐.๐๐
๔	วุฒิการศึกษาทางธรรม		
	นักธรรมชั้นตรี	๘๓	๓๔.๓๐
	นักธรรมชั้นโท	๖๙	๒๘.๕๐
	นักธรรมชั้นเอก	๙๐	๓๗.๒๐
	ผลรวม	๒๔๒	๑๐๐.๐๐
๕	วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม		
	ประโยค ๑-๒, ถึง ป.ธ.๓	๗๙	๓๒.๖๐
	ป.ธ.๔-๖	๖๒	๒๕.๖๐
	ป.ธ.๗-๙	๑๐๑	๔๑.๗๐
	ผลรวม	๒๔๒	๑๐๐.๐๐
๖	สถานภาพของผู้ตอบสอบถาม		
	พระภิกษุผู้บริหารกองทุน	๕๐	๒๐.๗๐
	คณะกรรมการกองทุน	๖๐	๒๔.๘๐
	พระภิกษุทั่วไป	๙๘	๔๐.๕๐
	ประชาชนทั่วไป	๓๔	๑๔.๐๐
	ผลรวม	๒๔๒	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นมีอายุระหว่าง ๒๖-๓๐ ปี จำนวน ๙๑ คน คิดเป็น ๓๗.๖๐ เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๓๑-๓๕ ปี จำนวน ๖๔ คน คิดเป็น ๒๖.๔๐ เปอร์เซ็นต์ น้อยที่สุดคือ มากกว่า ๔๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๐ คน คิดเป็น ๘.๓๐ เปอร์เซ็นต์

ส่วนพรรษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุพรรษามากกว่า ๒๐ พรรษา จำนวน ๑๐๖ รูป คิดเป็น ๔๓.๘๐ เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือ ๑๖-๒๐ พรรษา จำนวน ๗๑ รูป คิดเป็น ๒๙.๓๐ เปอร์เซ็นต์ น้อยที่สุดคือ ๒๗ พรรษา จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็น ๑๑.๒๐ เปอร์เซ็นต์ ส่วนพรรษาน้อยกว่า ๕ นั้นไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรรษาน้อยกว่า ๕ พรรษาเลย

วุฒิการศึกษาสามัญของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๓๙ รูป คิดเป็น ๕๗.๔๐ เปอร์เซ็นต์ น้อยที่สุดคือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๙ รูป คิดเป็น ๑๖.๑๐ เปอร์เซ็นต์

วุฒิการศึกษาทางธรรมของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือนักธรรมชั้นเอก จำนวน ๙๐ รูป คิดเป็น ๓๗.๒๐ เปอร์เซ็นต์ น้อยที่สุดคือนักธรรมชั้นโท จำนวน ๖๙ รูป คิดเป็น ๒๘.๕๐ เปอร์เซ็นต์ ส่วนไม่มีวุฒิทางธรรมนั้นปรากฏว่าทุกรูปสอบได้วุฒิทางธรรมตั้งแต่ชั้นตรีขึ้นไปหมดทุกรูป

วุฒิการศึกษาเปรียญธรรมของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเปรียญธรรม ๗-๙ จำนวน ๑๐๑ รูป คิดเป็น ๔๑.๗๐ เปอร์เซ็นต์ น้อยที่สุดคือประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๓ จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็น ๓๒.๖๐ เปอร์เซ็นต์

๔.๒.๒ การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) การวิเคราะห์ระดับการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงานและด้านการติดตามและประเมินผล มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ ถึง ตารางที่ ๔.๕ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการในการ
การตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม
(n=๒๔๒)

ที่	การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม	ระดับ		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	ด้านการวางแผน	๓.๘๔	๐.๘๓๘	มาก
๒	ด้านการดำเนินการ	๓.๙๒	๐.๔๓๗	มาก
๓	ด้านการวัดผลและประเมินผล	๓.๘๘	๐.๕๓๗	มาก
ภาพรวม		๓.๘๘	๐.๓๘๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ระดับในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการใน
การตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน
(n=๒๔๒)

ที่	การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน	ระดับ		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับงาน ด้านศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจน	๓.๙๗	๐.๗๐๘	มาก
๒	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดตารางเวลาในการทำงานใน เรื่องของงานด้านศึกษาสงเคราะห์	๓.๙๐	๐.๖๘๓	มาก
๓	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ในการ จัดกิจกรรมการจัดการในการตั้งทุนและทุนการศึกษา	๓.๙๑	๐.๖๙๗	มาก
๔	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการวางแผนด้านงบประมาณประจำปี ในเรื่องของการศึกษาสงเคราะห์	๓.๙๕	๐.๗๑๒	มาก
๕	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบใน เรื่องของการจัดตั้งทุนเพิ่มทุนเป็นการเฉพาะ	๓.๖๕	๐.๖๗๓	มาก
๖	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดประชุมเพื่อวางแผนในเรื่อง ของการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ	๓.๖๙	๐.๕๔๔	มาก

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการในการ
การตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน (ต่อ)

(n=๒๔๒)

ที่	การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน	ระดับ		
		\bar{X}	S.D.	แปล ผล
๗	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีส่วนร่วมกันในการวางแผนงานการ ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาสงเคราะห์	๓.๘๒	๐.๗๓๘	มาก
๘	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีนโยบายในการจัดการเรื่องการจัดตั้ง ทุนและเพิ่มทุนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	๓.๗๙	๐.๘๐๔	มาก
๙	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมา ช่วยกันวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณในการให้ ทุนการศึกษา	๓.๘๒	๐.๗๓๐	มาก
๑๐	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีเปิดโอกาสให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมี ส่วนรวมในการวางกรอบการเพิ่มทุนและตั้งทุนร่วมกัน	๓.๘๙	๐.๗๒๑	มาก
ภาพรวม		๓.๘๔	๐.๓๘๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ระดับในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๘๔$) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยข้อที่มีระดับมากที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์
จังหวัดปทุมธานีมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจน ($\bar{X}=๓.๙๗$)
รองลงมาคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการวางแผนด้านงบประมาณประจำปีในเรื่องของ
การศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X}=๓.๙๕$) และน้อยที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการแต่งตั้ง
เจ้าหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการจัดตั้งทุนเพิ่มทุนเป็นการเฉพาะ ($\bar{X}=๓.๖๕$)

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการใน
การตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน

(n=๒๔๒)

ที่	การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน	ระดับ		
		\bar{X}	S.D.	แปล ผล
๑	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประชาสัมพันธ์การแจกทุนทุกครั้ง	๔.๐๓	๐.๗๔๒	มาก
๒	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการกำหนดเกณฑ์ผู้ที่จะเข้ารับทุนได้ อย่างเหมาะสม	๓.๙๔	๐.๖๓๑	มาก
๓	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดสรรทุนให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของการให้ทุน	๓.๙๑	๐.๖๘๘	มาก

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการในการ
การตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน(ต่อ)

(n=๒๔๒)

ที่	การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน	ระดับ		
		\bar{X}	S.D.	แปล ผล
๔	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการคัดสรรผู้รับทุนอย่างเป็นธรรม และมีระบบการคัดสรรที่โปร่งใส	๓.๙๕	๐.๗๓๐	มาก
๕	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอนและ สามารถตรวจสอบได้	๓.๗๙	๐.๗๕๗	มาก
๖	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้มีการมอบหมายงานให้ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องทำงานอย่างเป็นระบบ	๓.๙๙	๐.๗๔๓	มาก
๗	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้วางกรอบการทำงานให้ทุกคนมีส่วน ร่วมในการทำงาน	๓.๙๔	๐.๖๗๙	มาก
๘	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้มีการติดต่อประสานงานในการตั้ง ทุนตลอดในแต่ละปี	๓.๙๔	๐.๗๒๙	มาก
๙	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้ดำเนินการในการจัดตั้งทุนและเพิ่ม ทุนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน	๓.๘๗	๐.๗๔๕	มาก
๑๐	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การศึกษาสงเคราะห์โดยเฉพาะเรื่องการจัดตั้งทุนร่วมกันดำเนินการ ในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ	๓.๘๖	๐.๗๒๑	มาก
ภาพรวม		๓.๙๒	๐.๔๓๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ระดับในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๙๒) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยข้อที่มีระดับมากที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะ
สงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประชาสัมพันธ์การแจกทุนทุกครั้ง (\bar{X} = ๔.๐๓) รองลงมาคือข้อที่ว่าด้วยคณะ
สงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้มีการมอบหมายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำงานอย่างเป็นระบบ (\bar{X} = ๓.๙๙)
และน้อยที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา
สงเคราะห์โดยเฉพาะเรื่องการจัดตั้งทุนร่วมกันดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ (\bar{X} = ๓.๘๖)

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการจัดการในการ
การตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและ
ประเมินผล

(n=๒๔๒)

ที่	การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการวัดผลและ ประเมินผล	ระดับ		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการติดตามผลการ เรียนของนักเรียนผู้ได้รับทุนการศึกษา	๔.๐๔	๐.๖๙๙	มาก
๒	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประเมินผลการให้ทุนแก่ นักเรียนและนักศึกษา	๓.๙๘	๐.๗๒๘	มาก
๓	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการตรวจสอบนักเรียนที่ได้รับ ทุนไม่เข้าช้อนกับการรับทุนจากที่อื่น	๓.๗๙	๐.๖๘๗	มาก
๔	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประเมินผลการจัดสรรทุน ให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษา	๓.๗๗	๐.๗๑๓	มาก
๕	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีหลังจากการมอบทุนการศึกษา แล้วมีการสรุปงบประมาณรายจ่ายทุกครั้ง	๓.๙๒	๐.๗๓๕	มาก
๖	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการส่งเสริมและควบคุมการ จัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะๆ	๓.๙๒	๐.๗๕๐	มาก
๗	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนใน การตรวจสอบติดตามการมอบทุนการศึกษา	๓.๘๓	๐.๗๑๐	มาก
๘	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ติดตามผลและประเมินการตั้งทุนอย่างชัดเจน	๓.๘๓	๐.๗๑๗	มาก
๙	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดทำบัญชีเพื่อติดตามผล ประเมินผลของผู้ที่รับทุนเพื่อติดตามการทำงาน	๓.๙๑	๐.๗๒๓	มาก
๑๐	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ของผู้ได้บังคับบัญชาด้วยการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษา แก่เด็กและเยาวชนทุกวัด	๓.๘๓	๐.๗๓๘	มาก
ภาพรวม		๓.๘๘	๐.๕๓๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ระดับการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของ
คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยข้อที่มีระดับมากที่สุดคือคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี
มีการติดตามแผนการเรียนของนักเรียนผู้ได้รับทุนการศึกษา ($\bar{X} = 4.04$) รองลงมาคือคณะสงฆ์จังหวัด
ปทุมธานีมีการประเมินผลการให้ทุนแก่นักเรียนและนักศึกษา ($\bar{X} = 3.98$) และน้อยที่สุดคือคณะสงฆ์
จังหวัดปทุมธานีมีการประเมินผลการจัดสรรทุนให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษา ($\bar{X} = 3.77$)

๔.๓ นำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะ สงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑) รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัด
ปทุมธานี ด้านการวางแผน

รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัด
ปทุมธานี ด้านการวางแผนนั้นทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้า
อาวาสทุกปี และได้เน้นเรื่องการจัดตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนการศึกษาสงเคราะห์และระดับเจ้าคณะ
อำเภอก็จะประชุมกันทุกเดือนพร้อมท่านเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ ก็จัดประชุมเจ้าอาวาสระดับ
อำเภอชี้แจงในเรื่องนี้เป็นประจำ จะเป็นจุดแข็งในการตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนของคณะสงฆ์
จังหวัดปทุมธานี ผู้นำวัด คือ เจ้าอาวาสจะต้องมีการวางแผนแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาทั้งด้านวัตถุ
ปัจจัย บุคลากร ก็จะทำให้การขับเคลื่อนและดำเนินการตั้งทุนสงเคราะห์ดังกล่าว เกิดปัญหาต่างๆก็จะ
ค่อยคลี่คลายไปในทางที่ดีโดยอาศัยองค์กรต่างๆให้การส่งเสริมสนับสนุน คือ

๑. เจ้าอาวาสต้องมีวิสัยทัศน์
๒. ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ
๓. พัฒนาอย่างต่อเนื่อง
๔. ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ
๕. ประชาชนเล็งเห็นผลประโยชน์ของการศึกษาและการขยายความอุปถัมภ์เรื่องทุน

ดังกล่าว

ดังนั้น ควรมีการวางแผนให้ชัดเจนรัดกุมว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มีกติกากำหนดชัดเจนในการ
ตั้งและเพิ่มทุนควรตั้งทุนและควรมีการวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์
จังหวัดปทุมธานี

จากผลการวิจัยพอสรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษา
สงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการวางแผนได้ดังนี้คือ คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการ
จัดทำแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจน มีการจัดตารางเวลาในการทำงาน
ในเรื่องของงานด้านศึกษาสงเคราะห์ มีการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการจัดการใน
การตั้งทุนและทุนการศึกษา มีการวางแผนด้านงบประมาณประจำปีในเรื่องของการศึกษาสงเคราะห์ มี
การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการจัดตั้งทุนเพิ่มทุนเป็นการเฉพาะ มีการจัดประชุมเพื่อ
วางแผนในเรื่องของการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ มีส่วนร่วมกันในการวางแผนงาน การ
ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาสงเคราะห์ มีนโยบายในการจัดการเรื่องการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็น
อันหนึ่งอันเดียวกัน มีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยกันวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ
ในการให้ทุนการศึกษา และที่สำคัญมีการเปิดโอกาสให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผน
การเพิ่มทุนและตั้งทุนร่วมกัน

๒) รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัด
ปทุมธานี ด้านการดำเนินการ

รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัด
ปทุมธานี ด้านการดำเนินการนั้น มีรูปแบบการพัฒนาในลักษณะการจัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียน

ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสทุกวัดที่จะต้องชวนขวายเป็นผู้จัดตั้งทุนสงเคราะห์โดยมุ่งเป็นทุนการเรียนแก่นักเรียน อีกประเภทหนึ่งก็เป็นการเพิ่มพูนเกียรติคุณของคณะสงฆ์ไทยว่า คณะสงฆ์ไม่ใช่เป็นผู้รับอย่างเดียว ยังเป็นผู้ให้ในโอกาสที่ควรจะได้ พร้อมกับเป็นการเพิ่มพูนเกียรติคุณของวัดนั้นๆ อีกด้วย ทำให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นมีความอุ่นใจว่า “พระสงฆ์มิได้ทอดทิ้งประชาชน” การดำเนินงานการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มทุนแนวทางการพัฒนานั้นก็พัฒนาทั้งจังหวัดก็ทำด้านการพัฒนาอยู่แล้วและก็ได้อยู่แล้ว ด้านการดำเนินการทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีทำงานตามขั้นตอน คือ ระดับวัด เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสจัดตั้งระดับตำบลควบคุมดูแลรวบรวมเอกสารข้อมูลการจัดตั้งทุนการศึกษาแล้วส่ง เจ้าอาวาสอำเภอรวบรวมส่งจังหวัด ส่วนการตั้งทุนนั้นวัดจะตั้งในระดับไหน จะระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละวัด การดำเนินงานของแต่ละวัดโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ขับเคลื่อนที่มีบทบาทและความสำคัญในการตั้งทุนโดยอาศัยศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาทุนสงเคราะห์นักเรียน นักศึกษา พระภิกษุสามเณร

ดังนั้นพอสรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินการนั้นคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประชาสัมพันธ์การแจกทุนทุกครั้ง มีการกำหนดเกณฑ์ผู้ที่จะเข้ารับทุนได้อย่างเหมาะสม มีการจัดสรรทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการให้ทุน มีการคัดสรรผู้รับทุนอย่างเป็นธรรมและมีระบบการคัดสรรที่โปร่งใส มีการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอนและสามารถตรวจสอบได้ มีการมอบหมายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำงานอย่างเป็นระบบ วางกรอบการทำงานให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการติดต่อประสานงานในการตั้งทุนตลอดในแต่ละปี ดำเนินการในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ประการสำคัญมีการเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์โดยเฉพาะเรื่องการจัดตั้งทุนร่วมกันดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ

๓) รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและประเมินผล

สรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและประเมินผล มีแนวทางการพัฒนาระบบการศึกษาและข้อเสนอแนะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชา การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาของเด็กตามที่คณะสงฆ์มีนโยบายให้วัดต่างๆ ดำเนินการจัดตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาทุกระดับซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ในการตั้งทุนแจกทุนได้เวียนมาถึงเจ้าคณะตำบลรวบรวมส่งเจ้าคณะอำเภอให้เจ้าคณะอำเภอดำเนินการสรุปการจัดตั้งทุนแจกทุนเพิ่มทุนแต่ละอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัดทราบ ท่านเจ้าคณะจังหวัดรวบรวมส่งเจ้าคณะภาคทราบต่อไปเป็นประจำทุกปีจึงไม่มีปัญหาประการใดของจังหวัดปทุมธานี การติดตามประเมินผลงาน ก็คือดูเรื่องการศึกษานักศึกษา มากน้อยประการใด ทั้งบาสิธรรมะ และธรรมศึกษานักเรียนมีผลงานดีตลอดทุกปี เป็นตัวประเมินได้ดี ด้านการติดตามและประเมินผลทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีเอกสารนำมาชี้แจงให้คณะสงฆ์ได้ทราบว่า วัดไหนบ้างที่ยังไม่ตั้งทุน วัดไหนบ้างที่ตั้งทุนแล้วได้เพิ่มทุนและได้แจกทุนหรือไม่อย่างไร ผู้นำที่มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินงานส่วนนี้จะต้องติดตามการตั้งกองทุน และเพิ่มทุนเป็นประจำทุกปีและให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จากผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้พอสรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้ง

ทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและประเมินผลนั้นคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนผู้ได้รับทุนการศึกษา มีการประเมินผลการให้ทุนแก่นักเรียนและนักศึกษา มีการตรวจสอบนักเรียนที่ได้รับทุนไม่ซ้ำซ้อนกับการรับทุนจากที่อื่น มีการประเมินผลการจัดสรรทุนให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษา มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกวัด หลังจากการมอบทุนการศึกษาแล้วมีการสรุปงบประมาณรายจ่ายทุกครั้ง มีการส่งเสริมและควบคุมการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ มีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการตรวจสอบติดตามการมอบทุนการศึกษา มีการจัดตั้งคณะกรรมการติดตามผลและประเมินการจัดตั้งทุนอย่างชัดเจน และมีการจัดทำบัญชีเพื่อติดตามผลประเมินผลของผู้ที่รับทุนเพื่อติดตามการทำงาน

๔.๔ ผลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้นำไปสู่การสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามเพื่อประมวลผลทางสถิติเพื่อความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากความคิดเห็นของการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในด้านต่างๆ คือ ๑) ด้านการวางแผน ๒) ด้านการดำเนินงาน ๓) ด้านการติดตามและประเมินผล รวมถึงผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีที่นำมาสู่กระบวนการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussin) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๙ รูป/คน จนได้แนวทางการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีสำหรับรายนามผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussin) เพื่อเสนอแนะข้อคิดเห็นในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีประกอบด้วย

๑. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๒. พระครูสุนทรธัญญารักษ์,ดร. เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย
๓. พระครูศรีนนทวัฒน์,ดร. เจ้าคณะตำบลใหญ่ตลาดขัวญ
๔. พระครูอุทุมพรกิตติคุณ,ดร. เจ้าคณะตำบลบางรักใหญ่ เขต ๒
๕. พระครูอรุณธรรมภาณี,ดร. นักวิชาด้านการจัดการ
๖. พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส,ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๗. พระครูพิพัฒน์ศาสนกิจจาทร นักวิชาด้านการจัดการ
๘. พระปลัดประดิษฐ์ ฐิตาโก,ดร. นักวิชาด้านการจัดการ
๙. อาจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

๔.๔.๑ รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการวางแผน

รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผนนั้นทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกปี^{๕๘} และได้เน้นเรื่องการตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนการศึกษาสงเคราะห์และระดับเจ้าคณะอำเภอก็จะประชุมกันทุกเดือนพร้อมท่านเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ^{๕๙} ก็จัดประชุมเจ้าอาวาสระดับอำเภอชี้แจงในเรื่องนี้เป็นประจำ^{๖๐} จะเป็นจุดแข็งในการตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ผู้นำวัด คือ เจ้าอาวาสจะต้องมีการวางแผนแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาทั้งด้านวัตถุปัจจัย บุคลากร^{๖๑} ก็จะทำให้การขับเคลื่อนและดำเนินการตั้งทุนสงเคราะห์ดังกล่าว เกิดปัญหาต่างๆ ก็จะช่วยคลี่คลายไปในทางที่ดีโดยอาศัยองค์กรต่างๆ ให้การส่งเสริมสนับสนุน คือ^{๖๒}

๑. เจ้าอาวาสต้องมีวิสัยทัศน์
๒. ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ
๓. พัฒนาอย่างต่อเนื่อง
๔. ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ
๕. ประชาชนเล็งเห็นผลประโยชน์ของการศึกษาและการขยายความอุปถัมภ์เรื่องทุน

ดังกล่าว

การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการวางแผน เป็นการดำเนินกิจการต่างๆ^{๖๓} เพื่อให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาแก่หน่วยงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีความต้องการทางการศึกษาโดยเฉพาะผู้ที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา^{๖๔} ด้านการวางแผนนั้นทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกปี และได้เน้นเรื่องการตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนการศึกษาสงเคราะห์และระดับเจ้าคณะอำเภอก็จะประชุมกันทุกเดือนพร้อมท่านเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ ก็จัดประชุมเจ้าอาวาสระดับอำเภอชี้แจงในเรื่องนี้เป็นประจำ จะเป็นจุดแข็งในการตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ผู้นำวัด คือ^{๖๕} เจ้าอาวาสจะต้องมีการวางแผนแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาทั้งด้านวัตถุปัจจัย บุคลากร ก็จะทำให้การขับเคลื่อนและดำเนินการตั้งทุนสงเคราะห์ดังกล่าว เกิดปัญหาต่างๆ ก็จะช่วยคลี่คลายไปในทาง

^{๕๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๕๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุนทรธัญญารักษ์, ดร., เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๖๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูศรีนันทวัฒน์, ดร., เจ้าคณะตำบลใหญ่ตลาดขวัญ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๖๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอุทุมพรกิตติคุณ, ดร., เจ้าคณะตำบลบางรักใหญ่ เขต ๒, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๖๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอรุณธรรมภาณี, ดร., นักวิชาด้านการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๖๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๖๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระพิพัฒนศาสนกิจจาทร, นักวิชาด้านการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๖๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดประดิษฐ์ ฐิตาโภ, นักวิชาด้านการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

ที่ดีโดยอาศัยองค์กรต่างๆ ให้การส่งเสริมสนับสนุน คือ^{๖๖} ๑. เจ้าอาวาสต้องมีวิสัยทัศน์ ๒. ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ๓. พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๔. ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ๕. ประชาชนเล็งเห็นผลประโยชน์ของการศึกษาและการขยายความอุปถัมภ์เรื่องทุนดังกล่าว^{๖๗} ดังนั้นควรมีการวางแผนให้ชัดเจนรัดกุมว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มีกติกากำหนดชัดเจนในการตั้งและเพิ่มทุนควรตั้งทุนและควรมีการวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี^{๖๘}

๔.๔.๒ การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน

รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี^{๖๙} ด้านการดำเนินงานนั้นคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประชาสัมพันธ์การแจกทุนทุกครั้งมีการกำหนดเกณฑ์ผู้ที่จะเข้ารับทุนได้อย่างเหมาะสม^{๗๐} มีการจัดสรรทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการให้ทุน มีการคัดสรรผู้รับทุนอย่างเป็นธรรมและมีระบบการคัดสรรที่โปร่งใส^{๗๑} มีการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอนและสามารถตรวจสอบได้ มีการมอบหมายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำงานอย่างเป็นระบบ^{๗๒} วางกรอบการทำงานให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการติดต่อประสานงานในการตั้งทุนตลอดในแต่ละปี^{๗๓} ดำเนินการในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ประการสำคัญมีการเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์โดยเฉพาะเรื่องการจัดตั้งทุนร่วมกันดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ^{๗๔}

การจัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียน เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสทุกวัดที่จะต้องชวนขวายจัดตั้งทุนสงเคราะห์โดยมุ่งเป็นทุนการเรียนแก่นักเรียน^{๗๕} อีกประเภทหนึ่งก็เป็นการเพิ่มพูนเกียรติคุณของคณะสงฆ์ไทยว่า คณะสงฆ์ไม่ใช่เป็นผู้รับอย่างเดียว ยังเป็นผู้ให้ในโอกาสที่ควรจะได้ พร้อมกับเป็นการเพิ่มพูนเกียรติคุณของวัดนั้นๆ อีกด้วย^{๗๖} ทำให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นมีความอุ่นใจว่า “พระสงฆ์มิได้ทอดทิ้งประชาชน” การดำเนินงานการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มทุนแนวทางพัฒนานั้นก็

^{๖๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๖๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๖๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอรุณธรรมภาณี, ดร., นักวิชาด้านการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๖๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๗๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดประดิษฐ์ ฐิตาโก, นักวิชาด้านการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๗๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๗๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอรุณธรรมภาณี, ดร., นักวิชาด้านการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๗๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอุทุมพรกิตติคุณ, ดร., เจ้าคณะตำบลบางรักใหญ่ เขต ๒, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๗๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุนทรธัญญารักษ์, ดร., เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๗๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุนทรธัญญารักษ์, ดร., เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๗๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอุทุมพรกิตติคุณ, ดร., เจ้าคณะตำบลบางรักใหญ่ เขต ๒, ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐.

พัฒนาทั้งจังหวัดก็ทำด้านการพัฒนาอยู่แล้วและก็ได้อยู่แล้ว^{๗๗} ด้านการดำเนินการทางคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานีทำงานตามขั้นตอน คือ^{๗๘} ระดับวัด เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสจัดตั้งระดับตำบล ควบคุมดูแลรวบรวมเอกสารข้อมูลการจัดตั้งทุนการศึกษาแล้วส่ง^{๗๙} เจ้าอาวาสอำเภอรวบรวมส่ง จังหวัด ส่วนการตั้งทุนนั้นวัดจะตั้งในระดับไหน จะระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา^{๘๐} ก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละวัด การดำเนินงานของแต่ละวัดโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ขับเคลื่อนที่มีบทบาทและความสำคัญในการตั้งทุนโดยอาศัยศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาทุนสงเคราะห์นักเรียน นักศึกษา พระภิกษุ-สามเณร^{๘๑}

๔.๔ การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการติดตามผล

รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและประเมินผล^{๘๒} มีแนวทางการระบบการศึกษาและข้อเสนอแนะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา^{๘๓} การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาของเด็กตามที่คณะสงฆ์มีนโยบายให้วัดต่างๆ ดำเนินการตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาทุกระดับซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ในการตั้งทุนแจกทุนได้เวียนมาถึงเจ้าคณะตำบลรวบรวมส่งเจ้าคณะอำเภอให้เจ้าคณะอำเภอ ดำเนินการสรุปการตั้งทุนแจกทุนเพิ่มทุนแต่ละอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัดทราบ^{๘๔} ท่านเจ้าคณะจังหวัดรวบรวมส่งเจ้าคณะภาคทราบต่อไปเป็นประจำทุกปีจึงไม่มีปัญหาประการใดของจังหวัดปทุมธานี การติดตามประเมินผลงาน ก็ดีดูเรื่องการศึกษา^{๘๕} นักศึกษา มากน้อยประการใด ทั้งบาลี ธรรมะ และธรรมศึกษานักเรียนมีผลงานดีตลอดทุกปี^{๘๖} เป็นตัวประเมินได้ดี ด้านการติดตามและประเมินผลทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีเอกสารนำมาชี้แจงให้คณะสงฆ์ได้ทราบว่า วัดไหนบ้างที่ยังไม่ตั้งทุน วัดไหนบ้างที่ตั้งทุนแล้วได้เพิ่มทุนและได้แจกทุนหรือไม่อย่างไร ผู้นำที่มีอำนาจและหน้าที่

^{๗๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอรุณธรรมภาณี, ดร., นักวิชาการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๗๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๗๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๘๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอรุณธรรมภาณี, ดร., นักวิชาการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๘๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุนทรธัญญารักษ์, ดร., เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๘๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๘๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุนทรธัญญารักษ์, ดร., เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๘๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดประติสิทธิ์ จิตาโก, นักวิชาการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๘๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอุทุมพรกิตติคุณ, ดร., เจ้าคณะตำบลบางรักใหญ่ เขต ๒, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๘๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุนทรธัญญารักษ์, ดร., เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

ในการดำเนินงานส่วนนี้จะต้องติดตามการตั้งกองทุน และเพิ่มทุนเป็นประจำทุกปีและให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง^{๘๗}

ด้านการศึกษาดูตามประเมินผลมีแนวทางพัฒนาการระบบการศึกษาและข้อเสนอแนะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา^{๘๘} การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาของเด็กตามที่คณะสงฆ์มีนโยบายให้วัดต่างๆ^{๘๙} ดำเนินการตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาทุกระดับซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ในการตั้งทุนแจกทุนได้เวียนมาถึงเจ้าคณะตำบลรวบรวมส่งเจ้าคณะอำเภอให้เจ้าคณะอำเภอ ดำเนินการสรุปการตั้งทุนแจกทุนเพิ่มทุนแต่ละอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัดทราบ^{๙๐} ท่านเจ้าคณะจังหวัดรวบรวมส่งเจ้าคณะภาคทราบต่อไปเป็นประจำทุกปีจึงไม่มีปัญหาประการใดของจังหวัดปทุมธานี การติดตามประเมินผลงาน^{๙๑} ก็ดีดูเรื่องการศึกษา นักศึกษา มากน้อยประการใด ทั้งบาลีธรรมะ และธรรมศึกษานักเรียนมีผลงานดีตลอดทุกปี เป็นตัวประเมินได้ดี ด้านการติดตามและประเมินผลทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีเอกสารนำมาชี้แจงให้คณะสงฆ์ได้ทราบว่า^{๙๒} วัดไหนบ้างที่ยังไม่ตั้งทุน วัดไหนบ้างที่ตั้งทุนแล้วได้เพิ่มทุนและได้แจกทุนหรือไม่อย่างไร ผู้นำที่มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินงานส่วนนี้จะต้องติดตามการตั้งกองทุน^{๙๓} และเพิ่มทุนเป็นประจำทุกปีและให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง^{๙๔} เช่น บุคลากรภายในวัด พระภิกษุ ไวยาวัจกรกรรมการวัดได้ร่วมกันทำงานติดตามการประเมินผลแต่ละที่ว่าได้ตั้งทุนเพิ่มทุนมีงบประมาณเท่าไรและเงินที่จะได้มาเพิ่มนั้นมาจากไหน^{๙๕}

^{๘๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๘๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๘๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๙๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุนทรธัญญารักษ์, ดร., เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๙๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

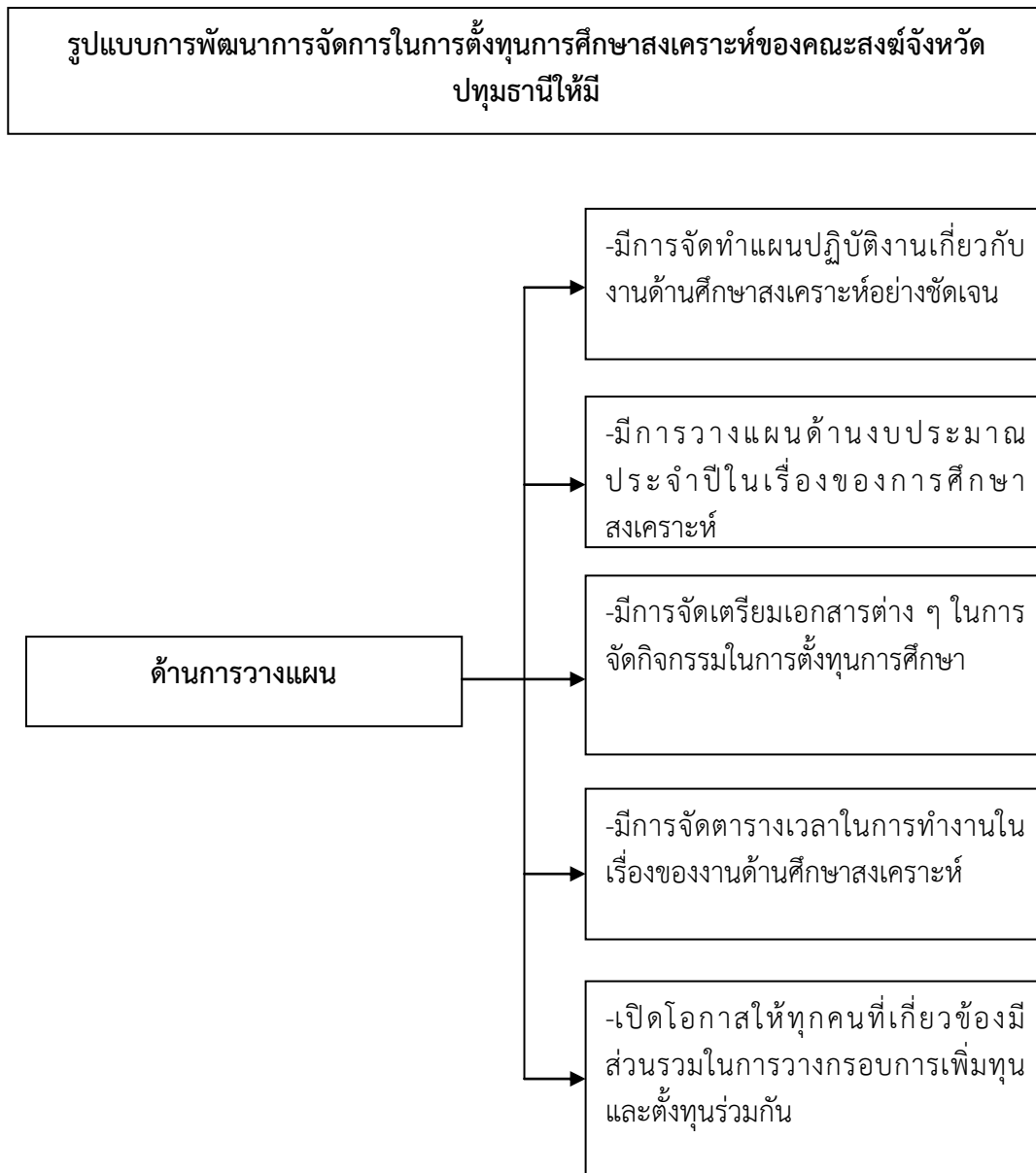
^{๙๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุนทรธัญญารักษ์, ดร., เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๙๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุนทรธัญญารักษ์, ดร., เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๙๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๙๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอุทุมพรกิตติคุณ, ดร., เจ้าคณะตำบลบางรักใหญ่ เขต ๒, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ด้านการวางแผน

รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการลงทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีให้มี **ด้านการวางแผน**

มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจน ในการจัดทำแผนการจัดทำแผน และการวิเคราะห์โอกาสผลสำเร็จที่เกิดจากแผนที่มีต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น ในปี ต่อไปทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในสายงานต่างๆ ควรมีการปรึกษาหารือถึงแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการควรจะเป็นอย่างไร จะได้ออกมาในแนวทางเดียวกัน รวมถึงทั้งสองฝ่ายต้อง

มาหาข้อสรุปร่วมกันว่า สิ่งที่เราคาดหวังจากการนำเสนอแผนปฏิบัติการนั้นคืออะไร ไม่ใช่แค่เพียงมีแผน ไม่ใช่แค่แผนดูดี นำเสนอเก่ง แต่จะต้องมีส่วนที่วิเคราะห์ผลกระทบของแผนที่มีต่อเป้าหมายที่เกี่ยวข้องอีกด้วย ถ้าสามารถทำได้ครบถ้วนตามที่นำเสนอมานี้ รับรองได้ว่าโอกาสที่แผนปฏิบัติการจะเป็นเพียงกระดาษสำหรับการนำเสนอก็จะมีน้อยลง แผนปฏิบัติการก็จะกลายเป็นเครื่องมืออันทรงประสิทธิภาพให้ทั้งกับผู้บริหารและคนทำงานในทุกสายงานอย่างแท้จริง

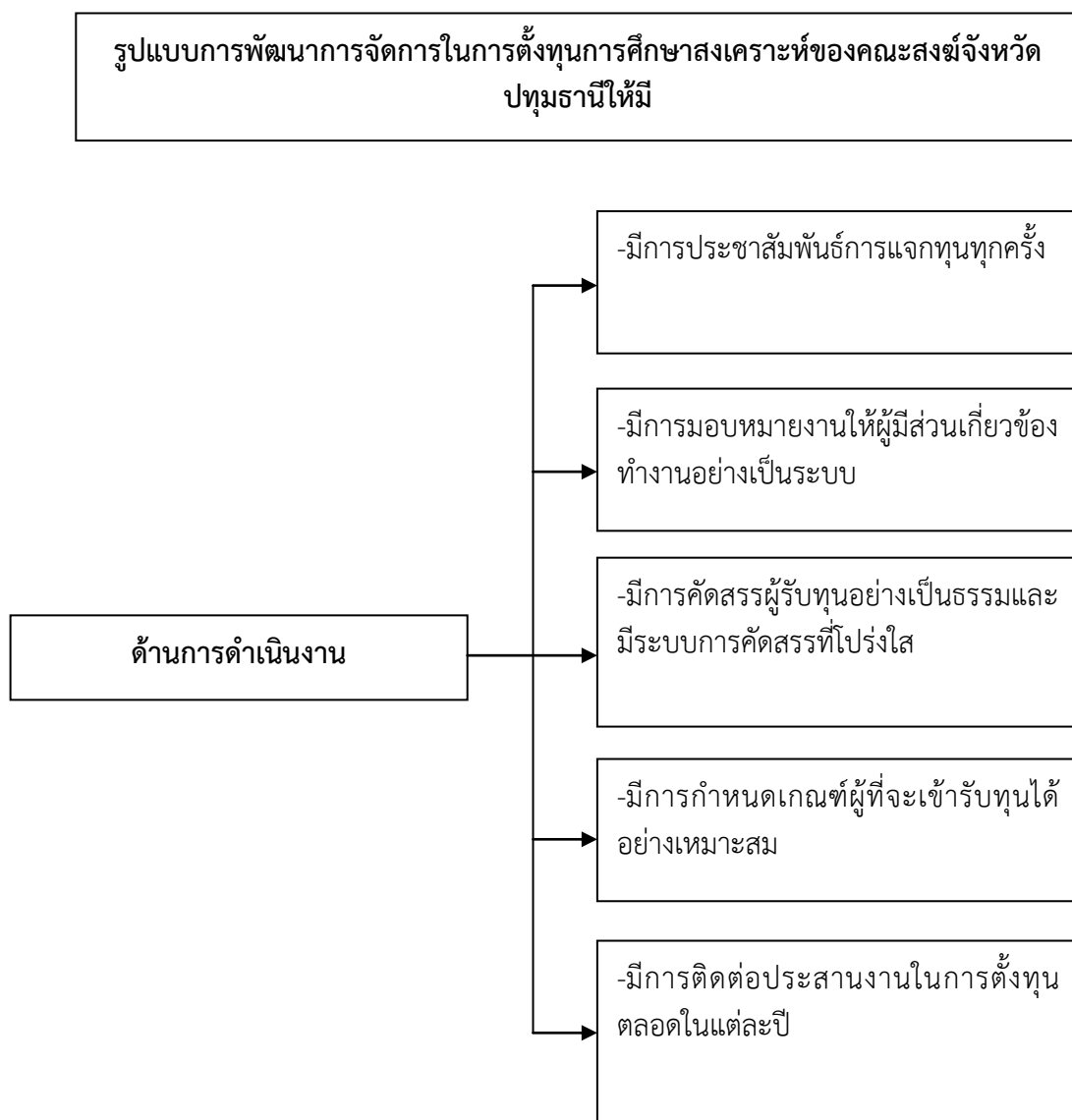
การจัดทำแผนปฏิบัติการหรือที่เรียกกันว่า Action Plan เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่คนทำงานมักจะละเลยไม่ยอมทำ หรือทำแบบขอไปที ปัญหาเกิดจากหลายคนรู้จัก Action Plan และเข้าใจไม่เท่ากัน ไม่รู้ว่าแผนปฏิบัติการที่ดีเขาจัดทำกันอย่างไร มีแบบฟอร์มหรือไม่ มีหัวข้ออะไรบ้าง จะตรวจสอบได้อย่างไรว่าเราทำถูกต้องและถูกใจผู้บริหาร เสนอไปก็ไม่เคยถูกใจ แต่ผู้บริหารก็ไม่เคยบอกเราว่าจะทำอย่างไร บอกแค่เพียงว่าแผนที่เราเสนอไปนั้นเป็นแผนการทำงานธรรมดาไม่ใช่ Action Plan และที่สำคัญกว่านั้นก็คือ มักพูดถึง Plan แล้วนิ่ง หรือนำไปใช้เหมือนกัน แต่เป็นเพียงการทำตามแผนที่เขียนไว้ว่าจะทำอะไรบ้าง (เพื่อสรุปว่าได้ทำตามแผนแล้ว) ส่วนผลของแผนจะเป็นอย่างไรก็ค่อยได้รับความสนใจจากคนทำงานมากนัก แผนปฏิบัติการของบางหน่วยงานถ้าดูย้อนหลังไปสักสองสามปีจะพบว่าแผนปฏิบัติการจะคล้ายๆกัน เปลี่ยนแค่ชื่อแผนเท่านั้น (เพราะแผนเก่ายังไม่ได้ทำเลยนำมาปิดฝุ่นเสียใหม่) มีบางหน่วยงานแทนจะทำแผน แล้วดำเนินการ (Plan แล้ว Action) กลับทำสลับกันคือดำเนินการก่อนแล้วค่อยกลับมาเขียนแผนที่หลัง (Action แล้ว Plan) เพื่อนำเสนอผลงานตอนสิ้นปี เนื่องจากสิ่งที่ Plan ไว้เดิมไม่ได้ทำ แต่สิ่งที่ทำในระหว่างปีนั้นไม่ได้ Plan ไว้ล่วงหน้า

การจัดทำแผนปฏิบัติการส่วนใหญ่มักจะใช้เวลากันเพียงสัปดาห์เดียว บางหน่วยงานใช้เวลาเพียงชั่วโมงเดียวทำแผนปฏิบัติการ ดังนั้น ปัญหาการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ยังมีปัญหาอุปสรรคหลายอย่างที่ทำการวางแผนขาดประสิทธิภาพและไม่เกิดในทางปฏิบัติที่แท้จริง เพื่อให้คนทำงานทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน) ในองค์กรต่างๆ มีแนวทางในการจัดทำแผนที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และร่วมกันทำ

มีการวางแผนด้านงบประมาณประจำปีในเรื่องของการศึกษาสงเคราะห์เพื่อรักษาวิสัยทางการคลังในการควบคุมการเพิ่มขึ้นของรายจ่าย เนื่องจากรัฐบาลจะทราบภาวะของงบประมาณรายจ่ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้การดำเนินงานตามนโยบาย / ยุทธศาสตร์ที่ดำเนินการในปัจจุบัน ซึ่งทำให้รัฐบาลเห็นความเป็นไปได้ของการดำเนินงานตามนโยบายต่างๆ (Bottom-up MTEF) ภายใต้งบประมาณที่ถูกจำกัดตามกรอบการคลังมหภาคของประเทศ (Top-down MTEF) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากส่วนราชการได้มีการวางแผนของตนเองภายใต้เป้าหมายยุทธศาสตร์ของประเทศ และการจัดลำดับความสำคัญ ซึ่งจะช่วยลดการขอเพิ่มงบประมาณที่เกินความจำเป็นในแต่ละปีได้ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ซึ่งจะต้องมีการกำหนดผลผลิต และผลลัพธ์ที่ต้องการให้บรรลุผล แต่เนื่องจากผลผลิต และผลลัพธ์หลายๆ ประเภทไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลได้ภายในระยะเวลา ๑ ปี ดังนั้น การจัดทำประมาณการรายจ่ายล่วงหน้า จะทำให้เห็นความสอดคล้องของงบประมาณที่หน่วยงานจำเป็นต้องใช้เพื่อดำเนินการให้เกิดผลผลิต และผลลัพธ์ตามเป้าหมายภายใต้ระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งจะมีผลต่อการกำหนดเป้าหมายการให้บริการ(สาธารณะ) และทำให้รัฐบาลสามารถนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ

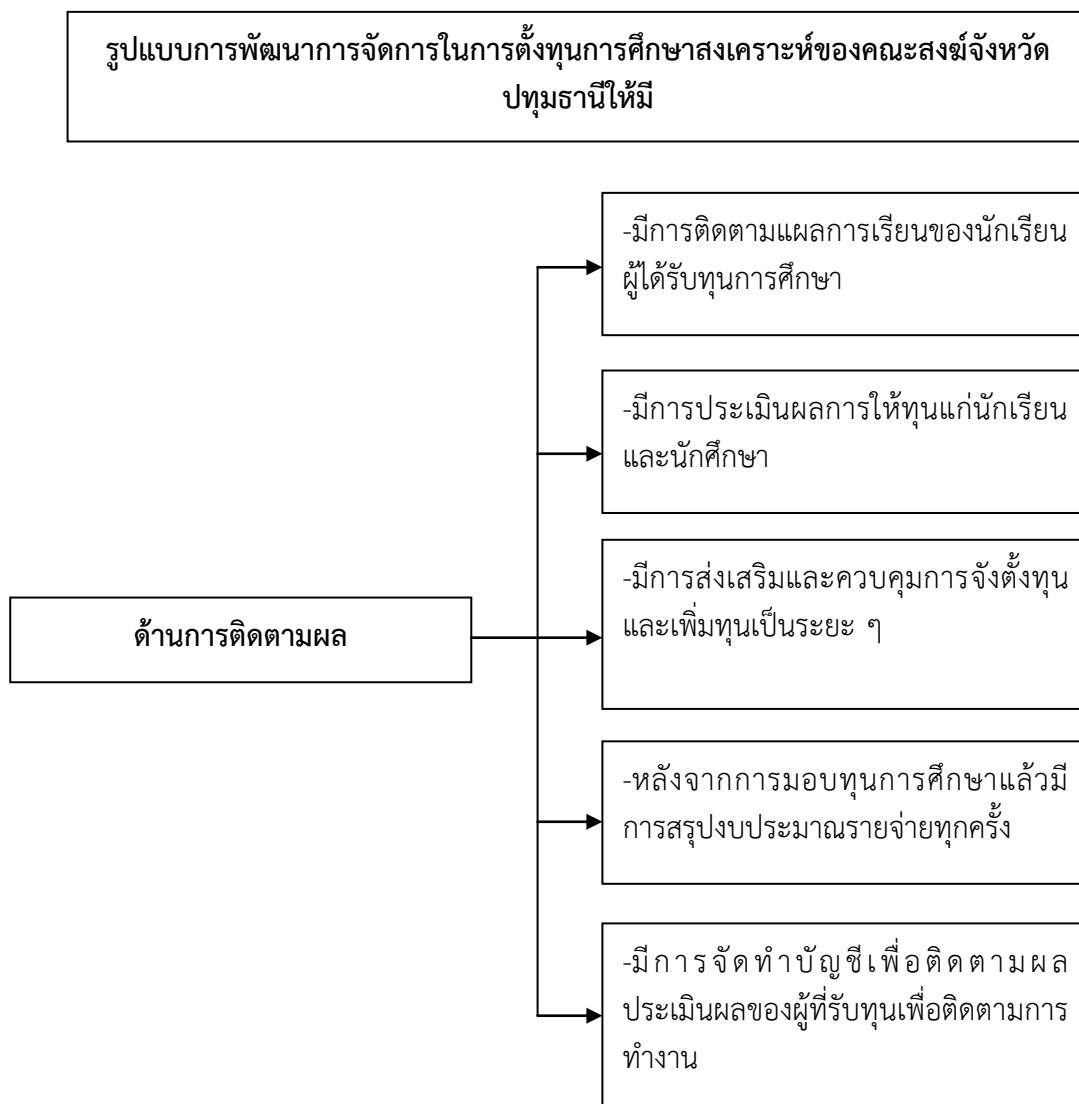
และจัดลำดับความสำคัญ เพื่อจัดสรรงบประมาณให้แก่ผลผลิตต่างๆ ที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่รัฐบาลต้องการต่อไป เพื่อเป็นพื้นฐานของการจัดทำงบประมาณรายจ่ายในแต่ละปี โดยนำแผนที่กำหนดไว้เดิมมาพิจารณาต่อเนื่อง กล่าวคือ งบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าของปีที่ ๑ จะนำมาใช้เป็นฐานในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีต่อไป ซึ่งจะช่วยลดภาระการพิจารณาค่าของงบประมาณในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับหน่วยงาน รัฐมนตรีที่กำกับดูแล และระดับหน่วยงานกลางในการพิจารณาภาพรวม โดยจะใช้เวลาในการมุ่งพิจารณารายละเอียดเฉพาะค่าของงบประมาณที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบาย การทบทวนแผน/ผลการดำเนินงาน และค่าของงบประมาณตามนโยบายใหม่ เพื่อให้รัฐบาลมีกรอบในการวางแผนและตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกของจัดสรรงบประมาณรายจ่ายให้สอดคล้องกับลำดับความสำคัญของเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ นโยบายการคลังระยะปานกลาง และเป้าหมายทางเศรษฐกิจเช่น รัฐบาลสามารถตัดสินใจเพิ่มหรือลดวงเงินงบประมาณในแต่ละปีให้สอดคล้องกับเป้าหมายนโยบายการคลังระยะปานกลาง

การจัดเตรียมเอกสารต่างๆ ในการจัดกิจกรรมในการตั้งทุนการศึกษา มีการจัดตารางเวลาในการทำงานในเรื่องของงานด้านศึกษาสงเคราะห์เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางกรอบการเพิ่มทุนและตั้งทุนร่วมกัน

แผนภาพที่ ๔.๒ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ด้านการดำเนินงาน

รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีให้มี ด้านการดำเนินงาน กล่าวคือ มีการประชาสัมพันธ์การแจกทุนทุกครั้ง มีการมอบหมายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำงานอย่างเป็นระบบ มีการคัดสรรผู้รับทุนอย่างเป็นธรรมและมีระบบการคัดสรรที่โปร่งใส มีการกำหนดเกณฑ์ผู้ที่จะเข้ารับทุนได้อย่างเหมาะสม มีการติดต่อประสานงานในการตั้งทุนตลอดในแต่ละปี

แผนภาพที่ ๔.๓ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ด้านการติดตามผล

รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีให้มิด้านการวัดผลประเมินผล อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบดังกล่าวนี้จะต้องมีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนผู้ได้รับทุนการศึกษา มีการประเมินผลการให้ทุนแก่นักเรียนและนักศึกษา มีการส่งเสริมและควบคุมการจ้ดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ หลังจากการมอบทุนการศึกษาแล้วมีการสรุปงบประมาณรายจ่ายทุกครั้ง มีการจัดทำบัญชีเพื่อติดตามผลประเมินผลของผู้ที่รับทุนเพื่อติดตามการทำงาน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่มทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือการวิจัยเชิงปริมาณนั้นได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ พระภิกษุผู้บริหารวัดหรือคณะกรรมการวัด พระภิกษุและบุคลากรภายในวัด และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ โดยผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Random Sampling) จากพระภิกษุผู้บริหารวัดหรือคณะกรรมการวัด พระภิกษุและบุคลากรภายในวัด และประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จำนวน ๒๔๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพในด้านการวางแผนด้านการดำเนินการ และด้านการติดตามและประเมินผล ให้ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับสำรวจสภาพความพร้อมสำหรับประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางด้านสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการทางสถิติที่ใช้คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่การจัดข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากพระภิกษุผู้บริหารวัดหรือคณะกรรมการวัดที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดศูนย์กลางชุมชน จำนวน ๒๑ รูปหรือคน ใช้วิธีการวิเคราะห์อุปนัย (Analytic Induction) ผลจากการศึกษาสรุปได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่มทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี จะมีการสรุปตามประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปในการจัดการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑) การจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบัน

การจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นให้ความสำคัญมากโดยเฉพาะเจ้าอาวาสในเขตจังหวัดปทุมธานี เกือบทุก

วัดได้จัดตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาเพราะเห็นความจำเป็นในเรื่องการศึกษาของนักเรียนและนักศึกษาได้มีโอกาสมากยิ่งขึ้นในการเรียนการสอน และจังหวัดปทุมธานีมีนโยบายมากยิ่งขึ้นในการเรียนการสอน และจังหวัดปทุมธานีมีนโยบายให้คณะสงฆ์ทุกวัดตั้งทุนและแจกทุนการศึกษามีการให้รายงานเอกสารการตั้งทุนและแจกทุนตามลำดับชั้นปกครอง ฉะนั้นการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์และเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบันนี้ เจ้าคณะพระสังฆาธิการในระดับจังหวัดได้มอบนโยบายลงมาสู่ระดับอำเภอระดับตำบลและในระดับวัดโดยให้พระสังฆาธิการทุกระดับได้จัดตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์และได้กำชับให้พระสังฆาธิการทุกระดับดำเนินการเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ในทุกๆ วาระ ทุกๆ ปี ดังนั้น ในภาพรวมของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีและพระสังฆาธิการทุกระดับได้สนองนโยบายการจัดตั้งทุน และเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ตามกำลังตามความสามารถตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายและสามารถจะจัดทำได้ด้วยดีและมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีที่เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับเห็นความสำคัญเห็นประโยชน์ของการศึกษาสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือทางการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดีมีความประพฤติดีมีความประพฤติเรียบร้อยและยังขาดทุนทรัพย์ขาดปัจจัยในการศึกษาซึ่งเป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมและในส่วนบุคคลทำให้เห็นเจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับว่ามีความเมตตา มีความเอื้อเฟื้อมีกุศลเจตนาอันดีงามโดยที่ไม่เพียงจะเป็นฝ่ายรับแต่อย่างเดียว แต่ยังสามารถจะเป็นผู้ให้ด้วย

๒) ปัญหาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ปัญหาส่วนใหญ่ของวัดในการดำเนินงานด้านการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ คือปัญหานโยบายการทำงานขาดแผนงาน การจัดการที่ไม่เหมาะสมกับงานและการกระจายงาน การอนุเคราะห์ส่งเสริมในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ ขาดการจัดกิจกรรมด้านส่งเสริมในงานการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน และการดำเนินงานหรือกิจกรรมขาดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม และขาดกำลังทุนสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประกอบกับการทำงานต่างวัดต่างทำ ขาดความร่วมมือกันทำงานทำให้การทำงานไปคนละทิศไม่สอดคล้องกันทำให้งานด้านการศึกษาสงเคราะห์ไม่ก้าวหน้า ตลอดจนขาดบุคลากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานและรองรับการปฏิบัติงานในอนาคตเป็นจำนวนมาก ดังนั้นวัดและคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีผู้มีหน้าที่รับผิดชอบงานในด้านการศึกษาสงเคราะห์ทุกระดับ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่ กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ทุกวัดของจังหวัดปทุมธานีอย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกันและมีเครือข่ายร่วมมือกันโดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดังด้วยศีลจริยวัตรตามหลักธรรมวินัย มีความอดทนเสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพิ่มความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

๓) แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน

ด้านการวางแผนนั้นทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกปี และได้เน้นเรื่องการจัดตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนการศึกษาสงเคราะห์และระดับเจ้าคณะอำเภอก็จะประชุมกันทุกเดือนพร้อมท่านเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ ก็จัดประชุมเจ้าอาวาสระดับอำเภอชี้แจงในเรื่องนี้เป็นประจำ จะเป็นจุดแข็งในการตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนของคณะสงฆ์

จังหวัดปทุมธานี ผู้นำวัด คือ เจ้าอาวาสจะต้องมีการวางแผนแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาทั้งด้านวัตถุ ปัจจัย บุคลากร ก็จะทำให้การขับเคลื่อนและดำเนินการตั้งทุนสงเคราะห์ดังกล่าว เกิดปัญหาต่างๆจะค่อยคลี่คลายไปในทางที่ดีโดยอาศัยองค์กรต่างๆให้การส่งเสริมสนับสนุน คือ ๑. เจ้าอาวาสต้องมีวิสัยทัศน์ ๒. ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ๓. พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๔. ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ๕. ประชาชนเล็งเห็นผลประโยชน์ของการศึกษาและการขยายความอุปถัมภ์เรื่องทุนดังกล่าว ดังนั้น ควรมีการวางแผนให้ชัดเจนรัดกุมว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มีภักดีกาให้ชัดเจนในการตั้งและเพิ่มทุนควรตั้งทุนและควรมีการวางแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๔) แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน

การจัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียน เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสทุกวัดที่จะต้องชวนชาวบ้านจัดตั้งทุนสงเคราะห์โดยมุ่งเป็นทุนการเรียนแก่นักเรียน อีกประเภทหนึ่งก็เป็นการเพิ่มพูนเกียรติคุณของคณะสงฆ์ไทยว่า คณะสงฆ์ไม่ใช่เป็นผู้รับอย่างเดียว ยังเป็นผู้ให้ในโอกาสที่ควรจะได้ พร้อมกับเป็นการเพิ่มพูนเกียรติคุณของวัดนั้นๆ อีกด้วย ทำให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กเหล่านั้นมีความอุ่นใจว่า “พระสงฆ์มิได้ทอดทิ้งประชาชน” การดำเนินงานการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มทุนแนวทางการพัฒนานั้นก็พัฒนาทั้งจังหวัดก็ทำด้านการพัฒนาอยู่แล้วและก็ตั้งอยู่แล้ว ด้านการดำเนินการทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีทำงานตามขั้นตอน คือ ระดับวัด เจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาสจัดตั้งระดับตำบลควบคุมดูแลรวบรวมเอกสารข้อมูลการจัดตั้งทุนการศึกษาแล้วส่ง เจ้าอาวาสอำเภอรวบรวมส่งจังหวัด ส่วนการตั้งทุนนั้นวัดจะตั้งในระดับไหน จะระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละวัด การดำเนินงานของแต่ละวัดโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ขับเคลื่อนที่มีบทบาทและความสำคัญในการตั้งทุนโดยอาศัยศรัทธาจากพุทธศาสนิกชนให้การสนับสนุนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาทุนสงเคราะห์นักเรียน นักศึกษา พระภิกษุ-สามเณร

๕) แนวทางพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะของสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการติดตามและประเมินผล

ด้านการศึกษาติดตามประเมินผลมีแนวทางการระบบการศึกษาและข้อเสนอแนะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชา การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาของเด็กตามที่คณะสงฆ์มีนโยบายให้วัดต่างๆดำเนินการตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาทุกระดับซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ในการตั้งทุนแจกทุนได้เวียนมาถึงเจ้าคณะตำบลรวบรวมส่งเจ้าคณะอำเภอให้เจ้าคณะอำเภอดำเนินการสรุปการตั้งทุนแจกทุนเพิ่มทุนแต่ละอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัดทราบ ท่านเจ้าคณะจังหวัดรวบรวมส่งเจ้าคณะภาคทราบต่อไปเป็นประจำทุกปีจึงไม่มีปัญหาประการใดของจังหวัดปทุมธานี การติดตามประเมินผลงาน ก็คือดูเรื่องการศึกษา นักศึกษา มากน้อยประการใด ทั้งบาลี ธรรมะ และธรรมศึกษานักเรียนมีผลงานดีตลอดทุกปี เป็นตัวประเมินได้ดี ด้านการติดตามและประเมินผลทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีเอกสารนำมาชี้แจงให้คณะสงฆ์ได้ทราบว่า วัดไหนบ้างที่ยังไม่ตั้งทุน วัดไหนบ้างที่ตั้งทุนแล้วได้เพิ่มทุนและได้แจกทุนหรือไม่อย่างไร ผู้นำที่มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินงานส่วนนี้จะต้องติดตามการตั้งกองทุน และเพิ่มทุนเป็นประจำทุกปีและให้ผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้อง เช่น บุคลากรภายในวัด พระภิกษุ ไวยาวัจกรกรรมการวัดได้ร่วมกันทำงานติดตามการประเมินผลแต่ละที่ว่าได้ตั้งทุนเพิ่มทุนมีงบประมาณเท่าไรและเงินที่จะได้มาเพิ่มนั้นมาจากไหน

๕.๑.๒ การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑) สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการวิจัยสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นมีอายุระหว่าง ๒๖-๓๐ ปี จำนวน ๙๑ คน คิดเป็น ๓๗.๖๐ เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๓๑-๓๕ ปี จำนวน ๖๔ คน คิดเป็น ๒๖.๔๐ เปอร์เซ็นต์ น้อยที่สุดคือ มากกว่า ๔๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๐ คน คิดเป็น ๘.๓๐ เปอร์เซ็นต์

ส่วนพรรษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุพรรษามากกว่า ๒๐ พรรษา จำนวน ๑๐๖ รูป คิดเป็น ๔๓.๘๐ เปอร์เซ็นต์ รองลงมาคือ ๑๖-๒๐ พรรษา จำนวน ๗๑ รูป คิดเป็น ๒๙.๓๐ เปอร์เซ็นต์ น้อยที่สุดคือ ๒๗ พรรษา จำนวน ๒๗ รูป คิดเป็น ๑๑.๒๐ เปอร์เซ็นต์ ส่วนพรรษาน้อยกว่า ๕ นั้นไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีพรรษาน้อยกว่า ๕ พรรษาเลย

วุฒิการศึกษาสามัญของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๓๙ รูป คิดเป็น ๕๗.๔๐ เปอร์เซ็นต์ น้อยที่สุดคือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๙ รูป คิดเป็น ๑๖.๑๐ เปอร์เซ็นต์

วุฒิการศึกษาทางธรรมของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือนักธรรมชั้นเอก จำนวน ๙๐ รูป คิดเป็น ๓๗.๒๐ เปอร์เซ็นต์ น้อยที่สุดคือนักธรรมชั้นโท จำนวน ๖๙ รูป คิดเป็น ๒๘.๕๐ เปอร์เซ็นต์ ส่วนไม่มีวุฒิทางธรรมนั้นปรากฏว่าทุกรูปสอบได้วุฒิทางธรรมตั้งแต่ชั้นตรีขึ้นไปหมดทุกรูป

วุฒิการศึกษาเปรียญธรรมของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเปรียญธรรม ๗-๙ จำนวน ๑๐๑ รูป คิดเป็น ๔๑.๗๐ เปอร์เซ็นต์ น้อยที่สุดคือประโยค ๑-๒ ถึง ป.๖.๓ จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็น ๓๒.๖๐ เปอร์เซ็นต์

๕.๑.๓ การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

๑) การวิเคราะห์ระดับการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ระดับในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ระดับในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อโดยข้อที่มีระดับมากที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจน ($\bar{X} = ๓.๙๗$) รองลงมาคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการวางแผนด้านงบประมาณประจำปีในเรื่องของการศึกษาสงเคราะห์

($\bar{X} = ๓.๙๕$) และน้อยที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการจัดตั้งทุนเพิ่มทุนเป็นการเฉพาะ ($\bar{X} = ๓.๖๕$)

ระดับในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๒$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยข้อที่มีระดับมากที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประชาสัมพันธ์การแจกทุนทุกครั้ง ($\bar{X} = ๔.๐๓$) รองลงมาคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้มีการมอบหมายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำงานอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = ๓.๙๙$) และน้อยที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์โดยเฉพาะเรื่องการจัดตั้งทุนร่วมกันดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = ๓.๘๖$)

ระดับในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยข้อที่มีระดับมากที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนผู้ได้รับทุนการศึกษา ($\bar{X} = ๔.๐๔$) รองลงมาคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประเมินผลการให้ทุนแก่นักเรียนและนักศึกษา ($\bar{X} = ๓.๙๘$) และน้อยที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประเมินผลการจัดสรรทุนให้แก่นักเรียนนักศึกษา ($\bar{X} = ๓.๗๗$)

๕.๑.๔ นำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑) รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน

รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผนนั้นทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกปี และได้เน้นเรื่องการจัดตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนการศึกษาสงเคราะห์และระดับเจ้าคณะอำเภอก็จะประชุมกันทุกเดือนพร้อมท่านเจ้าคณะอำเภอทุกอำเภอ ก็จัดประชุมเจ้าอาวาสระดับอำเภอชี้แจงในเรื่องนี้เป็นประจำ จะเป็นจุดแข็งในการตั้งทุน เพิ่มทุน และแจกทุนของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ผู้นำวัด คือ เจ้าอาวาสจะต้องมีการวางแผนแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาทั้งด้านวัตถุปัจจัย บุคลากร ก็จะทำให้การขับเคลื่อนและดำเนินการตั้งทุนสงเคราะห์ดังกล่าว เกิดปัญหาต่างๆก็จะค่อยคลี่คลายไปในทางที่ดีโดยอาศัยองค์กรต่างๆให้การส่งเสริมสนับสนุน คือ

๑. เจ้าอาวาสต้องมีวิสัยทัศน์
๒. ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ
๓. พัฒนาอย่างต่อเนื่อง
๔. ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ
๕. ประชาชนเล็งเห็นผลประโยชน์ของการศึกษาและการขยายความอุปถัมภ์เรื่องทุน

ดังกล่าว

๒) รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินการ

รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินการนั้นคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประชาสัมพันธ์การแจกทุนทุกครั้ง มีการกำหนดเกณฑ์ผู้ที่จะเข้ารับทุนได้อย่างเหมาะสม มีการจัดสรรทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการให้ทุน มีการคัดสรรผู้รับทุนอย่างเป็นธรรมและมีระบบการคัดสรรที่โปร่งใส มีการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอนและสามารถตรวจสอบได้ มีการมอบหมายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำงานอย่างเป็นระบบ วางกรอบการทำงานให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการติดต่อประสานงานในการตั้งทุนตลอดในแต่ละปี ดำเนินการในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ประการสำคัญมีการเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์โดยเฉพาะเรื่องการจัดตั้งทุนร่วมกันดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ

๓) รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและประเมินผล

รูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและประเมินผล มีแนวทางพัฒนาระบบการศึกษาและข้อเสนอแนะในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชา การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาของเด็กตามที่คณะสงฆ์มีนโยบายให้วัดต่างๆดำเนินการตั้งทุนและแจกทุนการศึกษาทุกระดับซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ในการตั้งทุนแจกทุนได้เวียนมาถึงเจ้าคณะตำบลรวบรวมส่งเจ้าคณะอำเภอให้เจ้าคณะอำเภอดำเนินการสรุปการตั้งทุนแจกทุนเพิ่มทุนแต่ละอำเภอรายงานเจ้าคณะจังหวัดทราบ ท่านเจ้าคณะจังหวัดรวบรวมส่งเจ้าคณะภาคทราบต่อไปเป็นประจำทุกปีจึงไม่มีปัญหาประการใดของจังหวัดปทุมธานี การติดตามประเมินผลงาน ก็ดีดูเรื่องการศึกษา นักศึกษา มากน้อยประการใด ทั้งบาลี ธรรมะ และธรรมศึกษา นักเรียนมีผลงานดีตลอดทุกปี เป็นตัวประเมินได้ดี ด้านการติดตามและประเมินผลทางคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจะมีเอกสารนำมาชี้แจงให้คณะสงฆ์ได้ทราบว่า วัดไหนบ้างที่ยังไม่ตั้งทุน วัดไหนบ้างที่ตั้งทุนแล้วได้เพิ่มทุนและได้แจกทุนหรือไม่อย่างไร ผู้นำที่มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินงานส่วนนี้จะต้องติดตามการตั้งกองทุน และเพิ่มทุนเป็นประจำทุกปีและให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๒.๑ อภิปรายผลการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจากสรุปผลการวิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

๑) ด้านการวางแผน

การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผนนั้นจะเห็นว่า คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจน มีการจัดตารางเวลาในการทำงานในเรื่องของงานด้านศึกษาสงเคราะห์

มีการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการจัดการในการตั้งทุนและทุนการศึกษา มีการวางแผนด้านงบประมาณประจำปีในเรื่องของการศึกษาสงเคราะห์ มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการจัดตั้งทุนเพิ่มทุนเป็นการเฉพาะ มีการจัดประชุมเพื่อวางแผนในเรื่องของการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ มีส่วนร่วมกันในการวางแผนงานการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาสงเคราะห์ มีนโยบายในการจัดการเรื่องการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยกันวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณในการให้ทุนการศึกษา เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางกรอบการเพิ่มทุนและตั้งทุนร่วมกัน เมื่อพิจารณาในระดับแล้วก็พบว่า ระดับในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยข้อที่มีระดับมากที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจน รองลงมาคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการวางแผนด้านงบประมาณประจำปีในเรื่องของการศึกษาสงเคราะห์ และน้อยที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องของการจัดตั้งทุนเพิ่มทุนเป็นการเฉพาะ

๒) ด้านการดำเนินงาน

การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงานจากผลการวิจัยจะเห็นว่า คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประชาสัมพันธ์การแจกทุนทุกครั้ง มีการกำหนดเกณฑ์ผู้ที่จะเข้ารับทุนได้อย่างเหมาะสม มีการจัดสรรทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการให้ทุน มีการคัดสรรผู้รับทุนอย่างเป็นธรรมและมีระบบการคัดสรรที่โปร่งใส มีการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอนและสามารถตรวจสอบได้ มีการมอบหมายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำงานอย่างเป็นระบบ และคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้วางกรอบการทำงานให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการติดต่อประสานงานในการตั้งทุนตลอดในแต่ละปี ได้ดำเนินการในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน มีการเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์โดยเฉพาะเรื่องการจัดตั้งทุนร่วมกันดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ เมื่อพิจารณาระดับแล้วก็พบว่า ระดับในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการดำเนินงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยข้อที่มีระดับมากที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประชาสัมพันธ์การแจกทุนทุกครั้งรองลงมาคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้มีการมอบหมายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำงานอย่างเป็นระบบและน้อยที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์โดยเฉพาะเรื่องการจัดตั้งทุนร่วมกันดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ

๓) ด้านการวัดผลและประเมินผล

การพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและประเมินผลจากผลการวิจัยจะเห็นว่าคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนผู้ได้รับทุนการศึกษา มีการประเมินผลการให้ทุนแก่นักเรียนและนักศึกษา มีการตรวจสอบนักเรียนที่ได้รับทุนไม่ซ้ำซ้อนกับการรับทุนจากที่อื่น มีการประเมินผลการจัดสรรทุนให้แก่ นักเรียนนักศึกษา หลังจากการมอบทุนการศึกษาแล้วมีการสรุปงบประมาณรายจ่ายทุกครั้ง มีการ

ส่งเสริมและควบคุมการจ้ดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการตรวจสอบติดตามการมอบทุนการศึกษา คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจ้ดตั้งคณะกรรมการติดตามผลและประเมินการตั้งทุนอย่างชัดเจน มีการจ้ดทำบัญชีเพื่อติดตามผลประเมินผลของผู้ที่รับทุนเพื่อติดตามการทำงาน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บ้ดบ้ปัญหาด้วยความการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกวัด เมื่อพิจารณาในระดับแล้วก็พบว่าระดับในการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ด้านการวัดผลและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยข้อที่มีระดับมากที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนผู้ได้รับทุนการศึกษารองลงมาคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประเมินผลการให้ทุนแก่นักเรียนและนักศึกษา และน้อยที่สุดคือข้อที่ว่าด้วยคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประเมินผลการจัดสรรทุนให้แก่ักเรียนนักศึกษา

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ในการการพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ด้านการตั้งทุนเพิ่มทุนการศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการในการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรเสนอแนะโดยแบ่งออกเป็น ๓ ด้านได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายดังนี้

๑) คณะสงฆ์จัดการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการในเรื่องการตั้งทุนของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะให้ผลการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวมีความชัดเจนและบรรลุ

๒) คณะสงฆ์วางระบบการพัฒนาประสิทธิภาพและในการตั้งทุนของการจ้ดทำเรื่องของการ

๓) คณะสงฆ์ติดตามวัดผลและประเมินผลในการจ้ดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะและมีการรายงานผลให้ผู้บ้ดบ้ปัญหาตามลำดับเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

การจ้ดตั้งทุนและเพิ่มทุนของคณะสงฆ์ไม่ว่าจะเป็นคณะสงฆ์จังหวัดใดก็ตามควรที่จะมีการประชุมและวางแผนในการจัดการในเรื่องดังกล่าวโดยพร้อมเพียงกันซึ่งสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในเรื่องดังกล่าวควรมีประเด็นที่นำไปสู่การปฏิบัติได้ดังนี้

๑) ควรกำหนดให้มีการสร้างกิจกรรมต่างๆ ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยเฉพาะเพื่อที่จะทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๒) ผู้บริหารควรทำความเข้าใจและวางแผนยุทธศาสตร์ในการจ้ดทำแผนพัฒนาในเรื่องการจ้ดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๓) ควรกำหนดแผนปฏิบัติงานทั้งของฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการรวมถึงคณะกรรมการในแต่ละชุดที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้การบริหารงานในเรื่องดังกล่าวเกิดสูงสุด

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อประโยชน์ในเชิงวิชาการ ในประเด็นด้านการจัดการตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีจากการศึกษาการวิจัยทั้งการรวบรวมเอกสาร ตำรา ทฤษฎี และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามอย่างใกล้ชิดผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ ดังนี้

๑) ควรศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์เพื่อที่จะได้วิเคราะห์ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและปัจจัยที่สำคัญในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุน

๒) ควรศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหารกองทุนต่างๆ ว่ามีการบริหารจัดการอย่างไร เพื่อทำให้เห็นภาพรวม รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อจะได้หาทางออกและแนวทางการแก้ไขต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

๓) ควรศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางหรือกระบวนการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนว่าควรมีแนวทางการบริหารจัดการในเรื่องดังกล่าวนี้อย่างไร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กนก แสนประเสริฐ. ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

กรมการศาสนา. คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙.

กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต ๑. คู่มือ
ปฏิบัติงานการขอรับเงินอุดหนุนรายบุคคล. พิจิตร : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพิจิตร เขต ๑, ๒๕๕๔.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ
กฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

กองศาสนศึกษา. คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล. กรุงเทพมหานคร :
กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.

แจ๊ค เอ็ม พอตเตอร์. โครงสร้างสังคมชาวไทย. แปลโดย นฤจร อธิจิระจรัส. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖.

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. จากรัฐชาติสู่รัฐตลาด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์,
๒๕๔๔.

ชุตีระ ระบอบ และคณะ. ระเบียบวิธีวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,
๒๕๕๒.

ชูชีพ พุทประเสริฐ. เอกสารประกอบการสอน ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา. คณะวิชาครุศาสตร์ :
วิทยาลัยครูเชียงราย, มปป.

ณรงค์ เส็งปรีชา. มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘.

ทินพันธ์ นาคตะ. พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๙.

ธนจรส พูนสิทธิ์. การจัดการองค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

ธีรยุทธ บุญมี. ขาดินนิยมและหลังขาดินนิยม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธีรวุฒิ บุญยโสภณ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔.
- บุญทัน ดอกไธสง. **การจัดองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- ปกรณ ปรียากร. **การบริหารพัฒนาชนบท**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๐.
- ประยุทธ์ เจริญสวัสดิ์. **การบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : กรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐.
- ป่วย อึ้งภากรณ์. **ศาสนธรรมกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๓๐.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- _____ . **อ้างอิงใน กรมการศาสนา. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.
- _____ . **เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **คำกล่าวปาฐกถาบรรยาย**. ในการประชุมพระสังฆาธิการ ระดับอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล ในเขตปกครองสงฆ์ภาค ๒ ณ วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี, ๒๕๔๖.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). **บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๔๖.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- _____ . **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมมะอินเทรน, ๒๕๕๔.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). **วิทยาพระสังฆาธิการ เล่ม ๑**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๓.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.
- พระมหาไพฑูริย์ ปนตนนฺโท. **การบริหารคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๐.
- พระมหาสมทรง สิรินฺธโร และคณะ. **บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเกล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). **การบริหารวัด**. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- พระวิสุทธีภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พุทฺธมฺรสี). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์, รศ.ดร. **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาวิทาลัยศรีนครินทร์โรดม ประสานมิตร, ๒๕๓๘.
- พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- พิชัย เสี่ยมจิต. **การบริหารงานเฉพาะด้านในสถาบันอุดมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๒.
- พิทยา บวรวัฒนา. **การบริหารเชิงบูรณาการ**. นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖.
- ไพบุลย์ ช่างเรียน. **วัฒนธรรมการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๒.
- ภาวิตา ธาราศรีสุทธิ. **การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๗.
- มัลลิกา ต้นสอน. **การจัดการยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔.
- มาซารุ อิบูกะ. **รอให้ถึงอนุบาลก็สายเสียแล้ว**. แปลโดย ชีระสุมิตร และพรอนงค์ นิยมคำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- มานพ พลไพรินทร์. **คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : หจก. ชูติมาการพิมพ์, ๒๕๓๑.
- ราชันตี - ธรรมนิตี. **ราชบัณฑิตยสถานจัดทำเพื่อทูลเกล้าฯ ถวายเนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๕**. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๗.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๒.
- วัชร บวรสิงห์. **การบริหารหลักสูตร**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน. **การบริหารและการพัฒนาองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, รศ.ดร. **การวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารการศึกษา**, สกลนคร : สมศักดิ์การพิมพ์, ๒๕๔๙.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.
- สมใจ ลักษณะ. **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๒.
- สมชาย คุรงค์เดช. **การประเมินโครงการ : แนวคิดและวิธีการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๒.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. **การพัฒนาชนบทตามแนววิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๓๐.
- สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สมยศ นาวิการ. การพัฒนาองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๑.
- สัมพันธ์ ภูโพบูลย์. องค์กรและการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : พัทธ์อักษร, ๒๕๔๒.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕.
- สำเนา ขจรศิลป์. มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา ๑ : พื้นฐานและบริการนักศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๙.
- สุจิตรา อ่อนค้อม. รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดสามชุก. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, ๒๕๔๖.
- สุพจน์ ทรายแก้ว. การวัดผลการปฏิบัติงาน. เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนกลยุทธ์และการบริหารงานมุ่งผลงาน. เชียงราย: สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๕.
- สุรชาติ กิ่งมณี. กระบวนทัศน์การพัฒนาห้องสมุดสู่ความสำเร็จ (Paradigm of Library Development for Success). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.
- สุรพล สุยะพรหม, ผศ.ดร. และ สุทธิรักษ์ ศรีจันทร์เพ็ญ. ระเบียบวิธีวิจัยทางการจัดการ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- สุวพิชชา ประสิทธิ์ธัญกิจ. การศึกษาสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- เสถียร เขยประทัน. ศักยภาพของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.
- เสนาะ ตีเยาว์. หลักการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙.
- องค์การยูนิเซฟ. รายงานสภาวะเด็กโลก พ.ศ. ๒๕๔๙. กรุงเทพมหานคร : องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย, พ.ศ. ๒๕๔๙.
- อรุณ รักรธรรม. การพัฒนาและการฝึกอบรมบุคคล : ศึกษาเชิงพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร : อักษรทิพย์, ๒๕๓๕.

(๒) บทความ:

- บรรณาธิการ. “พระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการสร้างคน”, **มติชนรายสัปดาห์**. ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๑๓๔๗. (๙ มิถุนายน ๒๕๔๙) : ๓.
- สุมน อมรวิวัฒน์, ศ. “มหาราชในประวัติศาสตร์ไทย”, **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน**, ๒ (๒๕๓๓) : ๑๘๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๓) วิทยานิพนธ์/รายงานวิจัย:

กรภัค จำปประยูร. “การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมพลังอำนาจภาคประชาชนด้านความเป็นประชาธิปไตย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

กาญจนา บุญยัง. “การบริหารงานขององค์กรในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กรณีศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

เกยูร วงศ์ก้อม. “กลยุทธ์การนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการสู่การปฏิบัติของสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ”. **วิทยานิพนธ์การจัดการดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙.

จักรินทร์ ผุดผ่อง และคณะ. “ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อการพัฒนาบุคคลโดยวิธีการสอนแนะ กรณีศึกษาหน่วยงานภาครัฐบาลเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๕.

จักรินทร์ ผุดผ่อง และคณะ. “ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อการพัฒนาบุคคลโดยวิธีการสอนแนะ กรณีศึกษาหน่วยงานภาครัฐบาลเอกชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๕.

ฉันทภรณ์ นิลอรุณ. “การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”. **ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ฉันทภรณ์ นิลอรุณ. “การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”. **ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

นวพร แสงหนุ่ม. “ในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔.

นันทรัตน์ ปรีวัติธรรม. “การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของเด็กและเยาวชนที่รับทุนการศึกษาสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

พระครูธรรมศาสน์อุโฆษ (ธงไชยวัฒน์ อีสสรธมโม). “บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทฺธโณ). “การพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ภาค ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระทีฆทัสสีมุนีวงศ์ (วิรัช วสสิริ). “ตัวแบบการบริหารคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๘.
- พระราชปริยัติ (สฤชต์ ประธาตุ). “การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พีพล เพ็งหาพันธ์. “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการระดมทรัพยากรและจัดตั้งกองทุนการศึกษา โรงเรียนภูกระดึงอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. สาขาการบริการศึกษา : มหาวิทยาลัยสารคาม, ๒๕๕๓.
- ภาวนา ศศิฤกษ์. “การจัดการทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนอาชีวศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา : สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๔๗.
- สมจิตร พึ่งพรรษา. “การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงระบบในการบริหารที่ส่งผลต่อของสถานศึกษาเครือข่ายคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี”. **วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- สุรางค์รัตน์ พันแสง. “การจัดการความรู้เพื่อสนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์”. **รายงานการวิจัย**. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๐.
- เสาวนีย์ ไชยกุล และ จงจิตร แสงทอง. “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพะเยา”. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา, ๒๕๕๔.
- อภิรักษ์ จันตะนี และดร.ปรีชา วรรัตน์ไชย, รศ.ดร. “การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการหลักสูตรระดับปริญญาเอกของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและของเอกชน”, **รายงานการวิจัย**. คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๑.
- อรอนงค์ โรจน์วัฒนบูลย์. “การพัฒนาตัวแบบผู้นำเชิงนวัตกรรม”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๓.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

การศึกษาสงเคราะห์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.google.co.th/url? Sampaouom.org/Doc/บทที่%20%20๗.doc>. [๑๗ กันยายน ๒๕๕๖].

บรรณานุกรม (ต่อ)

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรมการศาสนา. ความสำคัญของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.dra.go.th/dra_learn/main.php [๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑].

(๔) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ นายจิรวิชญ์ นิยมธรรม, ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระเทพรัตนสุธี, เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระครูโสภณกิจจารักษ์, เจ้าคณะตำบลบึงบอน อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระครูโสภณคุณานุกูล, เจ้าคณะอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระครูไพศาลวัฒน์คุณ, เจ้าคณะตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระครูปทุมรัตน์ธาร, เจ้าคณะตำบลลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระครูพิศาลสิริธรรม, เจ้าคณะตำบลศาลาครุ อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมวาที, เจ้าคณะอำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระครูสุจิตร์รัตนกร, เจ้าคณะตำบลบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระครูสุวรรณวรการ, รองเจ้าคณะอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระครูอาทรธัญญานูรักษ์, เจ้าคณะตำบลบึงคอไห อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี, ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สัมภาษณ์ พระราชกิตติเมธี, รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๘.

(๕) สันทนาการเฉพาะ:

สันทนาการเฉพาะ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

สันทนาการเฉพาะ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

สันทนาการเฉพาะ พระครูศรีนันทวัฒน์, ดร., เจ้าคณะตำบลใหญ่ตลาดขวัญ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

สันทนาการเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสุนทรธัญญารักษ์, ดร. เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.
 สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอรรถธรรมภาณี, ดร., นักวิชาด้านการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.
 สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูอุทุมพรกิตติคุณ, ดร. เจ้าคณะตำบลบางรักใหญ่ เขต ๒, ๓ มีนาคม พ.ศ.
 ๒๕๖๐.
 สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดประดิษฐ์ ฐิตาโภ, นักวิชาด้านการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.
 สนทนากลุ่มเฉพาะ พระพิพัฒนศาสนกิจจาทร, นักวิชาด้านการจัดการ, ๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

๒. ภาษาอังกฤษ :

- Arnold, H. J., & Feldman, D. c. **Organizational behavior**. New York: McGraw-Hill, 1968.
- Eddy, W. B. **Public organization behavior and development**. Cambridge, MA: Winthrop, 1981.
- Edgar H. Chien. **Organization Psychology**. 2nd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1970.
- Helen M. Tobin and others. **The Process of Staff Development : Component for Chang**. Saint Louis : The C.V. Mosby Co., 1974.
- Katz, D and R. Kahn. **The Social Psychology of Organization**. New York : Jogn Wiley & Sons., 1966.
- Robbins, I. P. **Organization theory: Structure. design and applications** 2nd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1987.
- Simon Herbert, A. **public Administration**. New York: Alfrcod A Kuopf, 1966.
- Stephen R. Covey. **Organizational theory and design: A strategic approach for management**. New York: McGraw-Hill, 1985.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๑. อาจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๒. อาจารย์ ดร.นพดล ตีไธสงค์	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๓. อาจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๔. อาจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์
๕. อาจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

๑. พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ ป.ธ.๕)	เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี
๒. พระราชกิตติเมธี (ชะลอ ป.ธ.๕)	รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี
๓. พระครูโสภณพิทักษ์ (วิโรจน์)	เจ้าคณะอำเภอเมือง
๔. พระครูปทุมรัตนพิทักษ์ (สุวรรณ)	รองเจ้าคณะอำเภอเมือง
๕. พระครูโกศลธรรมสุนทร (บุญผูก)	เจ้าคณะอำเภอสสามโคก
๖. พระครูวรธรรมวาทी (นิพนธ์ ป.ธ.๕)	เจ้าคณะอำเภอลาดหลุมแก้ว
๗. พระครูมงคลกิจจักรักษ์ (สันติชัย)	เจ้าคณะอำเภอคลองหลวง
๘. พระครูวิบูลวรคุณ (ฉวี)	เจ้าคณะอำเภอลำลูกกา
๙. พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์)	รองเจ้าคณะอำเภอลำลูกกา
๑๐. พระครูโสภณคุณานุกูล (วิชิต ป.ธ. ๓)	เจ้าคณะอำเภอธัญบุรี
๑๑. พระครูปทุมธรรมวาที (สุชิน)	เจ้าคณะอำเภอหนองเสือ
๑๒. พระครูสุจิตร์ตนากร (สังวาลย์)	เจ้าคณะตำบลบึงบา
๑๓. พระครูโสภณกิจจารักษ์ (บานเย็น)	เจ้าคณะตำบลบึงบอน
๑๔. พระครูพิศาลสิริธรรม (ประสาน)	เจ้าคณะตำบลศาลาครุ
๑๕. พระครูธัญรัตนการ (สุชาติ)	เจ้าคณะตำบลลำผักกูด
๑๖. พระครูอาหารธัญญานุรักษ์ (มนตรี)	เจ้าคณะตำบลลำไทร
๑๗. พระครูอุดมธัญคุณ (ชิต)	เจ้าคณะตำบลบึงทองหลาง
๑๘. พระครูปทุมศีลาภรณ์ (สมทรง)	เจ้าคณะตำบลลำลูกกา
๑๙. พระครูไพศาลวัฒนคุณ (สมพร)	เจ้าคณะตำบลคูคต
๒๐. พระครูปทุมรัตนธาร (สมพร)	เจ้าคณะตำบลลาดหลุมแก้ว

ภาคผนวก ข.

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ / คนที่					สรุป/แปลผล	
		๑	๒	๓	๔	๕	ค่า IOC	แปลผล
	การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการลงทุนและ เพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี							
	๑. ด้านแผนงาน							
๑.๑	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน เกี่ยวกับงานด้านศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๒	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดทำตารางเวลาในการ ทำงานในเรื่องของงานด้านศึกษาสงเคราะห์	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๓	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการจัดการในการลงทุนและ ทุนการศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๔	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการวางแผนด้าน งบประมาณประจำปีในเรื่องของการศึกษาสงเคราะห์	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๕	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ รับผิดชอบในเรื่องของการจัดตั้งทุนเพิ่มทุนเป็นการ เฉพาะ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๖	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดประชุมเพื่อวางแผน ในเรื่องของการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๗	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีส่วนร่วมในการวางแผน งานการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาสงเคราะห์	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๘	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีนโยบายในการจัดการเรื่อง การจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๙	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการเชิญหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องมาช่วยกันวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรร งบประมาณในการให้ทุนการศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๑.๑๐	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีเปิดโอกาสให้ทุกคนที่ เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางกรอบการเพิ่มทุนและตั้ง ทุนร่วมกัน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
	๒. ด้านการดำเนินงาน							
๒.๑	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประชาสัมพันธ์การแจก ทุนทุกครั้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

๒.๒	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการกำหนดเกณฑ์ผู้ที่จะเข้ารับทุนได้อย่างเหมาะสม	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๓	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดสรรทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการให้ทุน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๔	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการคัดสรรผู้รับทุนอย่างเป็นธรรมและมีระบบการคัดสรรที่โปร่งใส	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๕	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอนและสามารถตรวจสอบได้	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๖	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้มีการมอบหมายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำงานอย่างเป็นระบบ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๗	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้วางกรอบการทำงานให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๘	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้มีการติดต่อประสานงานในการตั้งทุนและเพิ่มทุนตลอดในแต่ละปี	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๙	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้ดำเนินการในการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.๑๐	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาสงเคราะห์โดยเฉพาะเรื่องการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนร่วมกันดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นระบบ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ด้านการติดตามและประเมินผล								
๓.๑	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการติดตามผลการเรียนของนักเรียนผู้ได้รับทุนการศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๒	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประเมินผลการให้ทุนแก่นักเรียนและนักศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๓	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการตรวจสอบนักเรียนที่ได้รับทุนไม่ซ้ำซ้อนกับการรับทุนจากที่อื่น	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๔	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประเมินผลการจัดสรรทุนให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๕	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีหลังจากการมอบทุนการศึกษาแล้วมีการสรุปงบประมาณรายจ่ายทุกครั้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๖	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการส่งเสริมและควบคุมการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

๓.๗	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการตรวจสอบติดตามการมอบทุนการศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๘	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดตั้งคณะกรรมการติดตามผลและประเมินการตั้งทุนและเพิ่มทุนอย่างชัดเจน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๙	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดทำบัญชีเพื่อติดตามผลประเมินผลของผู้ที่รับทุนเพื่อติดตามการทำงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.๑๐	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค.

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

		N	%
Cases	Valid	29	96.7
	Excluded ^a	1	3.3
	Total	30	100.0

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
0.964	30

	Mean	Std. Deviation	N
A1	3.79	0.675	29
A2	3.76	0.511	29
A3	3.90	0.673	29
A4	3.90	0.772	29
A5	3.69	0.660	29
A6	3.72	0.528	29
A7	3.86	0.789	29
A8	3.86	0.789	29
A9	3.79	0.726	29
A10	3.52	0.688	29
B1	4.00	0.802	29
B2	3.83	0.658	29
B3	3.83	0.711	29
B4	3.83	0.805	29
B5	3.72	0.702	29
B6	4.00	0.802	29
B7	3.83	0.658	29
B8	3.83	0.711	29
B9	3.83	0.805	29
B10	3.72	0.702	29
C1	3.90	0.772	29
C2	3.86	0.743	29
C3	3.66	0.670	29
C4	3.59	0.733	29
C5	3.69	0.761	29
C6	3.72	0.841	29
C7	3.69	0.761	29
C8	3.62	0.677	29
C9	3.76	0.689	29
C10	3.69	0.761	29

ภาคผนวก ง.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๐๓

ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๕๕
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ยาว : ๗๙ หมู่ ๓ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘
๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

เรื่อง ข้อมูลออนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระมหากำพล คุณงกโร รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รัทสประจำคฺวินีสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มพูน
การศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ินิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
คุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
สุเมโธ
๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

ขอนมัสการด้วยความเคารพ
(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโค)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ สุเมโธ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๙-๐๓๔-๑๐๘๔

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๑๐๑

ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๖๐
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาธรรมศาสตรบัณฑิต
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังฆมณฑล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๓๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๕๒-๓๓๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๑, ๒๑๓๒

๒๔ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้สืบค้นข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูอาทรธัญญานุรักษ์ เจ้าคณะตำบลลำไทร จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุขโม รัชต์ประจําตัวบิสิต ๕๔๐๑๕๐๕๕๗๘ บิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มพูนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจําเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนําสถการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Handwritten signature and stamp)
พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
เจ้าคณะตำบลลำไทร
(พระครูอาทรธัญญานุรักษ์)
โทร. ๐๘๖-๐๓๔-๑๐๘๔

ขอนมัสการด้วยความเคารพ
(Handwritten signature)
(อาจารย์ ดร.พีเชษฐ หังโต)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๘-๐๓๔-๑๐๘๔

ที่ ศษ ๖๑๐๕.๒/๑๐๑

ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๖๒
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
อยุธยา : ๓๗ หมู่ ๓ ตำบลน้ำโพ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๓๐
โทร. ๐๒-๘๘๐-๓๘๕๔ ต่อ ๒๓๓๐, ๒๑๘๗, ๒๑๓๘

๒๔ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสุวรรณวรการ รองเจ้าคณะอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๕๗๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มพูนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุภาค/พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
เจ้าคณะอำเภอลำลูกกา
วัดลำลูกกา
26 พ.พ. ๒๕๕๘

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพ
ครูพิเชฐ ทั่งโต
(อาจารย์ ครูพิเชฐ ทั่งโต)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๘๓-๐๓๓๔-๑๐๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๑

ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๖๓
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาธรรมศาสตร
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อุทยาน : ๗๙ หมู่ ๓ ตำบลลำไทร อัมภพอินทร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๖-๔๔๖-๓๓๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

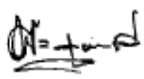
๒๔ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูธรรมวาที เจ้าคณะอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รัศประจำตวันนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มพูนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุญาต
เจ้าคณะอำเภอลาดหลุมแก้ว
๒๐ ก.พ. ๒๕๕๘

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพ
(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๘-๐๓๕-๓๐๘๔

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๑๐๑

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และธรรมวิชาสู่ประชาชนศาสตร์
ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนอำนวยการศึกษาศาสตร์ ธรรมศาสตร์
เลขที่ ๓๓๓ ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อนุญา : ศธ ๓๒ ๓ สืบค้นสำหรับ สำนักวิจัยวิจัย จังหวัดนครราชสีมา ๒๕๖๖
โทร. ๐๖-๘๘๖๒๒๕ ถึง ๒๕๖๖, ๒๕๖๗, ๒๕๖๘

๒๕ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระราชกิตติเมธี รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี
สิ่งทีส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุมโธ รัทสประจำตวันิสิค ๕๔๐๑๕๐๕๕๗๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรศุภบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรศุภบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และ
ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรศุภบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๙-๐๓๔-๑๐๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๓

ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๖๕
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาพระศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์ปฎิบัติการฯ แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๓ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๙๓๑๐
โทร. ๐๖-๘๘๒๐-๖๓๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๔ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติกรเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมีสการ พระเดชพระคุณพระเทพรัตนสุธี เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุมโธ ฐสฺสประจําตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มพูนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติกรดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี และ
ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบขอมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมีสการมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(Handwritten signature)
๑๐ มกราคม ๒๕๕๘

(Handwritten signature)
(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๙-๐๗๙-๑๐๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๓

ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๖๖
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาปริยัติศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังกมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๗ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๓๐
โทร. ๐๒-๕๘๖-๓๓๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๔ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสังฆรักษ์ธรรมการ เจ้าคณะตำบลลำผักกูด จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการมาด้วยความเคารพ

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโค)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๑ สมิตินันท์ สมานนท์
พรวิภาณี
๑ ก.พ. ๕๘

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๐๓๔-๑๐๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๑

ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๖๐๗
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วิศวะวิศวกรรม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๗๐๐
อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังนก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๘๑๓๖๐
โทร. ๐๒-๘๘๖-๒๒๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๑, ๒๑๓๒

๒๔ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติสดเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมีสการ พระครูสุจิตร์ธนากร เจ้าคณะตำบลปึงบา จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รหัสประจำตัวนิติสด ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มพูนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติสดดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมีสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมีสการมาด้วยความเคารพ

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโค)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

อนเขตให้สัมภาษณ์

เจ้าคณะตำบลปึงบา
๑ มี.ค. ๒๕๕๘

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๔-๐๓๕-๑๐๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๑

ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๖๘
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอริ่งน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๓๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๔ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้สืบเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมีสการ พระครูปฐมรัตนาร เจ้าคณะตำบลลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๕๐๔๕๗๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มพูนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สืบดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมีสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมีสการมาด้วยความเคารพ

(Handwritten signature and notes)
พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
เจ้าคณะตำบลลาดหลุมแก้ว
จังหวัดปทุมธานี

(Handwritten signature)

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ หังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๙-๐๓๔-๑๐๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๓๐๑

ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๖๕
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วิศวะสุภาวดี แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๒๐
อณุญาต : ศธ รมุ ๓ ฉบับลงสำเนา ย้ายมาจังหวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓๓๓๗๖
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๓๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๑, ๒๑๓๒

๒๕ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์อนุญาตให้มีสิทธิ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมีสการ พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ เจ้าคณะตำบลปึงบอน จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มพูนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้มีสิทธิ์ดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมีสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมีสการมาด้วยความเคารพ

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๔-๐๓๕-๓๐๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๑

ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๗๐
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อุทยาน : ๗๕ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๖-๔๑๖-๖๓๕๔ ต่อ ๒๓๕๐, ๒๓๕๗, ๒๓๖๘

๒๔ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมีสการ พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ เจ้าคณะอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุนโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มพูนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมีสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุญาตให้สัมภาษณ์
สงฆ์ (Signature)
เจ้าคณะอำเภอธัญบุรี

ขอนมีสการมาด้วยความเคารพ

(Signature)

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๔-๐๓๔-๓๐๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๓

ศูนย์บัณฑิตศึกษา ๑๗๑๑
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาปริยัติศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศณะสังฆศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๑๐๐
อยุธยา : ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๑๐-๓๓๕๔ ต่อ ๒๓๓๐, ๒๓๓๗, ๒๓๓๘

๒๔ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมีสการ พระครูไพศาลวัฒน์คุณ เจ้าคณะตำบลคูคต จังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมีสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ลพณา ๙ ไท
A.G. ๒๑๑๑
วิจิตร ไทธรรม
๒๑๑-๕๑

ขอมีสการมาด้วยความเคารพ

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน : พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๔-๐๓๔-๑๐๘๔

เลขที่รับ 685
วันที่ 2 พ.ย. 255

เวลา.....

วัดใหม่กลางคลองสีป ฝ่ายวิชาการ
 ศาลสมเด็จพระสังฆราช
 กิจการพิเศษ
จ.ปทุมธานี ๑๒๑๕๐

ที่ พิเศษ / ๒๕๕๘

๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตครอบแบบสัณฐาน

เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปทุมธานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณฐานที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วยอาตมภาพ พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รัหฺสโร เจ้าอาวาสวัดใหม่กลางคลองสีป กรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการดำเนินงานและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาการออกแบบสัณฐานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเชื่อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อ โปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
(พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์)
เจ้าอาวาสวัดใหม่กลางคลองสีป

โทร. ๐๘-๕๐๓๔-๑๐๘๔

พ.ศ. ๒๕๕๘ / ๒๒ / ๒๒๗
ไพฑูริย์ นามะ

(นายจรัสชัย นามะ)
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปทุมธานี

ภาคผนวก จ.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม
เรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิทยานิพนธ์คัมภีร์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฯ โดยมิวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลที่เกิดจากการศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี จึงขอร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามชุดนี้ทุกข้อตามความเป็นจริงทั้งนี้คำตอบของท่านจะเป็นข้อมูลเชิงสถิติและเป็นประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

แบบสอบถามชุดนี้ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ร่วมมือจากท่านช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความเป็นจริงและโปรดตอบให้ครบทุกข้อ

๑. อายุ

๒๐-๒๕ ปี

๒๖-๓๐ ปี

๓๑-๓๕ ปี

๓๖-๔๐ ปี

มากกว่า ๔๐ ปี

๒. พรรษา

น้อยกว่า ๕ พรรษา

๕-๑๐ พรรษา

๑๑-๑๕ พรรษา

๑๖-๒๐ พรรษา

มากกว่า ๒๐ พรรษา

๓. วุฒิการศึกษาสามัญ

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม

ไม่มีวุฒิทางธรรม

นักธรรมชั้นตรี

นักธรรมชั้นโท

นักธรรมชั้นเอก

๕. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม

ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ. ๓

ป.ธ. ๔-๖

ป.ธ. ๗-๙

๖. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

พระภิกษุผู้บริหารกองทุน

คณะกรรมการกองทุน

พระภิกษุทั่วไป

ประชาชนทั่วไป

ตอนที่ ๒ การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของ
คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

คำชี้แจง : แบบสอบถามได้การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษา
สงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ทางซ้ายมือและมีตัวเลขแสดงระดับปฏิบัติได้
ทางขวามือ ให้ท่านพิจารณาว่าในแต่ละข้อนั้นเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพ การ
จัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ได้
มี การปฏิบัติอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด เมื่อพิจารณาแล้วให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน
ช่อง "ระดับการปฏิบัติ" ให้ตรงกับตัวเลขที่ต้องการ ซึ่งมีความหมายดังนี้

- ๕ หมายถึง มีระดับประสิทธิผล อยู่ในระดับ มากที่สุด
๔ หมายถึง มีระดับประสิทธิผล อยู่ในระดับ มาก
๓ หมายถึง มีระดับประสิทธิผล อยู่ในระดับ ปานกลาง
๒ หมายถึง มีระดับประสิทธิผล อยู่ในระดับ น้อย
๑ หมายถึง มีระดับประสิทธิผล อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อที่	การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุน และเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดปทุมธานี	ระดับประสิทธิผล				
		มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	ด้านแผนงาน	๕	๔	๓	๒	๑
๑	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดทำแผนปฏิบัติ งานเกี่ยวกับงานด้านศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจน					
๒	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดตารางเวลาใน การทำงานในเรื่องของงานด้านศึกษาสงเคราะห์					
๓	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดเตรียมเอกสาร ต่าง ๆ ในการจูงจูงกรรมการจัดการในการตั้งทุน และทุนการศึกษา					
๔	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการวางแผนด้าน งบประมาณประจำปีในเรื่องของการศึกษา สงเคราะห์					
๕	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ รับผิดชอบในเรื่องของการตั้งทุนเพิ่มทุนเป็น การเฉพาะ					

๖	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดประชุมเพื่อวางแผนในเรื่องของการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ						
๗	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีส่วนร่วมกันในการวางแผนงานการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาสงเคราะห์						
๘	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีนโยบายในการจัดการเรื่องการจัดตั้งทุนและเพิ่มทุนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน						
๙	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยกันวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณในการให้ทุนการศึกษา						
๑๐	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีเปิดโอกาสให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางกรอบการเพิ่มทุนและตั้งทุนร่วมกัน						
	ด้านการดำเนินงาน						
๑	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการประชาสัมพันธ์การแจกทุนทุกครั้ง						
๒	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการกำหนดเกณฑ์ผู้ที่จะเข้ารับทุนได้อย่างเหมาะสม						
๓	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการจัดสรรทุนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการให้ทุน						
๔	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการคัดสรรผู้รับทุนอย่างเป็นธรรมและมีระบบการคัดสรรที่โปร่งใส						
๕	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีมีการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอนและสามารถตรวจสอบได้						
๖	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้มีการมอบหมายงานให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำงานอย่างเป็นระบบ						
๗	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้วางกรอบการทำงานให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน						
๘	คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีได้มีการติดต่อประสานงานในการตั้งทุนและเพิ่มทุนตลอดในแต่ละปี						

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการ
จัดทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

๑) ด้านการวางแผน

ปัญหา อุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๒) ด้านการดำเนินงาน

ปัญหา อุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

๓) ด้านการติดตามและประเมินผล

ปัญหา อุปสรรค

.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง การพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการลงทุน
และเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการลงทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับเป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับผู้วิจัย ผู้บริหารในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี เพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการลงทุนและขอเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และให้บรรดาคณะสงฆ์ที่ตลอดจนเป็นข้อมูลสารสนเทศต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ต่อสาธารณชนต่อไป

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการลงทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้ด้วยดี และขอขอพระคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

พระครูสังฆรักษ์ภักษภูติภณ สุเมโธ (ศรีอันผู้)

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

๑. ชื่อ
๒. ปัจจุบัน อายุได้ปี ดำรงตำแหน่ง.....จำนวนปีที่ดำรงตำแหน่ง.....ปี
๓. วุฒิการศึกษาทางโลก.....
๔. วุฒิการศึกษาทางธรรม.....
๕. ภูมิลำเนาเดิม.....

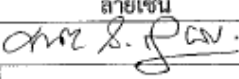
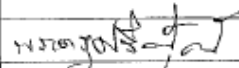

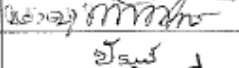
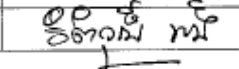

ตอนที่ ๒ การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
จังหวัดปทุมธานี

๑. ท่านคิดว่าการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในปัจจุบันเป็นอย่างไร
๒. ท่านคิดว่าอะไรคือปัญหาการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี
๓. ท่านคิดว่าการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการวางแผน มีแนวทางพัฒนาอย่างไร มีปัญหาและข้อเสนอแนะอย่างไร
๔. ท่านคิดว่าการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการดำเนินงาน มีแนวทางพัฒนาอย่างไร มีปัญหาและข้อเสนอแนะอย่างไร
๕. ท่านคิดว่าการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีด้านการติดตามและประเมินผล มีแนวทางพัฒนาอย่างไร มีปัญหาและข้อเสนอแนะอย่างไร

ภาคผนวก ข.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิสนทนากลุ่มเฉพาะ

บัญชีเซ็นชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ
ของพระครูสังฆกิจจารักษ์ (กฤษณ์ ตมณ สุเมโธ)

ที่	ชื่อ-ฉายา	ตำแหน่ง	ลายเซ็น
๑	พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์	
๒	พระครูสุนทรธัญญารักษ์,ดร.	เจ้าคณะตำบลลาดสะหวาย	
๓	พระครูศรีนันทวัฒน์,ดร.	เจ้าคณะตำบลใหญ่ตลาดขวัญ	
๔	พระครูอุทุมพรกิตติคุณ,ดร.	เจ้าคณะตำบลบางรักใหญ่ เขต ๒	
๕	พระครูอรุณธรรมภาณี,ดร.	นักศึกษาด้านการจัดการ	
๖	พระครูวินัยธรเอก ชินวิไล,ดร.	นักศึกษาด้านการจัดการ	
๗	พระครูพิพัฒนศาสนกิจจาร	นักศึกษาด้านการจัดการ	
๘	พระปลัดประดิษฐ์ ฐิตาโก,ดร.	นักศึกษาด้านการจัดการ	
๙	อาจารย์ ดร.อติวุฒิ หมั่นมี	อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์	

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร., โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๒

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ดร.ธิตูมิ หมั่นมี เลขานุการหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รัทสประจำตวันสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี" ในวันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๘๔-๐๓๔-๑๐๘๔

รับทราบพร้อมแจ้งทางกลุ่มไลน์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร., โทรสาร ๐ - ๓๕๒๕ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๒

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูอรุณธรรมภาณี,ดร. นักวิชาด้านการจัดการ

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิผลการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ในวันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โขนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ยินดียิ่ง
ยินดียิ่ง
ยินดียิ่ง

(Signature)

(Signature)
๓ มีนาคม ๒๕๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘๙-๐๓๔-๑๐๘๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร., โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๒๑๐๕๒/๔๒

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รัตสประจำตวันิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษา
สงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนา
พระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนา
ประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ในวัน
ศุกร์ที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม
โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณใน
ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

สมเด็จพระสังฆราช

ศ.ก.ค./๒๐

สุรพล สุยะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์

โทรศัพท์ ๐๘๙๐๓๙๔-๑๐๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมนาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : วัด หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๖๖-๓๑๕๔ ต่อ ๒๓๓๐, ๒๓๓๗, ๒๓๓๘

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นมัสการ พระครูศรีนันทวัฒน์,ดร. เจ้าคณะตำบลใหญ่ตลาดขวัญ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รัทสประจําตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษา
 สงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระ
 คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนา
 ประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี”
 ในวันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคาร
 เรียนรวม โชนปี คณะสังคมนาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณใน
 ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนําสมาทมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขออภัยด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์

โทรศัพท์ต่อ ๐๘๙๐๓๔-๑๐๘๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร., โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๒

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระปลัดประดิษฐ์ ฐิตาโก,ดร.

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๐๑๕๐๕๕๗๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ในวันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

อธิบดีหน้ากองสังคมศาตร์

สุรพล สุขะพรหม

อัคร

(พระปลัดประ: ฐิตินันท์ ฐิตาโก) (รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

๓ มี.ค. ๖๐ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์

โทรศัพท์ต่อ .๐๘๔๔-๐๓๕-๑๐๘๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๐๕

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 นวัตกรรม พระครูอุทุมพรกิตติคุณ,ดร. เจ้าคณะตำบลบางรักใหญ่ เขต ๒
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รัทสประจักษ์วัฒน์ นิสิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษา
 สงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระ
 คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนา
 ประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี”
 ในวันศุกร์ที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคาร
 เรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณใน
 ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสกราบมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

มีตามฉันท
 สอน สนทนากลุ่ม
 ๓/๓/๖๐

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาประวัติศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
 โทรศัพท์ ๐๘๙-๐๓๔-๑๐๘๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๓๐๕.๒/๔๒

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระครูพัฒนศาสนกิจจาทร นักวิชาด้านการจัดการ

เนื่องด้วย พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ ฉายา สุเมโธ รัทสประจำตวัณนิต ๕๔๐๑๕๐๔๕๗๘
 นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษา
 สงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนา
 พระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “การพัฒนา
 ประสิทธิภาพการจัดการในการตั้งทุนและเพิ่มทุนการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี” ในวัน
 ศุกร์ที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๓.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม
 โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณใน
 ความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ
 พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
 ๓/๐๓/๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์
 โทรติดต่อ ๐๘๔๔-๐๓๔๔-๓๐๘๔

ภาคผนวก ข.

ประกาศมหาเถรสมาคม เรื่อง การจัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา

ประกาศมหาเถรสมาคม

เรื่อง การจัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา

นับแต่สมัยโบราณมา วัดวาอารามเป็นแหล่งเล่าเรียนศึกษาวิชา หนังสือศิลปศาสตร์อย่างอื่นของกุลบุตรในแถวถิ่นนั้น ๆ และถิ่นอื่น ดังนั้นวัดวาอารามโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือพระภิกษุสงฆ์ จึงควรแก่การยกย่องเชิดชูว่าเป็นผู้เสริมสร้างพุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษาตลอดลงไปถึงพลศึกษาบางประการแก่กุลบุตร ตามควรแก่กำลังความสามารถของแต่ละท่าน ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ครั้นถึงยุคพัฒนาการศึกษาเล่าเรียนให้เหมาะสมแก่กาลสมัย การเล่าเรียนศึกษาของกุลบุตรจึงค่อย ๆ เคลื่อนย้ายจากวัดออกไปสู่วงการภายนอก กล่าวคือเคลื่อนจากการอยู่ในความรับผิดชอบของพระภิกษุสงฆ์ ไปอยู่ในความรับผิดชอบของครูบาอาจารย์ ซึ่งเป็นบุคคลของรัฐแผ่กว้างออกไปตามกาลเวลา ทั้งนี้จำเป็นว่าเป็นการสมควรและสมควรยิ่งนัก เพราะรัฐจะต้องเข้ามามีส่วนรับผิดชอบโดยตรงในการให้การศึกษาแก่กุลบุตรกุลธิดา ตลอดถึงประชาชน เพื่อผลคือความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของประเทศชาติราชอาณาจักรเป็นส่วนรวม

แม้กระนั้นก็ดี วัดวาอารามโดยพระภิกษุสงฆ์ซึ่งมีเจ้าอาวาสแห่งวัดนั้น ๆ เป็นประธาน หาได้ปล่อยปละละเลยหรือตัดญาติขาดมิตรไม่ ยังมีเมตตากรุณาในมโนธรรม ติดตามสงเคราะห์การเล่าเรียนศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยกุศลจิต กล่าวคือ อนุญาตให้ใช้อาคารสถานที่ในวัดเป็นโรงเรียนบ้าง ช่วยสร้างหรือมีการช่วยสร้างโรงเรียนบ้าง ช่วยหาอุปกรณ์การศึกษาต่าง ๆ สำหรับโรงเรียนบ้าง ช่วยสงเคราะห์นักเรียนเป็นส่วนเฉพาะบุคคลก็มี เป็นส่วนคณะบุคคลก็มี เป็นส่วนทั้งหมดก็มี ได้ทราบมาว่าท่านเจ้าอาวาสได้ชวนชวนจัดตั้งทุนเพื่อสงเคราะห์กุลบุตรกุลธิดาที่กำลังเล่าเรียนศึกษาก็มี กรณียกิจต่าง ๆ อันสืบเนื่องมาจากเมตตากรุณาดังกล่าวโดยย่อ นี้ เป็นสักขีพยานให้เห็นว่าวัดวาอารามมิได้ทอดทิ้งในส่วนที่เกี่ยวกับการเล่าเรียนศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาในท้องถิ่นนั้น ๆ จึงควรแก่การอนุโมทนาสาธุการเป็นอย่างยิ่ง

จากข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงพิจารณาเห็นว่า หากวัดทั้งหลายในราชอาณาจักรจะขยายวงกุศลอันดีในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาให้กว้างขวางและมั่นคงยิ่งขึ้นไปอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ การสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษาในรูปแบบการจัดตั้งทุนไว้เพื่อนำผลประโยชน์มาสงเคราะห์นักเรียน ก็จะเป็นมหากุศลอันยั่งยืนถาวรและเป็นการเหมาะสมยิ่งนัก ทั้งเป็นการแสดงออกให้เห็นว่า วัดวาอารามโดยพระภิกษุสงฆ์ซึ่งมีเจ้าอาวาสเป็นประธาน มิได้เมินเฉยเละเลหรือทอดทิ้งเรื่องเกี่ยวกับการเล่าเรียนศึกษาของกุลบุตรกุลธิดา เป็นอันได้ชื่อว่าช่วยกันรักษาซึ่งจารีตดั้งเดิมของวัดวาอารามไว้ แม้จะมีใช้รักษาไว้โดยตรง ก็ยังได้ชื่อว่าช่วยกันรักษาไว้โดยอ้อม นับเป็นความดีอย่างยิ่งสำหรับในส่วนการตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนนั้น ตามโครงการเต็มรูปกำหนดไว้เป็น ๓ ภาค คือ

๑. ภาคสามัญ สำหรับสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา
๒. ภาควิสามัญ สำหรับสงเคราะห์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
๓. ภาควิสามัญพิเศษ สำหรับสงเคราะห์นักเรียนชั้นอุดมศึกษา

และในแต่ละภาคแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ตามจำนวนทุนที่กำหนดไว้แต่ละประเภทแต่ตามประกาศมหาเถรสมาคมฉบับนี้ มุ่งเฉพาะการตั้งทุนภาคสามัญก่อน การตั้งทุนภาคสามัญนี้ การดำเนินงานอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารทุนคณะหนึ่ง ซึ่งมีเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ เป็นประธานโดยตำแหน่ง มีหน้าที่ในการแสวงหาการรักษา และการใช้จ่ายในเรื่องเกี่ยวกับทุน ส่วนวิธีดำเนินงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามข้อบัญญัติที่มหาเถรสมาคมกำหนดขึ้นไว้ท้ายประกาศมหาเถรสมาคมฉบับนี้

อนึ่ง เพื่อให้วัดทั้งหลายอุ้มใจในการดำเนินงานเกี่ยวกับการตั้งทุนมหาเถรสมาคมจะได้แต่งตั้งกรรมการกลางขึ้นคณะหนึ่ง ให้มีหน้าที่คอยให้คำชี้แจงแนะนำและแก้ไขข้อขัดข้องซึ่งอาจพึงมีเกี่ยวกับการตั้งทุน และวิธีดำเนินงาน

เพราะฉะนั้น จึงขออาราธนาเชิญชวนวัดทั้งหลายปลูกกุศลฉันทะหรือเพิ่มพูนกุศลฉันทะในการจัดตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษาตามกำลังศรัทธาปสาทะและความสามารถโดยทั่วกัน เป็นการยืนยันให้ประจักษ์อีกครั้งหนึ่งว่า ทางวัดวาอารามมิได้เพิกเฉยเลยละ หรือทอดทิ้งในเรื่องเกี่ยวกับการอุปถัมภ์ค่าชูลูกเรียนศึกษาของกุลบุตรกุลธิดา เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและพระศาสนาพร้อมกัน.

ประกาศ ณ วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ข้อสัญญา

ในการตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา

อาศัยข้อความตามประกาศมหาเถรสมาคม เรื่องการตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่ได้ประกาศไว้ ณ วันที่ ๑ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ ตอนที่แจ้งไว้ว่าการดำเนินงานเรื่องการตั้งทุน นั้น ให้เป็นไปตามข้อสัญญาท้ายประกาศ จึงให้ข้อสัญญาในเรื่องการตั้งทุนไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา ให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลาย ที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ มิให้มีการบังคับด้วยประการใด ๆ

ข้อ ๒ ห้ามมิให้นำเงินการกุศล หรือเงินผลประโยชน์ หรือเงินอื่นใดของวัดมาจัดตั้งทุนเพื่อการนี้

ข้อ ๓ ห้ามมิให้วัดกั๊ยมเงินมาจัดตั้งเป็นทุน ไม่ว่าจะเป็นการตั้งทุนชั่วคราวหรือการตั้งถาวร

ข้อ ๔ การจัดตั้งทุนภาคสามัญสำหรับสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา แบ่งออกเป็น ๕ ประเภท แต่ละประเภทมีจำนวนเงินตั้งทุนสูงต่อกันตามลำดับ คือ

ประเภท ก	เงินทุนไม่ต่ำกว่า	จำนวน	๑๕,๐๐๐ บาท
ประเภท ข	"	"	๑๒,๐๐๐ บาท
ประเภท ค	"	"	๙,๐๐๐ บาท
ประเภท ง	"	"	๖,๐๐๐ บาท
ประเภท จ	"	"	๓,๐๐๐ บาท

จำนวนเงินทุนแต่ละประเภท ให้เลื่อนจากประเภทต่ำขึ้นเป็นทุนประเภทสูงได้ตาม

จำนวนเงินที่กำหนดไว้แต่ละประเภท

ข้อ ๕ วัดใดมีกุศลจิตจะตั้งทุนประเภทใดประเภทหนึ่ง ในจำนวน ๕ ประเภท ห้ามมิให้ทำการเรียไรรจากบุคคลภายนอก เว้นแต่การบอกบุญแก่ทายก ทายิกาแห่งวัดนั้น หรือแก่บุคคลที่ตนรู้จัก มักคุ้นและมีศรัทธา

ข้อ ๖ การรับเงินบริจาคเพื่อตั้งทุนทุกประเภท ต้องมีหลักฐานการรับหากมีการบริจาคเฉพาะราย หรือเฉพาะบุคคล ต้องมีใบอนุโมทนามอบให้แก่ผู้บริจาคด้วย

ข้อ ๗ เงินทุนที่ผู้บริจาค ทางวัดจะเก็บรักษาไว้ได้ไม่เกิน ๕๐๐.-บาท หากเกิน ๕๐๐.-บาท มิให้วัดเก็บรักษาไว้

ข้อ ๘ เงินทุนทุกประเภท เมื่อเกินจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อ ๗ แล้วให้ทางวัดนำฝากธนาคารออมสิน หรือธนาคารพาณิชย์ ในนามของทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา

วัด.....และให้ฝากเป็นประเภทรายปี ในเมื่อมีเงินทุนครบจำนวนแต่ละประเภทแล้ว เพื่อนำผลประโยชน์มาสงเคราะห์นักเรียนตามวัตถุประสงค์ต่อไป

ข้อ ๙ ในการนำเงินทุนฝากธนาคาร หากต้องการนำฝากเป็นคราว ๆ จะฝากในรูปแบบใดก็ตามซึ่งมีใช้ประเภทรายปี เมื่อมีจำนวนเงินครบตามประเภททุนที่กำหนดไว้แล้ว ให้ถอนเงินที่ฝากไว้แต่ละคราวมารวมตั้งต้นฝากใหม่ เป็นวันเดียวกัน ประเภทรายปี เพื่อนำผลประโยชน์มาใช้เป็นกลุ่มก้อนได้พร้อมกัน

ข้อ ๑๐ ห้ามมิให้ใช้จ่ายทุนทุกประเภท ไม่ว่าด้วยกรณีใด ๆ ให้ใช้จ่ายได้เฉพาะผลประโยชน์ที่เกิดจากทุนตามวัตถุประสงค์เท่านั้น เว้นแต่วัดใดที่เริ่มจัดตั้งทุนภายในกำหนดแล้ว แต่ไม่สามารถหาทุนเพิ่มเติมให้ครบจำนวนได้ตามประเภทที่เริ่มตั้งไว้ ภายในปี พ.ศ.๒๕๒๘ ให้จ่ายทุนนั้นสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษาทั้งหมด จะเป็นจำนวนคนละเท่าใดสุดแต่คณะกรรมการบริหารทุน ฯ ของวัดนั้นจะพิจารณาตามที่เห็นสมควรโดยแจ้งให้ทายก ทายิกาแห่งวัดนั้นทราบก่อน

ข้อ ๑๑ การนำจ่ายเงินผลประโยชน์แต่ละประเภทเพื่อสงเคราะห์นักเรียนให้มอบแก่นักเรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัดนั้น เว้นแต่ในวัดนั้นไม่มีโรงเรียนตั้งอยู่ ให้มอบให้แก่ักเรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในที่ใกล้วัด หากโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในที่ใกล้วัดไม่มี ให้มอบแก่นักเรียนในโรงเรียนอื่น ตามที่วัดอื่นหรือตามที่โรงเรียนอื่นขอทุนสงเคราะห์มา ทั้งนี้ สุดแต่คณะกรรมการ

บริหารทุน ฯ จะพิจารณาเห็นสมควรว่าจะจ่ายให้แก่ักเรียนในโรงเรียนใด

ข้อ ๑๒ การมอบเงินผลประโยชน์ให้แก่ักเรียน กำหนดปีละครั้งให้มอบแก่นักเรียนคนละไม่ต่ำกว่า ๓๐๐ บาท และไม่เกิน ๕๐๐ บาท และนักเรียนที่จะได้รับมอบจะต้องเป็นนักเรียนที่มีคุณสมบัติ คือ เรียนดีมีความประพฤติดีเป็นอย่างน้อย และขาดทุนทรัพย์ โดยขอให้ทางโรงเรียนพิจารณาคัดเลือกนักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ที่จะได้รับสงเคราะห์ เสนอมายังคณะกรรมการบริหารทุน ฯ เพื่อพิจารณา

นักเรียนที่ได้รับทุนปีหนึ่งแล้ว มีสิทธิที่จะได้รับทุนในปีต่อไปได้อีก หากยังไม่ขาดคุณสมบัติดังกล่าวในวรรคต้น

ข้อ ๑๓ ให้มีกรรมการคณะหนึ่ง เรียกชื่อว่า คณะกรรมการทุนสงเคราะห์นักเรียนชั้นประถมศึกษา วัด.....เรียกชื่อย่อว่า คณะกรรมการบริหารทุน ฯ วัด.....มีหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามข้อสัญญาญัตินี้

ข้อ ๑๔ คณะกรรมการดังกล่าวในข้อ ๑๓ มีจำนวนไม่ต่ำกว่า ๕ ท่านและไม่เกิน ๗ ท่าน มีเจ้าอาวาสแห่งวัดนั้นเป็นประธานโดยตำแหน่ง ส่วนกรรมการนอกนั้นให้เจ้าอาวาสพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุในวัดนั้น และทายกทายิกาแห่งวัดนั้นเข้าร่วมเป็นกรรมการ กรรมการที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกเข้าร่วม มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี เมื่อพ้นวาระแล้วอาจได้รับพิจารณาคัดเลือกเข้าร่วมเป็นกรรมการอีกได้

อนึ่ง ให้มีกรรมการผู้หนึ่งในจำนวนกรรมการทั้งหมดเป็นเลขานุการ ของคณะกรรมการตามข้อเสนอของประธานกรรมการและเลขานุการเป็นผู้มีหน้าที่นัดประชุมกรรมการ ทำรายงานการประชุม และติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอกตามคำสั่งของประธานหรือของคณะกรรมการ

ข้อ ๑๕ การประชุมคณะกรรมการทุกคราว ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการ จึงเป็นองค์ประชุมได้

ข้อ ๑๖ มติของที่ประชุมคณะกรรมการ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ถ้ามีเสียงจำนวนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมเป็นผู้ชี้ขาด หรือจะให้ระงับเรื่องนั้นไว้ก่อนก็ได้.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๗

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ภาคผนวก ณ.

ภาพประกอบ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: พระครูสังฆกิจจาภิรักษ์ (สุเมโธ ศรีอันอยู่)
เกิด	: วันศุกร์ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๓
สถานที่เกิด	: ๕๐/๑ ม.๓ ตำบลบึงสนั่น อำเภอธัญญบุรี จังหวัดปทุมธานี
การศึกษา	: ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนวัดชุมแก้ว : ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนธัญรัตน์ : ปวส. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตปทุมธานี : นักรธรรมชั้นเอก : เปรียญธรรมประโยค ๑-๒ : พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม สาขาการจัดการเชิงพุทธ)
อุปสมบท	: วันอาทิตย์ที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๖
สังกัด	: วัดใหม่กลางคลองสิบ อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
หน้าที่	: เจ้าอาวาสวัดใหม่กลางคลองสิบ : พระธรรมทูต : พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดใหม่กลางคลองสิบ ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๕๐